

OSTATECZNE REKOMENDACJE w części dotyczącej zmian prawnych wraz z Oceną Skutków Regulacji

*proponowane do wprowadzenia w 20 politykach publicznych
w celu ich dostosowania do postanowień
„Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych”
na poziomie krajowym oraz regionalno-lokalnym*

Opracowanie powstało w ramach projektu pn.

„Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”,
współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
w ramach Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji,
Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób
niepełnosprawnych Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Warszawa, luty 2018 r.

Realizatorzy projektu:

Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych w partnerstwie z Lubelskim Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych – Sejmikiem Wojewódzkim, Warmińsko-Mazurskim Sejmikiem Osób Niepełnosprawnych, Akademią Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej i Kancelarią Domański Zakrzewski Palinka Sp. k.

Komitet Sterujący:

Anna Iwańczyk (Przewodnicząca), Bogumiła Dertkowska, Lucyna Jędryczka, Adam Kondzior, Ida Szczepocka, prof. dr hab. Wanda Kociuba, dr hab. prof. APS Mariola Wolan-Nowakowska, dr Tomasz Zalasieński

Rada Programowa:

prof. dr hab. Roman Wieruszewski (Przewodniczący), Kajetana Maciejaska-Roczan, prof. nadzw. dr hab. Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk, Helena Maryjanowska, Agnieszka Lewonowska-Banach, Paweł Nogacki, Małgorzata Pacholec, Anna Kwaśniewska, Barbara Baturu Warszawska, dr n. med. Rafał Sapuła, Mateusz Smoter, Emilia Wojdyła, Adam Ziomek, Jakub Kubacki

Opracowanie ostatecznych rekomendacji prawnych:

Kancelaria Domański Zakrzewski Palinka sp.k.

Opracowanie Ocen Skutków Regulacji:

Kancelaria Domański Zakrzewski Palinka sp.k.

Koordinator merytoryczny Projektu:

Agnieszka Olszewska (PFON)

Spis treści

WSTĘP	13
I. WPROWADZENIE	13
II. METODYKA PRACY.....	23
BUDOWNICTWO, PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE ORAZ MIESZKALNICTWO	26
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....	26
1 Wprowadzenie obowiązku dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	26
2 Nakaz uwzględniania zasad uniwersalnego projektowania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.....	27
3 Rozszerzenie kompetencji administracji architektoniczno – budowlanej.....	27
4 Wpisanie zasad uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej	28
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	29
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI	32
SPRAWY ZAGRANICZNE.....	51
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....	51
1 Doprecyzowanie zasad konsultacji strategii rozwoju kraju oraz programu polityki rozwojowej ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami	51
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	52
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI	53
SZKOLNICTWO WYŻSZE	60
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....	60
1 Zwiększenie liczby studentów z niepełnosprawnościami.....	60

2	Uwzględnienie w standardach kształcenia sytuacji osób z niepełnosprawnościami.....	60
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	62
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	64
ZDROWIE		70
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	70
1	Zwiększenie OCHRONY PRAW PACJENTÓW szpitala psychiatrycznego.....	70
2	Wymóg zachowania formy pisemnej przy czynnościach związanych z ochroną zdrowia.....	70
3	Usunięcie barier komunikacyjnych podczas udzielania świadczeń zdrowotnych	70
4	Miejsca postojowe w okolicach placówek ochrony zdrowia	71
5	Rozszerzenie składu rady do spraw zdrowia publicznego	71
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	72
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	74
PRACA		89
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	89
1	Szkolenia dla pracowników.....	89
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	90
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	91
INSTYTUCJE FINANSOWE.....		96
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	96
1	Udostępnianie informacji o usługach ubezpieczeniowych w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami	96
2	Udostępnienie informacji o usługach bankowych w formie dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami.....	96

DZP**Fundusze Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój**Unia Europejska**
Europejski Fundusz Społeczny

II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	98
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	100
	FINANSE PUBLICZNE.....	110
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	110
1	Wydłużenie perspektywy czasowej powierzania zadań publicznych organizacjom pozarządowym	110
2	Rozszerzenie katalogu zwolnień podatkowych dotyczących organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami	110
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	112
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	114
	TURYSTYKA.....	121
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	121
1	Obowiązek informowania o możliwości dostosowania imprezy turystycznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	121
2	Udostępnienie umów dotyczących świadczeń turystycznych w formie dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami a także podstawowych informacji z tym związanych.....	121
3	Zwiększenie dostępności imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami.....	122
4	Minimalny standard imprezy dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.....	122
5	System zachęt dla organizatorów turystyki związanych z dostosowaniem imprez do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	123
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	124
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	126
	INFORMATYZACJA I ŁĄCZNOŚĆ.....	143
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	143

1	Zapewnienie odpowiedniej formy informacji dla osób z niepełnosprawnościami w kontaktach drogą elektroniczną z dostawcami usług o charakterze powszechnym	143
2	Zagwarantowanie na poziomie ustawowym obowiązku konsultacji z osobami z niepełnosprawnościami i organizacjami osób z niepełnosprawnościami jakości i użyteczności wprowadzanych racjonalnych usprawnień i uniwersalnego projektowania	143
3	Dostosowanie stron internetowych podmiotów realizujących zadania publiczne do wymogów WCAG 2.0.....	144
4	Zapewnienie odpowiedniej dostępności placówek pocztowych dla osób z niepełnosprawnościami	144
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO		146
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI		149
OŚWIATA I WYCHOWANIE.....		160
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....		160
1	Zdefiniowanie „edukacji włączającej”.....	160
2	Dostęp do podręczników	160
3	Przygotowanie do życia w rodzinie	161
4	Doprecyzowanie terminu „najbliższe przedszkole” i „najbliższa szkoła”	161
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO		162
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI		168
KULTURA FIZYCZNA.....		183
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....		183
1	Modyfikacja rozwiązań prawnych w zakresie organizacji i promowania aktywności fizycznej wśród osób z niepełnosprawnościami – Obligatoryjny element statutu uczniowskich klubów sportowych	183
2	Modyfikacja rozwiązań prawnych w zakresie organizacji i promowania aktywności fizycznej wśród osób z niepełnosprawnościami – Obligatoryjny element statutu związków sportowych	183
3	Doprecyzowanie możliwości dotowania działalności polegającej na wspieraniu aktywności fizycznej wśród osób z niepełnosprawnościami	184

4	Wprowadzenie ustawowych gwarancji przeznaczania przynajmniej minimalnej części dofinansowania uzyskiwanego przez podmiot sportowy na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnościami.....	184
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	186
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	188
	TRANSPORT	197
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	197
1	Uchylenie wyłączenia bazującego na kryteriach ilościowych (liczba mieszkańców, liczba pasażerów) dotyczącego obowiązku dostosowania dworców do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami	197
2	Wprowadzenie przy wyborze operatora, obsługującego transport publiczny w danej gminie obligatoryjnego mechanizmu, uwzględniającego w specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego, to czy rozwiązania techniczne zastosowane w środkach transportu są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.....	198
3	Zmiana sposobu przeprowadzania egzaminu na prawo jazdy oraz systemu udostępniania dostosowanych samochodów osobom z niepełnosprawnościami przez ośrodki szkolenia kierowców	198
4	Dodanie do listy obowiązków zarządcy drogi obowiązku zapewnienia dostępności dróg, chodników i drogowych obiektów inżynierskich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania	199
5	Zapewnienie przejazdów ulgowych psom asystującym.....	200
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	201
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	204
	GOSPODARKA.....	217
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	217
1	Wylimitowanie możliwości zawierania porozumień między przedsiębiorcami, których celem lub skutkiem jest ograniczanie dostępności do materiałów (towarów lub usług) dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub utrudnianie transferu technologii istotnych dla osób z niepełnosprawnościami.....	217

2	Znowelizowanie listy ustawowych zadań powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów	218
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	219
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	222
	SPRAWY WEWNĘTRZNE	230
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	230
1	Wprowadzenie wyraźnego obowiązku udzielania bezpłatnej pomocy w zakresie m.in. poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w formie dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych	230
2	Mechanizmu kontrolowania sytuacji domowej niepełnosprawnych ofiar w rodzinie, w szczególności tych, które mają problemy z samodzielnym opuszczaniem swojego miejsca zamieszkania	231
3	Uszczegółowienie obowiązku zbierania danych statystycznych dotyczących niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie	231
4	Możliwości przyjęcia wniosku o wydanie paszportu oraz odbiór tego dokumentu poza urzędem, a w szczególnych okolicznościach także w miejscu pobytu osoby składającej wniosek.....	232
II.	PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	233
III.	OCENA SKUTKÓW REGULACJI	235
	KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO	247
I.	WYKAZ REKOMENDACJI.....	247
1	Modyfikacja upoważnienia ustawowego dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do określania w drodze rozporządzenia zakresu mecenatu państwa	247
2	Wprowadzenie wymogu, aby w każdej umowie podpisywanej przy udzielaniu instytucjom kultury dotacji, których przedmiotem są zamówienia na materiały kulturalne, został przewidziany obowiązek dostarczenia tych materiałów również w formach dostosowanych	247
3	Wprowadzenie obowiązku określenia przez instytucje kultury w swoich statutach sposobu, w jaki instytucja wspiera dostępność materiałów oraz prowadzonej działalności w formach dostosowanych	248

4	Ustawowe określenie minimalnego udziału materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ogólnej ilości materiałów kulturalnych dofinansowywanych na podstawie umowy zawartej w celu przyznania dotacji celowej.....	248
5	Obowiązek uwzględniania przy organizacji imprez kulturalnych i artystycznych oraz imprez masowych kwestii dostępności danego wydarzenia dla osób z niepełnosprawnościami	249
6	Doprecyzowanie zadań bibliotek w taki sposób, aby wprost obejmowały gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochronę materiałów bibliotecznych, w tym materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych	249
7	Określenie minimum wydatków ponoszonych w ramach rocznego budżetu biblioteki na udostępnianie materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych	250
8	Zmiana zasad powstawania dokumentacji konserwatorskiej w zakresie możliwość dostosowania zabytku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami..	250
9	Zmiany w zakresie warunków i procedury przyznawania finansowania przez Polski Instytut Sztuki Filmowej.....	251
10	Uzupełnienie misji mediów publicznych o zadania związane z udostępnianiem programów dla osób z niepełnosprawnościami oraz podnoszeniem świadomości społecznej.....	251
11	Modyfikacja art. 33 ¹ Prawa Autorskiego, w sposób usuwający wątpliwości interpretacyjne.....	252
	II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	253
	III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI	259
	ADMINISTRACJA PUBLICZNA	281
	I. WYKAZ REKOMENDACJI.....	281
12	Zadania Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Rzecznika Praw Obywatelskich	281
13	Systemowa zasada uniwersalnego projektowania	281
14	Głosowanie elektroniczne.....	282
15	Wykaz środków przeznaczanych na dostosowania przez partie polityczne.....	282
	II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	283

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI	288
IV. REKOMENDACJE NIEOBJĘTE PROJEKTEM USTAWY	300
ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE	303
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....	303
1 Zastąpienie ustawowego wyrażenia „mieszkanie chronione” pojęciem „mieszkania wspomaganego”	303
2 Uwzględnienie możliwości i potrzeb niepełnosprawnych kobiet w ciąży przez domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.....	303
3 Poszerzenie kręgu podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane (chronione).....	303
4 Ustawowy zakaz stosowania wobec mieszkańców domów pomocy społecznej praktyk naruszających ich godność.....	304
5 Wprowadzenie obowiązku dokonywania indywidualnych uzgodnień z mieszkańcami domu pomocy społecznej.....	304
6 Przegląd obecnie istniejących mieszkań chronionych oraz wypracowanie nowej strategii ICH ROZWOJU	304
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO	305
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI	308
RODZINA	319
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....	319
1 Modyfikacja zasad dotyczących zawarcia małżeństwa przez osoby ubezwłasnowolnione	319
2 Modyfikacja przesłanek zawarcia małżeństwa	319
3 Zmiana zasad dotyczących sprawowania pieczy nad dzieckiem.....	320
4 Zmiana przesłanek dotyczących złożenia oświadczenia koniecznego do uznania ojcostwa	320
5 Wykreślenie dyskryminującej przesłanki „rozwoju umysłowego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka” dotyczącej zakresu władzy rodzicielskiej.....	321
6 Zmiana zasady dotyczących przyznawania pieczy zastępczej.....	321

7	Zapewnienie konsultacji z asystentem rodziny, posiadającym odpowiednie umiejętności w zakresie komunikacji celem uzyskania wsparcia doradczego co do natury małżeństwa oraz rodzicielstwa	322
8	Dostosowanie instytucji pomocowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	323
9	Wprowadzenie możliwości uzyskania przez rodziców adopcyjnych wiedzy na temat rodziców biologicznych dziecka z niepełnosprawnością, w sytuacji potrzeby uzyskania od nich informacji o stanie zdrowia lub włączenia w proces leczniczy	324
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO		326
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI		329
SPRAWIEDLIWOŚĆ		348
I. WYKAZ REKOMENDACJI.....		348
1	Instytucja ubezwłasnowolnienia.....	348
2	Dostosowania komunikacyjne	349
3	Reprezentacja przed wymiarem sprawiedliwości.....	349
4	Ochrona osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną w trakcie postępowań	349
5	Zwiększenie dostępu do wiedzy prawnej/pomocy prawnej.....	349
6	Gwarancja wystuchania niepełnosprawnego dziecka.....	349
7	Niezwłoczność ustalenia legalności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego	350
8	Procedura umieszczenia w domu pomocy społecznej	350
9	Opuszczenie Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym...350	
10	Tymczasowe pozbawienie wolności	350
11	Rozszerzenie zakresu zasad wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego	351
12	Zasady uniwersalnego projektowania	351
13	Forma dokumentowa jako równoważna z formą pisemną	351
14	Ochrona przed dyskryminacją przez asocjacje	351
II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO		352
III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI		364

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

ZAŁĄCZNIK 1 384

ZAŁĄCZNIK 2 392

WSTĘP

I. WPROWADZENIE

Opracowanie prezentuje rekomendacje prawne wypracowane przez środowisko osób z niepełnosprawnością w projekcie **Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych - wspólna sprawa** (dalej jako: „Projekt”), który był realizowany od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych*. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

1. CEL I ZADANIA PROJEKTU

Celem Projektu było wypracowanie **rekomendacji**, służących wdrożeniu **Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych** sporządzonej w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169; dalej jako „KPON” lub „Konwencja”) o dwojakim charakterze:

- **prawnym** – rekomendacji określających niezbędne dla wdrożenia Konwencji zmiany w polskim systemie prawnym,
- **pozaprawnym** – rekomendacji określających niezbędne zmiany w politykach publicznych.

Realizacja Projektu była ważnym wydarzeniem w postulowanym przez Konwencję procesie angażowania osób z niepełnosprawnościami do udziału w życiu publicznym. Jedną z podstawowych intencji Projektu było bowiem stworzenie dogodnych warunków dla uczestnictwa tych osób w tworzeniu oraz wdrażaniu ustawodawstwa i polityki, której celem jest wdrożenie Konwencji, a także w podejmowaniu wszystkich decyzji dotyczących tych osób (zgodnie z art. 4 KPON).

Prace merytoryczne nad rekomendacjami obejmowały dwa zasadnicze etapy:

- **Zadanie 1**, trwające od marca 2016 r. do lutego 2017 r., w ramach którego wykonano badania i analizy służące **identyfikacji barier** prawnych, administracyjnych i organizacyjnych, które napotykają osoby z niepełnosprawnościami dążąc do korzystania z praw człowieka zagwarantowanych Konwencją,

- **Zadanie 2**, trwające od marca 2017. r. do lutego 2018 r., w ramach którego zaproponowano **rozwiązania prawne i pozaprawne**, służące zniwelowaniu barier zidentyfikowanych w ramach Zadania 1, a następnie przeprowadzono ich **konsultacje** w środowisku osób z niepełnosprawnościami oraz w gronie ekspertów, a także wykonano dla nich **Ocenę Skutków Regulacji** (dla rekomendacji prawnych) lub ocenę wpływu (dla rekomendacji pozaprawnych) celem sformułowania **ostatecznych rekomendacji prawnych**.

2. PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT

Projekt został zrealizowany przez konsorcjum składające się z Lidera - Polskiego Forum Osób Niepełnosprawnych (dalej jako „PFON”)¹ – oraz Partnerów: Akademii Pedagogiki Specjalnej (dalej jako „APS”)², Kancelarii prawniczej Domański Zakrzewski Palinka sp. k. (dalej jako „DZP”)³, Lubelskiego Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych - Sejmik Wojewódzki (dalej jako „LFOON”)⁴ oraz Warmińsko-Mazurskiego Sejmiku Osób Niepełnosprawnych (dalej jako „WMSON”)⁵.

¹ **PFON** działa od maja 2003 r. Jest organizacją *non-profit* o statusie organizacji pożytku publicznego, zrzeszającą stowarzyszenia i związki stowarzyszeń osób niepełnosprawnych w Polsce. Od 2004 roku PFON należy do Europejskiego Forum Osób Niepełnosprawnych (*European Disability Forum*). Misją PFON jest jednoczenie sił społecznych i instytucjonalnych dla tworzenia warunków wyrównywania szans, równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz walki z wszelkimi przejawami dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami, aby mogły żyć godnie i w pełni korzystać z praw człowieka.

² **APS** jest najstarszą uczelnią o profilu pedagogicznym w Polsce. Z inicjatywy i staraniem Marii Grzegorzewskiej w 1922 r. ówczesne Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podjęło decyzję o połączeniu Państwowego Seminarium Pedagogiki Specjalnej oraz Instytutu Fonetycznego im. Jana Sierzyńskiego, powołując Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej (PIPS). Dyrektorem PIPS została Maria Grzegorzewska, która sprawowała tę funkcję aż do śmierci w 1967 r. Podstawowym zadaniem Instytutu było kształcenie czynnych nauczycieli, przygotowujące ich do zajmowania się dziećmi z niepełnosprawnościami, a także kształcenie specjalistów do pracy w szkołach specjalnych dla dzieci głuchych, niewidomych, z niepełnosprawnością intelektualną i „moralnie zaniedbanych”. Zarazem jednostka była zobowiązana do rozwijania badań podejmujących problematykę pedagogiki specjalnej.

³ **DZP** powstała w 1993 r. Od wielu lat jest jedną z największych, niezależnych polskich kancelarii prawnych. Ma swoją siedzibę w Warszawie oraz biura lokalne w Poznaniu i Wrocławiu. Doradza klientom, łącząc liczne specjalizacje prawnicze z różnymi obszarami ich działalności. Od 15 lat DZP zdobywa liczne rekomendacje i utrzymuje wysoką pozycję w międzynarodowych rankingach - Legal 500, Chambers & Partners, IFLR1000 i WTR 1000.

⁴ **LFOON** jest stowarzyszeniem organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie województwa lubelskiego. Działa od 1994 r., a w 2004 r. uzyskało status Organizacji Pożytku Publicznego. Obecnie skupia 45 organizacji pozarządowych. Jest stowarzyszeniem autonomicznym i niezależnym od organów administracji państwowej, organów samorządowych i organizacji politycznych. Misją LFOON jest integracja środowisk i organizacji osób z niepełnosprawnościami oraz promocja ich działalności. Poprzez różnego rodzaju inicjatywy wspiera rozwój samopomocowych organizacji pozarządowych i upowszechnia ideę współpracy pomiędzy tymi organizacjami zarówno w kraju, jak i za granicą (Francja, Wielka Brytania, Słowenia i Białoruś).

⁵ **WMSON** istnieje od 1993 r. i jest związkiem stowarzyszeń. Celem działania Sejmiku jest reprezentowanie interesów osób z niepełnosprawnościami, koordynacja działań w tym zakresie, tworzenie warunków dla pełnego i aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym oraz wspieranie działań na rzecz realizacji zasady ochrony równości szans obywateli w społeczeństwie. Od 2005 r. Sejmik jest również Organizacją Pożytku Publicznego. Aktualnie zrzesza 43 organizacje z województwa warmińsko - mazurskiego. Terenem działania Sejmiku jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej, a siedzibą władz jest miasto Olsztyn.

Do zadań DZP w ramach realizacji Projektu należało przeprowadzenie procesu identyfikacji barier prawnych, przygotowanie na podstawie ustaleń konsultacji społecznych prowadzonych przez Partnerów Projektu wstępnych oraz ostatecznych rekomendacji prawnych, a także opracowanie Oceny Skutków Regulacji ostatecznych rekomendacji prawnych. Rekomendacje prawne zostały sformułowane wyłącznie w oparciu o postulaty środowiska osób z niepełnosprawnościami.

3. IDENTYFIKACJA BARIER PRAWNYCH, ADMINISTRACYJNYCH I ORGANIZACYJNYCH (ZADANIE 1)

3.1 Opracowania, badania i analizy

Identyfikacja barier prawnych, administracyjnych i organizacyjnych (Zadanie 1) wymagała w pierwszej kolejności analizy postanowień KPON, czemu służyły przygotowane przez DZP **opracowania regulacyjne** w 30 obszarach normatywnych Konwencji.

Każde z opracowań regulacyjnych obejmowało analizę obecnego stanu prawa w danym obszarze normatywnym KPON i ocenę obowiązujących regulacji jako istniejącej lub potencjalnej bariery w wypełnianiu przez Polskę obowiązków poszanowania, ochrony i realizacji praw osób z niepełnosprawnościami.

W oparciu o opracowania DZP pod koniec 2016 r., przy udziale PFON, przygotowano **raporty tematyczne** prezentujące stan problemów podejmowanych przez kolejne artykuły KPON oraz cele i kierunki działań dotyczących ich rozwiązywania. Raporty tematyczne identyfikowały prawne, administracyjne, organizacyjne i inne bariery wdrażania KPON oraz prezentowały propozycje korekt polityk publicznych służących rozwiązaniu danego problemu blokującego realizację praw przysługujących osobom z niepełnosprawnościami. Kluczowych danych do przygotowania raportów tematycznych – obok analiz prawnych DZP – dostarczyły działania pozostałych partnerów Projektu, tj. **badania oraz analizy ilościowe i jakościowe**.

3.2 Konsultacje doradcze

Fundamentalnym źródłem danych, pozwalających na identyfikację barier, były debaty doradczo-programowe, realizujące projektowy cel włączenia osób z niepełnosprawnościami oraz ekspertów-praktyków w proces wdrażania KPON.

Seria 61 środowiskowych debat doradczo-programowych, w których uczestniczyło łącznie 1780 ekspertów: z niepełnosprawnościami, osób wspierających, wolontariuszy, członków rodzin oraz przedstawicieli otoczenia pracującego na ich rzecz, służyła zebraniu doświadczenia w ramach 10 środowisk:

- osób z niepełnosprawnością ruchową,
- osób z niepełnosprawnością wzrokową,
- osób z niepełnosprawnością słuchową,
- osób głuchoniewidomych,

- osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- osób doświadczających problemów zdrowia psychicznego,
- osób z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi,
- osób z niepełnosprawnością spowodowaną zaburzeniami i urazami neurologicznymi,
- osób z niepełnosprawnością spowodowaną chorobami przewlekłymi,
- osób z niepełnosprawnością sprzężoną i wymagającą wysokiego poziomu wsparcia.

Seria 28 tematycznych debat doradczo-programowych, w których uczestniczyło łącznie 771 konsultantów, służyła zebraniu informacji o barierach od ekspertów: naukowców, wolontariuszy z bogatym doświadczeniem, urzędników administracji publicznej, pracowników oświaty i służby zdrowia oraz innych praktyków dysponujących wiedzą i doświadczeniem.

3.3 Wyniki Zadania 1 – Raport syntetyczny

Podsumowanie wyników prac Zadania 1, zmierzających do identyfikacji barier prawnych, administracyjnych i organizacyjnych, stanowi **Raport syntetyczny**, który został opracowany przez PFON z udziałem partnerów Projektu. Raport syntetyczny opiera się na opracowaniach regulacyjnych, badaniach i analizach socjologicznych oraz danych z debat doradczo-programowych i składa się z czterech zasadniczych części:

- a) Priorytety strategiczne procesu wdrażania KPON w Polsce.
- b) Bariery występujące w obszarach wdrażania KPON oraz kierunki działań służące ich eliminacji.
- c) Problemy wdrażania KPON z perspektywy osób z niepełnosprawnościami i propozycje ich rozwiązania – synteza raportów środowiskowych.
- d) Plan działań dla polityk publicznych i ich koordynacji zapewniającej komplementarność i spójność polityk publicznych.

Raporty tematyczne stanowią załączniki do Raportu syntetycznego.

4. ZBIÓR REKOMENDACJI PRAWNYCH I POZAPRAWNYCH (ZADANIE 2)

4.1 Wstępne rekomendacje dotyczące wdrożenia Konwencji

Na podstawie Raportu syntetycznego, będącego produktem finalnym Zadania 1 (2016 r.), opracowano **wstępne propozycje rekomendacji o charakterze prawnym (DZP) i pozaprawnym (APS i PFON)** dotyczące niezbędnych zmian w zakresie dostosowania odpowiednich polityk publicznych do postanowień KPON. **Metodologia Projektu przewidywała, że poszczególne polityki publiczne będą pokrywały się z działami administracji rządowej**, uregulowanymi w ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 888 ze zm.).

Wykonane analizy prawne i pozaprawne zostały zatem podzielone na następujące obszary, odpowiadające działom administracji rządowej:

- 1) administracja publiczna,
- 2) budownictwo, lokalne planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo,
- 3) członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej,
- 4) finanse publiczne,
- 5) gospodarka,
- 6) informatyzacja,
- 7) instytucje finansowe,
- 8) łączność,
- 9) sprawiedliwość,
- 10) sprawy wewnętrzne,
- 11) sprawy zagraniczne,
- 12) transport,
- 13) kultura fizyczna,
- 14) kultura i ochrona dziedzictwa narodowego,
- 15) nauka,
- 16) oświata i wychowanie,
- 17) praca,
- 18) rodzina,
- 19) rozwój regionalny,
- 20) rozwój wsi,
- 21) szkolnictwo wyższe,
- 22) turystyka,
- 23) zabezpieczenie społeczne,
- 24) zdrowie.

4.2 Konsultacje środowiskowe i eksperckie

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

środowiskowych – gromadzących członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełność spowodowana zaburzeniami i

urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);

tematycznych – gromadzących ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. **Uczestniczyło w nich łącznie 1641 konsultantów:** z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych, w tym członkowie wojewódzkich i powiatowych rad społecznych do spraw osób z niepełnosprawnościami.

Zdaniem uczestników debat było ocenienie proponowanych wstępnych rekomendacji prawnych (i pozaprawnych) zaprezentowanych w czasie debat oraz w specjalnie przygotowanych kwestionariuszach poprzez ich skomentowanie oraz oddanie głosu w odpowiedzi na pytanie czy dana rekomendacja jest „konieczna do wdrożenia”, „pożądana do wdrożenia”, „pomocnicza”, czy też „zbędna”. Wyniki środowiskowych debat konsultacyjnych podsumowuje wypracowany w ramach Zadania 2 **Raport środowiskowy (APS)**.

W ramach **20 tematycznych debat konsultacyjnych**, w których wzięło łącznie udział **664 ekspertów** zebrano uwagi merytoryczne dotyczące:

- konsekwencji niewprowadzenia danej rekomendacji prawnej,
- treści proponowanej wstępnej rekomendacji prawnej (mocne i słabe strony),
- jak powinna wyglądać idealna rekomendacja prawna i pozaprawna.

Tematyczne debaty konsultacyjne przeprowadzono w gronie ekspertów – zarówno zajmujących się problemami osób z niepełnosprawnością naukowo, jak i praktycznie – reprezentujących następujące środowiska:

- a) akademickie,
- b) organizacje pozarządowe,
- c) administrację rządową,
- d) pracowników instytucji publicznych,
- e) organizacje edukacyjne,
- f) niezależnych aktywistów i społeczników
- g) organizacje sportowe oraz

h) przedsiębiorcy⁶.

Znaczną część uczestników stanowiły osoby działające w organizacjach na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zmagające się z różnymi typami niepełnosprawności. Uczestnicy reprezentowali różne grupy wiekowe (od 26 do 60 lat).

Wyniki tematycznych debat konsultacyjnych podsumowuje wypracowany w ramach Zadania 2 **Raport tematyczny (PFON)**.

4.3 Ocena skutków społeczno-gospodarczych

Ustalenia środowiskowych i tematycznych debat konsultacyjnych posłużyły do przygotowania ocen przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych proponowanych ostatecznych wersji rekomendacji o charakterze prawnym i pozaprawnym.

Zadaniem DZP było przeanalizowanie wyników debat konsultacyjnych i adekwatne dopracowanie wstępnych rekomendacji prawnych, a następnie przeprowadzenie ich **Oceny Skutków Regulacji**, zgodnie z metodologią właściwą dla rządowych projektów ustaw (uchwała nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów, tj. M.P. z 2016 r., poz. 1006 ze zm.; dalej jako „Regulamin pracy RM”)⁷.

4.4 Wyniki Zadania 2 – zbiór ostatecznych rekomendacji prawnych i pozaprawnych

Końcowym produktem Projektu są prezentowane dla poszczególnych polityk publicznych **ostateczne rekomendacje**, tj. rozwiązania prawne oraz pozaprawne służące wdrożeniu KPON do polskiego porządku prawnego.

DZP opracowała projekty zmiany prawa dla 20 polityk publicznych (poza politykami: „członkostwo Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej”, „rozwój wsi”, „rozwój regionalny” i „nauka”, dla których albo nie zidentyfikowano barier prawnych, albo zidentyfikowano bariery, które jednak są usuwane poprzez zmiany zaproponowane w innych politykach publicznych).

Porządek chronologiczny kluczowych etapów Projektu wraz z ich realizatorami przedstawia **tabela nr 1**.

⁶ Pełny wykaz organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz organów władzy publicznej biorących udział w konsultacjach zawiera Załącznik1.

⁷ Patrz: szczegółowe informacje zawiera rozdział II „Metodyka pracy”.

Tabela 1. Kluczowe etapy zadania 1 i 2 Projektu ze wskazaniem realizatorów

Zadanie	Okres	Etap	Realizator
1. Identyfikacja barier prawnych, administracyjnych i organizacyjnych	1 marca 2016 r. – 28 lutego 2017 r.	Przygotowanie 30 opracowań regulacyjnych dotyczących oceny regulacji prawa polskiego w świetle wymogów KPON – identyfikacja potencjalnych i realnych barier prawnych	DZP
		Przeprowadzenie 61 środowiskowych debat doradczo-programowych	LFOON, WMSON
		Przeprowadzenie 28 tematycznych debat doradczo-programowych	PFON
		Przeprowadzenie badania ilościowego dotyczącego diagnozy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Polsce oraz stanu ich potrzeb i oczekiwań związanych z ich położeniem oraz procesem wdrażania KPON	PFON
		Przeprowadzenie specjalnie zaprojektowanego badania jakościowego dotyczącego identyfikacji prawnych, administracyjnych i organizacyjnych uwarunkowań efektywności i jakości polityk publicznych	APS
		Przygotowanie 10 raportów tematycznych	DZP
		Przygotowanie 20 raportów tematycznych	PFON
		Przygotowanie 10 raportów środowiskowych	APS
		Przygotowanie Raportu syntetycznego	PFON

2. Zbiór rekomendacji prawnych i pozaprawnych	1 marca 2017 r.	Opracowanie wstępnych rekomendacji prawnych dla 24 polityk publicznych	DZP
	– 28 lutego 2018 r.	Opracowanie wstępnych rekomendacji pozaprawnych dla 24 polityk publicznych	PFON, APS
		Przeprowadzenie 40 środowiskowych debat konsultacyjnych	LFOON, WMSON
		Przeprowadzenie tematycznych debat konsultacyjnych	PFON
		Opracowanie Raportu środowiskowego	APS
		Opracowanie Raportu tematycznego	PFON
		Przeprowadzenie Oceny Skutków Regulacji dla rekomendacji prawnych	DZP
		Przeprowadzenie oceny wpływu dla rekomendacji pozaprawnych	PFON, APS
		Opracowanie ostatecznych rekomendacji pozaprawnych dla 24 polityk publicznych	PFON, APS
		Opracowanie ostatecznych rekomendacji prawnych dla 24 polityk publicznych	DZP

5. STRUKTURA OPRACOWANIA

Ostateczne rekomendacje prawne kolejno dla każdej polityki publicznej zostały zaprezentowane w niniejszym opracowaniu w postaci:

- a) **projektu aktu nowelizującego** właściwe ustawy, tworzące przedmiotowo regulacje przynależące do wyżej wskazanego działu administracji rządowej,
- b) **Oceny Skutków Regulacji** sporządzonej dla przedstawionego w rozdziale III projektu aktu nowelizującego, która odpowiada pod względem struktury wymogom Regulaminu pracy RM (tabela OSR) i została wypracowana wedle wytycznych właściwych dla administracji rządowej⁸.

⁸ Wytyczne do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego, dostępne poprzez stronę podmiotową Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji (www.rcl.gov.pl).

II. METODYKA PRACY

1. METODYKA PRZYGOTOWANIA OSTATECZNYCH REKOMENDACJI PRAWNYCH

Ostateczne rekomendacje prawne zostały opracowane w formie projektu aktu nowelizującego właściwe ustawy, tworzące relewantne regulacje wskazanego powyższej działu administracji rządowej. Podział przedmiotowy pomiędzy opracowaniami kolejnych polityk publicznych został – jak wspomniano – oparty na ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 888 ze zm.).

Projekt aktu normatywnego został przygotowany zgodnie z metodyką zawartą w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „**Zasad techniki prawodawczej**” (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 283; dalej jako „Rozporządzenie o ZTP”).

Etapy poszczególnych zadań Projektu pozwoliły na podjęcie merytorycznych decyzji o zaproponowaniu poszczególnych rekomendacji prawnych w sposób odpowiadający § 1 załącznika do Rozporządzenia o ZTP, ponieważ opracowanie ostatecznych rekomendacji prawnych zostało poprzedzone:

- 1) wyznaczeniem i opisaniem stanu stosunków społecznych w dziedzinie wymagającej interwencji organów władzy publicznej oraz wskazaniem pożądanych kierunków ich zmiany (Zadania 1 Projektu – badania, analizy i debaty doradcze);
- 2) analizą aktualnego stanu prawnego, z uwzględnieniem prawa Unii Europejskiej, umów międzynarodowych, którymi Rzeczpospolita Polska jest związana, w tym umów z zakresu ochrony praw człowieka, oraz prawodawstwa organizacji i organów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem (Zadanie 1 Projektu – opracowania regulacyjne, raporty tematyczne);
- 3) ustaleniem możliwości podjęcia środków interwencji organów władzy publicznej alternatywnych w stosunku do uchwalenia ustawy (Zadanie 1 Projektu – raporty środowiskowe, Raport syntetyczny);
- 4) określeniem przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, organizacyjnych, prawnych i finansowych każdego z rozważanych rozwiązań (Zadanie 2 Projektu);
- 5) zasięgnięciem opinii podmiotów objętych zakresem interwencji organów władzy publicznej (Zadanie 2 Projektu – debaty konsultacyjne).

2. METODYKA PRZYGOTOWANIA OCENY SKUTKÓW REGULACJI

Zgodnie z § 28 ust. 1 Regulaminu pracy RM dla projektu aktu nowelizującego **przygotowano odrębną część uzasadnienia w postaci wyników oceny przewidywanych**

skutków społeczno-gospodarczych, określanych jako „Ocena Skutków Regulacji” (w skrócie „OSR”).

Prawidłowo funkcjonujący proces legislacyjny wymaga systemu oceny wpływu, który dzięki analitycznemu przedstawieniu prognozowanych skutków podejmowanych działań prawotwórczych, pozwala na identyfikację najważniejszych szans i ryzyk, jakie niesie ze sobą nowa regulacja prawna. Taka ocena, dostarczająca danych analitycznych (polityka oparta na dowodach), wspomaga podejmowanie właściwych decyzji legislacyjnych i pozalegisacyjnych, zapobiegając wprowadzaniu kosztownych lub niekorzystnych regulacji. Należy jednak podkreślić, że przeprowadzona OSR ma na celu wsparcie procesu decyzyjnego, a nie jego zastąpienie.

Ocena wpływu pozwala decydentom uzyskać informacje, którą należy rozważyć podczas prac nad przyszłymi rozwiązaniami. Nie służy jednak zastąpieniu przyszłego momentu decyzyjnego, stąd w oparciu o przyjętą metodykę pracy przygotowano OSR dla każdego postulowanego przez środowisko osób z niepełnosprawnościami rozwiązania prawnego, służącego wdrożeniu Konwencji. Ostateczna ocena zasadności wdrożenia ostatecznych rekomendacji prawnych w świetle Oceny Skutków Regulacji, w szczególności obciążenia dla sektora finansów publicznych, należy do decydentów.

Sporządzona Ocena Skutków Regulacji zawiera – zgodnie z § 28 ust. 2 i 3 Regulaminu pracy RM - w szczególności:

- 1) zidentyfikowanie rozwiązywanego problemu;
- 2) określenie celu i istoty interwencji;
- 3) porównanie z rozwiązaniami przyjętymi w innych krajach;
- 4) wskazanie podmiotów, na które oddziałuje projektowany akt normatywny;
- 5) informacje o konsultacjach przeprowadzonych przed opracowaniem projektu, tj. zakresie działań konsultacyjnych w Projekcie;
- 6) przedstawienie wyników analizy wpływu projektowanego aktu normatywnego na podmioty, o których mowa w pkt 4, oraz wpływu projektu na istotne obszary oddziaływania, w szczególności na:
 - sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego,
 - rynek pracy,
 - konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców;
- 7) wskazanie źródeł finansowania, zwłaszcza jeżeli projekt pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego;
- 8) wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń.

Ocenę Skutków Regulacji opracowano na formularzu, którego wzór Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

W czasie prac nad OSR posiłkowano się „*Wytycznymi do przeprowadzenia oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego*”, opracowanymi i zalecanymi do stosowania przez Rządowe Centrum Legislacji oraz Kancelarię Prezesa Rady Ministrów⁹. Wytyczne określają zasady jakie, zgodnie z § 24 ust. 3 i § 36 ust. 1 Regulaminu pracy RM, należy stosować w zakresie przeprowadzania oceny przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych regulacji oraz konsultacji publicznych projektów aktów normatywnych i projektów założeń projektów ustaw.

Zgodnie z programem „*Lepsze Regulacje 2015*”, przyjętym przez Radę Ministrów 22 stycznia 2013 r.¹⁰, Wytyczne mają na celu wspieranie procesu usprawnienia funkcjonowania systemu oceny wpływu, zwiększenie jakości przygotowywanych w ramach niego dokumentów oraz jego roli w procesie decyzyjnym.

Skutki finansowe w OSR określono przy uwzględnieniu „*Wytycznych dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw (aktualizacja – październik 2017 r.)*”¹¹.

W konsekwencji zastosowania powyższej metodyki opracowania zarówno w odniesieniu do projektu aktu normatywnego, jego uzasadnienia, jak i OSR treść ostatecznych rekomendacji prawnych **odpowiada wymogom rządowego procesu legislacyjnego**.

⁹ <http://www.rcl.gov.pl/book/wytyczne>, dostęp w dniu 30 sierpnia 2017 r.

¹⁰ Uchwała nr 13/2013 Rady Ministrów z 22 stycznia 2013 r. w sprawie przyjęcia programu rozwoju pod nazwą „Lepsze Regulacje 2015”.

¹¹ http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/sytuacja-makroekonomiczna-i-finanse-publiczne/wytyczne/-/asset_publisher/S0gu/content/wytyczne-dotyczace-stosowania-jednolitych-wskaznikow-makroekonomicznych-bedacych-podstawa-oszacowania-skutkow-finansowych-projektowanych-ustaw?redirect=http%3A%2F%2Fwww.mf.gov.pl%2Fministerstwo-finansow%2Fdzialalnosc%2Ffinanse-publiczne%2Fsytuacja-makroekonomiczna-i-finanse-publiczne%2Fwytyczne%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_S0gu%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnorma%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1, dostęp w dniu 2 listopada 2017 r.

BUDOWNICTWO, PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE ORAZ MIESZKALNICTWO

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 WPROWADZENIE OBOWIĄZKU DOSTOSOWANIA BUDYNKÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Projekt przewiduje wprowadzenie definicji budynku użyteczności publicznej do Prawa budowlanego. Obecnie obowiązująca definicja zawarta w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, została rozszerzona zgodnie z wymogami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Rozszerzony zakres przedmiotowy tej definicji obejmie: *„budynki do celów innych niż mieszkalne, przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, zakładu karnego oraz aresztu śledczego, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, oraz inny budynek przeznaczony do wykonywania podobnych funkcji; za budynek użyteczności publicznej uznaje się także budynek biurowy”*. Nowa definicja budynku użyteczności publicznej pozwoli na precyzyjne określenie kategorii budynków objętych obowiązkowymi dostosowaniami zgodnymi z zasadami uniwersalnego projektowania.

Projekt przewiduje ponadto wpisanie zasad uniwersalnego projektowania do Prawa budowlanego jako wymogów dotyczących budowanych budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego.

Ze względu na szczególne znaczenie budynków użyteczności publicznej w życiu codziennym mieszkańców **wprowadzony zostanie obowiązek ich dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, a jeżeli nie jest to możliwe to z wykorzystaniem racjonalnych usprawnień, także istniejących budynków użyteczności publicznej, które nie zostały dotychczas dostosowane.**

2 NAKAZ UWZGLĘDNIANIA ZASAD UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA W MIEJSCOWYCH PLANACH ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Projekt przewiduje wprowadzenie **przepisów zapewniających uwzględnienie zasad uniwersalnego projektowania już na etapie planowania późniejszych inwestycji, w szczególności w zakresie planowania przestrzennego w gminach.** W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wpisane zostaną zasady uniwersalnego projektowania, natomiast uzasadnienie do planu miejscowego będzie musiało zdać sprawę ze sposobu uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania.

Ponadto odpowiedni wójt, burmistrz albo prezydent miasta przy dokonywaniu cyklicznej oceny aktualności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zostanie zobligowany do badania stopnia wdrożenia zasad uniwersalnego projektowania w danej gminie. Mechanizm ten wymusi stopniowe dostosowywanie planów do wymogów wynikających z Konwencji, aż do momentu pełnego wdrożenia zasad uniwersalnego projektowania.

Dodatkowo Minister Infrastruktury otrzyma delegację ustawową do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowo kwestie zapewnienia dostępności przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnością.

3 ROZSZERZENIE KOMPETENCJI ADMINISTRACJI ARCHYTEKTONICZNO – BUDOWLANEJ

Właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej, który już w obecnym stanie prawnym zobowiązany jest do sprawdzenia rozwiązań projektowych pod kątem ich zgodności z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego czy wymaganiami ochrony środowiska zostanie zobligowany do badania każdego projektu budynku użyteczności publicznej oraz budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego pod kątem jego zgodności z przepisami techniczno-budowlanymi realizującymi zasady uniwersalnego projektowania (co zostało dokładnie opisane powyżej). Przy czym organy zyskają kompetencje do dokonywania konsultacji społecznych z organizacjami zrzeszającymi osoby z niepełnosprawnościami, by mogli maksymalnie wykorzystać wiedzę środowiska już na etapie planowania inwestycji.

W razie stwierdzenia przez odpowiedni organ administracji architektoniczno-budowlanej naruszeń w powyższym zakresie organ nałoży obowiązek usunięcia wskazanych nieprawidłowości (braku odpowiednich dostosowań), określając termin ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie wyda decyzję o odmowie zatwierdzenia projektu i udzielenia pozwolenia na budowę. Tym samym wprowadzony zostanie efektywny mechanizm kontroli uwzględniania zasad uniwersalnego projektowania przez projektantów.

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

4 WPISANIE ZASAD UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA JAKO JEDNEGO Z CELÓW NORMALIZACJI KRAJOWEJ

Projekt przewiduje wprowadzenie zasad uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej oraz jednej z podstawowych zasad w ramach niej stosowanych. Zapewni to uniwersalne projektowanie wszelkich norm odnoszących się do różnych sfer życia publicznego. Na podstawie przywołanych norm projektowane są m.in. usługi i produkty dostępne na rynku, ale także rozwiązania architektoniczne czy materiały budowlane lub sanitarne, mogące służyć osobom z niepełnosprawnościami.

Przewidziano 10 letni okres przejściowy pozwalający na wprowadzenie rekomendacji w sposób sukcesywny.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹²

Art. 1 W ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1073) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1 ust. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) wymagania ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa ludzi i mienia, a także potrzeby osób niepełnosprawnych;”;

2) w art. 2 w pkt 19 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 20 – 21 w brzmieniu:

„20) „uniwersalne projektowanie” – należy przez to rozumieć projektowanie określone w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169);”;

21) „racjonalne usprawnienie” – należy przez to rozumieć konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania określone w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169).”;

3) w art. 10 ust. 1 w pkt 15 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 16 w brzmieniu:

„16) konieczności zapewnienia dostępności przestrzeni dla osób niepełnosprawnych, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania.”;

4) w art. 11 pkt 6 w literze m średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje się literę n w brzmieniu:

¹² Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2017, poz. 1332), Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2046), Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. 2015, poz. 1483).

„n) właściwych organizacji zrzeszających osoby niepełnosprawne, zapewniając im informacje dotyczące projektu w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych;”;

- 5) w art. 15 ust. 2 pkt 12 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 13 w brzmieniu:

„13) sposób uwzględnienia zasad uniwersalnego projektowania.”;

- 6) w art. 30 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Osoba niepełnosprawna ma prawo otrzymania wypisów i wyrysów w formie dla niej dostępnej w ciągu 14 dni od dnia zgłoszenia wniosku o udostępnienie wypisów i wyrysów.”;

- 7) w art. 32 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W celu oceny aktualności studium i planów miejscowych wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, w tym stopień wdrożenia zasad uniwersalnego projektowania, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzania w nawiązaniu do ustaleń studium, z uwzględnieniem decyzji zamieszczonych w rejestrach, o których mowa w art. 57 ust. 1-3 i art. 67, oraz wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany planu miejscowego”.

- 8) Po art. 37m dodaje się art. 37m¹ w brzmieniu:

„Art. 37m¹. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady uwzględniania wymogu dostępności przestrzeni publicznej dla osób niepełnosprawnych w dokumentach planistycznych, mając na względzie rodzaj niezbędnych informacji, sposób ich pozyskania oraz kryteria oceny postępów w zagospodarowaniu przestrzennym gminy zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U.1994 Nr 89 poz. 414) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 w pkt 23 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 24 – 26 w brzmieniu:

„24) uniwersalnym projektowaniu – należy przez to rozumieć projektowanie określone w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169);

25) racjonalnym usprawnieniu – należy przez to rozumieć konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania określone w art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169);

26) budynku użyteczności publicznej – należy przez to rozumieć budynek do celów innych niż mieszkalne, przeznaczony na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, zakładu karnego oraz aresztu śledczego, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, oraz inny budynek przeznaczony do wykonywania podobnych funkcji; za budynek użyteczności publicznej uznaje się także budynek biurowy.”;

2) w art. 5 ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) niezbędne warunki do korzystania z budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania;”;

3) w art. 35 ust. 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) zgodność projektu budowlanego z przepisami techniczno-budowlanymi w zakresie realizacji zasad uniwersalnego projektowania w przypadku budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego;”.

Art. 3. W ustawie z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz.U. 2002 nr 169 poz. 1386) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) realizacji zasad uniwersalnego projektowania.”;

2) w art. 4 w pkt 9 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 10 w brzmieniu:

„10) uniwersalnego projektowania.”.

Art. 4. 1. Budynki użyteczności publicznej zostaną dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, w terminie 10 lat od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Jeśli dostosowanie, o którym mowa w ust. 1, nie jest możliwe w budynkach użyteczności publicznej, należy zastosować racjonalne usprawnienia.

3. Obowiązek dostosowania, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania do zabytków nieruchomych, jeżeli jego realizacja prowadzi do naruszenia zasad ochrony zabytków określonych w innych ustawach.

4. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego przeprowadzi kontrolę dostosowań, o których mowa w ust. 1 i 2, w okresie 17 lat od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 5 Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: **BUDOWNICTWO, PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE ORAZ MIESZKALNICTWO**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt objął swoim zasięgiem także regulacje z zakresu działu administracji rządowej „budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo”. **Obecnie w polskim systemie prawnym brakuje ujednoczonych standardów dotyczących dostosowania budynków oraz infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.** Problemy, na które wskazuje środowisko osób z niepełno sprawnościami, można podzielić na kilka generalnych kategorii:

- **brak precyzyjnych uregulowań dotyczących obowiązku dostosowania budynków użyteczności publicznej**, łącznie z brakiem definicji budynku użyteczności publicznej na poziomie ustawowym. Prawo budowlane posługuje się pojęciem „obiektu użyteczności publicznej” nie precyzując jednak *definiensa* tego terminu, natomiast rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, zawiera definicję prawną zwrotu „budynek użyteczności publicznej”. Brak ujednoczonej terminologii prawnej w tym zakresie powoduje wątpliwości co do rzeczywistego zakresu ustawowego pojęcia obiektu użyteczności publicznej, a co za tym idzie – wątpliwości, jakie kategorie budynków powinny zostać rzeczywiście dostosowane. W dalszej kolejności należy wskazać, że zgodnie z konstytucyjną hierarchią aktów prawnych ustawa nie może odwoływać się do definicji zawartych na poziomie rozporządzenia, co powoduje konieczność ustalenia definicji budynku użyteczności publicznej w Prawie budowlanym;

- **brak jednoznacznych wymogów prawnych konkretyzujących zasady uniwersalnego projektowania**, w tym zakresie:
 - a) nieuwzględnianie różnych typów niepełnosprawności przy projektowaniu przepisów techniczno-budowlanych;
 - b) konieczność przejrzenia oraz aktualizacji dotychczasowych rozwiązań w zakresie przepisów techniczno-budowlanych;
 - c) ujednoczenie budowlanych standardów dostosowawczych na terenie całego kraju, tj. przeciwdziałanie zjawisku stosowania różnych form dostosowania w poszczególnych miastach;
- **brak uwzględnienia zasad uniwersalnego projektowania już na etapie projektowania przyszłych inwestycji**, w szczególności w zakresie planowania przestrzennego w gminach;
- niewystarczające sposoby angażowania wiedzy środowiska osób z niepełnosprawnościami w procesy planistyczne oraz istniejące obecnie konsultacje społeczne;
- **brak kompetencji organów administracji architektoniczno-budowlanej do oceny projektu oraz jego wykonania pod kątem uwzględnienia zasad uniwersalnego projektowania**;
- brak wpisania zasad uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej, przez co normy dotyczące materiałów budowlanych czy wyposażenia wnętrz nie muszą spełniać uniwersalnych standardów.

Suma przedstawionych problemów składa się na sytuację, w której wiele powstających obecnie budynków, mimo prawnego obowiązku ich dostosowania, nie odpowiada oczekiwaniom oraz potrzebom osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo nierozwiązanym problemem w zakresie dostępności pozostają budynki powstałe przed 2003 r., tj. rokiem nowelizacji Prawa budowlanego, która wprowadziła wymóg zapewnienia niezbędnych warunków do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, w szczególności poruszające się na wózkach inwalidzkich. W związku z podstawową zasadą obowiązującego porządku prawnego prawo nie działa wstecz, a więc dotychczasowe, niedoskonałe standardy techniczno-budowlane nie stosują się do budynków powstałych przed tą datą.

Ponadto ze względu na lukę kompetencyjną inwestor, budujący budynek z naruszeniem zasad uniwersalnego projektowania, ma możliwość otrzymania odbioru budynku, co czyni dotychczasowe przepisy częściowo nieskutecznymi. Zgodnie z art. 5 Prawa budowlanego obiekt budowlany oraz związane z nim urządzenia powinny być projektowane i budowane w sposób określony w przepisach, w tym przepisach techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej. Wśród wymogów określonych w art. 5 Prawa budowlanego jest także obowiązek zapewnienia niezbędnych warunków do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne. Jednakże w przypadku nieuwzględnienia wskazanych wymogów w projekcie przez projektanta możliwość ingerencji przez organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego jest ograniczona. Stosownie bowiem do treści art. 35 ust. 1 Prawa budowlanego, w ramach postępowania prowadzącego do wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub decyzji o zatwierdzeniu projektu budowlanego, organ administracji architektoniczno-budowlanej jest zobowiązany wyłącznie do weryfikacji projektu pod kątem jego zgodności z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (ew. decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu) oraz przepisami związanymi z ochroną środowiska. Brak zatem możliwości weryfikacji projektu pod kątem zgodności z zasadami uniwersalnego projektowania.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Wprowadzenie obowiązku dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania

Po pierwsze, **projekt przewiduje wprowadzenie definicji budynku użyteczności publicznej do Prawa budowlanego**. Obecnie obowiązująca definicja zawarta w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, została rozszerzona zgodnie z wymogami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Rozszerzony zakres przedmiotowy tej definicji obejmie: „*budynki do celów innych niż mieszkalne, przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, zakładu karnego oraz aresztu śledczego, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, oraz inny budynek przeznaczony do wykonywania podobnych funkcji; za budynek użyteczności publicznej uznaje się także budynek biurowy*”. Nowa definicja budynku użyteczności publicznej pozwoli na precyzyjne określenie kategorii budynków objętych obowiązkowymi dostosowaniami zgodnymi z zasadami uniwersalnego projektowania.

Po drugie, projekt przewiduje wpisanie zasad uniwersalnego projektowania do Prawa budowlanego jako wymogów dotyczących budowanych budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego.

Po trzecie, ze względu na szczególne znaczenie budynków użyteczności publicznej w życiu codziennym mieszkańców **wprowadzony zostanie obowiązek dostosowania - zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, a jeżeli nie jest to możliwe to z wykorzystaniem racjonalnych usprawnień - także istniejących budynków użyteczności publicznej, które nie zostały dotychczas dostosowane**. Przede wszystkim zakresem przedmiotowym tego przepisu objęte zostaną budynki powstałe przed 2003 r., tj. przed datą odpowiedniej nowelizacji Prawa budowlanego, niemniej jednak ze względu na problem z egzekucją tego obowiązku także część budynków powstałych później może zostać objęta tym obowiązkiem w mniejszym zakresie. Właściciele takich obiektów dostaną dziesięcioletni okres dostosowawczy, natomiast Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego zostanie zobligowany do przeprowadzenia kontroli postępujących prac.

Wpisanie zasad uniwersalnego projektowania w miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Projekt przewiduje wprowadzenie **przepisów zapewniających uwzględnianie zasad uniwersalnego projektowania już na etapie planowania późniejszych inwestycji, w szczególności w zakresie planowania przestrzennego w gminach**. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wpisana zostanie zasada uniwersalnego projektowania, natomiast uzasadnienie do planu miejscowego będzie musiało zdać sprawę ze sposobu uwzględnienia zasady uniwersalnego projektowania.

Ponadto odpowiedni wójt, burmistrz albo prezydent miasta przy dokonywaniu cyklicznej oceny aktualności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zostanie zobligowany do badania stopnia wdrożenia zasad uniwersalnego projektowania w danej gminie. Mechanizm ten wymusi stopniowe dostosowywanie planów do wymogów wynikających z Konwencji, aż do momentu pełnego wdrożenia zasad uniwersalnego projektowania. Dodatkowo Minister Infrastruktury otrzyma delegację ustawową do wydania rozporządzenia regulującego szczegółowo kwestie zapewnienia dostępności przestrzeni publicznej dla osób z niepełnosprawnością.

Rozszerzenie kompetencji organów administracji architektoniczno-budowlanej

Właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej (na szczeblu powiatowym jest to starosta), który już w obecnym stanie prawnym zobowiązany jest do sprawdzenia rozwiązań projektowych pod kątem ich zgodności z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego czy wymaganiami ochrony środowiska **zostanie zobligowany do badania każdego projektu budynku użyteczności publicznej oraz budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego pod kątem jego zgodności z przepisami techniczno-budowlanymi realizującymi zasady uniwersalnego projektowania** (co zostało dokładnie opisane powyżej). Przy czym organy zyskają kompetencje do dokonywania konsultacji społecznych z organizacjami zrzeszającymi osoby z niepełnosprawnościami, by mogli maksymalnie wykorzystać wiedzę środowiska już na etapie planowania inwestycji.

W razie stwierdzenia przez odpowiedni organ administracji architektoniczno-budowlanej naruszeń w powyższym zakresie organ nałoży obowiązek usunięcia wskazanych nieprawidłowości (braku odpowiednich dostosowań), określając termin ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie wyda decyzję o odmowie zatwierdzenia projektu i udzielenia pozwolenia na budowę. Tym samym wprowadzony zostanie efektywny mechanizm kontroli uwzględniania zasad uniwersalnego projektowania przez projektantów.

Wpisanie zasad uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej

Projekt przewiduje wprowadzenie zasad uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej oraz jednej z podstawowych zasad w ramach niej stosowanych. Zapewni to uniwersalne projektowanie wszelkich norm odnoszących się do różnych sfer życia publicznego. Na podstawie przywołanych norm projektowane są m.in. usługi i produkty dostępne na rynku, ale także rozwiązania architektoniczne czy materiały budowlane lub sanitarne, mogące służyć osobom z niepełnosprawnościami.

Jednocześnie należy wprowadzić pięcioletni okres przejściowy, podczas którego dokonanie zostanie rewizja dotychczas wydanych norm pod kątem zasad uniwersalnego projektowania.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Republika Federalna Niemiec

Niemiecki Land Badenia-Wirtembergia na mocy ustawy z dnia 11 listopada 2014 dotyczącej budownictwa wprowadził z dniem 1 marca 2015 r. szereg nowych wymogów dotyczących dostosowań architektonicznych na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Obiekty używane przez osoby z niepełnosprawnością i osoby starsze muszą spełniać wymogi umożliwiające samodzielne poruszanie się takim osobom. Wymogi te dotyczą również m.in. budynków administracji publicznej, sądów, miejsc spotkań, muzeów i bibliotek, pływalni, obiektów sportowych, rozrywkowych i wypoczynkowych, centrów kongresowych i handlowych, biurowców oraz budynków, w których prowadzona jest działalność lecznicza. Budynki te muszą być zaprojektowane w taki sposób, aby możliwe było samodzielne poruszanie się tych osób bez pomocy osób trzecich.

W Niemczech istnieje również związkowy program dofinansowań w celu dostosowania zamieszkiwanego obiektu na potrzeby m.in. osób z niepełnosprawnościami. Program ten podzielony jest na sektory federalne oraz landowe, przy czym każdy land posiada w projekcie autonomicznie wydzieloną jednostkę budżetową. Fundusz nie dotyczy co prawda tylko finansowania potrzeb osób z niepełnosprawnością, jednak takie osoby oraz rodziny wychowujące dzieci z niepełnosprawnością zostały *explicite* wyróżnione jako jedna z kategorii dopuszczalnych beneficjentów programu. Land Badenia-Wirtembergia przewidział, że beneficjenci programu mogą się starać o dofinansowanie lub pożyczkę. Land zdecydował się na dofinansowywanie (współfinansowanie) m.in.:

- nabycia używanego domu lub używanego mieszkania własnościowego (tj. zamieszkiwanego min. 4 lata) dostosowanego na potrzeby osób z niepełnosprawnościami;
- wybudowania lub przebudowania, jak również stosownego dostosowania obiektu na potrzeby osób z niepełnosprawnością.

W kontekście dofinansowania należy podkreślić, że dostosowania te biorą pod uwagę finansowanie wspomnianych wyżej modernizacji zgodnie z DIN-em – Niemieckim Instytutem Normalizacyjnym.

Irlandia Północna

Wprowadzony w 2005 roku w Irlandii Północnej *The Disability Act* wprowadza ramy prawne wymagające, aby usługi organów publicznych były dostosowane na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Sekcje 25, 26, 27, 28 aktu prawnego obligują organy publiczne, aby te przystosowały budynki, świadczone usługi i dostarczane informacje dla obywatela były również dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. W związku z aktem prawnym powstała również instytucja *Access Officer*, rzecznika odpowiedzialnego za dostarczanie oraz koordynowanie pomocy i wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, będących świadczeniobiorcami usług oferowanych przez urzędy. Może również działać jako *points of contact* dla osób z niepełnosprawnościami, które potrzebują pomocy w dostępie do świadczeń.

Wspomniany wyżej akt prawny ustanawia obowiązek projektowania budynków publicznych w sposób dostosowany na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Jednak definicja budynków publicznych wskazuje wyłącznie na budynki, które zajmowane są przez organy władzy publicznej.

Szwajcaria

Szwajcarski kanton Valais w 2013 roku przyjął przepisy o budownictwie dostosowujące wymogi dotyczące potrzeb dla osób z niepełnosprawnością. Ich treść zwraca szczególną uwagę na osoby z niepełnosprawnością poruszające się na wózkach inwalidzkich oraz osoby starsze. Przepisy budowlane wymagają, aby już we wniosku o pozwolenie na budowę budynku ogólnodostępnego wykazać powzięcie środków technicznych infrastruktury budowlanej ułatwiających dostęp do budynku osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością ruchową. Nowe ogólnodostępne budynki (w tym również prywatne ogólnodostępne) muszą być dostosowane na potrzeby osób z niepełnosprawnością ruchową. Dotyczy to również budynków banków, fryzjerów, sklepów. Nowe budynki mieszkalne oraz budynki biurowe również podlegają reżimowi znowelizowanych przepisów o budownictwie.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego; • możliwość otrzymania promesy dofinansowania

			przebudowy mieszkania; <ul style="list-style-type: none">• możliwość korzystania z uniwersalnie zaprojektowanych przestrzeni publicznych i przedmiotów.
Osoby z niepełnosprawnością ruchową	1 101 802	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego;• możliwość otrzymania promesy dofinansowania przebudowy mieszkania;• możliwość korzystania z uniwersalnie zaprojektowanych przestrzeni publicznych i przedmiotów.
Osoby z niepełnosprawnością wzrokową	155 838	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenie dostępności obiektów użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego;• możliwość otrzymania promesy dofinansowania przebudowy mieszkania;• możliwość korzystania z uniwersalnie zaprojektowanych przestrzeni publicznych i przedmiotów.
Wydziały architektoniczno-budowlane starostw powiatowych	380 * (razem z miastami na prawach powiatu)		Zwiększenie obowiązków w zakresie kontroli projektów

			budowlanych budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego pod kątem uwzględnienia zasad uniwersalnego projektowania
Podmioty prowadzące punkty gastronomiczne	69195	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Stacjonarna opieka zdrowotna w Polsce	2055	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Przychodnie i praktyki lekarskie	73045 (w tym 26645 z kontraktem z NFZ)	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Apteki i punkty apteczne oraz apteki zakładowe	14420	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Sądy	403	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień

Zakłady dla nieletnich	32	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Zakłady karne	86	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Areszty śledcze	70	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Jednostki kościelne (kościół katolicki, starokatolicki, prawosławny, protestancki etc.)	13178	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Sklepy	360750	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Muzea	519	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Galerie sztuki	335	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień

Teatry i instytucje muzyczne	182	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Kina	489	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Obiekty bazy noclegowej (np. hotele, motele, pensjonaty)	10509	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Domy i zakłady pomocy społecznej	1678	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Placówki pocztowe	16112	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Placówki oświatowe i edukacyjne (przedszkola, edukacja podstawowa, szkoły wyższe, specjalistyczne placówki etc.)	31946	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Dworce komunikacji publicznej	585 1200	PKP PKS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień

Lotniska (do użytku publicznego certyfikowane i o ograniczonej certyfikacji)	20	UCL	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Banki	6330	Raport „polska bankowość w liczbach”	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Salony z usługami operatorów komórkowych	3000	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Stadiony	2238	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Baseny (pływalnie kryte)	736	Departament Infrastruktury Sportowej MSiT	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Porty morskie	11	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Biurowce	951* powstanie pierwszego biurowca datuje się w Polsce na 1989 r.	Raport CBRE	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień

Centra handlowe	455	Raport PRCH Retail Research Forum	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Urzędy i instytucje centralne	88	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Urzędy miast i gmin	2848	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
Oddziały ZUS	325	GUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień
KRUS	259 placówek terenowych	KRUS	Konieczność dostosowania zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) **środowiskowych** – gromadzących członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niesprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego, osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niesprawność spowodowana zaburzeniami urazami neurologicznymi; i chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) **tematycznych** – gromadzących ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1641** osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami

z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Odpowiednie doprecyzowanie przepisów, celem zagwarantowania praw osób niepełnosprawnych w zakresie projektów budowlanych i planu zagospodarowania przestrzennego

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
263	68	39	29

2. Kompleksowe konsultacje dotyczące obecnie obowiązujących aktów wykonawczych do Prawa budowlanego

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
249	110	31	2

3. Wprowadzenie obowiązku odpowiednich dostosowań infrastrukturalnych w budynkach użyteczności publicznej oraz państwowe dofinansowania przy budynkach wielorodzinnych:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
264	126	13	0

4. Wprowadzenie rozwiązań systemowych, które określać będą projakościowe rozwiązania w zakresie udostępniania środowiska zabudowanego:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
308	75	16	3

5. Opracowanie standardów normalizacyjnych dotyczących dostępności dóbr, usług i przestrzeni fizycznej dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
272	77	8	7

6. Objęcie obiektów związanych z turystyką ustawową definicją budynku użyteczności publicznej:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
137	121	65	24

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych												
(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											Łącznie (0-10)
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	780,5	7805
budżet państwa	762	762	762	762	762	762	762	762	762	762	762	7620
JST	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	18,5	185
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet państwa, budżet jednostek samorządu terytorialnego											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Przedstawione wyliczenia mają charakter przybliżonego oszacowania i opierają się na szeregu założeń. Przede wszystkim przedstawiona kwota jest kwotą maksymalną i opiera się na założeniu, że żaden z istniejących w Polsce budynków użyteczności publicznej nie jest dostosowany. Z tej kategorii wyłączone zostały jednakże podmioty świadczące stacjonarną opiekę zdrowotną (przede wszystkim szpitale) ze względu na znaczny stopień ich obecnego dostosowania.</p> <p>Biorąc pod uwagę fakt, że ustawowy obowiązek dostosowywania obiektów użyteczności publicznej został wprowadzony już kilkanaście lat temu należy uznać, że wiele z tych obiektów jest już dostosowanych (szczególnie te powstałe po 2003 r.) lub ewentualnie potrzebuje jedynie niewielkich i niskokosztowych dostosowań architektonicznych. Niemniej jednak, po pierwsze, obecnie nie są prowadzone badania statystyczne dotyczące liczby dostosowanych budynków użyteczności publicznej z podziałem na ich kategorie. W związku z czym</p>											

przedstawiona **liczba budynków użyteczności publicznych, które zostaną objęte obowiązkiem dostosowawczym ma charakter maksymalny.**

Poddano analizie wybrane losowo zamówienia na dostosowania różnych typów budynku zarówno pod kątem ich ceny, jak i zakresu działań koniecznych dla pełnego dostosowania. Ponadto, na podstawie analizy własnej, zrewidowano ceny rynkowe wind dla osób z niepełnosprawnościami, innych urządzeń ułatwiających poruszanie się tym osobom oraz kosztów budowlanych.

Jako przykładowe działania dostosowawcze oraz ich koszty można wymienić:

- Konieczność przebudowy ścian w budynkach (przykładowo z powodu konieczności poszerzenia pomieszczeń). Średnia rynkowa kwota wyburzenia ściany to około 180 zł/m², natomiast kwota należna za murowanie nowych ścian wypada na poziomie około 40 zł/m²
- Poszerzanie drzwi. Montaż nowych szerszych ościeżnic w przypadku łazienki to koszt około 120 zł za sztukę¹³, sama ościeżnica to około 100 zł za sztukę, natomiast drzwi wewnętrzne o szerokości metra to przykładowy koszt rzędu 300 zł za sztukę.
- Dostosowanie łazienki¹⁴, które może polegać na zakupie dodatkowych części: uchwytu prostego (w cenie około 100 zł za sztukę), uchwytu uchylnego składanego na ścianę boczną (około 350 zł za sztukę), baterii umywalkowej z chwytem lekarskim (około 300 zł za sztukę) oraz dopasowanej umywalki (około 350 zł za sztukę), a także poręczy odbojowej (około 100 zł za sztukę), co odpowiada obecnym przepisom zawartym w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.
- Zamontowanie windy/platformy ułatwiającej poruszanie się po schodach. Platforma krzywoliniowa dostosowana do długości schodów oraz sprofilowana pod kątem ich zakrętów wraz z jej montażem to koszt około 45 000 zł¹⁵.
- Zatrudnienie pracowników. Średnia płaca w budownictwie w 2017 r. wynosi około 15 zł/h pracy¹⁶.

Podsumowując, przykładowe prace remontowe polegające na przesunięciu ściany korytarza/łazienki w celu poszerzenia pomieszczenia to koszt rzędu kilku tysięcy złotych (dla ściany o wymiarach 10x3m będzie to kwota w wysokości około 6 600zł). Koszt poszerzenia drzwi to kwota w okolicach 640 zł. Dostosowanie łazienki poprzez zakup dodatkowego wyposażenia oraz niezbędne prace budowlane to koszt w okolicach 2000zł. Najbardziej kosztochłonny zakup to montaż windy lub innego urządzenia ułatwiającego poruszanie się po schodach. Jak wyżej wykazano platforma krzywoliniowa dostosowana do długości schodów oraz sprofilowana pod kątem ich zakrętów wraz z jej montażem to koszt około 45 000zł. Prace wykończeniowe trwające 7 dni przy zaangażowaniu trzech budowlanców to koszt około 2500 zł. **łącznie średni koszt dostosowania budynku użyteczności publicznej wyniesie około 57 000 zł.**

Analiza losowo wybranych zamówień publicznych w przedmiocie dostosowania budynków użyteczności publicznej z jednej strony ujawnia duże zróżnicowanie

¹³ Przykładowe ceny rynkowe za: <http://www.dobrebudowanie.pl/cennik-uslug-budowlanych.html>

¹⁴ Przykładowe ceny rynkowe za: <http://www.setpon.pl/wyposazenie-lazienek/5/>

¹⁵ Przykładowe ceny rynkowe za: <https://www.windy-schodowe.pl/ciekawostki/47/windy-dla-niepelnospawnych-cennik/>

¹⁶ Przykładowe płace rynkowe za: <https://www.wielkiebudowanie.pl/go.live.php/PL-H473/place-w-budownictwie.html>

	<p>kosztów takich dostosowań zależnie od ich zakresu (od kilku do kilkuset tysięcy złotych), z drugiej strony uprawdopodobnia przedstawioną wycenę niezbędnych prac, przyjmując średnio wielkość kilkudziesięciu tysięcy złotych.</p> <p>Przeprowadzana analiza wykazała liczbę budynków użyteczności publicznej w Polsce (po zsumowaniu wszystkich kategorii budynków wymienionych w pkt 4 z wyłączeniem szpitali) na poziomie 613 014 obiektów. Należy pamiętać, że podana liczba ma wartość jedynie przybliżoną, natomiast część z tych obiektów nie wymaga dostosowań lub wymaga ich w niewielkim zakresie. Ponadto znaczna część z tych budynków należy do podmiotów prywatnych (dokładne oszacowanie liczby takich budynków znajduje się w pkt. 7 niniejszego OSR). W związku z tym liczbę budynków użyteczności publicznych należących do podmiotów publicznych można oszacować na poziomie 133 737 (liczba budynków użyteczności publicznej po odjęciu od łącznej liczby takich budynków, tych które należą do podmiotów prywatnych). Przy założeniu, że koszt indywidualnego dostosowania wynosi 57 000 zł, globalny koszt dostosowań publicznych budynków użyteczności publicznej wyniesie 7 623 009 000 zł i taka kwota powinna zostać zabezpieczona w budżecie państwa. Przykładowe rozłożenie dokonywanych dostosowań na okres dziesięcioletni pozwala wyznaczyć roczną kwotę środków finansowych na poziomie 762 300 900 zł.</p> <p>Ponadto należy wskazać na konieczność zatrudnienia nowych pracowników w wydziałach architektoniczno-budowlanych starostw powiatowych, ponieważ zostanie na nich nałożony obowiązek analizowania przedstawionych projektów budowlanych objętych nowymi przepisami techniczno-budowlanymi (budynki użyteczności publicznej oraz mieszkaniowe budownictwo wielorodzinne) pod kątem uwzględnienia zasad uniwersalnego projektowania przed wydaniem pozwolenia na budowę takich obiektów. Liczba powiatów w Polsce wynosi 314, do tego należy zapewnić wsparcie osobowe w urzędach działających w miastach na prawach powiatu (66), co łącznie daje 380 etatów przy założeniu, że jeden pracownik wystarczy, by wypełnić nowo nałożone obowiązki. Według danych GUS średnie miesięczne wynagrodzenie urzędnika zatrudnionego w starostwie powiatowym wynosi 4065 zł¹⁷, więc w budżecie jednostek samorządu terytorialnego należy zatem zabezpieczyć kwotę na poziomie 18 536 400 zł rocznie. Pensje mogą podlegać niewielkiej waloryzacji.</p>
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców, oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	2 731	2 731	2 731	2 731	2 731	2 731 0	27 318
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym i	duże przedsiębiorstwa	-						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	1. Zwiększenie dostępności						

¹⁷ Zarobki według GUS, za: <https://www.pb.pl/ile-zarabiaja-urzednicy-ranking-wojewodztw-861168>

		<p>Projektowane przepisy wpłyną na poprawę konkurencyjności wielu mikro, małych i średnich przedsiębiorstw za sprawą zwiększenia dostępności ich lokali, a co za tym idzie zwiększenia dostępności ich usług (przykładowo w restauracjach czy sklepach). Należy przy tym pamiętać, że przedmiotowe dostosowania zwiększą dostępność tych miejsc nie tylko dla potencjalnych klientów z niepełnosprawnościami, ale także osób starszych czy rodziców z małymi dziećmi.</p> <p>Osoby z niepełnosprawnościami jako klienci czy użytkownicy przyczynią się do wzrostu przychodów lub funkcjonalności danych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.</p> <p>2. Sektor budowlany</p> <p>Wprowadzenie obowiązku dostosowań budynków użyteczności publicznej doprowadzi do znacznego wzrostu popytu na firmy budowlane świadczące usługi remontowe. Dodatkowo należy przewidywać wzrost zapotrzebowania na materiały budowlane, w szczególności na urządzenia sprofilowane pod kątem użytkowników z niepełnosprawnościami.</p>
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<p>Projektowane przepisy zagwarantują zwiększenie dostępności poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none">• doprecyzowanie, z uwzględnieniem zasad uniwersalnego projektowania, przepisów techniczno-budowlanych dotyczących nowo powstających budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego;• przebudowę istniejących budynków użyteczności publicznej zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania lub przy zastosowaniu racjonalnych usprawnień;• zrównoważonego planowania inwestycji, w tym miejsc publicznych. <p>Naturalną konsekwencją zwiększenia dostępności będzie zwiększenie możliwości poruszania się przez osoby z niepełnosprawnościami, wzrost ich samodzielności oraz bardziej podmiotowa pozycja. Czynności, które obecnie mogą stwarzać im problemy, takie jak załatwienie sprawy w urzędzie czy wyjście do restauracji, staną się łatwiej realizowalne. Punktem docelowym jest stworzenie warunków ułatwiających integrację osób z niepełnosprawnościami z resztą społeczeństwa.</p>
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Biorąc pod uwagę przedstawione w pkt. 4 kategorie budynków, które zostaną objęte przyszłą definicją budynku użyteczności można wyróżnić te należące przede wszystkim do podmiotów prywatnych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none">• punkty gastronomiczne;• praktyki lekarskie;• apteki;• jednostki kościelne;• sklepy;	

	<ul style="list-style-type: none"> • kina; • obiekty hotelarskie; • banki; • salony operatorów komórkowych; • biurowce; • centra handlowe. <p>Łączna liczba takich obiektów w Polsce wynosi 479 277. Przy czym należy pamiętać, że część tych budynków może należeć do podmiotów publicznych, a określony procent pozostałych budynków może należeć do podmiotów prywatnych. Konieczność przeprowadzenia inwestycji dostosowawczych przy średniej jej wartości na poziomie 57 000 zł pozwala oszacować koszt prywatnego finansowania w skali globalnej na poziomie 27 318 789 000 zł na prywatne przebudowy budynków użyteczności publicznej, co rozłożone na dziesięcioletni okres dostosowawczy równać się będzie kwocie 2 731 878 900 zł rocznie. Przy czym kwota ta ma jedynie charakter maksymalny, w momencie bowiem zaprojektowania procedury publicznych dofinansowań do prywatnych inwestycji, o której mowa w uzasadnieniu do projektu ustawy, znaczna część z tej kwoty zostanie przerzucona na stronę publiczną.</p>
--	---

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

☐ nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☒ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy

Komentarz:
 Konieczność zrewidowania przez organ administracji architektoniczno-budowlanej zastosowania przepisów techniczno-budowlanych realizujących zasad uniwersalnego projektowania w przypadku budynków użyteczności publicznej oraz mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego.

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowane przepisy doprowadzą do wzrostu zatrudnienia pracowników z niepełnosprawnościami. W wyniku ich realizacji powstanie kilkaset tysięcy dostosowanych miejsc pracy. Głosy wyrażane przez środowisko osób z niepełnosprawnościami w trakcie konsultacji wykazywały, że jedną z głównych przeszkód w możliwości podjęcia pracy zarobkowej jest brak dostosowanych miejsc pracy dla ich potrzeb. W wyniku zgodnej z zasadami uniwersalnego projektowania przebudowy obiektów użyteczności publicznej obecnie niedostępne urzędy, sklepy, restauracje, poczty, biura, muzea czy hotele zostaną dostosowane, dzięki czemu staną się potencjalnymi miejscami pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto znaczne inwestycje (w dużej mierze finansowane ze środków publicznych) przyczynią się do wzrostu zatrudnienia w sektorze budowlanym, umożliwiając wzrost liczby pracujących budowlanców. Przyjmując hipotetyczny scenariusz, w którym każdy z wymienionych budynków użyteczności publicznej będzie potrzebował przebudowy w przynajmniej ograniczonym zakresie, to w perspektywie

dziesięcioletniej przynajmniej tymczasowe zatrudnienie znaleźć może kilkaset tysięcy osób zajmujących się pracą fizyczną.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

1. Sytuacja i rozwój regionalny

Projektowane przepisy nie różnicują sytuacji budynków użyteczności publicznej w wielkich ośrodkach miejskich oraz na terenach gorzej rozwiniętych. Wprowadzany obowiązek dostosowań architektonicznych obejmie w równym zakresie zarówno budynki zlokalizowane w miastach wojewódzkich, jak i obiekty znajdujące się na terenach wiejskich. Głosy wyrażane przez środowisko osób z niepełnosprawnościami w trakcie konsultacji publicznych wyrażały stanowisko, że o ile w przypadku dużych i rozwiniętych miast sytuacja poprawia się stopniowo w przeciągu ostatnich lat, o tyle dostosowania architektoniczne na terenach gorzej rozwiniętych należą do rzadkości. Szczególnie istotne jest zatem, że projektowane przepisy nałożą obowiązek dostosowań na wszystkie obiekty tego typu, co w perspektywie dziesięcioletniej doprowadzi do pełnego dostosowania budynków użyteczności publicznej w Polsce.

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami, które mieszkają poza głównymi ośrodkami miejskimi poprawi się przy tym relatywnie bardziej, ponieważ osoby te nie korzystają w wystarczającym stopniu z obecnie prowadzonych w kraju prac dostosowawczych. Doprowadzi to do stanu znacznej dostępności usług, handlu czy sportu bez zróżnicowania na tereny lepiej i gorzej rozwinięte.

Istotne jest przy tym także wpisanie zasad uniwersalnego projektowania do miejscowy planów zagospodarowania przestrzennego, co wraz z mechanizmem ich stopniowej aktualizacji powinno doprowadzić do zrównoważonego planowania inwestycji w ramach gmin, tak by uwzględnić perspektywę osób z niepełnosprawnościami.

2. Mienie państwowe

Wiele wśród budynków użyteczności publicznej objętych obowiązkiem dostosowań należy bądź do skarbu państwa, bądź do jednostek samorządu terytorialnego. Zostaną one poddane przebudowie zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, dzięki czemu zapewniona zostanie do nich pełna dostępność co przełoży się na wzrost ich funkcjonalności oraz nowe płaszczyzny ich wykorzystywania.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projekt przewiduje dziesięcioletni okres przejściowy na dostosowanie budynków użyteczności publicznej. Projekt przewiduje także, że w okresie 17 lat od dnia wejścia w życie ustawy Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego przeprowadzi kontrolę budynków użyteczności publicznej pod kątem dostosowania dla osób z niepełnosprawnością.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw

wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Projekt przewiduje także, że w okresie 17 lat od dnia wejścia w życie ustawy Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego przeprowadzi kontrolę budynków użyteczności publicznej pod kątem dostosowania dla osób z niepełnosprawnością.

Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji, a także po kilku latach od upływu 10-letniego okresu na dostosowanie budynków użyteczności publicznej.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.

SPRAWY ZAGRANICZNE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 DOPRECYZOWANIE ZASAD KONSULTACJI STRATEGII ROZWOJU KRAJU ORAZ PROGRAMU POLITYKI ROZWOJOWEJ ZE ŚRODOWISKIEM OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendowanym rozwiązaniem jest **doprecyzowanie zasad konsultowania współpracy rozwojowej oraz polityki rozwoju ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami**. Katalog podmiotów, z którymi należy konsultować projekty strategii rozwoju został poszerzony o organizacje zrzeszające osoby z niepełnosprawnościami. Projektodawca uwzględnił bowiem sposób dostarczania informacji w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami wykorzystując do tego istniejące publiczne strony internetowe. Także program współpracy rozwojowej, jeżeli uwzględni współpracę ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, zostanie przygotowany w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością. Powyższe rozwiązanie zagwarantuje prawny obowiązek włączenia środowiska osób z niepełnosprawnością w procesy konsultacyjne nad założeniami odpowiednio:

- Strategii rozwoju kraju – przewidzianej przez Ustawę o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- Wieloletniego programu współpracy rozwojowej – przewidziany przez Ustawę o współpracy rozwojowej,

co umożliwi upodmiotowienie deliberatywnej roli środowiska osób z niepełnosprawnościami.

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy o współpracy rozwojowej

Art. 1 W ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2016 r. poz. 383 ze zm.) w art. 6 wprowadza się następujące zmiany:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Projekty strategii rozwoju podlegają konsultacjom z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi, w tym z organizacjami zrzeszającymi osoby niepełnosprawne, oraz z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego.”,
- b) po ust. 2a dodaje się ust 2b w brzmieniu:
„2b. Informacja, o której mowa w ust. 2 i ust. 2a, jest udostępniana przez podmiot opracowujący projekt strategii także w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych.”.

Art. 2 W ustawie z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1392) art. 6 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W celu przeprowadzenia konsultacji społecznych projekt Programu udostępnia się w Biuletynie Informacji Publicznej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw zagranicznych. Jeżeli Program uwzględnia współpracę ze środowiskiem osób niepełnosprawnych to jego treść udostępnia się także w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych. Termin zgłaszania uwag do projektu Programu wyznacza minister właściwy do spraw zagranicznych”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: SPRAWY ZAGRANICZNE

Dział administracji rządowej: SPRAWY ZAGRANICZNE

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W obecnym stanie prawnym część przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych nie została wdrożona. Tymczasem sama Konwencja w art. 4 ust. 1 lit. a) wprowadza wymóg podjęcia przez Państwa Strony wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw uznanych w tej Konwencji. Polska ustawą z dnia 15 czerwca 2012 r. ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, w związku z czym powinna podjąć wszelkie odpowiednie środki ustawodawcze w celu jej pełnego wdrożenia.

Projekt przedstawia rozwiązania zmierzające do upodmiotowienia roli środowiska osób z niepełnosprawnościami w zakresie spraw zagranicznych. Po pierwsze, odpowiada na braki związane z obowiązkami konsultacyjnymi planowanych działań rozwojowych. W obecnym stanie prawnym nie zostały uregulowane kwestie konsultacji społecznych ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami w zakresie polityki rozwoju oraz współpracy rozwojowej co doprowadziło do sytuacji uprzedmiotowienia tego środowiska oraz nieuwzględniania perspektywy osób z niepełnosprawnościami na etapie planowania działań rozwojowych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji i oczekiwany efekt

Rekomendowanym rozwiązaniem jest **doprecyzowanie zasad konsultowania współpracy rozwojowej oraz polityki rozwoju ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami**. Katalog podmiotów, z którymi należy konsultować projekty strategii rozwoju został poszerzony o organizacje zrzeszające osoby z

niepełnosprawnościami. Projektodawca uwzględnił bowiem sposób dostarczania informacji w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami wykorzystując do tego istniejące publiczne strony internetowe. Także program współpracy rozwojowej, jeżeli uwzględnia współpracę ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, zostanie przygotowany w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością. Powyższe rozwiązanie zagwarantuje prawny obowiązek włączenia środowiska osób z niepełnosprawnością w procesy konsultacyjne nad założeniami odpowiednio:

- Strategii rozwoju kraju – przewidzianej przez Ustawę o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- Wieloletniego programu współpracy rozwojowej – przewidziany przez Ustawę o współpracy rozwojowej.

co umożliwi upodmiotowienie deliberatywnej roli środowiska osób z niepełnosprawnościami.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W toku analizy porównawczej nie odnaleziono problemów o analogicznym zakresie przedmiotowym, jak przedstawiono w projekcie ustawy. Zdiagnozowano jednak problemy, które można uznać za zbliżone przedmiotowo, tj.:

Stany Zjednoczone Ameryki

W Stanach Zjednoczonych utworzono Międzynarodową Radę ds. Niepełnosprawności (U.S. International Council on Disabilities) będącą federacją amerykańskich organizacji pozarządowych, rządowych agencji federalnych i podmiotów indywidualnych zaangażowanych w prawa osób z niepełnosprawnościami. Organizacja angażuje się w szereg projektów międzynarodowych, między innymi zabezpieczenie praw osób z niepełnosprawnościami w Azji południowo-wschodniej umożliwiając wyjazdy swoim członkom do tego regionu. W skład tej federacji wchodzi organizację pozarządową wyspecjalizowaną w organizowaniu międzynarodowych wyjazdów dla osób z niepełnosprawnościami. Przykładowo organizacja MIUSA (Mobility, International USA) zapewnia możliwość skorzystania z zagranicznych staży oraz wymian uniwersyteckich dla osób z niepełnosprawnościami, przy czym preferowanym modelem jest współpraca takich osób z lokalnymi osobami z niepełnosprawnościami w państwach do których przyjeżdżają. Spektrum oferowanych wyjazdów jest szerokie, rozpoczynając od prowadzenia badań uniwersyteckich w Europie, a kończąc na pomocy w państwach Ameryki Południowej.

Belgia oraz Francja

W Belgii oraz Francji platformą umożliwiającą łatwiejsze nawiązywanie kontaktów pomiędzy lokalnymi organizacjami zrzeszającymi osoby z niepełnosprawnościami a zagranicznymi podmiotami (często w państwach rozwijających się) jest organizacja Handicap International. W ramach wymiany przedstawiciele belgijskich lub francuskich organizacji pozarządowych odwiedzają swoich odpowiedników w innych państwach by następnie zaprosić ich do Belgii lub Francji. Tego typu wymiana umożliwia zapoznanie się z rozwiązaniami przyjętymi w innych państwach, przekazanie know-how oraz dobrych praktyk w dziedzinie praw osób z niepełnosprawnościami.

Niemcy

Niemiecki program wymian DAAD wspomaga studentów oraz badaczy z niepełnosprawnościami w zakresie zagranicznych wyjazdów na studia lub miejsca badań, które jednocześnie poprawiają umiejętności językowe oraz znajomości międzynarodowe uczestników. Program pokrywa do 10.000 euro dodatkowych kosztów, wychodzących poza normalne ubezpieczenie, niepokrywanych przez innych fundatorów, poniesionych na skutek niepełnosprawności lub przewlekłej choroby. W naborze stypendialnym osoby z niepełnosprawnościami są traktowane tak samo jak inni wnioskodawcy, jednak różnica polega na możliwości zabezpieczenia stypendysty poprzez zagwarantowanie mu ww. środków finansowych pokrywających koszty wynikłe w następstwie niepełnosprawności.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	Ułatwienie nawiązywania międzynarodowych

			kontaktów oraz organizowania międzynarodowych wyjazdów, zwiększenie możliwości uczestniczenia w konsultacjach dotyczących działań rozwojowych.
Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami	13 859	Ngo.pl	Zwiększenie możliwości uczestniczenia w konsultacjach dotyczących działań rozwojowych.
Podmioty odpowiedzialne za konsultowanie polityki rozwoju (tj. Rada Ministrów, samorządy wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz Związki Metropolitarne)	2876	GUS	Dostosowanie stron internetowych zawierających informacje o działaniach rozwojowych
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	1		Przygotowanie Wieloletniego programu współpracy rozwojowej w formach dostępnych, jeżeli Program uwzględni współpracę ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzących członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niesprawność ruchowa, wzrokowa, słuchowa, głuchoniewidomi, niepełnosprawność intelektualna, doświadczający problemów zdrowia psychicznego, osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, niesprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi, spowodowana chorobami przewlekłymi, niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzących ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyły w nich łącznie 1641 konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Zapewnienie włączających zasad prowadzenia polityki rozwoju w zakresie konsultacji społecznych.

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
365	44	3	1

2. Stworzenie warunków i inicjowanie współpracy międzynarodowej organizacji osób z niepełnosprawnościami oraz organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
255	109	48	4

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łączni e (0- 10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	14,38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14,38
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet państwa											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	W zakresie dostosowania stron internetowych podmiotów publicznych zaangażowanych w działania rozwojowe to, zgodnie z regulacjami zawartymi w Ustawie o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, podmioty publiczne przy realizacji zadań publicznych powinny używać systemów teleinformatycznych spełniających minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewniających interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności. Krajowe Ramy Interoperacyjności określa rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie Krajowych											

	<p>Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych. Zgodnie z § 19 przywołanego aktu, w systemie teleinformatycznym podmiotu realizującego zadania publiczne służące prezentacji zasobów informacji należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA.</p> <p>Biorąc pod uwagę zgłaszane w trakcie debat głosy środowiska osób z niepełnosprawnościami wskazujące na niewielki odsetek rzeczywiście dostosowanych stron internetowych należy przeznaczyć dodatkowe środki finansowe na pełne wdrożenie standardu WCAG 2.0 dla stron internetowych podmiotów konsultujących politykę rozwoju. Rynkowe ceny dostosowania stron internetowych do tego standardu kształtują się na poziomie od kilkuset złotych do kilkunastu tysięcy złotych zależnie od liczby funkcjonalności danej strony. W przypadku podmiotów konsultujących politykę rozwoju są to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rada Ministrów; • Samorządy Wojewódzkie; • Związek Metropolitalny; • Samorząd powiatowy; • Samorząd gminny. <p>łącznie pozwala to oszacować liczbę stron internetowych koniecznych do dostosowania na 2876, przy czym jest to liczba maksymalna, bowiem część z przedmiotowych stron została już dostosowana do standardu WCAG 2.0. Strony podmiotów publicznych oferują zazwyczaj dużo funkcjonalności związku z czym koszt ich dostosowania należy szacować na kilka-kilkanaście tysięcy złotych. Przeznaczenie 5000 zł na dostosowanie jednej strony internetowej podmiotów zobowiązanych do konsultowania polityki rozwoju oznacza globalny koszt na poziomie 14 380 000 zł. W zakresie współpracy rozwojowej konsultuje ją jedynie Ministerstwo Spraw Zagranicznych.</p>
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i							

	średnich przedsiębiorstw	
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami, upodmiotowienie ich roli oraz multiplikowanie możliwości nawiązania międzynarodowych kontaktów oraz zagranicznych wyjazdów.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☒ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).		☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:		☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.		☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
Komentarz:		
9. Wpływ na rynek pracy		
Pozytywny wpływ na sektor informatyczny poprzez zwiększenie liczby środków finansowych przeznaczanych na modernizację oraz dostosowanie stron internetowych podmiotów publicznych co może przełożyć się na wzrost zatrudnienia.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami, upodmiotowienie ich roli oraz multiplikowanie możliwości nawiązania międzynarodowych kontaktów oraz zagranicznych wyjazdów.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Problem regulacyjny zostanie rozwiązany kilka miesięcy po wejściu w życie Projektu, dzięki: zwiększonej dostępności materiałów informujących o planowanych działaniach związanych z polityką rozwojową w formach dostępnych.		

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zasadne jest także przeprowadzenie analizy OSR ex –post w okresie kilku lat od wejścia w życie Projektu.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

SZKOLNICTWO WYŻSZE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 ZWIĘKSZENIE LICZBY STUDENTÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Przewiduje się wprowadzenie zmiany przesłanek wydawania decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego (lub właściwego ministra nadzorującego daną uczelnię publiczną) w sprawie zwiększenia o więcej niż 2% liczby studentów, których uczelnia publiczna może przyjąć na studia stacjonarne na dany rok akademicki (w stosunku do poprzedniego roku akademickiego) poprzez dodanie wśród wytycznych uwzględnianych w procesie jej podejmowania kwestii przygotowania uczelni do kształcenia osób z niepełnosprawnościami. W efekcie techniczne, organizacyjne i kadrowe warunki kształcenia osób z niepełnosprawnościami zapewniane przez uczelnię publiczną będą brane pod uwagę w procesie ustalania dla niej ww. limitów przyjęć na studia stacjonarne. Zmiana ta powinna zapewnić odpowiednią korelację pomiędzy liczbą ubiegających się o przyjęcie na studia stacjonarne osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb i możliwości, a określanym dla danej uczelni limitem przyjęć oraz jej przygotowaniem do kształcenia tej grupy osób. Projektowane zmiany służą pełnemu wdrożeniu – na poziomie kształcenia akademickiego – modelu tzw. edukacji włączającej, o którym mowa w art. 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169; dalej „Konwencja”);

2 UWZGLĘDNIENIE W STANDARDACH KSZTAŁCENIA SYTUACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Przewiduje się zmianę w delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia, które określa standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, poprzez dodanie przygotowania do pracy z osobami z niepełnosprawnościami jako jednej ze składowych niezbędnej wiedzy pedagogicznej i psychologicznej nauczycieli, czyli jednego z pożądanych efektów kształcenia uwzględnianych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego przy określaniu tych standardów. Celem zmian jest zapewnienie przyszłej kadrze pedagogicznej odpowiedniego przygotowania merytorycznego i metodologicznego do prowadzenia pracy dydaktycznej w modelu tzw. edukacji

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

włączającej, z uwzględnieniem specyfiki pracy z osobami z niepełnosprawnościami oraz ich szczególnych potrzeb.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia ... 2017 r.

o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższymi

Art. 1. W ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1842 tekst jedn. ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8 ust. 4 w pkt 6 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) przygotowanie uczelni do kształcenia osób niepełnosprawnych.”,

2) art. 9c otrzymuje brzmienie:

„Art. 9c. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, mając na uwadze wymagania rynku pracy, standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, uwzględniając:

1) efekty kształcenia w zakresie:

- a) wiedzy merytorycznej i metodycznej,
- b) wiedzy pedagogicznej i psychologicznej, w tym w zakresie wychowania, z uwzględnieniem przygotowania do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz osobami niepełnosprawnymi,
- c) przygotowania w zakresie stosowania technologii informacyjnej,
- d) poziomu znajomości języka obcego;

2) czas trwania studiów oraz studiów podyplomowych, wymiar i sposób organizacji praktyk.”.

Art. 2. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 8 ust. 6 i 9 ustawy zmienianej w art. 1, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

wydanych na podstawie art. 8 ust. 6 i 9 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy.

Art. 3. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 9c ustawy zmienianej w art. 1, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 9c ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 18 miesięcy.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Polityka publiczna: SZKOLNICTWO WYŻSZE

Dział administracji rządowej: SZKOLNICTWO WYŻSZE

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

W obecnym stanie prawnym kwestie związane z organizacyjnym, technicznym i kadrowym przygotowaniem uczelni publicznych do kształcenia studentów z niepełnosprawnościami nie są uwzględniane w procesie kształtowania limitów przyjęć na studia prowadzone przez te uczelnie. Tymczasem z punktu widzenia efektywnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do kształcenia akademickiego konieczne wydaje się zapewnienie, że wspomniane przygotowanie uczelni będzie brane pod uwagę jako jedna z przesłanek wyrażania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego (lub właściwego ministra nadzorującego daną uczelnię publiczną) zgody na zwiększenie liczby studentów na studiach stacjonarnych o więcej niż 2% w stosunku do ogólnej liczby studiujących w poprzednim roku akademickim. Obecnie zgoda ta udzielana jest po uwzględnieniu zarówno wytycznych odnoszących się do samej uczelni (np. struktura kierunków studiów, liczba studentów, osiągnięcia uczelni w określonych dziedzinach nauki, ocena jakości), jak i wytycznych mających związek z określoną sytuacją społeczną, demograficzną czy też gospodarczą (np. kwestie związane z rynkiem pracy czy z dążeniem do zrównoważonego dostępu do studiów nieodpłatnych na obszarze całego kraju). Proponowana wytyczna, nakazująca uwzględnienie przygotowania uczelni do kształcenia osób z niepełnosprawnościami, stanowi w istocie połączenie obu tych kryteriów – wymaga bowiem zaadresowania w decyzji ministra zarówno kwestii leżących po stronie uczelni, jak i kwestii o wymiarze społecznym, w tym szczególnych potrzeb studentów z niepełnosprawnościami i specyfiki procesu ich kształcenia.

Ponadto w delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia, które określa standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, brak obecnie wyraźnego wskazania, że standardy te powinny obejmować wiedzę pedagogiczną i psychologiczną przygotowującą do pracy z osobami z niepełnosprawnościami. W obecnym kształcie delegacja ustawowa wymaga jedynie uwzględnienia konieczności przygotowania do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Kategorię tę należy uznać za zbyt wąską z punktu widzenia efektywnego przygotowania nauczycieli do pracy z osobami z niepełnosprawnościami. Specyfika pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych nie pokrywa się w pełni ze specyfiką pracy z osobami z niepełnosprawnościami, a spektrum przypadków w ramach tej drugiej kategorii może być istotnie szersze. Projektowane zmiany wydają się zatem konieczne zarówno z punktu widzenia jakości kształcenia nauczycieli, jak i – w dalszej perspektywie – efektywnego dostępu uczniów z niepełnosprawnościami do dydaktyki i wychowania prowadzonych w sposób odpowiadający im szczególnym potrzebom i możliwościom (tj. zgodnie z filozofią tzw. edukacji włączającej).

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Istotą projektowanych rozwiązań w zakresie:

1) zmian dotyczących przesłanek decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego (lub właściwego ministra nadzorującego daną uczelnię publiczną) w sprawie zwiększenia o więcej niż 2% liczby studentów, których uczelnia publiczna może przyjąć na studia stacjonarne na dany rok akademicki (w stosunku do poprzedniego roku akademickiego) – jest dodanie wśród wytycznych uwzględnianych w procesie jej podejmowania kwestii przygotowania uczelni do kształcenia osób z niepełnosprawnościami. W efekcie techniczne, organizacyjne i kadrowe warunki kształcenia osób z niepełnosprawnościami zapewniane przez uczelnię publiczną będą brane pod uwagę w procesie ustalania dla niej ww. limitów przyjęć na studia

stacjonarne. Zmiana ta powinna zapewnić odpowiednią korelację pomiędzy liczbą ubiegających się o przyjęcie na studia stacjonarne osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb i możliwości, a określonym dla danej uczelni limitem przyjęć oraz jej przygotowaniem do kształcenia tej grupy osób. Projektowane zmiany służą pełnemu wdrożeniu – na poziomie kształcenia akademickiego – modelu tzw. edukacji włączającej, o którym mowa w art. 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169; dalej „Konwencja”);

2) zmian w delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia, które określa standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, jest dodanie kwestii przygotowania do pracy z osobami z niepełnosprawnościami jako jednej ze składowych niezbędnej wiedzy pedagogicznej i psychologicznej nauczycieli, czyli jednego z pożądaných efektów kształcenia uwzględnianých przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego przy określaniu tych standardów. Celem zmian jest zapewnienie przyszłej kadrze pedagogicznej odpowiedniego przygotowania merytorycznego i metodologicznego do prowadzenia pracy dydaktycznej w modelu tzw. edukacji włączającej, z uwzględnieniem specyfiki pracy z osobami z niepełnosprawnościami oraz ich szczególnych potrzeb.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Podczas analizy komparatystycznej nie zidentyfikowano analogicznych rozwiązań do prezentowanych w projekcie aktu nowelizującego, co można wyjaśnić specyfiką i szczegółowością zmienianých regulacji (poziom delegacji ustawowej i mechanizm wyrażania zgody na zwiększenie limitu przyjmowania na studia). Poniżej zaprezentowano zatem rozwiązania mające podobne cele normatywne, tj. zwiększenie dostępności szkolnictwa wyższego dla osób z niepełnosprawnościami, które są możliwe do opisanía w świetle dostępnych danych.

W Wielkiej Brytanii uczelnie wyższe w ramach przysługującej im autonomii utrzymują systemy indywidualnej opieki nad studentami z niepełnosprawnościami. Praktykę taką przyjmuje m.in. Uniwersytet w Cambridge (*Code of Practice: reasonable adjustments for disabled students*), gdzie podstawowym składnikiem systemu jest *Student Support Document* opracowywany przez doradców zatrudnionych w uniwersyteckim *Disability Resource Centre* we współpracy z wykwalifikowanymi specjalistami m.in. z zakresu medycyny, psychologii oraz konsultowany ze studentem, dla którego jest tworzony. Po jego zatwierdzeniu przez zainteresowanego studenta i uczelnię dokument jest przesyłany do właściwej jednostki organizacyjnej uczelni, która jest odpowiedzialna za wprowadzenie odpowiednich dostosowań we wskazanym w nim zakresie. Jednocześnie wyznacza się również jednostkę odpowiedzialną za nadzorowanie wykonywania przez właściwe jednostki organizacyjne ww. obowiązków dostosowawczych.

Analogiczne rozwiązania funkcjonują na uczelniach wyższych w Szkocji. Na uniwersytetach (np. Uniwersytecie w Edynburgu) funkcjonuje *Student Disability Service*, czyli specjalne komórki organizacyjne uczelni zajmujące się świadczeniem wsparcia dla studentów z niepełnosprawnościami oraz *The Student Disability Committee* złożona z przedstawicieli studentów z niepełnosprawnościami oraz pracowników uniwersytetu, którego zadaniem jest likwidacja barier w efektywnym dostępie studentów z niepełnosprawnościami do oferty uniwersyteckiej (w tym barier architektonicznych).

Podobne rozwiązania przyjmują też uczelnie w krajach Ameryki Północnej – Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Na uczelniach tych tworzone są specjalne komórki organizacyjne dedykowane do obsługi studentów z niepełnosprawnościami oraz do dopasowywania oferty edukacyjnej do ich szczególnych potrzeb i możliwości, a także wprowadzania rozwiązań z zakresu uniwersalnego projektowania w celu likwidacji wszelkich barier technologicznych, architektonicznych i edukacyjnych, z jakimi stykają się studenci z niepełnosprawnością.

W obowiązującym w USA *Rehabilitation Act* od 1973, który jest jednym z dwóch – obok *Americans with Disabilities Act* od 1990 – najważniejszych aktów regulujących status prawny osób z niepełnosprawnościami, wprowadzono również system finansowej gratyfikacji przyjmowanych na uczelniach rozwiązań z zakresu wyrównywania szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami (por. *Paragraph 504 of the Rehabilitation Act; Section II Americans with Disabilities Act*).

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
-------	----------	---------------	---------------

Szkoły wyższe	390, w tym 132 uczelnie publiczne	„Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 r.” Główny Urząd Statystyczny	Zmiany w modelu kształcenia studentów na kierunkach nauczycielskich (pedagogicznych) – konieczność uwzględnienia w programach studiów przygotowania merytorycznego i metodologicznego do pracy z osobami z niepełnosprawnościami. Zmiana zasad ustalania limitów przyjęć na studia stacjonarne na uczelniach publicznych.
Nauczyciele akademicki i pracownicy naukowci zatrudnieni w uczelniach i jednostkach naukowych	95,4 tys., w tym 23,2 tys. osób zatrudnionych na stanowisku profesora (zwyčajnego, nadzwyczajnego, wizytującego), 525 osób na stanowisku docenta, na stanowisku adiunkta – 40,0 tys., a na stanowisku asystenta – 12,3 tys.	„Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 r.” Główny Urząd Statystyczny	Zmiany w modelu kształcenia nauczycieli (studentów kierunków pedagogicznych) w kierunku tzw. edukacji włączającej – wyposażenie w narzędzia merytoryczne i metodologiczne niezbędne do pracy z osobami z niepełnosprawnościami.
Studenci, w tym studenci niepełnosprawni	1405 tys., w tym 26,3 tys. studentów niepełnosprawnych	„Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 r.” Główny Urząd Statystyczny	Zmiana zasad ustalania limitów przyjęć na studia stacjonarne na uczelniach publicznych.
Studenci kierunków pedagogicznych	102,1 tys.	„Szkoły wyższe i ich finanse w 2016 r.” Główny Urząd Statystyczny	Zmiany w modelu kształcenia nauczycieli (studentów kierunków pedagogicznych) w kierunku tzw. edukacji włączającej – wyposażenie w narzędzia merytoryczne i metodologiczne niezbędne do pracy z osobami z niepełnosprawnościami.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

1) **środowiskowych** – gromadzących członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi, niepełnosprawność intelektualna, doświadczający problemów zdrowia psychicznego, osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, niepełność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi i spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);

2) **tematycznych** – gromadzących ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie 40 środowiskowych debat konsultacyjnych w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione propozycje zmian prawnych zawartych w projekcie, które zostały ocenione pozytywnie.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)	
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	-												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	W zakresie zmian w sposobie ustalania limitów przyjęć na studia stacjonarne na uczelniach publicznych projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na sektor finansów publicznych. Natomiast wpływ projektowanej regulacji na sektor finansów publicznych, w zakresie dotyczącym zmian w standardach kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, będzie przedmiotem analizy wpływu przeprowadzonej w ramach Oceny Skutków Regulacji stanowiącej część uzasadnienia projektu rozporządzenia wydanego na podstawie zmienianej delegacji ustawowej. Skutki finansowe w tym zakresie nie są możliwe do oszacowania na poziomie OSR do ustawy (kierunkowych wytycznych wymaganych od zgodnej z zasadami techniki prawodawczej delegacji ustawowej), ponieważ ich skala i wartość będą uzależnione od treści szczegółowych rozwiązań zawartych w tym rozporządzeniu.												
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe													
Skutki													
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)					
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-					
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-					
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-					

W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do kształcenia akademickiego prowadzonego przy zapewnieniu odpowiednich do szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami warunków technicznych, organizacyjnych i kadrowych. Lepsze przygotowanie merytoryczne i metodologiczne nauczycieli i kadry pedagogicznej do pracy z osobami z niepełnosprawnościami.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

-
- tak
-
-
- nie
-
-
- nie dotyczy

-
- zmniejszenie liczby dokumentów
-
-
- zmniejszenie liczby procedur
-
-
- skrócenie czasu na załatwienie sprawy
-
-
- inne:

-
- zwiększenie liczby dokumentów
-
-
- zwiększenie liczby procedur
-
-
- wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
-
-
- inne:

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.

-
- tak
-
-
- nie
-
-
- nie dotyczy

Komentarz:

9. Wpływ na rynek pracy

Proponowane zmiany będą miały korzystny wpływ na sytuację na rynku pracy dzięki zwiększeniu efektywnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do edukacji akademickiej, w tym na uczelniach zawodowych, co pozytywnie wpłynie na poziom ich wykształcenia, umiejętności i kwalifikacji oraz umożliwi szerszą aktywizację zawodową absolwentów z niepełnosprawnościami i lepsze wykorzystanie ich potencjału na rynku pracy.

Ponadto konieczność odpowiedniego przygotowania kadry pedagogicznej do pracy z osobami z niepełnosprawnościami może skutkować zwiększeniem zapotrzebowania na specjalistyczne usługi edukacyjne i szkoleniowe, co również korzystnie wpłynie na sytuację na rynku pracy i może doprowadzić do wzrostu zatrudnienia.

10. Wpływ na pozostałe obszary

-
- środowisko naturalne
-
-
- sytuacja i rozwój regionalny
-
-
- inne:

-
- demografia
-
-
- mienie państwowe

-
- informatyzacja
-
-
- zdrowie

Omówienie wpływu

Zwiększona realizacja modelu tzw. edukacji włączającej, wynikająca z projektowanych zmian, w dłuższej perspektywie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny m.in. wskutek zwiększenia efektywnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do edukacji akademickiej, w tym na uczelniach zawodowych.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Proponuje się, by projektowane zmiany weszły w życie z zachowaniem 6-miesięcznego okresu *vacatio legis*, przy czym dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- delegacji do wydania rozporządzenia określającego szczegółowy tryb podejmowania decyzji dotyczącej limitów przyjęć na studia (art. 8 ust. 6 i 9 nowelizowanej ustawy), zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie zmienionych przepisów, jednak nie dłużej niż przez okres 12 miesięcy;
- delegacji do wydania rozporządzenia, które określa standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (art. 9c nowelizowanej ustawy), zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie zmienionych przepisów, jednak nie dłużej niż przez okres 18 miesięcy.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Po pięciu latach od dnia wejścia w życie projektowanej regulacji zostanie przeprowadzona Ocena funkcjonowania ustawy (OSR *ex-post*), która będzie zawierała ewaluację efektów jej funkcjonowania. Miernikami służącymi do ewaluacji proponowanych rozwiązań mogą być np. mierniki stosowane w ramach ogólnopolskiego systemu Monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych, czyli dla każdego absolwenta z niepełnosprawnością:

- względny wskaźnik bezrobocia (proporcja indywidualnego ryzyka bezrobocia do średniej stopy rejestrowanego bezrobocia w powiecie jego zamieszkania w okresie objętym badaniem);
- względny wskaźnik zarobków (proporcja jego średnich zarobków do średnich zarobków w powiecie jego zamieszkania w okresie objętym badaniem).

Powyższe wskaźniki służą do oceny efektywności procesu kształcenia studentów w ramach szkolnictwa wyższego. Zastosowanie ich w OSR *ex-post* pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy wdrożone rozwiązania, mające na celu stymulowanie rozwoju szkół wyższych w stronę edukacji dostępnej (komunikacyjnie i dydaktycznie) dla osób z niepełnosprawnościami, przyczyniły się do zwiększenia zakresu dostępności wiedzy w toku studiów wyższych. Bez dostępności treści dydaktycznych, nie jest bowiem możliwe uzyskanie przez absolwenta (pełnosprawnego i z niepełnosprawnością) tak wysokiego stopnia efektywnej scholaryzacji, aby uzyskać niski wynik na skali bezrobocia i wysokości wyniki na skali zarobków.

Ponadto projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce, więc podmiotem właściwym do kontrolowania stopnia realizacji praw wynikających z Konwencji jest Rzecznik Praw Obywatelskich. RPO stale monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

ZDROWIE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 ZWIĘKSZENIE OCHRONY PRAW PACJENTÓW SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

Istotą rekomendacji prawnej jest zapewnienie, by zgoda przedstawiciela ustawowego na udzielenie świadczenia zdrowotnego, którego udzielenie ze względu na podwyższone ryzyko dla pacjenta wymaga zgody osoby przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody, została poprzedzona uzyskaniem zgody sądu opiekuńczego.

2 WYMÓG ZACHOWANIA FORMY PISEMNEJ PRZY CZYNNOŚCIACH ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZDROWIA

Istotą rekomendacji prawnej jest uelastycznienie wymogu zachowania formy pisemnej poprzez dopuszczenie możliwości wyrażenia zgody także w innej formie. Zgodnie z art. 79 Kodeksu cywilnego osoba niemogąca pisać może złożyć oświadczenie woli w formie pisemnej w ten sposób, że albo uczyni na dokumencie tuszowy odcisk palca, a obok tego odcisku osoba przez nią upoważniona wypisze jej imię i nazwisko oraz złoży swój podpis, albo że zamiast składającego oświadczenie podpisze się osoba przez niego upoważniona, a jej podpis będzie poświadczony przez notariusza, wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starostę lub marszałka województwa z zaznaczeniem, że został złożony na życzenie osoby niemogącej pisać. Wprowadzenie do ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta odesłania do art. 79 Kodeksu cywilnego zapewni możliwość wyrażenia zgody w powyżej przedstawiony sposób.

3 USUNIĘCIE BARIER KOMUNIKACYJNYCH PODCZAS UDZIELANIA ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH

Istotą rekomendacji prawnej jest zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnością dostępu do usług tłumacza lub innych usług komunikacyjnych umożliwiających sprawne nawiązanie rozmowy z pracownikami podmiotów wykonujących działalność leczniczą. W związku z powyższą zmianą należy znowelizować dostosowawczo przepisy regulujące zgodę lekarza na obecność osób trzecich (tłumaczy) podczas udzielania świadczenia zdrowotnego. Nowelizacja ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta jest uzasadniona zmianami dotyczącymi prawa osoby z niepełnosprawnością do korzystania

ze wsparcia z pomocy m.in. tłumacza języka migowego. Obligatoryjna zgoda lekarza na jego obecność zostaje zastąpiona instytucją sprzeciwu w sytuacji, w której lekarz miałby uzasadnione podejrzenie, że tłumacz nie jest osobą, za którą się podaje albo dopuszcza się nadużyć względem osoby z niepełnosprawnością, albo tłumaczy nieprawidłowo, narażając przez to zdrowie pacjenta. Rozwiązanie to zapewni systemową spójność rekomendowanych zmian legislacyjnych.

Wprowadzone regulacje przeciwdziałają także sytuacji, w której tłumaczem języka migowego osoby z niepełnosprawnością będącej rodzicem staje się niepełnoletnie dziecko. Z uwagi na dobro dziecka konieczne jest zapewnienie innego tłumacza języka migowego.

4 MIEJSCA POSTOJOWE W OKOLICACH PLACÓWEK OCHRONY ZDROWIA

Liczbę specjalnych miejsc postojowych reguluje ustawa o drogach publicznych. Wyznacza ona minimalną liczbę stanowisk postojowych dla pojazdów zaopatrzonych w kartę parkingową dla osób z niepełnosprawnością. Jako że liczba ta może być większa niż standard przewidziany w ustawie, nie ma potrzeby zmiany przywołanej regulacji. Jednocześnie jednak projektowana nowelizacja zobowiąże organ właściwy do zarządzania ruchem na drogach do uwzględnienia potrzeb osób z niepełnosprawnością przy określaniu liczby stanowisk. Będzie to podstawą stosownego zwiększenia ponad ustawowe minimum. W szczególności uzasadnione to będzie na parkingach przed dużymi szpitalami i innymi placówkami ochrony zdrowia, w których osoby z niepełnosprawnością przebywają ponad standardową częstotliwość zakładaną w ogólnych normach ustawy o drogach publicznych.

5 ROZSZERZENIE SKŁADU RADY DO SPRAW ZDROWIA PUBLICZNEGO

Istotą rekomendacji prawnej jest poszerzenie ustawowego składu osobowego Rady do spraw Zdrowia Publicznego o przedstawiciela Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych. Poszerzenie minimalnego składu Rady o przedstawiciela Pełnomocnika rządu zagwarantuje przedstawicielstwo grupy interesu osób z niepełnosprawnością.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o prawach pacjenta i o Rzeczniku Prac Pacjenta oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹⁸

Art.1. w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2017 r. poz. 1318), wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 9 dodaje się ust. 9 w brzmieniu:

„9. Pacjent będący osobą niepełnosprawną ma prawo do otrzymania informacji określonych w przepisach art. 9-12 w zrozumiałym dla niego sposób, w szczególności w formach komunikacji określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. Nr 209, poz. 1243 z późn. zm.).”;

2) W art. 18 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku zabiegu operacyjnego albo zastosowania metody leczenia lub diagnostyki stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, zgodę, o której mowa w art. 17 ust. 1, wyraża się w formie pisemnej. Do wyrażania zgody oraz sprzeciwu stosuje się art. 17 ust. 2 i 3. Przepis art. 79 kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.”

3) w art. 22 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Osoba wykonująca zawód medyczny, która udziela świadczenia zdrowotnego może sprzeciwić się obecności innych osób, jeżeli poweźmie uzasadnione podejrzenie, że ich obecność zagraża poszanowaniu intymności i godności pacjenta lub udzielaniu świadczenia zdrowotnego albo zagraża dobru tych osób.”;

¹⁸ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. z 2017, poz. 125), ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1938), ustawę z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz.U. z 2017, poz. 1844), ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 r., poz. 882), ustawę z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2016, poz. 1638), ustawę z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. z 2017, poz. 2237), ustawę z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2222).

Art. 2. W ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2017 r. poz. 882), wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 33 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw zdrowia, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Lekarskiej, określi, w drodze rozporządzenia, wykaz świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, których udzielenie wymaga zgody osoby określonej w ust. 1 lub zgody jej przedstawiciela ustawowego poprzedzonej uzyskaniem zgody sądu opiekuńczego, uwzględniając konieczność ochrony praw i godności osoby, której świadczenia te są udzielane, oraz potrzebę zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania leczniczego.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1638 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 22 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. Podmiot wykonujący działalność leczniczą, powinien podejmować działania ułatwiające pacjentom z niepełnosprawnością korzystanie z jego pomieszczeń i urządzeń, w szczególności poprzez wprowadzanie racjonalnych usprawnień.”;

Art. 4. W ustawie z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. z 2017 r., poz. 2237) w art. 7 ust. 1 po pkt 16 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt. 17 – 18 w brzmieniu:

„17) przedstawiciela Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1440 ze zm.) w art. 12a dodaje się ust. 3 o brzmieniu:

„3. Stanowiska postojowe, o których mowa w ust. 1, w miejscu przeznaczonym na postój pojazdów przed podmiotem leczniczym wyznacza się uwzględniając potrzebę zapewnienia odpowiedniej dostępności dla osób niepełnosprawnych właściwej do zakresu świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych w tym podmiocie.”.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki: ZDROWIE	
Dział administracji rządowej: ZDROWIE	
OCENA SKUTKÓW REGULACJI	
1. Jaki problem jest rozwiązywany?	
<p>Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 25 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.</p> <p>Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.</p> <p>W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością zidentyfikowano szereg barier prawnych dla pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.</p> <p>Część opisanych barier dotyczyła realizacji prawa do ochrony zdrowia, o którym mowa w art. 25 Konwencji. Przywołany przepis wyraża prawo do osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu stanu zdrowia, bez dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, zobowiązując Polskę do podjęcia wszelkich odpowiednich środków w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnością dostępu do usług opieki zdrowotnej biorących pod uwagę szczególnie wymogi związane z pcią, w tym rehabilitacji zdrowotnej.</p> <p>Rozwiązywany problem ma charakter przekrojowy – obejmuje przede wszystkim szereg problemów o charakterze prawnym zdiagnozowanych w ramach projektu oraz mieszczących się ze względu na swą właściwość w zakresie działu administracji rządowej: zdrowie. Problemy wymagające zmian prawnych obejmują:</p>	

- 1) Niezapewnienie, by zgoda przedstawiciela ustawowego na udzielenie świadczenia zdrowotnego, którego udzielenie ze względu na podwyższone ryzyko dla pacjenta wymaga zgody osoby przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody, została poprzedzona uzyskaniem zgody sądu opiekuńczego;
- 2) brak dostosowania informacji o stanie zdrowia oraz informacji o prawach pacjenta na potrzeby osób z niepełnosprawnością;
- 3) wymóg zachowania formy pisemnej przy czynnościach prawnych związanych z ochroną zdrowia;
- 4) brak dostępności architektonicznej, technicznej i technologicznej w ochronie zdrowia;
- 5) bariery komunikacyjne podczas udzielania świadczeń zdrowotnych;
- 6) niedostateczna liczba specjalnych miejsc postojowych w pobliżu placówek medycznych;
- 7) brak w stałym składzie Rady do spraw Zdrowia Publicznego przedstawiciela środowiska osób z niepełnosprawnością lub innej osoby reprezentującej bezpośrednio interesy tej grupy osób.

Ze względu na dużą liczbę barier o zróżnicowanym charakterze, w oparciu o kryterium przedmiotowe, możliwe jest ich podzielenie na trzy zasadnicze kategorie - problemy związane z realizacją praw pacjenta z niepełnosprawnością (1), problemy z dostępnością w ochronie zdrowia (2) oraz problemy z dyskryminującymi praktykami w ochronie zdrowia (3).

I. Problemy związane z realizacją praw pacjenta z niepełnosprawnością

Problemy w tej kategorii obejmują kwestie dotyczące zagadnienia prawa do wyrażenia zgody lub sprzeciwu na udzielenie świadczenia zdrowotnego oraz trudności w realizacji innych praw pacjenta wynikających w szczególności z ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Wśród szczegółowych problemów wyróżniono:

- 1. Niezapewnienie, by zgoda przedstawiciela ustawowego na udzielenie świadczenia zdrowotnego, którego udzielenie ze względu na podwyższone ryzyko dla pacjenta wymaga zgody osoby przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody, została poprzedzona uzyskaniem zgody sądu opiekuńczego;**

Wobec osoby przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody można stosować niezbędne czynności lecznicze, przy czym wykaz świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, których udzielenie wymaga zgody pacjenta, określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, których udzielenie wymaga zgody (Dz.U. z 2012 r. poz. 494). Obejmuje ono m.in. leczenie elektrowstrząsami. Stosowanie tego typu ryzykownych świadczeń powinno być zawsze zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej. Jednocześnie, możliwość wyrażenia na nie zgody przez przedstawiciela ustawowego musi zostać poprzedzona uzyskaniem zgody sądu opiekuńczego.

II. Problemy z dostępnością w ochronie zdrowia

Problemy w tej kategorii obejmują kwestie realizacji zasady uniwersalnego projektowania i racjonalnych usprawnień w ochronie zdrowia oraz faktyczną dostępność świadczeń zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnością.

Wśród szczegółowych problemów wyróżniono:

1. Brak dostosowania informacji o stanie zdrowia oraz informacji o prawach pacjenta do potrzeb osób z niepełnosprawnością;

Każdy pacjent ma prawo do uzyskania informacji o prawach pacjenta. Podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych ma, zgodnie z ustawą, udostępnić tę informację w formie pisemnej. Pisemna forma informacji może nie być tymczasem dostępna dla części osób z niepełnosprawnościami, szczególnie dla osób niewidomych. Ponadto zbyt skomplikowana informacja, mająca formę informacji prawnej, może być zupełnie niezrozumiała np. dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz z niepełnosprawnością słuchu porozumiewających się w języku migowym o słabej znajomości języka polskiego.

2. Wymóg zachowania formy pisemnej przy czynnościach prawnych związanych z ochroną zdrowia;

Aby lekarz mógł wykonać zabieg operacyjny albo zastosować metodę leczenia lub diagnostyki stwarzającą podwyższone ryzyko dla pacjenta, musi uprzednio uzyskać jego pisemną zgodę. Dochowanie tej formy w przypadku niektórych niepełnosprawności jest tymczasem niemożliwe lub bardzo utrudnione, a ustawa nie przewiduje alternatywnej formy wyrażenia zgody. Udzielenie świadczenia zdrowotnego bez zachowania formy pisemnej stwarza dla lekarza ryzyko związane z roszczeniami cywilnymi oraz odpowiedzialnością zawodową. Może to stanowić potencjalną barierę dla udzielenia świadczenia.

3. Bariery komunikacyjne podczas udzielania świadczeń zdrowotnych;

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1824) zobowiązuje podmioty lecznicze do zapewnienia możliwości korzystania przez osoby z niepełnosprawnością z pomocy wybranego tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika. Powszechna interpretacja tego przepisu nie zapewnia w rzeczywistości wsparcia tłumaczy. W rezultacie osoby z niepełnosprawnością nie zawsze mogą realizować prawo do informacji dostępnej i zrozumiałej przekazanej w sposób dostosowany na ich potrzeby wynikających z ich niepełnosprawności.

4. Niedostateczna liczba specjalnych miejsc postojowych w pobliżu placówek medycznych;

Problem braku miejsc postojowych dla osób niepełnosprawnych na parkingach przed szpitalami, przychodniami lub innymi placówkami opieki zdrowotnej to problem z pogranicza prawa do zdrowia, dostępności i mobilności. Regulacja liczby specjalnych miejsc postojowych (art. 12a ust. 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 460, ze zm.) dotyczy ogólnie miejsc postojowych w strefie ruchu, czyli obszarze obejmującym co najmniej jedną drogę wewnętrzną, na którą wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi. Ustawodawca nie wziął pod uwagę, że w przypadku parkingów znajdujących się przy dużych placówkach zdrowotnych limit specjalnych miejsc parkingowych powinien być zwiększony.

III. Problemy z dyskryminującymi praktykami w ochronie zdrowia

Wśród szczegółowych problemów wyróżniono:

1. Brak w stałym składzie Rady do spraw Zdrowia Publicznego przedstawiciela środowiska osób z niepełnosprawnością lub innej osoby reprezentującej bezpośrednio interesy tej grupy osób;

Rada do spraw Zdrowia Publicznego pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla ministra właściwego do spraw zdrowia. Do jej zadań należy m.in. opiniowanie projektu Narodowego Programu Zdrowia oraz wykonywanie zadań opiniodawczo-doradczych w zakresie zdrowia publicznego. W jej skład wchodzi przedstawiciele kluczowych z punktu widzenia systemu opieki zdrowotnej instytucji, np. Narodowego Funduszu Zdrowia, Głównego Inspektora Sanitarnego, Naczelnej Rady Lekarskiej. Brak przy tym obligatoryjnego przedstawiciela instytucji reprezentującej punkt widzenia osób z niepełnosprawnością, takiej jak Pełnomocnik Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.

Przedstawione powyżej problemy przekładają się na utrudnienia w realizacji prawa osób z niepełnosprawnością do osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu stanu zdrowia, o którym mowa w art. 25 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Polska jest zobowiązana do podjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia prawa osób z niepełnosprawnością do ochrony zdrowia, a także podjęcia wszelkich odpowiednich środków, w tym ustawodawczych, w celu zmiany lub uchynienia obowiązujących ustaw, przepisów wykonawczych, zwyczajów i praktyk, które dyskryminują osoby z niepełnosprawnością.

W związku z powyższym w ramach realizacji projektu wypracowano następujące rekomendowane rozwiązania:

Rozwiązania związane z realizacją praw pacjenta z niepełnosprawnością

Rekomendowane rozwiązania związane z realizacją praw pacjenta z niepełnosprawnością obejmują przede wszystkim:

- **zmianę przepisów regulujących proces wyrażania zgody na udzielenie świadczenia zdrowotnego** (tzw. formy wyrażania zgody) poprzez:
 - uelastycznienie wymogu zachowania formy pisemnej poprzez dopuszczenie możliwości wyrażenia zgody także w innej formie;**Interwencja prawodawcza** w tym zakresie ma zwiększyć autonomię pacjentów z niepełnosprawnością (w szczególności osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną) w zakresie możliwości decydowania o własnym stanie zdrowia;
- **wzmocnienie obowiązków związanych z realizacją i kontrolą przestrzegania praw pacjenta** poprzez:
 - wprowadzenie cyklicznego przeglądu listy świadczeń zdrowotnych, których udzielenie ze względu na podwyższone ryzyko dla pacjenta wymaga zgody osoby przyjętej do szpitala psychiatrycznego bez jej zgody;**Interwencja prawodawcza** w tym zakresie ma zapewnić większy stopień respektowania obecnie obowiązujących uprawnień.

Rozwiązania związane z dostępnością w ochronie zdrowia

Rekomendowane rozwiązania związane z realizacją praw pacjenta z niepełnosprawnością obejmują przede wszystkim:

- **dostosowania w procesie komunikacji z podmiotami wykonującymi działalność leczniczą oraz osobami wykonującymi zawody medyczne poprzez:**
 - doprecyzowanie prawa pacjenta do informacji poprzez wskazanie, że pacjent ma prawo do informacji dla niego dostępnej i zrozumiałej przekazanej w sposób dostosowany na jego potrzeby wynikających z jego niepełnosprawności;
 - zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnością dostępu do usług tłumacza lub innych usług komunikacyjnych umożliwiających sprawne nawiązanie rozmowy z pracownikami podmiotów wykonujących działalność leczniczą;
 - dostosowanie przepisów regulujących zgodę lekarza na obecność osób trzecich (tłumaczy) podczas udzielania świadczenia zdrowotnego;**Interwencja prawodawcza** w tym zakresie ma zapewnić dostępność wymaganych prawem informacji w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych w placówkach leczniczych oraz zagwarantować możliwość korzystania ze wsparcia tłumacza podczas udzielania świadczenia;
- **zapewnienie większej faktycznej dostępności do opieki zdrowotnej poprzez:**
 - wskazanie w ustawie o działalności leczniczej, że podmioty wykonujące działalność leczniczą powinny podejmować działania (w tym racjonalne usprawnienia) ułatwiające pacjentom z niepełnosprawnością korzystanie z ich pomieszczeń i urządzeń;
 - zobligowanie organu właściwego do zarządzania ruchem na drogach do wyznaczania specjalnych miejsc parkingowych przed podmiotami leczniczymi z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia odpowiedniej dostępności dla osób z niepełnosprawnością właściwej do charakteru świadczeń udzielanych w danej placówce;**Interwencja prawodawcza** w tym zakresie ma zapewnić większą dostępność fizyczną placówek ochrony zdrowia oraz usług medycznych.

Rozwiązania związane z dyskryminującymi praktykami w ochronie zdrowia

Rekomendowane rozwiązania związane z dyskryminującymi osoby z niepełnosprawnością praktykami w ochronie zdrowia obejmują przede wszystkim:

- **zwiększenie reprezentacji osób z niepełnosprawnością przy projektowaniu polityki publicznej z zakresu zdrowia poprzez:**
 - poszerzenie ustawowego składu osobowego Rady do spraw Zdrowia Publicznego o przedstawiciela Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych.**Interwencja prawodawcza** w tym zakresie ma zapewnić dodatkowych przedstawicieli środowiska w instytucjach odpowiedzialnych za projektowanie polityki publicznej.

Zaprezentowane szczegółowe rozwiązania łącznie zapewnią pełniejszą realizację prawa osób z niepełnosprawnością do osiągnięcia najwyższego możliwego poziomu stanu zdrowia.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W świetle prawa Unii Europejskiej prawo do ochrony zdrowia zapewnia art. 11 Europejskiej Karty Społecznej, na mocy którego państwa zobowiązały się w celu zapewnienia skutecznego wykonywania prawa do ochrony zdrowia podjąć bądź bezpośrednio, bądź we współpracy z organizacjami publicznymi lub prywatnymi, stosowne środki zmierzające zwłaszcza do wyeliminowania tak dalece, jak to możliwe przyczyn chorób oraz zmierzające do zapewnienia ułatwień w zakresie poradnictwa oraz oświaty dla poprawy stanu zdrowia i rozwijania indywidualnej odpowiedzialności w sprawach zdrowia oraz zapobiegania tak dalece, jak to możliwe chorobom epidemicznym, endemicznym i innym. Prawodawstwo

Unii Europejskiej wyraziło prawo do ochrony zdrowia ponadto w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Przepis art. 35 Karty przyznał każdemu prawo dostępu do profilaktycznej opieki zdrowotnej i prawo do korzystania z leczenia na warunkach ustanowionych w ustawodawstwach i praktykach krajowych. Jednocześnie wskazane zostało, że przy określaniu i realizowaniu wszystkich polityk i działań Unii zapewnia się wysoki poziom ochrony zdrowia ludzkiego.

Problemy związane z realizacją prawa do zdrowia, w tym z przestrzeganiem praw pacjenta, brakiem dostępności w ochronie zdrowia oraz dyskryminacji w tym obszarze występują także w innych krajach.

1. Instytucja chroniąca prawa pacjenta - Rzecznik Praw Pacjenta

a) Cypr

Prawa pacjenta na Cyprze zostały uregulowane ustawowo dzięki aktywnemu działaniu organizacji pozarządowych. Choć nie utworzono ogólnokrajowej instytucji Rzecznika Praw Pacjenta, wymogi ustawowe zobowiązują do zagwarantowania podobnej instytucji w każdym szpitalu w postaci niezależnego urzędnika. Zadaniem jego jest odbieranie skarg pacjentów oraz ich rodzin. Urzędnik ten stoi bowiem na straży przepisów ustawowych gwarantujących m.in.: stałość opieki medycznej, jakość świadczeń medycznych, prawo do wyboru lekarza oraz instytucji świadczącej usługi medyczne. W przypadku naruszenia praw pacjenta urzędnik ma obowiązek interweniować. Skargi, które trafiają do urzędnika, mogą zostać przekazane do specjalnie powoływanego Komitetu Reklamacyjnego, będącego instytucją odwoławczą. Urzędnik oraz Komitet działają na postawie cypryjskiego prawa medycznego, zawierające przepisy kształtujące odpowiedzialność oraz przesłanki odszkodowania.

b) Szwecja

Szwecja zdecydowała się na utworzenie Rzecznika ds. Równości. Jego zadaniem jest kompleksowe zabezpieczanie prawa do równości. Przed rokiem 2009 istniały cztery instytucje rzeczników - w tym rzecznik ds. osób z niepełnosprawnością. Obecnie jego obowiązki przejęła wcześniej wspomniana instytucja. Wśród obowiązków Rzecznika (szw: „Diskriminerings Ombudsmannen”) ochrona praw osób z niepełnosprawnością występuje poprzez wielokrotne wyrażenie *expressis verbis* tych obowiązków w ustawie. Głównym zadaniem *Ombudsmana* jest wspieranie ofiar dyskryminacji w dochodzeniu praw z tytułu naruszenia antydyskryminacyjnych przepisów.

c) Wielka Brytania

Wielka Brytania sformułowała prawa pacjenta w formie opracowanej przez rząd Karty Praw Pacjenta gwarantującej pacjentom przede wszystkim prawo do proporcjonalnej opieki zdrowotnej oraz właściwej dla ich potrzeb. Karta zabezpiecza również szereg praw dotyczących zasad poszanowania prywatności pacjenta, godności pacjenta oraz światopoglądu i przekonań. Pacjent ma prawo zadeklarować swoje potrzeby jak np. warunki diety uwarunkowanej przekonaniem kulturowym, światopoglądowym lub religijnym.

Królestwo nie zdecydowało się jednak na ustanowienie rzecznika praw pacjenta. Niemniej stworzono subsydiarną instytucję. Wszelkie skargi, opinie, żądania, wytłumaczenia składa się do jednostki, w której pacjent przebywa(ł). Zazwyczaj adresatem tych skarg jest naczelny dyrektor szpitala. Od niego pacjent ma prawo do stosownej, niezwłocznej, kompleksowej oraz merytorycznej, sformułowanej jasnym językiem odpowiedzi. Instytucją odwoławczą dla niezadowolonego pacjenta jest rzecznik praw obywatelskich.

d) Finlandia

Podobny obowiązek obowiązuje w Finlandii. Każda placówka prowadząca działalność leczniczą w Finlandii zobligowana jest powołanie stosownej instytucji rozpatrującej skargi oraz zabezpieczającej realizację i egzekwowanie praw pacjenta.

2. Przepisy antydyskryminacyjne w służbie zdrowia / dostępność służby zdrowia

a) Wielka Brytania

Karta Praw Pacjenta uwzględnia wszelkie potrzeby osoby, wobec której świadczone są świadczenia zdrowotne. Wielokulturowość społeczeństwa Wielkiej Brytanii zmusiło angielskiego ustawodawcę do przyjęcia kompleksowej regulacji uwzględniającej wysoki stopień zróżnicowania stanowisk obywateli w stosunku do konkretnych działań medycznych. Przykład wskazania wiążącej dla stołówek szpitalnych diety świetnie obrazuje krajowe realia. Zagwarantowanie w szpitalach m.in. diet wegetariańskich, wegańskich, halal oraz koszernych pokazuje skalę zróżnicowania potrzeb społeczeństwa na poziomie szczegółów, o których ustawodawca nie powinien zapominać. Pacjent ma prawo do decyzji o podejmowanych wobec niego działaniach medycznych oraz tego czy chce brać udział w szkoleniu medycznym (jako pacjent) lub badaniu klinicznym.

Wielka Brytania w zakresie antydyskryminacji osób z niepełnosprawnością posiada kompleksowe rozwiązania. Ze względu na wysoki standard placówek medycznych wyposaża się je w systemy komunikacji wizualnej lub wibracyjnej. Ma to zapewnić komunikację w poczekalni z osobami niemymi. W przypadku braku stosownego wyposażenia pacjent ma prawo poinformować recepcjonistów o tym, że jest osobą niesłyszącą oraz o konieczności indywidualnego poinformowania pacjenta o właściwej kolejności. Recepcjonista obowiązkowo musi taką dyspozycję zadeklarować oraz wykonać. Placówki muszą również zapewnić tłumaczy języka migowego.

W roku 2015 Wielka Brytania wydawała 8.5% PKB na służbę zdrowia. Każdy obywatel jest ubezpieczony poprzez *National Health System* (NHS). Pracownikom z pensji odlicza się stosowną składkę finansującą służbę zdrowia, a co za tym idzie - gwarantującą bezpłatne leczenie szpitalne oraz stosowną opiekę lekarską.

b) Stany Zjednoczone Ameryki (USA)

Jako że gabinet lekarski jest miejscem publicznym, w Stanach wymagane jest zagwarantowanie wszelkich dodatkowych pomocy oraz usług zapewniających komunikację z lekarzem. Obowiązek ten dotyczy również w przypadku problemów ze słuchem opiekuna pacjenta, z którym lekarz będzie musiał się porozumieć. Dopuszczalne jest pozywanie lekarzy za niedopatrzanie stosownych obowiązków komunikacyjnych. Co ważne, tytuł III aktu prawnego *Americans with Disabilities Act* (ADA) obliguje lekarza do zapewnienia tłumacza. Wspomniany tytuł nie dopuszcza jednak możliwości wystąpienia roszczeń pieniężnych. Uwaga ta jednak obowiązuje jedynie terytorialnie: niektóre stany zagwarantowały (jak Kalifornia) więcej środków prawnych niż pozostałe (jak Floryda).

Koszty ochrony zdrowia w USA należą do najwyższych na świecie. Według raportu Centra Kontroli i Prewencji Chorób (ang. *Centers for Disease Control and Prevention* agencja rządu federalnego Stanów Zjednoczonych) z roku 2015 wydatki na ochronę zdrowia osiągnęły średni poziom prawie 10.000 USD na osobę oraz 3.2 biliona USD (17.8% PKB USA) w całości. Spowodowane jest to wysokimi cenami jednostkowymi oraz stosunkowo częstym korzystaniem ze świadczeń lekarskich. Jako powód takiego stanu rzeczy podaje się stosunkowo wysokie koszty administracyjne służby zdrowia, wyższe przychody *per capita* oraz rzadką interwencję rządu w celu zmniejszenia cen. Powoduje to problem dostępności w najbiedniejszych stanach, w szczególności poza dużymi i średnimi ośrodkami metropolitalnymi.

c) Francja

Republika francuska w roku 2011 na system opieki zdrowotnej wydała 11.6% PKB, co w przeliczeniu daje 4.000 USD *per capita*. Wynik ten znajduje się wysoko ponad średnią krajów europejskich. Aż 77% wydatków zostało pokrytych z pieniędzy publicznych.

3. Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność - realia systemów służby zdrowia

a) Szkocja

Pojawia się wiele informacji medialnych o problemie dyskryminacji osób z niepełnosprawnością w Szkocji. Rodziny osób poszkodowanych po uszczerbku zdrowia lub śmierci bliskiej rodziny nagłaśniają regularne naruszanie przez szpitale zasad niedyskryminacji. Jak wykazują w komentowanych przez siebie przypadkach, szpitale z mniejszą troską oraz podrzędnie w stosunku do innych pacjentów traktują pacjentów z niepełnosprawnością, zwłaszcza z niepełnosprawnością psychiczną. Działania podejmowane przez pracowników szpitali często są nieadekwatne do potrzeb pacjentów. Nagłośnie zostały przypadki m.in. oznaczenia pacjentki z niepełnosprawnością jako pacjentki niepodlegającej czynnościom resuscytacyjnym bez wyrażenia takiego stanowiska przez osoby do tego uprawnione. Na skutek takiego oznaczenia, w chwili pogorszenia stanu zdrowia, pacjentka bez stosownej opieki i czynności ratujących życie zmarła. Ojciec zmarłej komentował później to oznaczenie jako samodzielną decyzję personelu medycznego. Okazuje się, że regularnym problemem w Szkocji jest traktowanie osób z niepełnosprawnością jako nieuleczalnie chorych, a więc w praktyce jako pacjentów niewymagających permanentnej troski, co uderza w podstawowe prawa. Pacjenci z niepełnosprawnością czują się również inaczej traktowani - uważają, że często nie mogą uzyskać podstawowych informacji jak wyniki badań dotyczących ich stanu zdrowia czy nawet informacji o badaniach (*per se*), którym zostali poddani. Należy podkreślić jednak, że nie jest to problem regulacji prawnych, a problem na poziomie stosowania prawa.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Pacjenci i osoby wykonujące zawody medyczne			
Osoby z niepełnosprawnością (pacjenci)	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie autonomii w zakresie podejmowania decyzji dotyczących własnego zdrowia; większa dostępność komunikacyjna i architektoniczna w podmiotach leczniczych; większy dostęp do informacji o prawach pacjenta;
Dorośli z zaburzeniami psychicznymi (bez uzależnień) leczeni w psychiatrycznej opiece szpitalnej -	103 325	Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2017-2022	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie ochrony praw pacjenta w szpitalach psychiatrycznych;

oddziały całodobowe			
Nieubezpieczeni pacjenci szpitali psychiatrycznych	29 813	Raport syntetyczny opracowanych w ramach Projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie ochrony praw pacjenta w szpitalach psychiatrycznych;
Lekarze uprawnieni do wykonywania zawodu	144 982	Biuletyn Statystyczny Ministerstwa Zdrowia 2017	<ul style="list-style-type: none"> poszanowanie zmian prawnych i nowych praw pacjentów z niepełnosprawnością.
Placówki ochrony zdrowia			
Podmioty lecznicze w tym samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, szpitale ogólne, zakłady opiekuńczo-lecznicze oraz pielęgnacyjno-opiekuńcze	21656 667 956 560	Rejestr podmiotów wykonujących działalność leczniczą GUS: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2015 roku	<ul style="list-style-type: none"> Dostosowanie wewnętrznych procedur do nowych regulacji prawnych; dostosowanie informacji o prawach pacjenta na potrzeby osób z niepełnosprawnością; zapewnienie usługi tłumacza polskiego języka migowego;
Praktyki zawodowe lekarzy i lekarzy dentyków	129 044	Rejestr podmiotów wykonujących działalność leczniczą	<ul style="list-style-type: none"> dostosowanie wewnętrznych procedur do nowych regulacji prawnych; dostosowanie informacji o prawach pacjenta do potrzeb osób z niepełnosprawnością;
Szpitale psychiatryczne	60% lecznictwa stacjonarnego zlokalizowana jest w 54 szpitalach psychiatrycznych	Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2010	<ul style="list-style-type: none"> dostosowanie wewnętrznych procedur do nowych regulacji prawnych; dostosowanie informacji o prawach pacjenta do potrzeb osób z niepełnosprawnością; zapewnienie usługi tłumacza polskiego języka migowego.
Inne podmioty			

Rzecznik Praw Pacjenta	1	-	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie działań w zakresie monitorowania stopnia przestrzegania praw pacjenta z niepełnosprawnością;
Rada ds. Zdrowia Publicznego	1	-	<ul style="list-style-type: none"> zmiana składu organu.

5. Informacje na temat zakresu i czasu trwania oraz podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi, niepełnosprawność intelektualna, doświadczający problemów zdrowia psychicznego, osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi, niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami urazami neurologicznymi i chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie 40 **środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Zapewnienie prawa osób niepełnosprawnych do wyrażenia zgody na zabieg medyczny

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
10	19	35	9

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											łącznie (0-10)	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa	334,5												334,5

	<ul style="list-style-type: none"> Koszt wyznaczenia stanowiska postojowego dla osoby z niepełnosprawnością (tzw. koperty) to ok. 500 zł²². Zakładając, że przed każdym szpitalem należałoby dodać jedno miejsce postojowe, koszt dostosowania wyniesie ok. 500 tys. zł. <p>Skutki finansowe określono przy uwzględnieniu <i>Wytycznych dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw</i> (Aktualizacja – październik 2017 r.).</p>
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

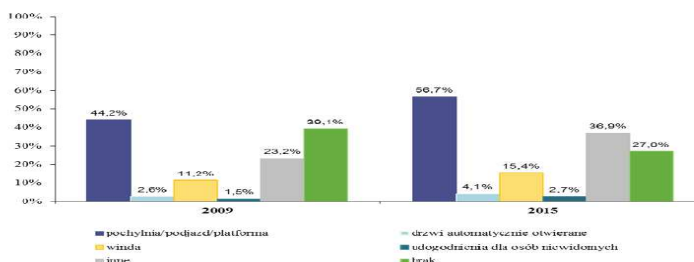
		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym	duże przedsiębiorstwa	400 tys. zł w skali podmiotu	0	0	0	0	0	
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	70 tys. zł w skali podmiotu	0	0	0	0	0	
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> w przypadku przedsiębiorców będącymi podmiotami leczniczymi istnieje konieczność dostosowania wewnętrznych procedur, w tym regulaminów organizacyjnych, do nowych regulacji prawnych; 						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> w przypadku przedsiębiorców będącymi podmiotami leczniczymi istnieje konieczność dostosowania wewnętrznych procedur, w tym regulaminów organizacyjnych, do nowych regulacji prawnych; 						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
Niemierzalne		<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie poziomu przestrzegania praw pacjenta z niepełnosprawnością; większa dostępność systemu ochrony zdrowia dla osób z niepełnosprawnością oraz redukcja zjawisk dyskryminacyjnych. 						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Celem projektowanej nowelizacji nie jest wpływanie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość. Wpływ w tym zakresie będzie następstwem dostosowania prowadzonej działalności do nowych obowiązków. W tym zakresie należy założyć, że:							

²² http://zikit.krakow.pl/ogolne/207513,1787,komunikat,wiecej_miejsc_postojowych_dla_niepelnosprawnych.html

- Wprowadzenie racjonalnych usprawnień oraz zapewnienie innych dostosowań może się wiązać z kosztami na poziomie ok. 70 tys. zł w przypadku małych i średnich przedsiębiorców oraz ok. 400 mln zł w dużych przedsiębiorstwach.

Stopień dostosowania podmiotów wykonujących działalność leczniczą ilustrują poniższe tabele²³:

Stopień dostosowania praktyk lekarskich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w latach 2009 i 2015 (w %)

Pozostałe zmiany prawne nie wpływają na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość lub ich wpływ ma charakter marginalny.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

tak
 nie
 nie dotyczy

zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

Dostosowanie formy dokumentów i procedur na potrzeby osób z niepełnosprawnością

zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

Dostosowanie formy dokumentów i procedur na potrzeby osób z niepełnosprawnością

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.

tak
 nie
 nie dotyczy

Komentarz:

Celem projektowanych zmian jest zapewnienie dostępności dokumentów i procedur występujących w ochronie zdrowia na potrzeby osób z niepełnosprawnością - co obejmować będzie zapewnienie informacji o prawach pacjenta w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych - uelastycznienie wymogu zachowania formy pisemnej przy czynnościach związanych z ochroną zdrowia.

9. Wpływ na rynek pracy

Pozostałe zaproponowane zmiany prawne nie wpływają na rynek pracy lub ich wpływ ma charakter marginalny.

²³ GUS: Zdrowie i ochrona zdrowia w 2015 r.

10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☒ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☒ zdrowie
Omówienie wpływu	<p>1. Mienie państwowe</p> <p>Wprowadzenie racjonalnych usprawnień w publicznych placówkach ochrony zdrowia może wiązać się z remontami i modernizacją części z nich, w tym z zakupem wyrobów medycznych. W związku z tym wzrośnie wartość nieruchomości należących do Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a także wartość mienia będącego w posiadaniu samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz innych publicznych podmiotów leczniczych.</p> <p>W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że polski system ochrony zdrowia jest zatem zarówno niedofinansowany, jak i nieefektywny. Zadłużenie m.in. samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej rośnie od początku zmian ustrojowych w 1989 r., a ewentualne obniżanie zobowiązań wynikały nie z systemowych działań, ale doraźnych akcji oddłużania tych podmiotów. Wydatki związane z wprowadzeniem rekomendacji mogą jeszcze zwiększyć poziom zadłużenia publicznego systemu ochrony zdrowia.</p> <p>2. Informatyzacja</p> <p>Ponadto zapewnienie usługi tłumacza języka migowego w podmiotach leczniczych będzie mogło nastąpić za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub innych systemów łączności.</p> <p>Badanie stopnia przygotowania podmiotów wykonujących działalność leczniczą do obowiązków wynikających z ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia wskazuje, że większość szpitali (ponad 90%) oraz znaczna część podmiotów udzielających stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych innych niż szpitalne (58%) posiada własną serwerownię, a większość osób wykonujących zawody medyczne w podmiotach medycznych ma zapewniony dostęp do komputera (nie ma go ok. 10% pracowników medycznych w szpitalach, do nawet 30% w innych rodzajach podmiotów). Ponadto 79% szpitali, 96% podmiotów udzielających stacjonarnych całodobowych świadczeń zdrowotnych innych niż szpitalne oraz 97% podmiotów udzielających ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych szacuje, że na cel w postaci dostosowania podmiotu leczniczego do wymagań określonych w ustawie o systemie informacji w ochronie zdrowia potrzebuje poniżej 1 miliona złotych.</p> <p>Wprowadzenie nowych obowiązków w warstwie informatycznej będzie więc jednym z elementów procesu informatyzacji sektora ochrony zdrowia. Może zostać włączone w powstającą strategię na rzecz rozwoju e-zdrowia w Polsce.</p> <p>3. Zdrowie</p> <p>Całokształt zaproponowanych regulacji odnosi się do obszaru ochrony zdrowia. Oczekiwane efekty zostały przedstawione w punkcie 2 Oceny Skutków Regulacji.</p>	

	Obejmują one przede wszystkim zapewnienie pełniejszego poszanowania praw pacjenta z niepełnosprawnością, zwiększenie dostępności świadczeń zdrowotnych oraz redukcję zjawisk prowadzących do dyskryminacji w ochronie zdrowia.
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
1. Lista czynności medycznych wykonywanych za zgodą pacjenta w szpitalach psychiatrycznych Planowane jest odpowiednie dostosowanie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie wykazu świadczeń zdrowotnych stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, których udzielenie wymaga zgody (Dz.U. z 2012 r. poz. 494).	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw i wolności w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce. Zasadne jest także przeprowadzenie analizy OSR <i>ex post</i> w okresie kilku lat od dnia wejścia w życie projektu.	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	

PRACA

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 SZKOLENIA DLA PRACOWNIKÓW

Istotą projektowanych rozwiązań jest rozszerzenie obowiązków pracodawcy polegające na nałożeniu obowiązku przeprowadzenia szkolenia dla wszystkich pracowników, obejmującego przeciwdziałanie nadużyciom w miejscu pracy. W tym zakresie będzie także możliwość objęcia **szczególną ochroną osób z niepełnosprawnościami przed molestowaniem seksualnym i mobbingiem w miejscu pracy**. Projektowane działania edukacyjno-prewencyjne skierowane będą do wszystkich pracowników, niezależnie od tego czy są to osoby z niepełnosprawnościami. Celem tych działań jest bowiem podnoszenie świadomości wszystkich pracowników.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy oraz ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

Art. 1. W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r., poz. 1666 ze zm.) po art. 94³ dodaje się art. 94⁴ w brzmieniu:

„Art. 94⁴ 1. Pracodawca ma obowiązek przeprowadzenia dla pracownika w terminie 1 miesiąca od rozpoczęcia pracy szkolenia, mającego na celu wskazanie właściwych form komunikacji w miejscu pracy, oraz przygotowanie do potencjalnych zdarzeń kryzysowych takich jak wypadek przy pracy bądź ewakuacja zakładu pracy, a także zagrożeń nadużyciami w miejscu pracy i sposobów właściwego reagowania na te nadużycia.

4. Minister właściwy do spraw pracy określi w drodze rozporządzenia szczegółowy program i tryb przeprowadzania szkoleń, o których mowa w ust. 1, uwzględniając w szczególności potrzebę ochrony osób niepełnosprawnych przed nadużyciami w miejscu pracy”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Polityka publiczna: PRACA

Dział administracji rządowej: PRACA

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w grudniu 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych** dla pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.

W odniesieniu do działu administracji rządowej prac był to **brak szczególnej ochrony osób z niepełnosprawnościami przed molestowaniem seksualnym i mobbingiem w miejscu pracy.**

W obecnym stanie prawnym brak jest mechanizmów chroniących w sposób szczególny osoby z niepełnosprawnościami przed przemocą, wykorzystywaniem i nadużyciami w miejscu pracy. Osoby te chronione są przed przedmiotowymi zjawiskami na podstawie przepisów ogólnych. W tym zakresie, w świetle zasady równości, wskazane wydaje się stworzenie szczególnych gwarancji ochronnych dla osób z niepełnosprawnościami w miejscu pracy.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Istotą projektowanych rozwiązań jest rozszerzenie obowiązków pracodawcy polegające na nałożeniu obowiązku przeprowadzenia szkolenia dla wszystkich pracowników, obejmującego przeciwdziałanie nadużyciom w miejscu pracy. W tym zakresie będzie także możliwość objęcia **szczególną ochroną osób z niepełnosprawnościami przed molestowaniem seksualnym i mobbingiem w miejscu pracy.** Projektowane działania edukacyjno-prewencyjne skierowane będą do wszystkich pracowników, niezależnie od tego czy są to osoby z niepełnosprawnościami. Celem tych działań jest bowiem podnoszenie świadomości wszystkich pracowników.

Niska świadomość społeczna dotycząca występujących w środowisku zawodowym nadużyć, w tym wobec osób z niepełnosprawnościami, jest jedną z głównych przyczyn zwiększonej wiktyimizacji tych osób. Zbyt często uważa się, że osoba z niepełnosprawnością, zwłaszcza intelektualną, nie zdaje sobie sprawy, że wyrządzana jest jej krzywda i co za tym idzie - mniej cierpi i szybko zapomina, a nawet jeśli komunikuje o przemoc, której doznała, to jest mało wiarygodna. Osoby z niepełnosprawnością często nie wiedzą, że niektóre z czynów, których dopuszczają się wobec nich inni są prawnie niedozwolone. W sposób oczywisty nie oznacza to jednak, że cierpią mniej. Dlatego najważniejszym elementem działań prewencyjnych w zakresie molestowania seksualnego i mobbingu, których ofiarą padają osoby z niepełnosprawnościami jest stworzenie odpowiednich mechanizmów budowania świadomości u wszystkich osób, których mogą dotyczyć te zjawiska. Projektowana regulacja wprowadza obowiązek szkolenia współpracowników osoby z niepełnosprawnością, którego celem jest zwiększenie empatii i świadomości w zakresie sposobu odbierania świata przez tę osobę. W ramach szkolenia współpracownicy powinni dowiedzieć się, jakie zachowania osoba z niepełnosprawnością może uznać za raniące; jak zorganizować pracę, by wyeliminować bariery, które ta osoba mogłaby napotkać; jak rozmawiać, by być przez tę osobę właściwie zrozumianym. Dodatkowe szkolenie będzie również przysługiwało samej osobie z niepełnosprawnością. Jego program powinien objąć tematykę zachowań noszących znamiona molestowania seksualnego i mobbingu oraz efektywnego sposobu reagowania na nie.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Wielka Brytania – obowiązujący w Wielkiej Brytanii *the Equality Act* zakazuje nękania osób z niepełnosprawnością, co obejmuje też zachowania w miejscu pracy określane jako mobbing. Pracownicy powinni spróbować, jeśli to możliwe, rozwiązać problem nieformalnie. Jeśli nie, powinni porozmawiać ze swoim przełożonym, działem zasobów ludzkich (HR) lub przedstawicielem związku zawodowego. Jeśli to nie zadziała, mogą złożyć oficjalną skargę, korzystając z procedury składania skarg określonej przez pracodawcę. Jeśli i to nie zadziała, i nadal są prześladowani, mogą podjąć kroki prawne w sądzie pracy. Rozwiązanie brytyjskie opiera się więc na umiejętności rozpoznania przez osobę z niepełnosprawnością sytuacji nielegalnych zachowania i podjęcia działań w celu samoobrony. W celu podnoszenia świadomości na oficjalnej stronie internetowej rządowej dostępna jest do pobrania broszura dla pracodawców, wskazująca w jaki sposób rozpoznawać, radzić sobie i zapobiegać prześladowaniu i nękananiu (*Bullying and harassment at work: a guide for managers and employers*).

Hiszpania – w Hiszpanii aktywnie działają organizacje pozarządowe, które prowadzą kampanie społeczne w celu podnoszenia świadomości w zakresie tolerancji i szanowania praw mniejszości w ramach pracy. Wśród przeprowadzanych kampanii część komunikatów dotyczy sytuacji pracowników z niepełnosprawnością.

Niemcy - ramy prawne ochrony przed dyskryminacją zostały stworzone przez ustawę o równym traktowaniu (ang. *General Equal Treatment Act*, niem. *AGG*), która weszła w życie w 2006 r. Pracodawcy są zobowiązani do zapewnienia środków wsparcia osobom z niepełnosprawnością, w tym zapewnienie warunków pracy, w których nie dochodzi do praktyk dyskryminacyjnych.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Bezrobotni	ok. 1,3 mln, w tym 294,9 tys. bezrobotnych osób z niepełnosprawnością	Sprawozdanie MPIPS-01 o rynku pracy – dane na koniec 2016 r. Wynik Europejskiego Ankietowego Badania Zdrowia (European Health Interview Survey – EHIS), 2014	W przypadku zatrudnienia dostęp do szkoleń z zakresu zagrożeń związanych z nadużyciami w miejscu pracy, których mogą doświadczać osoby z niepełnosprawnościami.
Pracodawcy osób z niepełnosprawnościami	m.in. 106 zakładów aktywności zawodowej, 1052 zakładów pracy chronionej	Dane publikowane przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych	Konieczność zapewnienia pracownikom szkoleń z zakresu zagrożeń związanych z nadużyciami w miejscu pracy,

			których mogą doświadczać osoby z niepełnosprawnościami.
Osoby z niepełnosprawnościami pozostające w zatrudnieniu	ok. 1 817,8 tys.	Dane publikowane przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych	Dostęp do szkoleń z zakresu zagrożeń związanych z nadużyciami w miejscu pracy, których mogą doświadczać osoby z niepełnosprawnościami.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

1) **środowiskowych** – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);

2) **tematycznych** – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie 40 środowiskowych debat konsultacyjnych w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie konsultantów osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione propozycje zmian prawnych zawartych w projekcie, które zostały ocenione pozytywnie.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											Łącznie (0-10)	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Źródła finansowania													

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Wejście w życie projektowanej regulacji nie ma wpływu na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego. Zadania z zakresu zapewnienia pracownikom odpowiednich szkoleń będą realizowane w ramach środków zaplanowanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Zmianie może ulec jedynie struktura wydatków w ramach zaplanowanych środków.
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Zwiększenie świadomości pracowników, w tym osób z niepełnosprawnościami, na temat zagrożeń związanych z molestowaniem seksualnym i mobbingiem w miejscu pracy.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
Niemierzalne	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		-						

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

☒ nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
Komentarz:	

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowana regulacja pozytywnie wpłynie na rynek pracy i sytuację pracowników z niepełnosprawnościami oraz ich prawidłowe funkcjonowanie w środowisku zawodowym.

Wprowadzenie systemu szkoleń zwiększających jakość pracy osób z niepełnosprawnością, ułatwiających im adaptację w nowym miejscu pracy oraz radzenie sobie w trudnych sytuacjach motywować, będzie do podejmowania przez osoby z niepełnosprawnością aktywności zawodowej oraz usprawniać pracę, przekładając się na efektywność. Ograniczona zostanie także liczba zachowań naruszających Kodeks pracy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

- środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

- demografia
 mienie państwowe

- informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Nie dotyczy.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Proponuje się, by projektowane zmiany weszły w życie z zachowaniem niezbędnego okresu *vacatio legis* liczącego 6 miesięcy.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Po pięciu latach od dnia wejścia w życie projektowanej regulacji zostanie przeprowadzona Ocena funkcjonowania ustawy (OSR *ex post*), która będzie zawierała ewaluację efektów jej funkcjonowania. Okres pięciu lat podyktowany jest faktem, że cel przyjętej regulacji, jakim jest zapewnienie większej ochrony praw osób z niepełnosprawnościami w środowisku pracy oraz poprawa jej jakości, ze względu na swój charakter i skalę, mierzalny będzie dopiero w dłuższej perspektywie czasowej. Ewaluacja efektów może nastąpić z użyciem mierników takich jak odsetek zatrudnionych osób z niepełnosprawnością, dane statystyczne dotyczące ewidencji spraw (wpływ, załatwienie, sposób załatwienia, pozostałość) w przedmiocie dyskryminacji, mobbingu i molestowania seksualnego w pierwszej instancji w sądach rejonowych i w sądach okręgowych.

Ponadto, ponieważ projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce, podmiotem właściwym do kontrolowania stopnia realizacji praw wynikających z Konwencji jest Rzecznik Praw Obywatelskich. RPO stale monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Brak.

INSTYTUCJE FINANSOWE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 UDOSTĘPNIANIE INFORMACJI O USŁUGACH UBEZPIECZENIOWYCH W FORMACH DOSTĘPNYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Projekt przewiduje dodanie do ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej **przepisów określających obowiązki w zakresie przekazywania informacji w formach dostępnych do potrzeb osób z niepełnosprawnością**. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych zostanie zobowiązany do zmiany przepisów rozporządzenia w sprawie informacji zamieszczanych we wzorcach umów stosowanych przez zakład ubezpieczeń wydane na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej z powodu zmiany treści delegacji ustawowej zawartej w tym przepisie. Nowa delegacja wśród wytycznych dotyczących treści rozporządzenia zawierać będzie obowiązek uregulowania sposobów przekazywania zainteresowanym podmiotom informacji w formach dla dostosowanych. Zmiana ta pozwoli osobom z niepełnosprawnościami na otrzymanie od zakładów ubezpieczeniowych w formach dostępnych wykorzystywanych wzorców umów, a w nich informacji m.in. o:

- przesłankach wypłaty odszkodowania;
- ograniczeniach oraz wyłączeniach odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń uprawniające do odmowy wypłaty odszkodowania;
- kosztach oraz wszelkich innych obciążeniach potrącanych ze składek ubezpieczeniowych.

2 UDOSTĘPNIENIE INFORMACJI O USŁUGACH BANKOWYCH W FORMIE DOSTĘPNEJ DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W Prawie bankowym wprowadzony zostanie obowiązek dostarczania na wniosek osoby z niepełnosprawnością ogólnych warunków umów lub regulaminów stosowanych przez banki w formach dostępnych. Przedmiotowe OWU lub regulaminy zawierają tak podstawowe informacje jak m.in.:

- warunki otwierania i prowadzenia rachunków bankowych;
- rodzaje udzielanych kredytów oraz warunki umów kredytu i umów pożyczki

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Ustanowiony zostanie także obowiązek dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami systemów bankowości elektronicznej. **Głosy wyrażane przez środowisko osób z niepełnosprawnościami w trakcie konsultacji publicznych zwracały szczególne znaczenie na możliwości, jakie daje odpowiednio dostosowana bankowość elektroniczna.**

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej

Art.1. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1876) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 109 dodaje się ust. 3 – 4 w brzmieniu:

„3. Osoba niepełnosprawna ma prawo otrzymania ogólnych warunków umów oraz regulaminów w formach dostępnych dla potrzeb osób niepełnosprawnych takich jak: nagranie audio, nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym, wydruk w systemie Braille’a lub wydruk z wielkością czcionki wygodną do czytania, w ciągu siedmiu dni od zgłoszenia takiej potrzeby.

4. Treść ogólnych warunków umów oraz regulaminów udostępnia się odpowiednio w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych poprzez system bankowości elektronicznej.”;

2) w art. 111 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Osoba niepełnosprawna ma prawo otrzymania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2 w formach dostępnych dla potrzeb osób niepełnosprawnych takich jak nagranie audio, nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym, wydruk w systemie Braille’a, wydruk z wielkością czcionki wygodną do czytania w ciągu siedmiu dni od zgłoszenia takiej potrzeby.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 11 września 2015 r.. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1170) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 17 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania informacji, o których mowa w ust. 1, mając na uwadze zapewnienie czytelności i przejrzystości przekazywanych informacji,

a także ich dostępność w formach dostępnych do potrzeb osób niepełnosprawnych.”;

2) w art. 23 po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:

„5a. Informacje, o których mowa w ust. 2 – 4, zakład ubezpieczeń, na wniosek ubezpieczającego będącego osobą niepełnosprawną przekazuje również w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych.”.

Art. 3. Dotychczasowe przepisy wydane na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy, o której mowa w art. 2, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie upoważnienia określonego w niniejszej ustawie, nie dłużej jednak niż przez okres 18 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej publikacji.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: INSTYTUCJE FINANSOWE

Dział administracji rządowej: INSTYTUCJE FINANSOWE

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt objął swoim zasięgiem także regulacje z zakresu działu administracji rządowej „instytucje finansowe”.

1. **Żaden z obecnie obowiązujących przepisów Prawa bankowego nie odnosi się do specyfiki sytuacji osób z niepełnosprawnościami.** Luka prawna w tym zakresie doprowadziła do sytuacji, w której możliwości korzystania z usług bankowych przez osoby z niepełnosprawnościami zostały ograniczone. Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał m.in. na problemy z poziomem dostosowania serwisów bankowości elektronicznej do wymogów standardu WCAG 2.0²⁴.

Dodatkowo, w obecnym stanie prawnym nie istnieje obowiązek informowania o podstawach zawieranych czynności bankowych/ubezpieczeniowych przez osoby z niepełnosprawnościami w formach dostępnych. W szczególności osoby z niepełnosprawnościami nie mają możliwości zapoznania się z regulaminem oraz ogólnymi warunkami umów oferowanych usług bankowych/ubezpieczeniowych. Z jednej strony podważa to faktyczną dostępność tego typu usług dla osób z niepełnosprawnościami, które w przypadku powzięcia jakichkolwiek wątpliwości mogą decydować się na odstąpienie od zawarcia umowy, z drugiej strony doprowadza do sytuacji

²⁴ Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich do Prezesa Związku Banków Polskich z dnia 3 września 2014 r., dostępne online na: https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do_Prezesa_ZBP_ws_dostepu_osob_niewidomych_do_uslug_ban_kowych.pdf, dostęp w dniu 7 lipca 2016 r.

permanentnej niepewności prawnej po stronie niepełnosprawnych klientów banków/towarzystw ubezpieczeniowych z powodu nieznamości wszystkich aspektów transakcji.

Jakkolwiek od pewnego czasu można zaobserwować działania banków nakierowane na zwiększenie dostępności oferowanych usług i rozwiązań technicznych w postaci niewiążących wytycznych czy kodeksów dobrych praktyk²⁵, to jednak za wskazane należy uznać ugruntowanie oraz rozpowszechnienie tych praktyk z pomocą interwencji legislacyjnej.

2. Drugą płaszczyzną normatywną zawierającą lukę prawną w odniesieniu do sytuacji osób z niepełnosprawnościami, oraz podmiotów narażonych na potencjalną dyskryminację są regulacje dotyczące prywatnych ubezpieczeń, przede wszystkim ubezpieczeń zdrowotnych. W obecnym stanie faktycznym **firmy ubezpieczeniowe stosują ograniczenia lub wyłączają zupełnie odpowiedzialność ubezpieczeniową w stosunku do grup osób z niepełnosprawnościami**²⁶. W rezultacie osoby z niepełnosprawnościami są *de facto* pozbawione lub w znaczącym stopniu ograniczone w możliwości korzystania z opieki medycznej w ramach komercyjnych ubezpieczeń zdrowotnych.

Dodatkowo Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych wprost zobowiązuje Państwa-Strony do zakazania dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego, a także ubezpieczenia na życie, jeśli takie ubezpieczenie jest dozwolone w ramach ustawodawstwa krajowego, art. 25 lit (e) KPN, co dodatkowo uzasadnia interwencję legislacyjną w tym zakresie.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt przewiduje dodanie do Prawa bankowego oraz ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej **przepisów określających obowiązki w zakresie przekazywania informacji w formach dostępnych do potrzeb osób z niepełnosprawnością**. Minister właściwy do spraw instytucji finansowych zostanie zobowiązany do zmiany przepisów rozporządzenia w sprawie informacji zamieszczanych we wzorcach umów stosowanych przez zakład ubezpieczeń wydanego na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej z powodu zmiany treści delegacji ustawowej zawartej w tym przepisie. Nowa delegacja wśród wytycznych dotyczących treści rozporządzenia zawierać będzie obowiązek uregulowania sposobów przekazywania zainteresowanym podmiotom informacji w formach dla dostosowanych. Wśród przykładowych formatów dostosowanych wymienić należy: nagranie audio, nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym, wydruk w systemie Braille'a, wydruk z wielkością czcionki wygodną do czytania. Zmiana ta pozwoli osobom z niepełnosprawnościami na otrzymanie od zakładów ubezpieczeniowych w formach dostępnych wykorzystywanych wzorców umów, a w nich informacji m.in. o:

- przesłankach wypłaty odszkodowania;
- ograniczeniach oraz wyłączeniach odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń uprawniające do odmowy wypłaty odszkodowania;
- kosztach oraz wszelkich innych obciążeniach potrącanych ze składek ubezpieczeniowych.

W dalszej kolejności zagwarantowana zostanie dostępność w formach dostosowanych do regulaminu lokowania środków ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego przy umowach ubezpieczenia na życie (przez co osoby z niepełnosprawnościami zyskają wgląd m.in. w cel inwestycyjny ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego czy w typy i rodzaje papierów wartościowych i innych praw majątkowych będących jego przedmiotem).

W Prawie bankowym wprowadzony zostanie obowiązek dostarczania na wniosek osoby z niepełnosprawnością ogólnych warunków umów lub regulaminów stosowanych przez banki w formach dostępnych. Przedmiotowe OWU lub regulaminy zawierają tak podstawowe informacje jak m.in.:

²⁵ Obsługa osób z niepełnosprawnościami, informacja Związku Banków Polskich, dostępne online na: <https://zbp.pl/dla-konsumentow/obsługa-osob-z-niepełnosprawnościami> [dostęp w dniu 7 lipca 2016 r.]

²⁶ A. Waszkielewicz (pod red.), Polska droga do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, Kraków, 2008 r., str. 148.

- warunki otwierania i prowadzenia rachunków bankowych;
- rodzaje udzielanych kredytów oraz warunki umów kredytu i umów pożyczki

Ustanowiony zostanie także obowiązek dostosowania do potrzeb osób z niepełno sprawnościami także systemów bankowości elektronicznej. **Głosy wyrażane przez środowisko osób z niepełnosprawnościami w trakcie konsultacji publicznych zwracały szczególne znaczenie na możliwości, jakie daje odpowiednio dostosowana bankowość elektroniczna.** Osoba z niepełnosprawnościami będzie miała także prawo, na wniosek, do uzyskania podstawowych informacji o działalności banku w formach dostępnych, w tym o:

- stosowanych stawkach oprocentowania środków na rachunkach bankowych, kredytów i pożyczek;
- bilansie ze sprawozdaniem z badania za ostatni okres podlegający badaniu;
- składzie zarządu i rady nadzorczej banku.

Działalność ubezpieczeniowa i reasekuracyjna jest przy tym objęta nadzorem ubezpieczeniowym i emerytalnym. Celem nadzoru jest ochrona interesów osób ubezpieczających, ubezpieczonych, uposażonych lub uprawnionych z umów ubezpieczenia, członków funduszy emerytalnych, uczestników pracowniczych programów emerytalnych, osób otrzymujących emeryturę kapitałową lub osób przez nie uposażonych.

Organem nadzoru jest Komisja Nadzoru Finansowego, o której mowa w ustawie o nadzorze nad rynkiem finansowym. Zadaniem Komisji jest m.in. podejmowanie określonych w odrębnych przepisach działań mających na celu zapewnienie zgodności działalności podmiotów nadzorowanych z przepisami prawa. Zgodnie z ustawą o nadzorze nad rynkiem kapitałowym przedmiotem kontroli jest zgodność działalności lub sytuacji finansowej kontrolowanego, w zakresie objętym nadzorem Komisji, odpowiednio z przepisami prawa, regulaminami, warunkami określonymi w zezwoleniach, zasadami uczciwego obrotu lub interesem zleceniodawców. Tym samym **w przypadku podejrzenia przez KNF stosowania przez firmy ubezpieczeniowe klauzul dyskryminujących osoby z niepełnosprawnościami, zyska ona dodatkową kompetencję do podjęcia określonych działań** w danej sprawie, m.in. do przeprowadzenia kontroli działalności danej firmy. Dodatkowo Rzecznik Finansowy zyska *expressis verbis* podstawę do podjęcia działań ws. dyskryminujących klauzul w indywidualnych sprawach dotyczących ubezpieczonych osób z niepełnosprawnościami. Wyraźne uregulowanie kwestii zakazu praktyk dyskryminujących będzie miało także walor wypowiedzi ustawodawcy, który uwypukla znaczenie danego problemu.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii

The Disability Act z 2010 r. wprowadził zmiany zmierzające do rozszerzenia dostępu do szeroko rozumianych usług dla osób z niepełnosprawnościami na równych prawach w stosunku do innych konsumentów. Zakres przedmiotowy przepisów tej ustawy dotyczy dostępu do dóbr i usług także w placówkach bankowych.

W Anglii funkcjonuje również m.in.: Kodeks Dobrych Praktyk dla usług bankowych i pochodnych traktujący wyłącznie o osobach niedowidzących i niewidomych. Poświęcony jest on bankowości tradycyjnej, internetowej oraz stosownej weryfikacji danych dostosowanej dla osób ze wspomnianymi niepełnosprawnościami. Przykładowe zagadnienia regulowane w ramach kodeksu to: dostępność bankomatów, identyfikacja klienta, dostęp do informacji, bankowość internetowa, telefoniczna, SMS-owej, mobilna.

Nowa Zelandia

W Nowej Zelandii również stworzono Kodeks Dobrych Praktyk pod auspicjami lokalnego związku banków. Kodeks podpisywany jest fakultatywnie przez podmioty, a na celu ma dostosowanie usług do wymogów osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Stworzony został na podstawie przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Zawiera on w sobie nie tylko wymogi dotyczące budownictwa umożliwiającego dostęp osobom z niepełnosprawnością, lecz również wymogi i standardy dostępności bankowości elektronicznej.

Chińska Republika Ludowa

Rada Państwa w styczniu 2016 roku ogłosiła Plan Promocji Rozwoju Inkluzyjnego Systemu Finansów na lata 2016-2020. Celem tego planu jest inkluzywne dostosowanie systemu finansowego do potrzeb społeczeństwa. Usługi finansowe, oferowane przez instytucje finansowe, dostępne będą m.in.: dla osób starszych oraz z niepełnosprawnościami. Pełna dostępność usług bankowych i ubezpieczeniowych zostanie zrealizowana także w obszarach wiejskich, a w obszarach miejskich dofinansowania do korzystania z usług bankowych otrzymają studenci, rolnicy, osoby ubogie oraz osoby z niepełnosprawnościami.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnośprawnością mi	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności do oferowanych ubezpieczeń, w tym prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych; Uzyskanie prawa do wnioskowania o określone rodzaje dokumentów w formach dostępnych; Większa świadomość dotycząca warunków zawieranych umów z bankami/zakładami ubezpieczeniowymi.
Osoby z niepełnosprawnością wzrokową	155 838	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności do oferowanych ubezpieczeń, w tym prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych; Uzyskanie prawa do wnioskowania o określone rodzaje dokumentów w formach dostępnych; Większa świadomość dotycząca warunków zawieranych umów z bankami/zakładami ubezpieczeniowymi.
Osoby z niepełnosprawnością słuchową	Okolo 50 000	Raport o osobach niepełnosprawnych w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności do oferowanych ubezpieczeń, w tym prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych; Uzyskanie prawa do wnioskowania o określone rodzaje dokumentów w formach dostępnych; Większa świadomość dotycząca warunków zawieranych umów z bankami/zakładami ubezpieczeniowymi.
Osoby z niepełnosprawnością wzroku i słuchu	Okolo 5 000	Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności do oferowanych ubezpieczeń, w tym prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych; Uzyskanie prawa do wnioskowania o określone rodzaje dokumentów w formach dostępnych; Większa świadomość dotycząca warunków zawieranych umów z bankami/zakładami ubezpieczeniowymi.
Zakłady ubezpieczeniowe	61	Polska Izba Ubezpieczeń	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie przekształcenia określonych dokumentów do formatów dostosowanych; Ewaluacja oraz dostosowanie oferowanych ubezpieczeń do klauzuli antydyskryminacyjnej.
Banki spółdzielcze	558	Komisja Nadzoru Finansowego	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie przekształcenia określonych dokumentów do formatów dostosowanych; Zmiany w zakresie bankowości elektronicznej.

Banki komercyjne	35	Komisja Nadzoru Finansowego	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie przekształcenia określonych dokumentów do formatów dostosowanych; Zmiany w zakresie bankowości elektronicznej.
Komisja Nadzoru Finansowego	1	Komisja Nadzoru Finansowego	<ul style="list-style-type: none"> Kontrola przestrzegania klauzuli antydyskryminacyjnej.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne były konsultowane w ramach debat:

- środowiskowych** – gromadzących członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- tematycznych** – gromadzących ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1641** osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione propozycje zmian prawnych, które zostały przez uczestników debat ocenione pozytywnie pod względem zasadności ich wprowadzenia.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	łącznie (0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródła finansowania		Banki i inne instytucje finansowe będące przedsiębiorcami						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		<p>Projekt nie przewiduje wpływu na sektor finansów publicznych.</p> <p>Ograniczona skala kosztów związanych z ewentualnym przekształceniem określonych dokumentów (umów, regulaminów) na wnioski osoby z niepełnosprawnościami na formaty dostosowane - nie wymaga zapewnienia publicznych dofinansowań dla takich podmiotów jak banki czy firmy ubezpieczeniowe.</p> <p>Wprowadzony wprost do ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej zakaz nierównego traktowania grup społecznych szczególnie narażonych na dyskryminację, w tym środowiska osób z niepełnosprawnościami, wpisze się w obecnie istniejący mechanizm ochrony osób ubezpieczanych egzekwowany przez Komisję Nadzoru Finansowego oraz Rzecznika Finansowego. Zmiana nie wymaga zatem kosztownego tworzenia nowych instytucji, wręcz przeciwnie, uwypukla znaczenie marginalizowanego problemu równego traktowania osób ubezpieczanych w dotychczasowej działalności tych organów.</p>						
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe								
Skutki								
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	1,64	< 0,68 ²⁷	< 0,68	< 0,68	,0,68	<0,68	<7,76
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Weryfikacja warunków oferowania ubezpieczeń, w tym prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnościami oraz szerzej - grup społecznych podatnych na dyskryminację, a także ewentualne dostosowanie ich do klauzuli antydyskryminacyjnej. 2. Zwiększenie potencjalnej liczby klientów z niepełnosprawnościami korzystających z usług oferowanych przez banki i zakłady ubezpieczeniowe. 						
	sektor mikro-, małych i średnich	-						

²⁷ Zależnie od liczby dokumentów przetłumaczonych w pierwszym roku lub modyfikacji w treści tych dokumentów.

przedsiębiorstw	
rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ol style="list-style-type: none">1. Zwiększenie liczby oferowanych ubezpieczeń, w tym prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnościami.2. Wypracowanie nowych standardów w zakresie dostępności usług bankowych, szczególnie bankowości elektronicznej dla osób z niepełnosprawnościami.3. Zwiększenie świadomości prawnej dotyczącej zawieranych umów z bankami/zakładami ubezpieczeniowymi przez osoby z niepełnosprawnościami.4. Likwidacja zjawiska korzystania z usług bankowych przez pełnej znajomości warunków oraz opłat za takie usługi w przypadku osób z niepełnosprawnościami.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Projekt przewiduje nałożenie nowych obowiązków administracyjnych (OA) w zakresie dostarczania dokumentów (OWU, regulaminów) przez banki oraz firmy ubezpieczeniowe. Przepisy przewidują, że na wniosek osoby z niepełnosprawnościami banki/zakłady ubezpieczeniowe będą zobligowane do dostarczenia im takich dokumentów w określonym czasie (maksymalnie 7 dni od złożenia wniosku). Wśród przykładowego katalogu formatów dostosowanych (opartego na najpopularniejszych wśród osób z niepełnosprawnościami formach) ustawa wymienia:</p> <ul style="list-style-type: none">• nagranie audio;• nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym;• wydruk w systemie Braille'a;• wydruk z wielkością czcionki wygodną do czytania. <p>Jako generujące ewentualne dodatkowe koszty po stronie przedsiębiorców należy wymienić wydruk dokumentów w systemie Braille'a oraz nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym (PJM).</p> <p>Analiza rynkowych stawek wśród tłumaczy PJM ujawniła, że:</p> <ul style="list-style-type: none">• godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 zł – 100zł brutto;• część tłumaczy pobiera dodatkową opłatę za możliwość nagrania filmów z tłumaczeniem – około 250 zł. <p>Warto przy tym wspomnieć o regulacji zawartej w art. 17 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, który reguluje maksymalną wysokość wynagrodzenia tłumaczy PJM, SJM i SKOBN za usługi świadczone w ramach ustawy. Zgodnie z tym przepisem maksymalna kwota godzinowego wynagrodzenia dla tłumacza nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Obecnie taka stawka maksymalna nieznacznie przekracza 84 zł/godzinę tłumaczenia.</p> <p>Wynajęcie tłumacza PJM w celu przetłumaczenia najważniejszych postanowień danego dokumentu oraz następnie przekazania wnioskującej osobie niepełnosprawnej pliku z nagraniem tłumaczeniem (za pomocą poczty elektronicznej czy płyty) to koszt na poziomie kilkuset złotych zależnie od czasu potrzebnego na przetłumaczenie umowy oraz stopnia jej skomplikowania. 3 godzinne tłumaczenie wraz z prawem do nagrania filmu to koszt około 1000 zł.</p>

W przypadku dostosowywania dokumentów do systemu Braille'a to koszt zakupu maszyny brajlowskiej z funkcją drukarki kształtuje się na poziomie 8 000 – 12 000 zł. Biorąc pod uwagę fakt, że jedynie ograniczona ilość osób z niepełnosprawnościami skorzysta z prawa do ubiegania się o tłumaczenie OWU czy regulaminów oraz to, że dany bank/zakład ubezpieczeniowy zyska określony termin na ich przetłumaczenie - to jako niecelowe należy uznać wyposażanie każdej placówki bankowej/ubezpieczeniowej w takie urządzenie. Za najbardziej ergonomiczne rozwiązanie, jeżeli chodzi o koszty, można przyjąć umieszczenie takiego urządzenia w ramach danego podmiotu (banku/zakładu ubezpieczeń), które będzie obsługiwać placówki lokalne zgłaszające zapotrzebowanie na przetłumaczone dokumenty.

Rekapitulując, zsumowane liczby osób z niepełnosprawnością wzrokową, słuchową oraz wzrokowo-słuchową pozwala na określenie ich liczby na poziomie 210 000. Niemniej jednak zarówno banki, jak i zakłady ubezpieczeniowe korzystają ze wzorów dokumentów. Jednorazowe przetłumaczenie regulaminu na Polski Język Migowy przy wykorzystaniu nagrania wideo umożliwi wykorzystanie takiego tłumaczenia w przypadku kolejnych wniosków o tłumaczenie. Przy założeniu, że każdy zakład ubezpieczeniowy przetłumaczy określoną liczbę wzorców umownych stosowanych przy najpopularniejszych rodzajach ubezpieczeń (przykładowo 10) oraz każdy bank komercyjny przetłumaczy ogólne warunki umów oraz swój regulamin na Polski Język Migowy - to koszt takich tłumaczeń można oszacować na 680 000 zł w pierwszym roku. Większa liczba dokumentów w pierwszym roku spowoduje znaczące ograniczenie takich kosztów w latach następnych dzięki możliwości wykorzystywania uzyskanych nagrań.

Liczba dokumentów potrzebnych do przetłumaczenia x koszt nagrania filmu z tłumaczem języka migowego przy założeniu średniego czasu trwania tłumaczenia na poziomie 8 h.

Przedstawione kwoty mają charakter jedynie szacunkowy, ponieważ część osób z niepełnosprawnościami może nie potrzebować korzystać z prawa wnioskowania o tłumaczenie, a co za tym idzie - część dokumentów nie będzie musiała być przetłumaczona.

Dodatkowo zakup przez banki oraz zakłady ubezpieczeniowe drukarki brajlowskiej to koszt na poziomie 960 000 zł.

Liczba banków oraz zakładów ubezpieczeniowych x koszt zakupu drukarki brajlowskiej o uśrednionej cenie 10 000zł.

W przypadku banków spółdzielczych, ze względu na ograniczony zakres ich działalności, nie przewiduje się dodatkowych znaczących kosztów. Ocena taka wynika stąd, że banki te nie mają rozbudowanej struktury (licznych oddziałów i placówek), więc zakres świadczonych usług bankowych jest co do zasady węższy niż w przypadku banków komercyjnych, a złożoność prawna i częstotliwość zmian regulaminów i innych dokumentów bankowych przeznaczonych do wiadomości Klientów znacząco niższa. Koszty związane ze zmianą dla banku spółdzielczego nie powinny przekroczyć kwoty 10 000 PLN w perspektywie 3 lat.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwrotnej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
---	--

☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☒ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczacji.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
Komentarz: Na banki oraz zakłady ubezpieczeniowe nałożony zostanie obowiązek przekształcania określonych kategorii dokumentów na formaty dostosowane dla osób z niepełnosprawnością.		
9. Wpływ na rynek pracy		
Przewiduje się nieznaczny wzrost popytu na usługi związane z tłumaczeniem na formaty dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Wypracowanie nowych standardów dotyczących dostępności bankowości elektronicznej dla klientów banków z niepełnosprawnościami.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Projekt przewiduje wejście w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia. Okres <i>vacatio legis</i> jest przeznaczony na dostosowanie się banków do zwiększonych obowiązków informacyjnych. W tym okresie adresaci powinni dokonać tłumaczenia niezbędnych dokumentów na formaty dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce. Zadania nadzorcze będzie w odniesieniu do instytucji finansowych wykonywał także KNF. Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR <i>ex-post</i> w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.		

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

FINANSE PUBLICZNE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 WYDŁUŻENIE PERSPEKTYWY CZASOWEJ POWIERZANIA ZADAŃ PUBLICZNYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM

Projekt przewiduje zwiększenie stabilizacji finansowania projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe poprzez wydłużenie ich horyzontu czasowego. Projekt zakłada, że okres czasu, na jaki zawiera się umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego, zostanie wydłużony do 10 lat. W wyniku powyższych działań prowadzona na podstawie ww. umów m.in. rehabilitacja zawodowa czy społeczna zyska zabezpieczenie dłuższej ciągłości jej prowadzenia, co pozwoli racjonalniej planować cele rehabilitacyjne oraz zlikwiduje zjawisko zaprzepaszczenia osiągnięć dotychczasowej rehabilitacji ze względu na zbyt szybkie zakończenie jej finansowania. Dodatkowo ustawowe wydłużenie terminu, na jaki zawierane mogą być umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego, będzie wyraźnym sygnałem ustawodawcy dla samorządów, by zawierać te umowy na znacznie dłuższy okres czasu, niż ma to miejsce obecnie, co powinno przełożyć się na sytuację finansową organizacji pozarządowych, w tym tych realizujących zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Zsynchronizowanie zmian legislacyjnych zakłada także wydłużenie możliwości zatwierdzania wieloletniego programu z organizacjami pozarządowymi na okres do 10 lat.

2 ROZSZERZENIE KATALOGU ZWOLNIEŃ PODATKOWYCH DOTYCZĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Projekt przewiduje, że do ustawowego katalogu podmiotów zwolnionych z podatku dochodowego od osób prawnych dodane zostaną organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnością, w szczególności w zakresie wyrównywania szans, równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz walki z wszelkimi przejawami dyskryminacji. Uzupełnienie obecnego katalogu o organizacje, których celem statutowym jest działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami pozwoli na efektywniejsze funkcjonowanie stowarzyszeń i fundacji osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwi rozwój organizacji innych niż te działające w zakresie rehabilitacji, w szczególności pozwoli na objęcie przedmiotowym zwolnieniem podatkowym organizacje zrzeszające osoby z niepełnosprawnościami (tj. działające na rzecz równoprawnego uczestnictwa w życiu

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

społecznym), a więc przyczyni się do ich aktywizacji oraz zwiększy szansę na ich integrację ze społeczeństwem.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz o zmianie niektórych innych ustaw²⁸

Art.1. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2016 r. poz. 1817 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5b ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Minister lub wojewoda przyjmuje, w drodze zarządzenia, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, roczny lub wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 na okres nie dłuższy niż 10 lat.”;

2) w art. 16 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Umowa o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego może być zawarta na czas realizacji zadania lub na czas określony nie dłuższy niż 10 lat.”.

Art.2. W ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1888) art. 17 ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) dochody podatników, z zastrzeżeniem ust. 1c, których celem statutowym jest działalność naukowa, naukowo-techniczna, oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów, kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska, wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę, dobroczynności, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych, rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów oraz kultu religijnego - w części przeznaczony na te cele;”.

²⁸ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2016 r. poz. 1817 ze zm.) i ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1888).

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2020 r.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki: **FINANSE PUBLICZNE**

Działania administracji rządowej: **FINANSE PUBLICZNE**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt objął swoim zasięgiem także uregulowania łączące się z działaniem administracji: finanse publiczne. Obecnie w polskim systemie prawnym brakuje efektywnych mechanizmów wspomaganie finansowego organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz modelu rozdysponowywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) zgodnego z potrzebami osób z niepełnosprawnościami, w tym:

- **Brak wydłużonej perspektywy powierzania zadań publicznych organizacjom pozarządowym.** Przykładowo rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami prowadzona jest głównie przez organizacje pozarządowe i finansowana ze środków PFRON w trybie konkursowym w formie projektów o stosunkowo krótkim horyzoncie czasowym. Zgodnie z art. 16 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie umowy o powierzenie zadania publicznego mogą być zawierane na czas określony nie dłuższy niż 5 lat. W praktyce dominują konkursy roczne, najwyżej trzyletnie²⁹. Oznacza to, że prowadzona na podstawie ww. umów rehabilitacja społeczna nie ma charakteru ciągłego i co do zasady może być zaplanowana wyłącznie na okres przyznanego finansowania, a jej ewentualna kontynuacja uzależniona jest od uzyskania finansowania w drodze kolejnych konkursów. W rezultacie efekty dotychczasowej rehabilitacji mogą zostać zaprzepaszczone z powodu zakończenia czynności rehabilitacyjnych przed czasem.

²⁹ Por. Informacja Rzecznika Praw Obywatelskich nt. funkcjonowania systemu orzekania o niepełnosprawności: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/system-orzekania-o-niepe%C5%82nosprawno%C5%9Bci-%E2%80%93-do-zmiany>, s. 76, przypis nr 198.

Analogiczne problemy z ciągłością finansowania powierzonych zadań publicznych, które powinny być wykonywane w dłuższych cyklach czasowych, spotykają także organizacje pozarządowe realizujące zadania na innych płaszczyznach niż wspomaganie osób z niepełnosprawnościami.

- **Brak przedmiotowego zwolnienia podatkowego w przypadku organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.** Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych wolne od podatku są dochody podmiotów, których „celem statutowym jest: *działalność naukowa; naukowo-techniczna; oświatowa, w tym również polegająca na kształceniu studentów; kulturalna, w zakresie kultury fizycznej i sportu; ochrony środowiska; wspierania inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę; dobroczynności; ochrony zdrowia i pomocy społecznej; rehabilitacji zawodowej i społecznej inwalidów; oraz kultu religijnego - w części przeznaczonej na te cele*”. Przepis ten nie wymienia działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami jako takiej, ograniczając zwolnienie z opodatkowania dochodów jedynie do organizacji zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną. Tymczasem działalność organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami wykracza dalece poza czynności ściśle związane z rehabilitacją. W obecnym stanie prawnym doszło do zjawiska fikcyjnego wpisywania w cele statutowe powyższych organizacji działania na rzecz rehabilitacji, czy zdrowia nawet w przypadkach, w których ich działalność skupia się na innych płaszczyznach wspierania osób z niepełnosprawnościami.

Przedstawione bariery prowadzą do sytuacji, w której funkcjonowanie stowarzyszeń i fundacji osób z niepełnosprawnościami napotyka na trudności natury finansowej, przede wszystkim problemy z ustabilizowaniem swojej sytuacji finansowej w perspektywie kilkuletniej, co przekłada się na trudności związane z organizowaniem działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami, a także utrudnia rozwijanie się tzw. trzeciego sektora w Polsce.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Wydłużenie perspektywy czasowej powierzania zadań publicznych organizacjom pozarządowym

Projekt przewiduje zwiększenie stabilizacji finansowania projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe poprzez wydłużenie ich horyzontu czasowego. Projekt zakłada, że okres czasu, na jaki zawiera się umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego lub o powierzenie realizacji zadania publicznego, zostanie wydłużony do 10 lat. W wyniku powyższych działań prowadzona na podstawie ww. umów m.in. rehabilitacja zawodowa czy społeczna zyska zabezpieczenie dłuższej ciągłości jej prowadzenia, co pozwoli racjonalniej planować cele rehabilitacyjne oraz zlikwiduje zjawisko zaprzeczania osiągnięć dotychczasowej rehabilitacji ze względu na zbyt szybkie zakończenie jej finansowania. Dodatkowo ustawowe wydłużenie terminu, na jaki zawierane mogą być umowy o wsparcie realizacji zadania publicznego, będzie wyraźnym sygnałem ustawodawcy dla samorządów, by zawierać te umowy na znacznie dłuższy okres czasu, niż ma to miejsce obecnie, co powinno przełożyć się na sytuację finansową organizacji pozarządowych, w tym tych realizujących zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Zsynchronizowanie zmian legislacyjnych zakłada także wydłużenie możliwości zatwierdzania wieloletniego programu z organizacjami pozarządowymi na okres do 10 lat.

Rozszerzenie katalogu zwolnień podatkowych w przypadku organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Projekt przewiduje, że do ustawowego katalogu podmiotów zwolnionych z podatku dochodowego od osób prawnych dodane zostaną organizacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnością, w szczególności w zakresie wyrównywania szans, równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz walki z wszelkimi przejawami dyskryminacji. Uzupełnienie obecnego katalogu o organizacje, których celem statutowym jest działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami pozwoli na efektywniejsze funkcjonowanie stowarzyszeń i fundacji osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwi rozwój organizacji innych niż te działające w zakresie rehabilitacji, w szczególności pozwoli na objęcie przedmiotowym

zwolnieniem podatkowym organizacje zrzeszające osoby z niepełnosprawnościami (tj. działające na rzecz równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym), a więc przyczyni się do ich aktywizacji oraz zwiększy szansę na ich integrację ze społeczeństwem.

Ponadto w znowelizowanym przepisie (art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych) stygmatyzujące pojęcie „inwalidy” zastąpione zostanie neutralnym pojęciem „osoby z niepełnosprawnością”, a wyłączenia zostaną rozbite na poszczególne litery (lista wyłączeń) zgodnie z zasadami techniki prawodawczej.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii

W Wielkiej Brytanii funkcjonuje system centralny służący za dostęp organizacji pozarządowych do funduszy publicznych. Ważnym kryterium w ramach systemu jest niezależność organizacji od rządu, która musi być zawsze zachowana przez organizację, nawet gdy większość lub całość środków organizacji jest finansowana z publicznych pieniędzy. W większości przypadków świadczenie usług publicznych przez organizacje pozarządowe (w tym organizacje wspierające osoby z niepełnosprawnościami) jest całkowicie finansowane (lub zwracane) z finansów publicznych – uzależnione jest to od rodzaju zlecenia, deklaracji potrzeb organizacji oraz potrzeb beneficjentów jej działań. Model zlecenia opiera się na składaniu aplikacji do projektu w wyszukiwarce internetowej na stronie rządowej.

Republika Federalna Niemiec

W niemieckim prawie związkowym w ustawie podatkowej znajduje się rozdział o ulgach podatkowych. Wyznacza on zakres podmiotów, które mogą korzystać z ulgi podatkowej oraz warunki, które muszą zostać przez te podmioty spełnione. W §52 Abgabenordnung (AO), niemieckiej ustawie, o której mowa powyżej, w pkt 3 można znaleźć dwa wyszczególnione warunki. O ulgę podatkową mogą się ubiegać stowarzyszenia działające na korzyść (promocję) szerokokorozumianego zdrowia. W pkt 10 tego samego artykułu znajduje się wskazanie na stowarzyszenia zajmujące się prześladowanymi, uchodźcami, ofiarami wojny oraz niepełnosprawnymi. Wobec tego zwolnienie podatkowe w Niemczech mogą uzyskać nie tylko niepełnosprawni, borykający się z chorobami, powikłaniami genetycznymi lub poszkodowani w wypadkach, lecz także zaznacza się odrębnie konieczność pomocy również niepełnosprawnym w wyniku działań wojennych.

Republika Francuska

Francja wprowadziła mechanizm redukcji podatku VAT dla organizacji *non-profit*. Podstawa podatkowa we Francji wynosi 20%. Organizacje, które zajmują się dostarczaniem oznaczonych dóbr czy produktów mogą wysokość podatku VAT zredukować do poziomu 10%. Stawka ta jest stosowana do szczególnych dóbr i usług m.in. w postaci: wyrobów leczniczych i farmaceutycznych, czy wyposażenia i sprzętu dla osób niepełnosprawnych. Dobra te oznaczone są specjalnym kodem (tzw. *TAX CODE ARTICLE*) „278-0 bis”. Ponadto tzw. organizacje charytatywne mogą ubiegać się o ulgę celną (*exempt from import duties*) importu sprowadzanego w celu zapewnienia edukacji oraz wsparcia (*assistance*) dla osób niewidomych oraz niepełnosprawnych (*handicapped*).

Republika Słowacji

Słowacja stosuje zredukowaną ulgę podatkową podatku VAT. Podstawa 20% VAT może zostać zredukowana do 10% dla takich dóbr, jak książki, leki, wyroby medyczne oraz inne produkty służące osobom niepełnosprawnym oraz ogólnej opiece zdrowotnej.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
-------	----------	---------------	---------------

Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Stabilizacja działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe w ramach powierzonych zadań publicznych, w tym rehabilitacji zawodowej i społecznej za sprawą wydłużenia gwarancji jej finansowania; Poprawa sytuacji finansowej organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym także poprawa sytuacji finansowej organizacji, do których należą same osoby z niepełnosprawnościami
Organizacje pozarządowe	103 000	Raport „Polskie organizacje pozarządowe 2015”	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie pewności finansowania działań prowadzonych jako powierzone zadania publiczne
Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami	13 859	Internetowy rejestr NGO	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa sytuacji finansowej organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz zrzeszających same osoby z niepełnosprawnościami za sprawą zwolnienia od podatku dochodowego od osób prawnych. Zwiększenie pewności finansowania działań prowadzonych w ramach powierzonej rehabilitacji zawodowej i społecznej
Jednostki samorządu terytorialnego na poziomie wojewódzkim i powiatowym	396* ^{wraz z miastami na prawach powiatu}	GUS	Dostosowana do potrzeb lokalnej społeczności osób z niepełnosprawnościami kwota środków finansowych przekazywanych przez PFRON

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]
--	---

(ceny stałe z r.)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	-											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Projekt nie zakłada konieczności zwiększenia wydatków ze środków publicznych.</p> <p>Głosy środowiska osób z niepełnosprawnościami wyrażone w trakcie debat konsultacyjnych zwracały uwagę, że już obecnie znaczna część organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami wpisuje w swoje cele statutowe zadania objęte zwolnieniem podatkowym na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Projektowana zmiana będzie miała w znacznej mierze charakter porządkujący, likwidując obecną praktykę podporządkowywania celów statutowych zwolnieniom przedmiotowym oraz będzie także miała walor wyraźnego sygnału od ustawodawcy, wskazujący na istotność roli organizacji pozarządowych działających na rzecz/zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami. W związku z powyższym nie przewiduje się, by projektowany przepis doprowadził do zmniejszenia w sposób znaczący publicznych wpływów z podatku CIT.</p>											
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe												
Skutki												
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)				
W ujęciu pieniężnym	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-				
	sektor mikro-, małych i średnich	-	-	-	-	-	-	-				

(w mln zł, ceny stałe z r.)	przedsiębiorst w							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorst wa	-						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorst w	-						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<p>Zapewnienie większej stabilności działań prowadzonych w ramach zadań zleconych organizacjom pozarządowym, przykładowo rehabilitacji zawodowej lub społecznej osób z niepełnosprawnościami, przyczyni się do poprawy sytuacji tych osób oraz zlikwiduje zjawisko przerywania rehabilitacji w jej trakcie z powodu zakończenia finansowania danego projektu. Pełniejsza oraz długotrwała rehabilitacja kompleksowa umożliwi przywrócenie osobom z niepełnosprawnościami jak największej sprawności i możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Zdaniem specjalistów z dziedziny rehabilitacji zapewnienie jej ciągłości jest jedną z kluczowych cech przekładających się na ewentualnych sukces takich działań³⁰. Docelowym efektem projektowanych działań powinien być stan nie tylko przywracający zdrowie fizyczne danej osobie, lecz także przywracający jej zdolności do życia w otwartym społeczeństwie.</p> <p>Zaprojektowana nowelizacja służyć będzie nie tylko środowisku osób z niepełnosprawnościami, lecz także wszelkim beneficjentom działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe, którzy tracili na obecnym, rozparcelowanym czasowo modelu powierzania zadań publicznych.</p>						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		Projekt nie wpłynie na sytuację przedsiębiorców ani konkurencyjności gospodarki.						

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

tak
 nie
 nie dotyczy

zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

³⁰ Por. <http://www.watchdogfron.pl/co-to-jest-rehabilitacja-kompleksowa/>

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.		☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
Komentarz: -		
9. Wpływ na rynek pracy		
<p>Odpowiednio przeprowadzona rehabilitacja zawodowa umożliwi osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie pracy zarobkowej. Rehabilitacja zawodowa przygotowuje osoby z niepełnosprawnościami do prac zgodnych z ich możliwościami oraz kwalifikacjami, ewentualnie przygotowuje do wykonywania nowego zawodu. Celem rehabilitacji jest umożliwienie osobie z niepełnosprawnościami uzyskania i utrzymania zatrudnienia. Zagwarantowanie ciągłości działań podejmowanych w ramach rehabilitacji zawodowej przełoży się na zwiększenie jej skuteczności, a w ostatecznym rozrachunku zwiększy się liczba osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.</p> <p>Ponadto zagwarantowanie dłuższego finansowania zadań powierzonych przez samorząd organizacjom pozarządowym powinno w takich organizacjach przyczynić się do zabezpieczenia miejsc pracy, przykładowo dla rehabilitantów czy doradców pracujących nad długookresowymi zadaniami powierzonymi.</p>		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☒ zdrowie
Omówienie wpływu	Zmiana umożliwi uwzględnienie lokalnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przyczyniając się do intensywniejszej likwidacji barier w powiatach/województwach, w których sytuacja osób z niepełnosprawnościami jest relatywnie gorsza w porównaniu do najbardziej rozwiniętych ośrodków miejskich.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Projekt przewiduje wejście w życie z dniem 1 stycznia 2020 r.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
<p>Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.</p> <p>Zasadne jest także przeprowadzenie analizy OSR <i>ex post</i> w okresie kilku lat od wejścia w życie Projektu.</p>		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		

TURYSTYKA

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 OBOWIĄZEK INFORMOWANIA O MOŻLIWOŚCI DOSTOSOWANIA IMPREZY TURYSTYCZNEJ DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Wprowadzeniu do ustawy rozwiązania polegającego na nałożeniu na organizatorów turystyki i pośredników turystyki obowiązku podawania informacji, czy i w jakim zakresie istnieje możliwość dostosowania danej imprezy lub usługi turystycznej do potrzeb i możliwości osób z określonym rodzajem niepełnosprawności.

Oczekiwanym efektem proponowanej zmiany jest zniwelowanie bariery informacyjnej, na którą natrafiają osoby z niepełnosprawnościami chcące zapoznać się z dostępnością usług i imprez turystycznych oferowanych przez organizatorów i pośredników turystyki.

2 UDOSTĘPNIENIE UMÓW DOTYCZĄCYCH ŚWIADCZEŃ TURYSTYCZNYCH W FORMIE DOSTOSOWANEJ DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI A TAKŻE PODSTAWOWYCH INFORMACJI Z TYM ZWIĄZANYCH

Projekt przewiduje wprowadzenie obowiązku przedstawienia przez organizatorów turystyki lub pośredników turystyki osobie z niepełnosprawnością w formie dostosowanej do jej potrzeb i możliwości komunikacyjnych umów, a także przed podpisaniem umowy następujących informacji:

- ogólne informacje o obowiązujących przepisach paszportowych, wizowych i sanitarnych, w szczególności o terminach oczekiwania na wydanie paszportu i wize oraz o wymaganiach zdrowotnych dotyczących udziału w imprezie turystycznej;
- informację o możliwości zawarcia umowy ubezpieczenia od kosztów rezygnacji z udziału w imprezie turystycznej oraz o zakresie ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia;
- informacji o szczególnych zagrożeniach życia i zdrowia na odwiedzanych obszarach oraz o możliwości ubezpieczenia z tym związanego, dotyczy to także zagrożeń powstałych po zawarciu umowy;

- nazwisko lub nazwę lokalnego przedstawiciela organizatora turystyki (lub innej instytucji), do którego klient może zwracać się w razie trudności, a także jego adres i numer telefonu.

3 ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI IMPREZ TURYSTYCZNYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Projekt przewiduje wprowadzenie regulacji wyznaczającej minimalny procent imprez turystycznych możliwych do dostosowania na wniosek osoby z niepełnosprawnością u pojedynczego organizatora turystyki. Osoba z niepełnosprawnością będzie dysponowała możliwością do racjonalnego usprawnienia na jej wniosek danej imprezy turystycznej.

Przyjmując oszacowanie, w myśl którego populacja osób z różnymi typami niepełnosprawności stanowi ok. 15% populacji Rzeczypospolitej Polskiej. W konsekwencji co najmniej 15% usług oferowanych na rynku imprez turystycznych powinno być możliwe do dostosowania na wniosek potencjalnego turysty z niepełnosprawnością. **Proponowane rozwiązanie zapewnia przy tym elastyczność organizacyjną, nie nakłada bowiem obowiązku zorganizowania z góry imprezy turystycznej spełniającej wszystkie warunki dostępności dla każdego rodzaju niepełnosprawności, ale pozwala na takie ukształtowanie stosunków umownych z usługodawcami współtworzącymi daną imprezę turystyczną (przewoźnikami, hotelarzami, przewodnikami), aby w przypadku zgłoszenia się osoby z niepełnosprawnością możliwe było sprawne dostosowanie imprezy** poprzez wdrożenie alternatywnych rozwiązań, które warunkowo można przewidzieć na etapie zawierania umów o współpracę lub świadczenie konkretnych usług wchodzących w skład imprezy turystycznej.

4 MINIMALNY STANDARD IMPREZY DOSTOSOWANEJ DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Projekt przewiduje wprowadzenie określającej obowiązki organizatora turystyki w przypadku realizacji imprezy turystycznej dostosowanej do potrzeb i możliwości turysty z niepełnosprawnością. Obowiązkiem organizatora turystyki będzie zapewnienie racjonalnych usprawnień w rozumieniu art. 2 KPON. W proponowanym art. 14¹ ust. 2 u.u.t. wskazuje się jednocześnie przykładowe obszary, które w indywidualnym przypadku osoby z niepełnosprawnością mogą wymagać racjonalnego usprawnienia. Przykładowo organizator turystyki, który proponuje klientom imprezy turystyczne, obejmujące nocleg, dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami, będzie miał obowiązek zapewnienia w ramach takiej imprezy miejsca noclegowego dostosowanego do potrzeb i możliwości turysty z niepełnosprawnością oraz dostosowanych środków transportu.

5 SYSTEM ZACHĘT DLA ORGANIZATORÓW TURYSTYKI ZWIĄZANYCH Z DOSTOSOWANIEM IMPREZ DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Przewiduje się wprowadzenie rozwiązań prawnych o charakterze kompensacyjnym i motywacyjnym dla organizatorów turystyki, którzy w związku z dostosowywaniem imprez turystycznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – czy to na skutek realizacji proponowanego ustawowego obowiązku zapewnienia możliwości dostosowania 15% imprez organizowanych w skali roku lub z własnej inicjatywy – będą ponosili dodatkowe koszty. Proponowane narzędzie interwencji przewiduje wprowadzenie odliczenia od podstawy opodatkowania w PIT i CIT wydatków poniesionych na zorganizowanie imprezy turystycznej, w której uczestniczył turysta z niepełnosprawnością.

Uczynienie z turysty z niepełnosprawnością pożądanego przez organizatorów turystyki ze względów ekonomicznych klienta będzie najlepszym stymulatorem otwarcia tego rynku usług na wykluczoną dotychczas grupę, co przyczyni się także do zwiększenia społecznej habilitacji osób z niepełnosprawnościami.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o usługach turystycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw³¹

Art. 1. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1553 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 12:
 - a) w ust. 1 pkt 10 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 11 w brzmieniu:

„11) informacje, czy i w jakim zakresie istnieje możliwość dostosowania imprezy lub usługi turystycznej do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.”,
 - b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Informacje, o których mowa w ust. 1, na wniosek osoby niepełnosprawnej, są udostępniane w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych.”;
- 2) w art. 13 ust. 3a otrzymuje brzmienie:

„3a. Informacje, o których mowa w ust. 1-3, powinny być podane klientowi na piśmie, a w przypadku gdy klientem jest osoba niepełnosprawna w formie dostępnej dla tej osoby.”;
- 3) w art. 14 dodaje się ust. 2b w brzmieniu:

„2b. Przed podpisaniem umowy, o której mowa w ust. 1, na wniosek osoby niepełnosprawnej, udostępnia się wzór umowy w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych.”;
- 4) dodaje się art. 14¹ w brzmieniu:

³¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 2343), ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 2032 ze zm.).

„Art. 14¹. 1. Co najmniej 15% imprez turystycznych organizowanych w danym roku przez organizatora turystyki powinno, na wniosek osoby niepełnosprawnej, mieć możliwość dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

2. Dostosowanie imprezy turystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych polega na zapewnieniu przez organizatora turystyki racjonalnych usprawnień, w szczególności obejmujących:

- 1) zapewnienie noclegu i środków transportu dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- 2) ułożenie programu imprezy turystycznej w taki sposób, aby obejmował zwiedzanie obiektów dostępnych dla osób niepełnosprawnych,
- 3) zapewnienie przewodnika turystycznego, pilota wycieczki lub tłumacza posiadającego umiejętność komunikacji z osobą niepełnosprawną i wiedzę na temat jej potrzeb.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2343) w art. 18 ust. 1 w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) w odniesieniu do organizatorów turystyki – wydatków poniesionych na dostosowanie imprezy turystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych, także wówczas, gdy wydatki te zostały już uwzględnione w kosztach uzyskania przychodu.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 2032 ze zm.) w art. 26 ust. 1 pkt 10 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 11 w brzmieniu:

„11) w odniesieniu do organizatorów turystyki – wydatków poniesionych na dostosowanie imprezy turystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych, także wówczas, gdy wydatki te zostały już uwzględnione w kosztach uzyskania przychodu.”.

Art. 4. *Ustawa* wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2019 r.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Polityka publiczna: TURYSTYKA

Dział administracji rządowej: TURYSTYKA

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882); dalej jako „KPON” lub „Konwencja”. Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych**, na które mogą natrafić osoby z niepełnosprawnościami dążąc do korzystania z prawa człowieka na zasadzie równości.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji **prawa do korzystania z usług turystycznych i wypoczynkowych**, o którym mowa w art. 30 ust. 5 lit. (e) Konwencji. W myśl tego przepisu prawa „*W celu umożliwienia osobom niepełnosprawnym udziału, na zasadzie równości z innymi osobami, w działalności rekreacyjnej, wypoczynkowej i sportowej, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu: (...) zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług świadczonych przez organizatorów działalności w zakresie rekreacji, turystyki, wypoczynku i sportu*”. Bariery prawne we wdrażaniu art. 30 KPON określone zostały na podstawie:

- analizy jakościowej treści kwestionariuszy opinii doradczych wypełnionych przez uczestników debaty doradczo-programowej pn. *Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie (Art. 30)*, która odbyła się w Warszawie dnia 15 lipca 2016 roku,
- analizy literatury przedmiotu oraz w drodze odniesienia podnoszonych w niej problemów do tekstów aktów normatywnych (metoda egzegetyczno-dogmatyczna).

W zakresie rekreacji i wypoczynku została zidentyfikowana bariera w postaci **braku wystarczających rozwiązań w zakresie przygotowania i oferowania usług turystycznych**. W obecnym stanie prawnym podstawowym aktem prawnym regulującym rynek usług turystycznych jest ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1553 ze zm.); dalej także jako „u.u.t.”. Wskazana ustawa zawiera tylko jedno bezpośrednie odniesienie do osób niepełnosprawnych – zgodnie z art. 44 ust. 1 pkt 4 u.u.t. - w obiektach hotelarskich w widocznym miejscu należy umieścić informację o przystosowaniu obiektu do obsługi osób niepełnosprawnych. Ustawa pomija całkowicie kwestię dostosowania usług oraz imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Regulacje prawa krajowego dotyczące turystyki jedynie w ograniczonym zakresie odnoszą się do problemów osób z niepełnosprawnościami związanych z rekreacją i wypoczynkiem. Obecny poziom regulacji nie jest wystarczający i nie zapewnia wdrożenia wymogów art. 30 ust. 5 lit. (e) KPN.

Po pierwsze, informacje pisemne udostępniane przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych nie dostarczają odpowiedniej wiedzy o dostępności imprezy lub usługi turystycznej i miejsc, w których mają się one odbywać dla osób z niepełnosprawnościami. Taka sytuacja może zniechęcać osoby z niepełnosprawnościami do korzystania z oferty turystycznej, tym bardziej że w obecnym stanie prawnym nie jest zapewniona dostępność ww. informacji w formach dostosowanych do możliwości i potrzeb komunikacyjnych osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Przykładowo, populacja osób z niepełnosprawnością wzrokową, słuchową oraz wzrokowo-słuchową liczy około 210 000, a zatem brak zapewnienia dostępności informacyjnej poprzez formy dostosowane (Polski Język Migowy, nagrania audio, nagrania audiowizualne) może powodować wykluczenie znacznej grupy osób.

Po drugie, brak jest gwarancji, że przynajmniej minimalna liczba imprez turystycznych u danego organizatora turystyki będzie możliwa do płynnego dostosowania w przypadku chęci skorzystania z oferty turystycznej przez osobę z niepełnosprawnościami.

Po trzecie, brak jest mechanizmu prawno-finansowego zachęcającego organizatorów turystyki do poszerzania zakresu dostępności oferowanych imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami. W konsekwencji rynek turystyczny nie jest modelowany poprzez czynniki ekonomiczne do stopniowego zwiększania swojej dostępności dla turystów z niepełnosprawnościami.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt przewiduje nowelizację następujących aktów normatywnych:

- a. ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych;
- b. ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych; dalej jako „u.p.d.o.p.”;
- c. ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych; dalej jako „u.p.d.o.f.”.

Proponowane w powyższych ustawach zmiany prawne polegają na:

1. Wprowadzeniu do u.u.t. rozwiązania polegającego na nałożeniu na organizatorów turystyki i pośredników turystyki obowiązku podawania w informacjach pisemnych - a w szczególności broszurach, folderach, katalogach - w sposób dokładny i zrozumiały, informacji, czy i w jakim zakresie istnieje możliwość dostosowania danej imprezy lub usługi turystycznej do potrzeb i możliwości osób z określonym rodzajem niepełnosprawności (dodanie do art. 12 ust. 1 u.u.t. punktu 11). Ponadto proponuje się nałożenie na ww. podmioty obowiązku udostępnienia na wniosek osoby z niepełnosprawnością powyższej informacji w formie dostosowanej do możliwości i potrzeb komunikacyjnych tej osoby. Jako przykładowe formy dostosowania można wskazać: nagrania audio,

nagrania wizualne treści w Polskim Języku Migowym, wydruki w systemie Braille'a, wydruki z czcionką o wielkości wygodnej do czytania.

Oczekiwanym efektem proponowanej zmiany jest zniwelowanie bariery informacyjnej, na którą natrafiają osoby z niepełnosprawnościami chcące zapoznać się z dostępnością usług i imprez turystycznych oferowanych przez organizatorów i pośredników turystyki. Bariera informacyjna uniemożliwia zidentyfikowanie imprez i usług turystycznych potencjalnie dostępnych dla osoby z danym rodzajem niepełnosprawności, co skutkuje wykluczeniem z obszaru rynku turystycznego. Wprowadzenie obowiązku zamieszczania informacji o dostępności danej imprezy lub usługi turystycznej dla osób z określonym rodzajem niepełnosprawności w materiałach informacyjnych zniesie powyższą barierę informacyjną, pozwalając na zorientowanie się osobom zainteresowanym w ofercie organizatorów turystyki, a tym samym w zakresie dostępności i typach usług oraz imprez turystycznych, z których można potencjalnie skorzystać.

Niezbędnym dopełnieniem proponowanej regulacji, nakładającej obowiązek na organizatorów i pośredników turystyki, jest wprowadzenie rozwiązania nadającego osobie z niepełnosprawnościami uprawnienie do zawnioskowania o udostępnienie informacji o dostępności w formie dostosowanej do jej potrzeb i możliwości komunikacyjnych ukształtowanych przez warunki biologiczne związane z jej niepełnosprawnością. Korelatem uprawnienia osoby z niepełnosprawnością będzie obowiązek organizatora lub pośrednika turystyki udostępnienia informacji o dostępności usługi lub imprezy turystycznej w formie dostosowanej komunikacyjnie. W ten sposób zostanie zapewniona możliwość przyswojenia informacji o dostępności bezpośrednio przez osobę zainteresowaną, co odpowiada wymogowi zapewnienia racjonalnego usprawnienia dla osoby z niepełnosprawnością (art. 5 ust. 3 KPON). Oczekiwanym efektem będzie zrównanie gwarantowanych prawnie warunków podejmowania decyzji o skorzystaniu z oferty turystycznej przez osoby pełnosprawne i osoby z niepełnosprawnościami.

2. Wprowadzeniu do u.u.t. obowiązku prawnego dla organizatorów turystyki lub pośredników turystyki przedstawienia klientowi-osobie z niepełnosprawnością w formie dostosowanej do jej potrzeb i możliwości komunikacyjnych przed podpisaniem umowy następujących informacji (art. 13 ust. 1-3 u.u.t.):

- ogólne informacje o obowiązujących przepisach paszportowych, wizowych i sanitarnych, w szczególności o terminach oczekiwania na wydanie paszportu i wize oraz o wymaganiach zdrowotnych dotyczących udziału w imprezie turystycznej;
- informację o możliwości zawarcia umowy ubezpieczenia od kosztów rezygnacji z udziału w imprezie turystycznej oraz o zakresie ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia;
- informacji o szczególnych zagrożeniach życia i zdrowia na odwiedzanych obszarach oraz o możliwości ubezpieczenia z tym związanego, dotyczy to także zagrożeń powstałych po zawarciu umowy;

- a we właściwym czasie, przed rozpoczęciem imprezy turystycznej informacji obejmujących:

- nazwisko lub nazwę lokalnego przedstawiciela organizatora turystyki (lub innej instytucji), do którego klient może zwracać się w razie trudności, a także jego adres i numer telefonu;
- w odniesieniu do imprez turystycznych dla dzieci - informację o możliwości bezpośredniego kontaktu z dzieckiem lub osobą odpowiedzialną w miejscu pobytu dziecka;
- planowany czas przejazdu, miejsca i czas trwania postojów;

- szczegółowe informacje dotyczące połączeń komunikacyjnych oraz miejsca, jakie klient będzie zajmował w środku transportu, w szczególności kabiny na statku lub przedziału sypialnego w pociągu.

Oczekiwanym efektem proponowanej nowelizacji art. 13 ust. 3a u.u.t. jest zniesienie bariery informacyjnej, która utrudnia osobom z niepełnosprawnościami samodzielne zorientowane się w podstawowych informacjach dotyczących wymogów prawa paszportowego, wizowego i sanitarnego, bezpieczeństwa życia oraz zdrowia, a także kwestii organizacyjnych związanych z realizacją usługi lub imprezy turystycznej.

3. Wprowadzeniu do u.u.t. dla klienta-osoby z niepełnosprawnością uprawnienia do wnioskowania o udostępnienie przez organizatora lub pośrednika turystyki wzorca umowy o świadczenie usług turystycznych w formie dostosowanej do jej potrzeb i możliwości komunikacyjnych (dodanie do art. 14 ustępu 2b). Korelatem tego uprawnienia będzie obowiązek potencjalnego kontrahenta, organizatora lub pośrednika turystyki udostępnienie w formie dostosowanej wzorca umowy.

Oczekiwanym efektem proponowanego rozwiązania jest zniesienie bariery informacyjnej, która utrudnia, a nawet uniemożliwia, osobom z niepełnosprawnościami samodzielne zorientowane się w treści wzorca umowy o świadczenie usługi turystycznej. Proponowane rozwiązanie umożliwi świadome podjęcie decyzji osobie z niepełnosprawnością, co do związania się konkretną umową o świadczenie usług turystycznych. W konsekwencji zostanie zapewnione zrównanie sytuacji osoby z niepełnosprawnością z osobą pełnosprawną w zakresie korzystania ze zdolności do czynności prawnej (zdolności kontraktowej).

4. Wprowadzeniu do u.u.t. regulacji wyznaczającej minimalną liczbę imprez turystycznych możliwych do dostosowania na wniosek osoby z niepełnosprawnością u pojedynczego organizatora turystyki (wprowadzenie art. 14¹). Osoba z niepełnosprawnością będzie dysponowała uprawnieniem do racjonalnego usprawnienia na jej wniosek danej imprezy turystycznej.

Przyjmując oszacowanie, w myśl którego populacja osób z różnymi typami niepełnosprawności stanowi ok. 15% populacji Rzeczypospolitej Polskiej (dane Narodowego Spisu Ludności z 2011 r. wskazują, że szacowany udział osób z niepełnosprawnością biologiczną wynosił ok. 11%, przy czym zasadne jest uwzględnienie tendencji rosnącej, którą ujawnia Europejskie Ankiety Badanie Zdrowia z 2014 r. - <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/zdrowie/zdrowie/zdrowie-i-zachowania-zdrowotne-mieszkancow-polski-w-swietle-badania-ehis-2014,10,1.html>) ustalono, że próg minimalny ilościowej dostępności imprez turystycznych powinien zapewniać całej szacowanej populacji osób z niepełnosprawnościami możliwość skorzystania z imprez turystycznych. Przyjmując zatem założenie o osiągnięciu punktu optymalnego przez rynek usług turystycznych - tzn., zakładając, że 100% obecnie oferowanych przez organizatorów turystyki imprez turystycznych odpowiada zapotrzebowaniu całej populacji krajowej osób zainteresowanych aktywnością turystyczną - to dla ustalenia optymalnego punktu dostępności turystyki dla osób z niepełnosprawnościami należy obowiązkiem zapewnienia racjonalnych usprawnień objąć taki zakres imprez turystycznych, który odpowiada demograficznemu udziałowi osób z niepełnosprawnościami w populacji krajowej.

W konsekwencji co najmniej 15% usług oferowanych na rynku imprez turystycznych powinno być możliwe do dostosowania na wniosek potencjalnego turysty z niepełnosprawnością. Proponowane rozwiązanie zapewnia przy tym elastyczność organizacyjną, nie nakłada bowiem obowiązku zorganizowania z góry imprezy turystycznej spełniającej wszystkie warunki dostępności dla każdego rodzaju niepełnosprawności, ale pozwala na takie ukształtowanie stosunków umownych z usługodawcami współtworzącymi daną imprezę turystyczną (przewoźnikami, hotelarzami, przewodnikami), aby w przypadku zgłoszenia się osoby z niepełnosprawnością możliwe było sprawne dostosowanie imprezy poprzez wdrożenie alternatywnych rozwiązań, które warunkowo

można przewidzieć na etapie zawierania umów o współpracę lub świadczenie konkretnych usług wchodzących w skład imprezy turystycznej.

Celem doprecyzowania sposobu ustalenia liczby imprez turystycznych, które obligatoryjnie muszą być możliwe do dostosowania dla turysty z niepełnosprawnością, proponuje się wprowadzenie metody obliczeniowej, zgodnie z którą iloczyn 15% i liczby oferowanych w skali roku przez danego organizatora imprez turystycznych zaokrągla się do pełnych jednostek w górę.

Oczekiwanym efektem proponowanego rozwiązania jest zapewnienie realnej minimalnej dostępności imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami. Obecnie występująca na rynku turystycznych bariera polega na braku oferty dostosowanej do potrzeb i możliwości osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Wprowadzenie minimalnego pułapu ustawowego będzie prowadziło do zaistnienia oferty dla turysty z niepełnosprawnością, która powinna odpowiadać szacownym potrzebom całej populacji osób z niepełnosprawnościami. .

5. Wprowadzeniu do u.u.t. klarownej regulacji określającej obowiązki organizatora turystyki w przypadku realizacji imprezy turystycznej dostosowanej do potrzeb i możliwości turysty z niepełnosprawnością. Obowiązkiem organizatora turystyki będzie zapewnienie racjonalnych usprawnień w rozumieniu art. 2 KPN. W proponowanym art. 14¹ ust. 2 u.u.t. wskazuje się jednocześnie przykładowe obszary, które w indywidualnym przypadku osoby z niepełnosprawnością mogą wymagać racjonalnego usprawnienia. Przykładowo organizator turystyki, który proponuje klientom imprezy turystyczne, obejmujące nocleg, dostosowane dla osób z niepełnosprawnościami, będzie miał obowiązek zapewnienia w ramach takiej imprezy miejsca noclegowego dostosowanego do potrzeb i możliwości turysty z niepełnosprawnością oraz dostosowanych środków transportu. Ponadto, dostosowanie imprezy turystycznej będzie mogło polegać przykładowo na modyfikacji programu imprezy, tak aby była ona atrakcyjna dla turysty z niepełnosprawnością oraz zapewnieniu przewodnika turystycznego lub pilota wycieczki posiadającego adekwatne umiejętności komunikacyjne z turystą z niepełnosprawnością i wiedzę na temat jego potrzeb, lub zapewnieniu asystenta turysty z niepełnosprawnością na czas trwania imprezy.

Oczekiwanym rezultatem proponowanego rozwiązania jest wcześniejsza interwencja, służąca zapewnieniu realnej dostępności imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami. Proponowane rozwiązanie służy uniknięciu niejasności regulacji oraz wystąpieniu luk w prawie, określa bowiem podstawowe obowiązki organizatora turystyki w ramach imprezy dostosowanej dla turysty z niepełnosprawnością (kwestia transportu i noclegu) oraz wskazuje przykładowe rozwiązania służące udostępnieniu imprezy turystycznej. Proponowana regulacja stanowi zatem czytelny obowiązek prawny dla jej adresatów takiego organizowania imprez turystycznych oferowanych jako dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez właściwe ukształtowanie stosunków umownych w usługodawcami transportowymi i noclegowymi, aby oferowana impreza była rzeczywiście dostępna, tj. uwzględniała potrzeby i możliwości turysty z niepełnosprawnością.

Jednocześnie oczekiwanym efektem jest zachowanie i realizacja wymogu równości osób korzystających z oferty turystycznej w zakresie kosztów udziału w imprezie turystycznej. W związku z kosztami dostosowania imprezy do potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnością taki klient nie powinien być obciążony dodatkowymi kosztami.

6. Wprowadzeniu do u.p.d.o.f. i u.p.d.o.p. rozwiązania o charakterze kompensacyjnym i motywacyjnym dla organizatorów turystyki, którzy w związku z dostosowywaniem imprez turystycznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – czy to na skutek realizacji proponowanego ustawowego obowiązku zapewnienia możliwości dostosowania 15% imprez organizowanych w skali roku lub z własnej inicjatywy – będą ponosili dodatkowe koszty. Zgodnie z

powyżej proponowanym rozwiązaniem nie będzie bowiem dopuszczalne przeniesienie tych wydatków na turystę z niepełnosprawnością. W konsekwencji proponuje się rozwiązanie w ramach instytucji podatkowych, które poprzez obniżenie ciężaru podatkowego nałożonego przez przepisy prawa podatkowego na organizatorów turystyki, będzie służyło stymulowania rozwoju rynku turystycznego w stronę grupy osób z niepełnosprawnościami. Proponowane narzędzie interwencji przewiduje wprowadzenie odliczenia od podstawy opodatkowania w PIT i CIT wydatków poniesionych na zorganizowanie imprezy turystycznej, w której uczestniczył turysta z niepełnosprawnością, przy czym źródłem korzyści organizatora turystyki będzie mechanizm, zgodnie z którym odliczenie będzie dokonywane od dochodu, dla ustalenia którego zostaną uwzględnione koszty uzyskania przychodu, w którym po raz pierwszy koszty imprezy podatkowej zostaną uwzględnione. Możliwość ponownego uwzględnienia wydatków poniesionych na zrealizowanie imprezy turystycznej, w której uczestniczył turysta z niepełnosprawnością, do obniżenia wysokości zobowiązania podatkowego (tym razem na etapie odliczeń od podstawy opodatkowania) będzie pełniło funkcję ekonomicznego czynnika stymulującego nie tylko rzetelne realizowanie wyżej proponowanego obowiązku ustawowego, lecz także wychodzenie poza ten obowiązek i poszerzanie oferty turystycznej dla osób z niepełnosprawnością. Uczynienie z turysty z niepełnosprawnością pożądanego przez organizatorów turystyki ze względów ekonomicznych klienta będzie najlepszym stymulatorem otwarcia tego rynku usług na wykluczoną dotychczas grupę, co przyczyni się także do zwiększenia społecznej habilitacji osób z niepełnosprawnościami.

Ponieważ zgodnie z danymi zawartymi w Centralnej Ewidencji Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (CEOTiPT; <https://turystyka.gov.pl/>, dostęp: 12 grudnia 2017 r.) w 2017 r. ok. 80% podmiotów turystyki prowadziło swoją działalność gospodarczą jako osoby fizyczne, to uzasadnione jest wprowadzenie mechanizmu odliczenia podatkowego zarówno do u.p.d.o.f. (PIT), jak i do u.p.d.o.p. (CIT).

Oczekiwany efektem proponowanego rozwiązania jest wykluczenie unikania przez organizatorów turystyki realizacji obowiązku zapewnienia możliwości dostosowania na wniosek osoby z niepełnosprawnością co najmniej 15% imprez turystycznych oferowanych w skali roku oraz stymulowanie poszerzania oferty turystycznej dla osób z niepełnosprawnością, co stopniowo doprowadzi do uczestnictwa na zasadzie równości turystów z niepełnosprawnościami w tej formie życia społecznego.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Regulacje, służące eliminacji problemu niedostępności rynku turystycznego dla osób z niepełnosprawnościami, zostały przyjęte w brytyjskim prawodawstwie na poziomie horyzontalnym i były związane z wdrożeniem Ustawy o dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność - *the Disability Discrimination Act* (DDA, 1995). Od 1995 roku niezgodne z brytyjskim prawem jest odmówienie komuś usługi, pobieranie dodatkowych opłat (zwiększenie ceny) lub obniżanie jakości usługi, ponieważ nabywca usługi jest osobą z niepełnosprawnością. Od 1999 roku wszyscy usługodawcy są obowiązani do przeprowadzenia racjonalnych usprawnień, które są niezbędne do zapewnienia dostępności świadczonej usługi dla osoby z niepełnosprawnością. Jeśli dostęp do usługi jest trudny, prawo dopuszcza dwie możliwości: albo należy przystosować obiekt, służący realizacji usługi, albo należy znaleźć alternatywną drogę do wykonania usługi.

Od października 2004 roku prawo brytyjskie nakłada na usługodawców obowiązek usuwania, zmieniania lub dostarczania racjonalnych usprawnień, służących dostępności i użytkowaniu urządzeń, które służą wykonaniu usługi.

Powyższe ogólne regulacje mają zastosowanie także do usługodawców turystycznych. Efektywność realizacji obowiązków jest zapewniana przez sądownictwo, które - rozpatrując należyte zapewnienie dostępności dla

osoby z niepełnosprawnością - może sięgnąć także do Kodeksu Dobrych Praktyk (*Code of Practices*) opracowanego jako prawo miękkie, wspierające ww. regulacje. Zgodnie z Kodeksem Dobrych Praktyk to usługodawcy muszą przewidywać potrzeby osób z niepełnosprawnością, a nie jedynie działać doraźnie w sytuacji pojawienia się potrzeby konkretnej osoby. Kodeks zachęca usługodawców do przeanalizowania swoich ofert, określeniu możliwych barier w dostępności i wypracowania procedur lub środków pomocowych, które zapewnią dostępność, np. usługi turystycznej dla osoby z niepełnosprawnością.

Królestwo Hiszpanii

W przypadku Królestwa Hiszpanii dostępność usług turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami jest gwarantowana na dwóch poziomach: ogólnokrajowym i lokalnym. Zgodnie z ustawą z dnia 2 grudnia 2003 r., nr 51/2003, osobom z niepełnosprawnościami zapewniane są: równość szans, wolność od dyskryminacji oraz uniwersalna dostępność w sferach polityki, ekonomii, kultury i życia społecznego. Wskazana ustawa znajduje swoje zastosowanie do usług turystycznych, obejmujących następujące kwestie:

- telekomunikacja i zapewnienie informacji,
- przestrzeń publiczna, infrastruktura i budownictwo,
- transport,
- dobra i usługi publiczne.

Ponadto na poziomie autonomii poszczególnych regionów Hiszpanii przyjmowane są szczegółowe regulacje w ramach Planowania Turystyki oraz Dostępności Budynków i Komunikacji.

W obu przeanalizowanych przypadkach dostępność turystyki (od dostępności informacyjnej i usługowej po budynkową i transportową) jest regulowana przede wszystkim poprzez ogólne normy antydyskryminacyjne. Uszczegółowienie uprawnień osób z niepełnosprawnościami dotyczy kwestii związanych z transportem, natomiast usługi turystyczne podlegają ogólnym regulacjom równościowym. Projekt aktu nowelizacyjnego przewiduje uszczegółwiający regulacje w u.u.t., które mają stanowić rozwinięcie ogólnych norm antydyskryminacyjnych prawa polskiego (Konstytucji RP, KPON oraz innych aktów prawa międzynarodowego lub unijnego). Stąd sposób zaproponowanej regulacji uwzględni powyższe rozwiązania, nie ma bowiem na celu zastąpienia norm o charakterze horyzontalnym, zapewniających równość osób z niepełnosprawnościami.

Izrael

W przypadku porządku prawnego państwa izraelskiego kwestia dostępności usług turystycznych jest regulowana nie tylko przez ogólne normy antydyskryminacyjne, lecz także przez przepisy szczegółowe. Zgodnie z ustawą nr 7240 z dnia 25 kwietnia 2013 r. usługi turystyczne w postaci wycieczki z przewodnikiem będą na wniosek osoby z niepełnosprawności dostosowane m.in. poprzez zapewnienie: dostępu do systemu radiowego umożliwiającego słyszenie (pęta indukcyjna; systemy wzmacniające efektywność aparatów słuchowych) odbiornika sygnału dźwiękowego, audiodeskrypcji, dotykowego modelu 3D. Ponadto art. 11 ustawy nr 7240 przewiduje parytet dostępności określony jako: co najmniej 5%, ale nie mniej niż 2 wycieczki w roku, mają mieć zapewnione tłumaczenie na język migowy; identyczna liczba wycieczek ma mieć zapewnioną komunikację w języku uproszczonym. Powyższe obowiązki są nałożone na usługodawców turystycznych, którymi są podmioty publiczne, spółki, organizacje *non-profit* oraz inne stowarzyszenia.

Zgodnie z regulacją ustawy nr 7240 to na usługodawcy turystycznym spoczywa obowiązek zapewnienia dostępnego miejsca noclegowego oraz wybór – tak dalece jak to jest możliwe – trasy wycieczki, która jest dostępna, przy czym co najmniej 5% wycieczek w skali roku będzie organizowanych w oparciu o trasy dostępne dla osób z niepełnosprawnością.

Ustawodawca izraelski nałożył także na usługodawców turystycznych obowiązek informowania o dostępności świadczonych usług dla osób z niepełnosprawnościami.

Ustawa nr 7240 przewiduje wyłączenia: (a) przedmiotowe – powyższe obowiązki nie dotyczą wycieczek, które odbywają się na powierzchni mniejszej niż 200 m², (b) podmiotowe – z obowiązki dostosowania wyłączeni są usługodawcy świadczący mniej niż 30 wycieczek w roku.

Zaproponowane w projekcie aktu nowelizującego rozwiązania korespondują z powyższymi rozwiązaniami wdrożonymi w ustawodawstwie izraelskim zarówno w zakresie określenia podmiotów obowiązanych do zapewnienia dostępności, określenia minimalnego zakresu dostępności oraz nałożenia obowiązku informacyjnego.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenie dostępności informacyjnej oferty turystycznej;• zapewnienie minimalnego poziomu i zwiększenie dostępności imprez turystycznych poprzez zapewnienie racjonalnych usprawnień;• możliwość zapoznania się w formie dostosowanej komunikacyjnie z informacjami dotyczącymi imprezy turystycznej;• możliwość zapoznania się w formie dostosowanej z treścią wzorca umowy o świadczenie usługi turystycznej, co pozwoli na zwiększenie stopnia samodzielnego podjęcia decyzji o zawarciu danej umowy;• otwarcie rynku turystycznego na osoby z niepełnosprawnościami;• wprowadzenie na rynek turystyczny nowego typu klienta – turysty z niepełnosprawnością;• stymulowanie procesu rehabilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez udział w aktywnościach turystycznych.
Podmioty turystyki (organizatorzy i pośrednicy turystyki)	4 477	Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (CEOTIPT) - https://turystyka.gov.pl/ - stan na 15 grudnia 2017 r.	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku informacyjnego o imprezach i usługach turystycznych możliwych do dostosowania na wniosek osoby z niepełnosprawnością;• nałożenie obowiązku informacyjnego w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości komunikacyjnych konkretnej osoby z niepełnosprawnością zainteresowaną ofertą turystyczną;• nałożenie obowiązku informacyjnego w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości komunikacyjnych

			<p>konkretnej osoby z niepełnosprawnością w zakresie informacji dotyczących organizacji imprezy turystycznej, kwestii bezpieczeństwa i sanitarnych oraz prawa paszportowego i wizowego;</p> <ul style="list-style-type: none">• stymulowanie procesu zmiany modelu działalności w stronę stopniowego dostosowywania świadczonych usług do potrzeb turystów z niepełnosprawnościami poprzez nałożenie minimalnego obowiązku zapewnienia dostępności imprez turystycznych (15% w skali roku) na organizatorów turystyki (patrz niżej) oraz wprowadzenia podatkowego mechanizmu motywacyjnego dla tych podmiotów, które poprzez zmianę praktyki kontraktowej będą oddziaływały na innych usługodawców turystycznych (przedsiębiorstwa przewozowe, bazę noclegową), tzn. będą poszukiwały kontrahentów pozwalających na dostosowanie imprezy turystycznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Organizatorzy turystyki	4 459	Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (CEOTIPT) - https://turystyka.gov.pl/ - stan na 6 grudnia 2017 r.	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku organizowania imprez turystycznych możliwych do dostosowania na wniosek osoby z niepełnosprawnością w wymiarze nie mniejszym niż 15% sumy imprez organizowanych w danym roku kalendarzowym;• określenie obowiązków dostosowawczych w przypadku realizacji imprezy turystycznej z udziałem turysty z niepełnosprawnością;• wprowadzenie podatkowego mechanizmu służącego (a) rekompensowaniu wydatków poniesionych na imprezę turystyczną, która została dostosowana do potrzeb turysty z niepełnosprawnością oraz (b) uzyskiwaniu korzyści podatkowych jako czynnika stymulującego dobrowolne poszerzanie oferty turystycznej dla osób z niepełnosprawnościami i zabieganie o turystę z niepełnosprawnością.
Przewoźnicy osobowi z licencją na obszarze UE (autobusy lub autokary)	3 156	Sprawozdanie Generalnego Inspektora Transportu Drogowego za 2016 r. - http://www.gitd.gov.pl/_data/assets/pdf_file	<ul style="list-style-type: none">• oddziaływanie pośrednie, będące następstwem powyżej wskazanego oddziaływania przez proponowaną regulację na podmioty turystyki, w szczególności organizatorów turystyki: stymulacja do oferowania usług

		/0009/59463/Dane-statystyczne-2016.pdf - stan na 31 grudnia 2016 r.	przewozowych dostosowanych do możliwości i potrzeb osób z niepełnosprawnością.
Obiekty bazy noclegowej (hotele, motele, pensjonaty, zajazdy, pokoje gościnne, inne obiekty hotelowe)	10 125	Dane Głównego Urzędu Statystycznego - https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/turystyka-turystyka-w-2016-roku,1,14.html - stan na dzień 31 lipca 2016 r.	<ul style="list-style-type: none"> • oddziaływanie pośrednie, będące następstwem powyżej wskazanego oddziaływania przez proponowaną regulację na podmioty turystyki, w szczególności organizatorów turystyki: stymulacja do oferowania usług noclegowych dostosowanych do możliwości i potrzeb osób z niepełnosprawnością.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);

2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1 641** konsultantów z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat środowiskowych została przedstawiona rekomendacja pt. **Wprowadzenie rozwiązań w zakresie przygotowania i oferowania usług turystycznych umożliwiających szersze uczestnictwo w nich osób z niepełnosprawnościami**, która została oceniono następująco:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
218	144	48	8

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

Eksperti, uczestniczący w tematycznej debacie konsultacyjnej, która miała miejsce 2 sierpnia 2017 r. w Warszawie, zauważyli, że wstępna rekomendacja prawna - dotycząca zapewnieniu dostępności usług turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami, która przewiduje ustawowe uregulowanie minimalnej liczby imprez turystycznych możliwych do dostosowania u danego organizatora turystyki - może podnieść koszty usług turystycznych, a przez to utrudnić osobom z niepełnosprawnościami podróżowanie „ze względu na

niską zamożność tej grupy społecznej”. W następstwie tego spostrzeżenia uczestników debaty proponuje się w projekcie aktu nowelizującego wprowadzenie mechanizmu podatkowego, służącego z jednej strony rekompensowaniu wydatków poniesionych przez organizatora turystyki na imprezę turystyczną, która została dostosowana do potrzeb turysty z niepełnosprawnością, a z drugiej strony uzyskiwaniu korzyści podatkowych poprzez obniżenie zobowiązania podatkowego w podatku dochodowym. W szczególności owa korzyść podatkowa byłaby czynnikiem stymulującym dobrowolne poszerzanie przez organizatorów turystyki oferty turystycznej dla osób z niepełnosprawnościami.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)	
Dochody ogółem													
budżet państwa	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-29,4	-294
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa													
3JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Źródła finansowania	Budżet państwa												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Uwzględniając, że zaproponowany w projekcie aktu nowelizującego mechanizm podatkowy, służący zwiększeniu otwartości rynku turystycznego dla osób z niepełnosprawnościami, oparty jest na konstrukcji odliczenia od podstawy opodatkowania, to należy wskazać, że dochody budżetu państwa z tego sektora gospodarki będą ulegały stopniowemu obniżeniu wraz ze wzrostem dostępności imprez turystycznych dla osób z niepełnosprawnością w połączeniu ze wzrostem liczby turystów z niepełnosprawnością (warunkiem skorzystania z odliczenia jest bowiem rzeczywisty udział turysty z niepełnosprawnością w imprezie turystycznej).</p> <p>W latach 2010-2015 r. wpływ z turystyki do PKB Polski wyniósł ok. 39 600 mln zł (obliczono na podstawie danych Eurostat - http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics/pl), co daje średnio 7920 mln rocznie.</p> <p>Zgodnie z Raportem – Skonsolidowany rachunek wydatków na turystykę w Polsce, zamówiony przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w 2011 roku, wpływ z tytułu VAT z sektora turystyki wyniósł 373 904 302 zł, a przychody podatników płacących podatek</p>												

od osób prawnych w sektorach gospodarki związanych z turystyką osiągnęły wartość 10 904,9 mln zł, a należny podatek wyniósł 65,4 mln zł. Przyjmując, że wpływ do budżetu państwa pochodzący od podmiotów turystyki będących podatnikami PIT jest dwa razy większy (w ok. 70% przypadków podmioty turystyki działają gospodarczo jako osoby fizyczne), to wpływy podatkowe do budżetu państwa bez VAT-u z sektora turystyki wynoszą ok. 196,2 mln zł rocznie.

Przyjmując jako podstawę obliczeń (szacunkowy roczny wpływ z tytułu PIT i CIT do budżetu państwa od podmiotów turystycznych) kwotę 196 mln zł (brak bardziej aktualnych danych do estymacji) oraz obierając **metodę służącą obliczeniu kosztów maksymalnych**, zakłada się kontryfaktycznie, że w populacji osób z niepełnosprawnościami natychmiastowo osiągnięto się wraz ze wzrostem dostępności usług turystycznych poziom aktywności turystycznej na poziomie 100% (każda osoba z niepełnosprawnością skorzysta rocznie przynajmniej z jednej imprezy turystycznej) – stąd należy przyjąć, że już w pierwszym roku obowiązywania regulacji ogół organizatorów turystyki będzie mógł skorzystać z mechanizmu podatkowego celem odliczenia kosztów realizacji całego ustawowego progu minimalnego dostępności imprez turystycznych, tj. 15% zrealizowanych w danym roku imprez turystycznych.

W wyliczeniu przyjmuje się, że całościowo zrealizowana oferta sektora turystycznego, która wytwarza dochód budżetowy, jest optymalna dla potrzeb turystycznych społeczeństwa.

W konsekwencji powyższego spadek dochodów budżetowych będzie przebiegał tak jak przedstawiono w tabeli. W okresie 10 lat zmniejszenie wpływów do budżetu z tytułu PIT i CIT nie powinno być większe niż 294 mln zł, powyższe bowiem wyliczenie zakłada, że każda osoba z niepełnosprawnością korzysta z przynajmniej jednej imprezy turystycznej rocznie, tymczasem w tej grupie społecznej udział w aktywności turystycznej, podobnie jak w populacji ogólnej, będzie zdecydowanie niższy niż 100% (może kształtować się nawet poniżej 50% - zgodnie z danymi Eurostat z 2015 r. to właśnie ok. 50% populacji krajowej korzysta w ogóle z oferty turystycznej – patrz: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics/pl).

W konsekwencji proponowane przesłanki ustawowe zastosowania odliczenia podatkowego spełni proporcjonalnie mniejsza liczba organizatorów turystyki.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	115
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							

	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie potencjalnej liczby klientów z niepełnosprawnościami korzystających z usług turystycznych. Zwiększenie konkurencyjności poprzez zabieganie o turystę z niepełnosprawnością celem skorzystania z mechanizmu podatkowego obniżenia ciężaru podatkowego w PIT lub CIT. 						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie potencjalnej liczby klientów z niepełnosprawnościami korzystających z usług turystycznych. Zwiększenie konkurencyjności poprzez zabieganie o turystę z niepełnosprawnością celem skorzystania z mechanizmu podatkowego obniżenia ciężaru podatkowego w PIT lub CIT. 						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
Niemierzalne								
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p><i>Zastrzeżenie: Ze względu na brak danych statystycznych o strukturze podmiotów turystyki w podziale na małe, średnie i duże przedsiębiorstwa koszty obciążające ten sektor gospodarki podano w pierwszym wierszu tabeli, lecz obejmują one wszystkich przedsiębiorców turystycznych (głównie organizatorów turystyki).</i></p> <p>Projekt przewiduje nałożenie nowych obowiązków administracyjnych (OA) w zakresie udostępniania informacji wskazanych w proponowanych regulacja w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości komunikacyjnych osób z niepełnosprawnościami. Wśród przykładowego katalogu form dostosowanych (opartego na najczęściej wykorzystywanych wśród osób z niepełnosprawnościami formach) ustawa wymienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> nagranie audio; nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym; wydruk w systemie Braille'a; wydruk z czcionką o wielkości wygodnej do czytania; tłumaczenie SKOGN. <p>Jako generujące ewentualne dodatkowe koszty po stronie przedsiębiorców należy wymienić wydruk dokumentów w systemie Braille'a oraz nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym (PJM).</p> <p>Analiza rynkowych stawek wśród tłumaczy PJM ujawniła, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 zł – 100zł brutto; część tłumaczy pobiera dodatkową opłatę za możliwość nagrania filmów z tłumaczeniem – około 250 zł. <p>Warto przy tym wspomnieć o regulacji zawartej w art. 17 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, który reguluje maksymalną wysokość</p>							

wynagrodzenia tłumaczy PJM, SJM i SKOGR za usługi świadczone w ramach ustawy. Zgodnie z tym przepisem maksymalna kwota godzinnego wynagrodzenia dla tłumacza nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Obecnie taka stawka maksymalna nieznacznie przekracza 84 zł/godzinę tłumaczenia.

Wynajęcie tłumacza PJM w celu przetłumaczenia najważniejszych postanowień danego dokumentu oraz następnie przekazania wnioskującej osobie niepełnosprawnej pliku z nagraniem tłumaczeniem (za pomocą poczty elektronicznej czy płyty) to koszt na poziomie kilkuset złotych zależnie od czasu potrzebnego na przetłumaczenie umowy, informacji promocyjnej lub informacji organizacyjno-prawnej o imprezie turystycznej oraz stopnia jej skomplikowania. Trzygodzinne tłumaczenie wraz z prawem do nagrania filmu to koszt około 1 000 zł.

W przypadku dostosowywania dokumentów do systemu Braille’a to koszt zakupu maszyny brajlowskiej z funkcją drukarki kształtuje się na poziomie 8 000 – 12 000 zł. Biorąc pod uwagę fakt, że jedynie ograniczona liczba osób z niepełnosprawnościami skorzysta z prawa do ubiegania się o tekst, to jako niecelowe należy uznać wyposażenie każdej placówki turystycznej w takie urządzenie. Za najbardziej ergonomiczne rozwiązanie, jeżeli chodzi o koszty, można przyjąć umieszczenie takiego urządzenia w ramach danego podmiotu, który obsługiwać będzie placówki lokalne, zgłaszające zapotrzebowanie na przetłumaczone dokumenty, lub korzystanie z oferty usługodawców w razie potrzeby.

Szczegółowe wyliczenia - tabela wskazuje koszty maksymalne - określono przy uwzględnieniu poniższego:

Populacja osób z niepełnosprawnością wzrokową, słuchową oraz wzrokowo-słuchową liczy około 210 000 (zgodnie z danymi zawartymi w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2011, Raportem o osobach niepełnosprawnych w Polsce oraz danymi Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym). Niemniej jednak organizatorzy turystyki korzystają ze wzorów dokumentów (informacji promocyjnych, wzorców umownych, informacji o imprezie turystycznej). Jednorazowe przetłumaczenie danego dokumentu na np. Polski Język Migowy przy wykorzystaniu nagrania wideo umożliwi wykorzystanie takiego tłumaczenia w przypadku kolejnych wniosków o tłumaczenie w zakresie danej oferowanej imprezy lub usługi turystycznej, a w przypadku wzorców umownych do całych kategorii oferowanych produktów.

Populacja osób z niepełnosprawnością słuchu porozumiewających się w Polskim Języku Migowym wynosi około 50 000 osób. Przy założeniu, że organizatorzy turystyki łącznie przetłumaczą na PJM w formie nagrania przynajmniej 2 razy w roku (założona średnia aktywność turystyczna na poziomie udziału w imprezie turystycznej co pół roku) informacje wymaganą przepisami prawa, którą będzie mógł udostępnić każdemu zainteresowanemu użytkownikowi PJM, a nagranie audiowizualne będzie trwało średnio 3 godziny, to całkowity koszt wyniesie 8 954 000 zł (2 x liczba organizatorów turystyki x koszt trzygodzinnego nagrania w PJM z przeniesieniem prawa autorskich). Należy przy tym uwzględnić, że dane nagranie będzie mogło być udostępnione wielokrotnie, różnym zainteresowanym ofertą lub turystom z niepełnosprawnością słuchową.

Większa liczba dokumentów w pierwszym roku spowoduje znaczące ograniczenie takich kosztów w latach następnych dzięki możliwości wykorzystywania uzyskanych nagrań.

	<p>Przedstawione kwoty mają charakter szacunkowy i służą ukazaniu kosztów maksymalnych, ponieważ część osób z niepełnosprawnościami może nie potrzebować korzystać z prawa wnioskowania o tłumaczenie, a co za tym idzie - część dokumentów nie będzie musiała być przetłumaczona lub dostosowana formatowo.</p> <p>Populacja osób z dysfunkcją wzroku liczy 155 838 osób. Zakup przez podmioty turystyki drukarki brajlowskiej to koszt na poziomie 44 770 000 zł (liczba podmiotów turystyki x koszt zakupu drukarki brajlowskiej o uśrednionej cenie 10 000 zł), z tym że - jak już wyżej wskazano - koszt ten nie wydaje się konieczny do poniesienia. Znaczna część osób z dysfunkcją wzroku korzysta z oprogramowania czytającego, a zatem zapewnienie im dostępności informacyjnej będzie związane z zasadniczo bezkosztowym przekazaniem informacji w wersji elektronicznej. Innym rozwiązaniem jest nagranie audio, w którym dana informacja zostanie podana fonologicznie, co także jest możliwe przy pomocy powszechnie dostępnej technologii. W konsekwencji wyliczenie podane w tabeli pomija koszt związany z zakupem urządzeń służących przełożeniu na system Braille'a.</p> <p>Populacja osób ze sprzężoną niepełnosprawnością wzrokową i słuchową wynosi 5 000 osób. Przekazanie informacji potencjalnym klientom lub turystom z niepełnosprawnością należącym do tej grupy będzie wiązało się z koniecznością skorzystania w usługi tłumacza sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN). Przyjmując, że usługa tłumacza SKOGN kosztuje tyle samo, co tłumacza PJM (średnio 85 zł brutto), a osoba z niepełnosprawnością wzrokowo-słuchową 2 razy w roku wnioskuje o udostępnienie informacji określonych w projekcie jako podlegające dostosowaniu, przy czym czas tłumaczenia trwałby średnio 3h - to całkowity koszt tłumaczenia wyniósłby 2.550.000 zł.</p> <p>Oceniając wpływ proponowanych rozwiązań na konkurencyjność podmiotów turystyki, należy wskazać na pozytywny efekt wzrostu wewnętrznej konkurencyjności ze względu na wprowadzenie mechanizmu obniżenia zobowiązania podatkowego w PIT lub CIT, co będzie skutkowało rywalizacją o turystę z niepełnosprawnością.</p> <p>Ponadto, wskazane powyżej koszty będą równoważone w przypadku organizatorów turystyki przez korzyści podatkowe wynikające z możliwości uwzględnienia kosztów związanych z dostosowaniem imprezy turystycznej do potrzeb osoby z niepełnosprawnością przy obliczaniu dochodu, a następnie raz jeszcze poprzez odliczenie od podstawy opodatkowania. W przypadku pośredników turystyki koszty dostępności informacyjnej będą stanowiły koszty uzyskania przychodu. Rozróżnienie sytuacji pośredników turystyki i organizatorów turystyki jest uzasadniona tym, że to organizatorzy turystyki będą ponosili dodatkowe koszty dostosowania imprezy turystycznej.</p>
--	--

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu	
☐ nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☒ inne: zapewnienie form dostosowanych dokumentów już wymaganych przez obowiązujące normy prawne

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
--	---

Komentarz:

Wprowadzenie obowiązku zapewnienia informacji wskazanych w proponowanych przepisach prawnych w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami będzie wiązało się z wypracowaniem nowych procedur u podmiotów turystycznych. Określone w proponowanych rozwiązaniach dokumenty będą podlegały przełożeniu na formy dostosowane. W niektórych przypadkach będzie możliwe wykorzystanie narzędzi elektronicznych (np. tłumaczenie na PJM online; przesłanie drogą elektroniczną informacji do odczytania przy pomocy syntetyzatora mowy, itp.).

9. Wpływ na rynek pracy

Przewiduje się wzrost popytu na usługi związane z tłumaczeniem na formaty dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w szczególności dla tłumaczy PJM i SKOgn, a także wzrost popytu na pracowników typu: obsługa klienta, przewodnik turystyczny czy pilot wycieczki, którzy posiadają wiedzę i umiejętności związane z potrzebami turystów z niepełnosprawnościami. Ponadto wzrost zatrudnienia w sektorze turystycznym będzie związany z realizacją dostosowania imprezy turystycznej polegającym na zapewnieniu asystenta turysty z niepełnosprawnością.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☒ inne: obszar społeczny	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☐ zdrowie
--	--	--

Omówienie wpływu	<p>Proponowane regulacje w połączeniu z prawami wolnorynkowymi mogą stymulować rozwój usług informatycznych, zapewnienie bowiem informacji w formie dostosowanej do pewnych rodzajów niepełnosprawności może odbywać się z wykorzystaniem nowych technologii, np. tłumaczenie na PJM online poprzez platformę cyfrową.</p> <p>Istotny z perspektywy wdrożenia KPN wpływ w obszarze społecznym może polegać na podwyższeniu stopnia habilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, które jako turyści będą uczestniczyły w ważnym aspekcie życia społecznego wraz z osobami pełnosprawnymi.</p>
-------------------------	---

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projekt przewiduje wejście w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. Datę wejścia w życie ustawy określono kalendarzowo z uwagi na zmiany w ustawach dotyczących podatków dochodowych. W okresie *vacatio legis* adresaci nowych regulacji powinni dokonać tłumaczenia niezbędnych dokumentów na formy dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i wdrożyć procedury zapewniające możliwość dostosowania informacji objętej obowiązkiem prawnym w przypadku wniosku osoby uprawnionej o udostępnienie w formie dostosowanej.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji,

jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zadania nadzorcze w odniesieniu do podmiotów turystyki w ramach kompetencji przewidzianych w art. 9 u.u.t. będą pełnił minister właściwy do spraw turystyki oraz marszałkowie województw.

Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR ex – post w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.

INFORMATYZACJA I ŁĄCZNOŚĆ

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 ZAPEWNIENIE ODPOWIEDNIEJ FORMY INFORMACJI DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W KONTAKTACH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ Z DOSTAWCAMI USŁUG O CHARAKTERZE POWSZECHNYM

Istotą rozwiązania jest zobowiązanie przedsiębiorców świadczących usługi drogą elektroniczną do zapewnienia spełnienia wymagań *Web Content Accessibility Guidelines* (WCAG 2.0) z uwzględnieniem poziomu AA. Ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną określa m.in. obowiązki usługodawcy związane ze świadczeniem usług drogą elektroniczną. Jednym z nich powinno być wykorzystywanie systemu teleinformatycznego, który spełniałby standardy *Web Content Accessibility Guidelines*. Zapewni to odpowiednią dostępność informacji dla osób z niepełnosprawnością.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić powszechniejszy dostęp osób z niepełnosprawnością do usług świadczonych drogą elektroniczną. W społeczeństwie cyfrowym znaczenie tej formy komunikacji stale rośnie, coraz większy zakres usług dostępny jest online, np. zakupy, bankowość, telemedycyna. Konieczne jest zatem przyjęcie rozwiązania, które zrówna w dostępie do tego typu usług wszystkich użytkowników, w tym osoby z niepełnosprawnością, zgodnie z wymogiem art. 9 Konwencji.

2 ZAGWARANTOWANIE NA POZIOMIE USTAWOWYM OBOWIĄZKU KONSULTACJI Z OSOBAMI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I ORGANIZACJAMI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKOŚCI I UŻYTECZNOŚCI WPROWADZANYCH RACJONALNYCH USPRAWNIEŃ I UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA

Celem wprowadzanego rozwiązania jest położenie większego nacisku na głos środowiska osób z niepełnosprawnością w zakresie oceny dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług telekomunikacyjnych. Jest to szczególnie istotne, ponieważ sama ustawa Prawo telekomunikacyjne podkreśla wagę zapewnienia dostępności dla wszystkich użytkowników. Jako przykład można wskazać art. 79c przywołanego aktu, który zobowiązuje dostawcę publicznie dostępnych usług telefonicznych do zapewnienia, w miarę możliwości technicznych, użytkownikom końcowym, będącymi osobami niepełnosprawnymi, dostęp do świadczonych przez siebie usług telefonicznych

równoważny dostępowi do usług telefonicznych, z jakiego korzysta większość użytkowników końcowych. Niezmiernie ważne jest zatem zwrócenie uwagi na kwestię dostępności dla osób z niepełnosprawnością na etapie konsultacji wyników oceny Prezesa UKE.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić większy udział organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz organizacji zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami w procesie konsultacji dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług telekomunikacyjnych.

3 DOSTOSOWANIE STRON INTERNETOWYCH PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH ZADANIA PUBLICZNE DO WYMOGÓW WCAG 2.0.

Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (tj.. Dz.U. z 2017 r. poz. 570 ze zm.) zobowiązuje podmioty publiczne do używania przy realizacji zadań publicznych systemów teleinformatycznych spełniających minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewniających interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności. Krajowe Ramy Interoperacyjności określa rozporządzenie z dnia 12 kwietnia 2012 r. Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (tj.. Dz.U. z 2016 r. poz. 113). Zgodnie z § 19 przywołanego aktu w systemie teleinformatycznym podmiotu realizującego zadania publiczne służące prezentacji zasobów informacji należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań *Web Content Accessibility Guidelines* (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA. W związku z tym Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zobowiązany zostanie do dokonania przeglądu i oceny stron internetowych podmiotów realizujących zadania administracji publicznej oraz wydawania zaleceń dostosowawczych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości. Jednocześnie Pełnomocnik będzie miał obowiązek przekładać Radzie Ministrów sprawozdanie z prowadzonej oceny, nie rzadziej niż raz na dwa lata.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić sprawniejszą realizację obecnego obowiązku z zakresu zapewnienia właściwego dostępu stron podmiotów realizujących zadania publiczne.

4 ZAPEWNIENIE ODPOWIEDNIEJ DOSTĘPNOŚCI PLACÓWEK POCZTOWYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Na operatorów pocztowych oraz operatora wyznaczonego zostaną nałożone konkretne obowiązki dotyczące udostępniania w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych regulaminu świadczenia usług pocztowych. Ponadto doprecyzowane zostaną przepisy wykonawcze do ustawy Prawo Pocztowe, które zawierają szczegółowe normy o charakterze techniczno-organizacyjnym, dotyczące m.in. organizacji pracy placówek

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

pocztowych, warunków przyjmowania oraz doręczania przesyłek oraz dostępu do nadawczych i odbiorczych skrzynek pocztowych.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić pełną dostępność usług pocztowych dla osób z niepełnosprawnością.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz o zmianie niektórych innych ustaw³²

Art. 1 W ustawie z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2017 r., poz. 1219) w art. 5 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. System teleinformatyczny, którym posługuje się usługodawca, o którym mowa w ust. 1, spełnia wymagania Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA, określone w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 18 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 570).”.

Art. 2 W ustawie z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2017 r. poz. 2201 zez m.) art. 81a ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wyniki oceny, o której mowa w ust. 1, Prezes UKE zamieszcza na stronie podmiotowej BIP UKE w celu ich skonsultowania z zainteresowanymi podmiotami, w szczególności użytkownikami końcowymi, konsumentami, przedsiębiorcami telekomunikacyjnymi oraz osobami niepełnosprawnymi. Do konsultacji stosuje się odpowiednio art. 16 ust. 2.”.

Art. 3 W ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2017 r. poz. 570) po art. 18 dodaje się art. 18a w brzmieniu:

³² Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2017 r. poz. 2201), ustawę z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2017 r. poz. 570).

„Art. 18a. 1. Minister Cyfryzacji poddaje ocenie stopień zapewnienia dostępu do zasobów informacji osobom niepełnosprawnym.

2. W przypadku stwierdzenia niewystarczającego stopnia dostępu osób niepełnosprawnych do zasobów informacji Minister Cyfryzacji kieruje do podmiotu, u którego stwierdzono naruszenie, zalecenia dostosowawcze.

3. Minister Cyfryzacji przedstawia Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, nie rzadziej niż raz na dwa lata, sprawozdanie z poziomu dostępu do zasobów informacji osobom niepełnosprawnym.”.

Art. 4 W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2046) w art. 34 ust. 6 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) wykonywanie zadań na rzecz realizacji praw osób niepełnosprawnych na zasadach i w trybie określonym w odrębnych przepisach.”.

Art. 5 W ustawie z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1481) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 19 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw łączności określi, w drodze rozporządzenia, wymagania, jakim powinny odpowiadać nadawcze skrzynki pocztowe, mając na uwadze zapewnienie dostępu do nadawczych skrzynek pocztowych także dla osób niepełnosprawnych oraz do informacji o ograniczonym obszarze doręczania przesyłek listowych wrzuconych do nadawczych skrzynek pocztowych.”;

2) w art. 21 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Operator pocztowy jest obowiązany udostępniać regulamin świadczenia usług pocztowych w każdej placówce pocztowej i na swojej stronie internetowej, także w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych”.

3) w art. 40 ust. 5 pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) dostępu do oddawczych skrzynek pocztowych osób niepełnosprawnych.”;

4) w art. 47 pkt 2 lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) warunki przyjmowania przesyłek, także od osób niepełnosprawnych,”;

5) w art. 47 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) sposób świadczenia usług powszechnych

- biorąc pod uwagę ochronę interesów podmiotów korzystających z usług powszechnych, w tym w zakresie czasu przebiegu przesyłek pocztowych, przejrzystość wymagań w zakresie przyjmowania i doręczania przesyłek pocztowych także od osób niepełnosprawnych, dostępność nadawczych skrzynek pocztowych operatora wyznaczonego dla osób niepełnosprawnych poruszających się za pomocą wózka inwalidzkiego, dostępność placówek pocztowych operatora wyznaczonego oraz jednolity sposób świadczenia usług powszechnych, rzeczywiste zapotrzebowanie na usługi powszechne i wpływ warunków wykonywania tych usług na koszt usług powszechnych.”;

6) w art. 49 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Operator wyznaczony jest obowiązany udostępniać regulamin świadczenia usług powszechnych w każdej swojej placówce pocztowej i na swojej stronie internetowej, także w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych.”;

7) w art. 60 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) organizację pracy placówek pocztowych umożliwiającą osobom niepełnosprawnym, w tym osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego, korzystanie z usług świadczonych przez te placówki;”;

8) w art. 47 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) Minister właściwy do spraw łączności określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania dotyczące zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług pocztowych przez operatora wyznaczonego, biorąc pod uwagę potrzebę zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług pocztowych równoważnego dostępowi do tych usług z jakiego korzysta większość nadawców.”.

Art. 6 Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej:

- 1) **INFORMATYZACJA**
- 2) **ŁĄCZNOŚĆ**

Dział administracji rządowej:

- 1) **INFORMATYZACJA**
- 2) **ŁĄCZNOŚĆ**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w grudniu 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych** dla pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji m.in.:

- **Prawa wypowiedania się i wyrażania opinii oraz dostępu do informacji**, o którym mowa w art. 21 Konwencji. Zgodnie z przywołanym przepisem Polska jest zobowiązana zapewnić wszelkie odpowiednie środki, aby osoby niepełnosprawne mogły korzystać z prawa do wolności wypowiedania się i wyrażania opinii, w tym: wolności poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji i poglądów na zasadzie równości z innymi osobami i poprzez wszelkie formy komunikacji, według ich wyboru, zgodnie z definicją komunikacji w rozumieniu Konwencji (języki, wyświetlanie tekstu, alfabet Braille'a, komunikację przez dotyk, dużą czcionkę, dostępne multimedia, jak i sposoby, środki i formy komunikowania się na piśmie, przy pomocy słuchu, języka uproszczonego, lektora oraz formy wspomagające (augmentatywne) i alternatywne, w tym dostępną technologię informacyjno-komunikacyjną), m.in. poprzez: dostarczanie osobom niepełnosprawnym informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w dostępnych dla nich formach i technologiach; odpowiednio do różnych rodzajów niepełnosprawności, na czas i bez dodatkowych kosztów; akceptowanie i ułatwianie korzystania przez osoby niepełnosprawne w sprawach urzędowych z języków migowych, alfabetu Braille'a, komunikacji wspomagającej (augmentatywnej) i alternatywnej; oraz wszelkich innych dostępnych środków, sposobów i form

komunikowania się przez osoby niepełnosprawne, według ich wyboru, czy też nakłanianie instytucji prywatnych, które świadczą usługi dla ogółu społeczeństwa - w tym przez Internet - do dostarczania informacji i usług w formie dostępnej i użytecznej dla osób niepełnosprawnych.

- **Prawa do dostępności**, o którym mowa w art. 9 Konwencji. Zgodnie z przywołanym przepisem Polska jest zobowiązana podjąć odpowiednie środki w celu zapewnienia im, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu m.in. do informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych. Środki te stosują się między innymi do informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych.

Rozwiązywany problem ma charakter przekrojowy – obejmuje przede wszystkim szereg problemów o charakterze prawnym zdiagnozowanych w ramach projektu oraz mieszczących się ze względu na swą właściwość w zakresie działań administracji rządowej: informatyzacja oraz łączność. Problemy wymagające zmian prawnych obejmują:

- **niedostateczne zapewnienie dostępności do stron internetowych dla osób z niepełnosprawnością**

Obowiązek dostosowania treści strony internetowej do potrzeb osób niepełnosprawnych wynika z ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Zakres zastosowania przepisów przywołane aktu jest jednak mocno ograniczony, ponieważ odnosi się co do zasady do organów administracji rządowej, organów kontroli państwowej i ochrony prawa, sądów, jednostek organizacyjnych prokuratury, a także jednostek samorządu terytorialnego i ich organów, jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych, funduszy celowych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz spółek wykonujących działalność leczniczą w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Narodowego Funduszu Zdrowia oraz państwowych lub samorządowych osób prawnych utworzonych na podstawie odrębnych ustaw w celu realizacji zadań publicznych. Poza ustawowym obowiązkiem jest zatem co do zasady sektor prywatny. Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną określa m.in. obowiązki usługodawcy związane ze świadczeniem usług drogą elektroniczną. Akt ten nie zawiera analogicznego obowiązku. Jednocześnie też nie stworzono żadnego mechanizmu zachęty, który motywowałby przedsiębiorców do dobrowolnego dostosowywania stron internetowych do potrzeb osób z niepełnosprawnością. W rezultacie dla wielu z nich znaczna część zasobów sieci jest niedostępna.

- **formalne niedostrzeżenie znaczenia głosu osób z niepełnosprawnością w zakresie oceny dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług telekomunikacyjnych**

Prezes UKE jest zobowiązany dokonywać oceny dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług zestawu usług telekomunikacyjnych, do których zalicza się przyłączenie zakończenia sieci w stałej lokalizacji, umożliwiające komunikację głosową, faksową i przesyłanie danych, w tym funkcjonalny dostęp do sieci Internet, którego prędkość umożliwia korzystanie z aplikacji używanych powszechnie w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, w szczególności korzystanie z poczty elektronicznej lub aplikacji umożliwiających dokonywanie płatności, utrzymanie łącza abonenckiego z zakończeniem sieci, o którym mowa w pkt 1, w gotowości do realizacji połączeń telefonicznych krajowych i międzynarodowych, połączenia telefoniczne krajowe i międzynarodowe, ogólnokrajową informację o numerach telefonicznych, dostępną również dla użytkowników aparatów publicznych lub innych punktów dostępowych umożliwiających komunikację głosową, udostępnianie ogólnokrajowego spisu abonentów oraz świadczenie usług telefonicznych za pomocą aparatów publicznych lub innych punktów dostępowych umożliwiających komunikację głosową. Wyniki oceny Prezes UKE zamieszcza na stronie podmiotowej BIP UKE w celu ich skonsultowania z zainteresowanymi podmiotami, w szczególności użytkownikami końcowymi, konsumentami i przedsiębiorcami telekomunikacyjnymi. Jeżeli Prezes UKE nie ustali dłuższego terminu, postępowanie konsultacyjne trwa 30 dni od dnia ogłoszenia rozpoczęcia tego postępowania. Wyniki tego postępowania ogłaszane są w siedzibie oraz na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Komunikacji Elektronicznej poprzez ogłoszenie niezastrzeżonych stanowisk uczestników tego postępowania. Formalne wyszczególnienie wśród adresatów konsultacji oceny grupy konsumentów pomija fakt, że są wśród nich osoby z

niepełnosprawnością. Tym samym istnieje ryzyko nie zwrócenia dostatecznej uwagi na ten aspekt dostępności usług telekomunikacyjnych.

- **niedostosowanie stron internetowych podmiotów realizujących zadania publiczne do wymogów WCAG 2.0.**

Pomimo przywołanego już obowiązku dostosowania treści strony internetowych podmiotów realizujących zadania publiczne do potrzeb osób niepełnosprawnych, który wynika z ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, dostępne badania wskazują, że w dalszym ciągu ok. 70% publicznych serwisów internetowych są trudno dostępne dla osób z niepełnosprawnością. Ustawowy obowiązek nie jest więc powszechnie przestrzegany, a działania podjęte w celu jego realizacji nie zawsze przynoszą efekty.

- **niski poziom dostępności placówek pocztowych dla osób z niepełnosprawnością**

Zgodnie z art. 62 Prawa pocztowego operator wyznaczony zapewnia osobom z niepełnosprawnością dostęp do usług powszechnych przez organizację pracy placówek pocztowych umożliwiającą osobom poruszającym się za pomocą wózka inwalidzkiego korzystanie z usług świadczonych przez te placówki, tworzenie w placówkach pocztowych odpowiednio oznakowanych stanowisk obsługi osób niepełnosprawnych, umieszczanie nadawczych skrzynek pocztowych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie niepełnosprawnej poruszającej się za pomocą wózka inwalidzkiego, w szczególności nadawczych skrzynek pocztowych instalowanych w placówce pocztowej lub na nieruchomości użytkowanej przez tę placówkę, doręczanie osobom z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego, niewidomym lub ociemniałym na ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat, przesyłek listowych, przesyłek rejestrowanych, w tym przesyłek z zadeklarowaną wartością, oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce pocztowej oraz przyjmowanie od osoby niepełnosprawnej w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki pocztowej niebędącej przesyłką rejestrowaną. Szczegółowe wymogi w tym zakresie zostały określone w rozporządzeniu w sprawie warunków wykonywania usług powszechnych przez operatora wyznaczonego. Rozporządzenie to nie zawiera jednak żadnych szczegółowych przepisów odnoszących się do sposobu realizacji ww. usług pocztowych dla osób z niepełnosprawnością, poza określeniem minimalnego procentowego udziału nadawczych skrzynek pocztowych operatora wyznaczonego umieszczanych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie niepełnosprawnej, poruszającej się za pomocą wózka inwalidzkiego.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Polska jest zobowiązana do podjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw osób z niepełnosprawnością wyrażonych w Konwencji, a także podjęcia wszelkich odpowiednich środków, w tym ustawodawczych, w celu zmiany lub uchylecia obowiązujących ustaw, przepisów wykonawczych, zwyczajów i praktyk, które dyskryminują osoby z niepełnosprawnością.

W związku z powyższym w ramach realizacji projektu wypracowano następujące rekomendowane rozwiązania:

- **Zapewnienie odpowiedniej formy informacji dla osób z niepełnosprawnością w kontaktach drogą internetową z dostawcami usług o charakterze powszechnym**

Istotą rozwiązania jest zobowiązanie przedsiębiorców świadczących usługi drogą elektroniczną do zapewnienia spełnienia wymagań *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0)* z uwzględnieniem poziomu AA. Ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną określa m.in. obowiązki usługodawcy związane ze świadczeniem usług drogą elektroniczną. Jednym z nich powinno być wykorzystywanie systemu teleinformatycznego, który spełniałby standardy *Web Content Accessibility Guidelines*. Zapewni to odpowiednią dostępność informacji dla osób z niepełnosprawnością.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić powszechniejszy dostęp osób z niepełnosprawnością do usług świadczonych drogą elektroniczną. W społeczeństwie cyfrowym znaczenie tej formy komunikacji stale rośnie, coraz większy zakres usług dostępny jest online, np. zakupy, bankowość, telemedycyna. Konieczne jest zatem przyjęcie rozwiązania, które zrówna w

dostępie do tego typu usług wszystkich użytkowników, w tym osoby z niepełnosprawnością, zgodnie z wymogiem art. 9 Konwencji.

- **Zagwarantowanie na poziomie ustawowym obowiązku konsultacji z osobami z niepełnosprawnością i organizacjami osób z niepełnosprawnością jakości i użyteczności wprowadzanych racjonalnych usprawnień i uniwersalnego projektowania**

Celem wprowadzanego rozwiązania jest położenie większego nacisku na głos środowiska osób z niepełnosprawnością w zakresie oceny dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług telekomunikacyjnych. Jest to szczególnie istotne, ponieważ sama ustawa Prawo telekomunikacyjne podkreśla wagę zapewnienia dostępności dla wszystkich użytkowników. Jako przykład można wskazać art. 79c przywołanego aktu, który zobowiązuje dostawcę publicznie dostępnych usług telefonicznych do zapewnienia, w miarę możliwości technicznych, użytkownikom końcowym, będącymi osobami niepełnosprawnymi, dostęp do świadczonych przez siebie usług telefonicznych równoważny dostępowi do usług telefonicznych, z jakiego korzysta większość użytkowników końcowych. Niezmiernie ważne jest zatem zwrócenie uwagi na kwestię dostępności dla osób z niepełnosprawnością na etapie konsultacji wyników oceny Prezesa UKE.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić większy udział organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz organizacji zrzeszających osoby z niepełnosprawnościami w procesie konsultacji dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług telekomunikacyjnych.

- **Dostosowanie stron internetowych podmiotów realizujących zadania publiczne do wymogów WCAG 2.0.**

Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 570 ze zm.) zobowiązuje podmioty publiczne do używania przy realizacji zadań publicznych systemów teleinformatycznych spełniających minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewniających interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności. Krajowe Ramy Interoperacyjności określa rozporządzenie z dnia 12 kwietnia 2012 r. Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 113). Zgodnie z § 19 przywołanego aktu w systemie teleinformatycznym podmiotu realizującego zadania publiczne służące prezentacji zasobów informacji należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0)*, z uwzględnieniem poziomu AA. W związku z tym Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zobowiązany zostanie do dokonania przeglądu i oceny stron internetowych podmiotów realizujących zadania administracji publicznej oraz wydawania zaleceń dostosowawczych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości. Jednocześnie Pełnomocnik będzie miał obowiązek przekładać Radzie Ministrów sprawozdanie z prowadzonej oceny, nie rzadziej niż raz na dwa lata.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić realizację obecnego obowiązku z zakresu zapewnienia właściwego dostępności stron podmiotów realizujących zadania publiczne.

- **Zapewnienie odpowiedniej dostępności placówek pocztowych dla osób z niepełnosprawnością**

Na operatorów pocztowych oraz operatora wyznaczonego zostaną nałożone konkretne obowiązki dotyczące udostępniania w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych regulaminu świadczenia usług pocztowych. Ponadto doprecyzowane zostaną przepisy wykonawcze do ustawy Prawo Pocztowe, które zawierają szczegółowe normy o charakterze techniczno-organizacyjnym, dotyczące m.in. organizacji pracy placówek pocztowych, warunków przyjmowania oraz doręczania przesyłek oraz dostępu do nadawczych i odbiorczych skrzynek pocztowych.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić pełną dostępność usług pocztowych dla osób z niepełnosprawnością.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Unia Europejska

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego ma na celu zbliżenie przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących wymogów dostępności stron internetowych organów sektora publicznego i ich aplikacji mobilnych, dzięki czemu te strony internetowe i aplikacje mobilne będą bardziej dostępne dla użytkowników, w szczególności dla osób niepełnosprawnych. Mocą dyrektywy państwa członkowskie zapewniają, aby organy sektora publicznego podjęły środki niezbędne do zwiększenia dostępności swoich stron internetowych i aplikacji mobilnych poprzez uczynienie ich bardziej postrzegalnymi, funkcjonalnymi, zrozumiałymi i rzetelnymi, w tym zapewniają poziom dostępności co najmniej równoważny z tym zapewnianym przez normę europejską EN 301 549 V1.1.2 (2015-04).

Obecnie trwają także prace nad Europejskim Aktem o *Dostępności (European Accessibility Act)*. Jak wskazuje Komisja, nowa regulacja ma na celu poprawę funkcjonowania rynku wewnętrznego w zakresie dostępnych produktów i usług poprzez usuwanie barier wynikających z rozbieżnych przepisów. Ułatwi to pracę przedsiębiorstw i przyniesie korzyści osobom niepełnosprawnym i starszym w UE.

Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii obowiązuje *the Equality Act* z 2010 r. Nie odnosi się on jednoznacznie do dostępności stron internetowych, ale czyni nielegalnym dyskryminację osób z niepełnosprawnością. Prawo to ma zastosowanie do każdego, kto świadczy usługi – sektory: publiczny, prywatny i organizacje pozarządowe. Kodeks postępowania (*Code of Practice: Rights of Access – Goods, Facilities, Services and Premises*) opublikowany przez rządową Komisję ds. Równości i Praw Człowieka (*Equality and Human Rights Commission*) dołączony do przywołanego aktu, odnosi się wyraźnie do stron internetowych jako jednych z "usług dla społeczeństwa", uważanych za objęte mocą *the Equality Act*.

Włochy

We Włoszech dostęp do sieci jest regulowany przez tzw. *Legge Stanca* (od ministra innowacji Lucio Stanca) z dnia 9 stycznia 2004 r., oficjalnie opublikowana w *Gazzetta Ufficiale* w dniu 17 stycznia 2004 r. Pierwotna wersja przywołanego aktu została oparta na standardzie WCAG 1.0. W dniu 20 marca 2013 r. standardy wymagane przez *Legge Stanca* zostały zaktualizowane do WCAG 2.0.

Norwegia

W Norwegii zapewnienie dostępności stron internetowych jest prawnym obowiązkiem wynikającym z ustawy nr 42 z dnia 20 czerwca 2008 r. dotyczącej zakazu dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność. Ustawa ta weszła w życie w 2009 r., a strona publiczna opublikowała regulamin uniwersalnego projektowania rozwiązań technologii informacyjno-komunikacyjnych. Przepisy wymagają zgodności z wytycznymi dotyczącymi *Web Content Accessibility 2.0 (WCAG 2.0)/NS/ISO/ IEC 40500: 2012*, poziom A i AA. Norweska Agencja Zarządzania Publicznego i e-Administracji (*Norwegian Agency for Public Management and eGovernment*) jest odpowiedzialna za nadzorowanie, że rozwiązania teleinformatyczne skierowane do ogółu społeczeństwa są zgodne z wymogami prawnymi.

Stany Zjednoczone

W Stanach Zjednoczonych obowiązuje *Rehabilitation Act* z 1973 r. Akt ten zobowiązuje podmioty publiczne do zapewnienia dostępności serwisów informacyjnych i usług elektronicznych (*Section 508*). Amerykański Departament Sprawiedliwości zatwierdził standard WCAG2.0 AA jako odpowiedni standard dla dostępności.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami	1	-	<ul style="list-style-type: none"> Obowiązek oceny poziomu dostosowania strony internetowej do wymagań prawnych
Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej	1	-	<ul style="list-style-type: none"> Konsultacje oceny dostępności, jakości świadczenia i

			przystępności cenowej usług ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością
Osoby z niepełnosprawnością wzrokową;	155 838	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępu do informacji publicznych; Zwiększenie dostępu do usług telekomunikacyjnych;
Osoby z niepełnosprawnością słuchową;	98 424	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępu do informacji publicznych; Zwiększenie dostępu do usług telekomunikacyjnych;
Osoby z niepełnosprawnością ruchową;	1 101 802	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępu do poczty;
Przedsiębiorcy telekomunikacyjni	12178	Rejestr przedsiębiorców telekomunikacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie odpowiedniej dostępności, jakości świadczenia i przystępności cenowej usług
Urzędy i instytucje centralne	88	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność dostosowania stron internetowych do wymogów ustawowych
Urzędy miast i gmin	2848	GUS	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność dostosowania stron internetowych do wymogów ustawowych
Oddziały ZUS	325	GUS	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność dostosowania stron internetowych do wymogów ustawowych
Stacjonarna opieka zdrowotna w Polsce	2055	GUS	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność dostosowania stron internetowych do wymogów ustawowych
Podmioty świadczące usługi drogą elektroniczną	Szacunkowo ok. 2 mln ³³		<ul style="list-style-type: none"> Konieczność dostosowania stron internetowych do wymogów ustawowych

³³3.898.828 - podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON, deklarujące prowadzenie działalności. Stan na wrzesień 2017 r. Z danych GUS wynika (por. [https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleszenstwo-informacyjne/spoleszenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2016-roku,2,6.html](https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleszenstwo-informacyjne/spoleszenstwo-informacyjne/spoleszenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2016-roku,2,6.html)), że wskaźnik przedsiębiorstw posiadających własną stronę internetową w 2016 r. wyniósł 67,0%. Prawie dwie trzecie firm wykorzystywało stronę internetową w celu prezentacji katalogów wyrobów i usług. Przyjmując, że około 50% przedsiębiorców świadczy usługi drogą elektroniczną, szacunkowo można przyjąć wartość 2 mln.

Placówki pocztowe	16112	GUS	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność dostosowania placówek względem osób z niepełnosprawnością
-------------------	-------	-----	---

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane (w ramach debat) konsultacjom:

- środowiskowym – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- tematycznym – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Wprowadzenie obowiązku zapewnienia dostępności oferowanych usług pocztowych dla osób niepełnosprawnych

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
175	110	20	1

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacja została **oceniona pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

Rekomendacje prawne z zakresu informatyzacji i łączności nie zostały ocenione przez uczestników debat.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łączne (0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	15	15	15	15	15	-	-	-	-	-	75
budżet państwa	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	5

JST	-	14	14	14	14	14	-	-	-	-	-	70
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>W zakresie dostosowania stron internetowych podmiotów publicznych, zgodnie z regulacjami zawartymi w Ustawie o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, podmioty publiczne przy realizacji zadań publicznych powinny używać systemów teleinformatycznych spełniających minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewniających interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności. Krajowe Ramy Interoperacyjności określa rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych. Zgodnie z § 19 przywołanego aktu, w systemie teleinformatycznym podmiotu realizującego zadania publiczne służące prezentacji zasobów informacji należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań <i>Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0)</i>, z uwzględnieniem poziomu AA.</p> <p>Biorąc pod uwagę zgłaszane w trakcie debat głosy środowiska osób z niepełnosprawnościami, wskazujące na niewielki odsetek rzeczywiście dostosowanych stron internetowych, należy przeznaczyć dodatkowe środki finansowe na pełne wdrożenie standardu WCAG 2.0 dla stron internetowych podmiotów publicznych. Rynkowe ceny dostosowania stron internetowych do tego standardu, rozpoznane na podstawie konsultacji z przedsiębiorcami oferującymi tego typu usługi, kształtują się na poziomie od kilkuset złotych do kilkunastu tysięcy złotych zależnie od ilości funkcjonalności danej strony.</p> <p>Ilość publicznych serwisów internetowych szacowana jest obecnie od 12 do 15 tysięcy³⁴, przy czym jest to liczba maksymalna, ponieważ część z przedmiotowych stron została już dostosowana do standardu WCAG 2.0. Strony podmiotów publicznych oferują zazwyczaj dużo funkcjonalności związku z czym koszt ich dostosowania należy szacować na kilka-kilkanaście tysięcy złotych. W związku z potencjalnie dużą rozpiętością cenową należy przyjąć wartość uśrednioną wartość. Przeznaczenie szacunkowo kwoty 5000 zł na dostosowanie jednej strony internetowej podmiotów zobowiązanych oznacza globalny koszt na poziomie 75 000 000 zł. Jednocześnie też dostosowania mogą być wprowadzane stopniowo, np. w przeciągu 5 lat (powyższa tabela oparta została o założenie, że z każdym kolejnym rokiem dostosowanych zostanie 20% początkowej liczby stron).</p> <p>Jednocześnie, ze względu na charakter struktury administracji publicznej, należy przyjąć założenie, że większość publicznych stron internetowych prowadzona jest przez jednostki samorządu terytorialnego lub realizujące zadania publiczne podmioty im podległe.</p>											

³⁴ Biuletyn Rzecznika Praw Obywatelskich, 2013 nr 9

	<p>W przypadku placówek Poczty Polskiej podstawowy koszt będzie polegał na przygotowaniu regulaminów w formacie dostosowanym. Wśród przykładowego katalogu formatów dostosowanych (opartego na najpopularniejszych wśród osób z niepełnosprawnościami formach) należy wskazać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nagranie audio; • nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym; • wydruk w systemie Braille'a; • wydruk z wielkością czcionki wygodną do czytania. <p>Jako generujące ewentualne dodatkowe koszty po stronie przedsiębiorców należy wymienić wydruk dokumentów w systemie Braille'a oraz nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym (PJM). W przypadku dostosowywania dokumentów do systemu Braille'a to koszt zakupu maszyny brajlowskiej z funkcją drukarki kształtuje się na poziomie 8 000 – 12 000 zł. Za najbardziej ergonomiczne rozwiązanie jeżeli chodzi o koszty można przyjąć umieszczenie takiego urządzenia w ramach centrali, które obsługiwać będzie placówki lokalne zgłaszające zapotrzebowanie na przetłumaczone dokumenty. Koszt dostosowania placówek w pozostałym zakresie zależy od szczegółowych regulacji przyjętych w przepisach wykonawczych. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że część placówek jest już dostosowana.</p>
--	---

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł)	duże przedsiębiorstwa	50	50	50	50	-	-	200
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	1000	1000	1000	1000	-	-	4000
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie usług świadczonych drogą elektroniczną do wymagań prawnych 						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie usług świadczonych drogą elektroniczną do wymagań prawnych 						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność osób z niepełnosprawnością do stron internetowych podmiotów realizujących zadania publiczne oraz podmiotów świadczących usługi drogą elektroniczną • Większy dostęp do usług pocztowych 						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Koszt dostosowania strony internetowej, w zależności od jej charakteru, należy szacować na kilka-kilkanaście tysięcy złotych. W związku z tym w skali dużych przedsiębiorców, posiadających co do zasady bardziej rozbudowaną ofertę i serwisy internetowe, przyjęto szacunkową, uśrednioną wartość 10 tys. zł. W przypadku MŚP (prowadzący mniej zaawansowane strony) przyjęto szacunkową, uśrednioną wartość 2 tys. zł.</p> <p>Przedsiębiorstwa z sektora MŚP stanowiły ponad 99% wszystkich przedsiębiorstw w kraju – GUS „Małe i średnie przedsiębiorstwa niefinansowe w Polsce w latach 2009-2013.” Wpływ w ujęciu pieniężnym zakłada więc, że wśród ok. 2 mln podmiotów</p>							

świadczących usługi drogą elektroniczną 1% to duże przedsiębiorstwa, a 99% to MŚP, które poniosą wydatki odpowiednio 10 tys. oraz 2 tys. zł.

Prywatne podmioty świadczące usługi pocztowe będą zobowiązane do dostosowania się do nowych wymagań organizacyjno-technicznych. W związku z tym będą musiały ponieść koszty m.in. zapewnienia regulaminu w formacie dostosowanym. Zadanie to może zostać zrealizowane na kilka sposobów, których ekonomiczna racjonalność zależy od skali działalności.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

tak
 nie
 nie dotyczy

zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczacji.

tak
 nie
 nie dotyczy

Komentarz:

Zasadniczą zmianą w zakresie obciążeń regulacyjnych jest możliwość wystosowania przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zalecenia dostosowawczego po właściwego podmiotu. Zalecenie takie wskazywałoby pożądane zmiany na stronie internetowej, które umożliwiłyby dostosowanie jej do wymogów wynikających z przepisów prawa.

9. Wpływ na rynek pracy

Brak bezpośredniego wpływu na rynek pracy. Jako wpływ pośredni należy wskazać większe możliwości zatrudniania osób z niepełnosprawnością przy obsłudze dostosowanych stron internetowych.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Informatyzacja

Projekt zakłada dostosowanie obecnie funkcjonujących stron internetowych do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Nie zakłada tworzenia nowych systemów teleinformatycznych lub modyfikację dotychczas funkcjonujących (poza kwestią dostępności). Obecnie, zgodnie z prawem, w systemie teleinformatycznym podmiotu realizującego zadania publiczne służące prezentacji zasobów informacji należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań *Web Content Accessibility Guidelines* (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA.

WCAG 2.0 to zbiór 12 wytycznych podzielonych na 4 większe bloki nazwane zasadami. Pierwsza zasada - „Postrzegalność” – wskazuje, że informacje zawarte na stronie internetowej muszą być przedstawione użytkownikowi w dostępny dla niego sposób. Druga - „Funkcjonalność” – oznacza, że zarówno nawigacja, jak i komponenty strony muszą być możliwe do użycia. Trzecia

zasada - „Zrozumiałość” - odnosi się do interfejsu użytkownika, jak również do treści publikowanych na stronie. Ostatnią zasadą jest „Solidność”, czyli wymóg publikowania treści w taki sposób, aby była ona odpowiednio wyświetlana w różnych programach lub przy użyciu technologii wspomagających³⁵.

W skutek nowelizacji strony internetowej podmiotów realizującego zadania publiczne będą musiały być dostosowane do już obowiązujących je norm, podobnie też strony podmiotów świadczących usługi drogą elektroniczną, na które obowiązek ten zostanie nałożony.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Przygotowanie:

- rozporządzenia ministra właściwego do spraw łączności określającego szczegółowe wymagania dotyczące zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług pocztowych przez operatora wyznaczonego, biorąc pod uwagę potrzebę zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do usług pocztowych równoważnego dostępowi do tych usług z jakiego korzysta większość nadawców

Dostosowanie:

- rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 14 marca 2014 r. w sprawie nadawczych skrzynek pocztowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 381);
- rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie oddawczych skrzynek pocztowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 506).
- rozporządzenia Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 29 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków wykonywania usług powszechnych przez operatora wyznaczonego (Dz.U. z 2013 r. poz. 545)

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zasadne jest także przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od wejścia w życie Projektu.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

³⁵ WCAG 2.0 a BIP, M. Kotarba, IAP 2016, Nr 1, str. 49

OŚWIATA I WYCHOWANIE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 ZDEFINIOWANIE „EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ”

Projekt przewiduje wprowadzenie definicji „edukacji włączającej” sformułowanej w oparciu o treść odpowiednich postanowień Konwencji do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2198) oraz do ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59), a także zapewnienie jej centralnego miejsca wśród wartości rządzących funkcjonowaniem systemu oświaty w Polsce (w tym poprzez uwzględnienie edukacji włączającej w preambule ustawy – Prawo oświatowe oraz w słowniczkach ustawowych).

2 DOSTĘP DO PODRĘCZNIKÓW

Projekt przewiduje zapewnienie uczniom z niepełnosprawnościami w szkołach ponadpodstawowych i artystycznych dostępu do podręczników i materiałów dydaktycznych w formach dostępnych do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych przez::

- a) rozszerzenie uprawnień dotyczących dostępu do materiałów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych, zarezerwowanych do tej pory dla szkół podstawowych, na wyższe poziomy edukacji szkolnej w roku szkolnym 2018/2019 w klasach 3 gimnazjów (wprowadzenie możliwości występowania przez jednostki samorządu terytorialnego o dotację na wyposażenie oddziałów gimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych w podręczniki dostosowane; dotacje otrzymywane będą wyłącznie na podręczniki dostosowane, a więc nie spowodują nadmiernych obciążeń finansowych),
- b) wprowadzenie odrębnego systemu pełnej dostępności co najmniej dwóch podręczników z każdego przedmiotu w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami (proces zapewnienia dostępności będzie przebiegał w trzech etapach z udziałem ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, właściwego miejscowo wojewody oraz jednostki samorządu terytorialnego: 1) zbieranie informacji i organizacja przetargów – w tym zakresie kompetencje będzie posiadał przede wszystkim Minister Edukacji Narodowej; jego zadaniem

będzie opracowanie listy najpopularniejszych podręczników i ich organizacja przetargów na ich adaptację; 2) udzielanie dotacji na podręczniki przez wojewodę jednostkom samorządu terytorialnego, w oparciu o zapotrzebowanie zgłaszane przez rodziców uczniów posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub samych uczniów; 3) dostarczanie podręczników dostosowanych uczniom).

3 PRZYGOTOWANIE DO ŻYCIA W RODZINIE

Projekt przewiduje zapewnienie odpowiedniego dostępu osób z niepełnosprawnościami do edukacji seksualnej prowadzonej metodami i w sposób dostosowany do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych – przez zobowiązanie Ministra Edukacji Narodowej do uwzględnienia tych szczególnych potrzeb i możliwości przy ustalaniu sposobu nauczania szkolnego i zakresu przekazywanych w jego ramach treści z zakresu wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji.

4 DOPRECYZOWANIE TERMINU „NAJBLIŻSZE PRZEDSZKOLE” I „NAJBLIŻSZA SZKOŁA”

Wobec problemów pojawiających się w praktyce stosowania prawa powstała konieczność doprecyzowania pojęcia „najbliższego przedszkola” i „najbliższej szkoły podstawowej” w sposób, który zapewni uwzględnienie przez gminy – poza kryterium geograficznym – również tego czy dana placówka spełnia warunki umożliwiające kształcenie dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności, a także zobowiązanie przedszkoli najbliższych miejsca zamieszkania dzieci z niepełnosprawnościami do dostosowania warunków prowadzonej działalności wychowawczej do szczególnych potrzeb tych dzieci (odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności). Ponadto obowiązek rozszerzony zostanie o również ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze i szkoły ponadpodstawowe.

Projekt przewiduje odpowiednie przepisy dostosowujące pozwalające na przygotowanie się adresatów tych regulacji do realizacji zawartych w nich obowiązków. Ponadto projekt przewiduje wystarczająco długi okres vacatio legis.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz o zmianie niektórych innych ustaw³⁶

Art. 1. W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 59 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) preambuła otrzymuje brzmienie:

„Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniemi zawartymi w Powszechnej Deklaracji *Praw Człowieka*, Międzynarodowym Pakcie *Praw Obywatelskich i Politycznych*, Konwencji o *Prawach Dziecka* oraz Konwencji o *Prawach Osób Niepełnosprawnych*. Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności, a w szkołach ogólnodostępnych w oparciu o zasadę edukacji włączającej. Szkoła powinna zapewniać wszystkim uczniom równe możliwości rozwoju, bez względu na ich niepełnosprawność, w oparciu o zasadę edukacji włączającej.”;

2) w art. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi

³⁶ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2017, poz. 2198 ze zm.), ustawę z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. z 2001 r., nr 154, poz. 1792).

oraz predyspozycjami, w tym w szkołach ogólnodostępnych zgodnie z zasadą edukacji włączającej;”;

- 3)** w art. 1 pkt 23 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje pkt 24 w brzmieniu:
„24) uwzględnienie specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów zgodnie z modelem edukacji włączającej.”;
- 4)** w art. 4:
 - a) dodaje się pkt 4 a w brzmieniu:
„4a) oddziale dwujęzycznym z polskim językiem migowym - należy przez to rozumieć oddział szkolny, w którym nauczanie jest prowadzone w dwóch językach: w polskim oraz w polskim języku migowym w rozumieniu ustawy z 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym innych formach komunikowania się, przy czym wszystkie zajęcia edukacyjne prowadzone są w dwóch językach;”
 - b) dodaje się pkt 6a w brzmieniu:
„6a) szkole dwujęzycznej z polskim językiem migowym – należy przez to rozumieć szkołę, w której wszystkie oddziały są oddziałami dwujęzycznymi z polskim językiem migowym;”
- 5)** w art. 15 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. W uzasadnionych przypadkach w przedszkolu może być, za zgodą kuratora oświaty, zatrudniona:
 - 1) osoba niebędąca nauczycielem do prowadzenia zajęć rozwijających zainteresowania - posiadająca przygotowanie uznane przez dyrektora przedszkola za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć,
 - 2) asystent nauczyciela - posiadający kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej uznane przez dyrektora przedszkola za odpowiednie do charakteru wykonywanych zadań.- przepisy ust. 3, 4 i 7 stosuje się odpowiednio.”;
- 6)** w art. 15 ust. 7 otrzymuje brzmienie:
„7. W szkole podstawowej, w tym specjalnej i integracyjnej, może być zatrudniony asystent nauczyciela lub osoby, o której mowa w ust. 2, lub asystent wychowawcy świetlicy. Do zadań asystenta należy wspieranie nauczyciela lub osoby, o której mowa w ust. 2, prowadzących zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, lub wspieranie wychowawcy świetlicy. Asystent wykonuje zadania wyłącznie pod kierunkiem nauczyciela, osoby, o której mowa w ust. 2, lub wychowawcy świetlicy.”;
- 7)** w art. 32:
 - a) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
„6. Obowiązkiem gminy jest zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom pięcioletnim i sześciioletnim oraz dzieciom objętym wychowaniem

przedszkolnym na podstawie art. 31 ust. 2 bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego, najbliższego ich miejscu zamieszkania albo zwrot kosztów przejazdu dziecka i opiekuna na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a rodzicami, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice.”,

b) dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a. Jeżeli przedszkole, oddział przedszkolny lub inna forma wychowania przedszkolnego lub ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy, najbliższe miejsca zamieszkania dziecka z niepełnosprawnością nie zapewnia warunków umożliwiających kształcenie dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności, jest zobowiązane niezwłocznie te warunki zapewnić.

8) art. 39:

a) ust. 4 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, których kształcenie i wychowanie odbywa się na podstawie art. 127, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do szkoły podstawowej najbliższej ich miejscu zamieszkania, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, z niepełnosprawnością intelektualną, dla których orzeczony wobec nich poziom wsparcia tego wymaga – także do szkoły ponadpodstawowej najbliższej ich miejscu zamieszkania, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 21. rok życia.”,

b) dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a. Jeżeli szkoła najbliższa miejsca zamieszkania dziecka z niepełnosprawnością, o której mowa w ust. 1, nie zapewnia warunków umożliwiających kształcenie dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności, jest zobowiązana niezwłocznie te warunki zapewnić”;

Art. 2. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2017, poz. 2198 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) dodaje się art. 13 b w brzmieniu:

„Art. 13b. 1. Szkoła i placówka publiczna umożliwia uczniom z niepełnosprawnością słuchu naukę w polskim języku migowym w rozumieniu ustawy z 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym innych formach komunikowania się.

2. Na wniosek rodziców nauka, o której mowa w ust. 1, może być prowadzona:

- 1) poprzez pomoc asystenta nauczyciela lub osoby niebędącej nauczycielem w rozumieniu ustawy - Prawo oświatowe, dostosowaną do potrzeb i możliwości danego ucznia;
 - 2) w oddziałach dwujęzycznym z polskim językiem migowym oraz w szkole dwujęzycznej z polskim językiem migowym
 - 2) w międzyszkolnych zespołach nauczania.
3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły i placówki zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, w szczególności minimalną liczbę uczniów, dla których organizuje się poszczególne formy nauczania wymienione w ust. 2, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb i możliwości uczniów z niepełnosprawnością słuchu oraz woli i preferencji rodziców oraz dziecka.
4. W pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły publiczne zapewniają uczniom możliwość pogłębiana znajomości kultury osób z niepełnosprawnością słuchu.
5. Podręczniki szkolne i książki pomocnicze do kształcenia uczniów z niepełnosprawnością mogą być dofinansowywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.
6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmie działania w celu zapewnienia możliwości kształcenia nauczycieli oraz dostępu do podręczników na potrzeby szkół i placówek publicznych, o których mowa w ust. 1.
7. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmie działania w celu popularyzacji wiedzy o kulturze osób z niepełnosprawnością słuchu oraz społeczności posługującej się polskim językiem migowym.
- 2)** w art. 22ae ust. 1 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
- „4) Wyposażanie szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły ponadpodstawowej w podręczniki dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych.”;
- 3)** w art. 22ae ust. 5 dodaje się pkt 7 w brzmieniu:
- „7) wyposażanie szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły ponadpodstawowej w podręczniki dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych - do wysokości 250 zł na ucznia.”;
- 4)** po art. 22e dodaje się art. 22f w brzmieniu:
- „Art. 22f. 1. Minister właściwy do spraw edukacji oraz wojewoda zapewniają w każdym roku szkolnym i dla każdego przedmiotu, powszechny dostęp do podręczników dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych.

2. Do 31 marca każdego roku, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa listę dwóch najbardziej popularnych pod względem liczby sprzedanych egzemplarzy podręczników dla każdego przedmiotu, które podlegają obowiązkowemu dostosowaniu do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych w następnym roku szkolnym. Minister pozostawia listę podręczników z poprzedniego roku szkolnego niezmienną, jeżeli w danym roku szkolnym nie dojdzie do zmiany podstawy programowej oraz jeżeli wskazane w niej podręczniki znalazły się wśród dziesięciu najbardziej popularnych podręczników.

3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania organizuje przetargi na adaptację wydań podręczników o których mowa w ust. 2 w zakresie koniecznym dla realizacji zadania, o którym mowa w ust. 1, do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych, w oparciu o dane dotyczące zapotrzebowanie na te podręczniki z lat poprzednich.

4. Dyrektor szkoły ponadpodstawowej oraz dyrektor szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne w zakresie szkoły ponadpodstawowej, kierując się zapotrzebowaniem zgłoszonym przez rodziców uczniów z niepełnosprawnościami lub przez uczniów z niepełnosprawnościami zgodnie z ust. 6, przekazuje informacje niezbędne dla otrzymania dotacji, o której mowa w art. 22f ust. 2 lub dotacji, o której mowa w art. 22 ust. 3 oraz składa wniosek o udzielenie tej dotacji, w terminie od dnia 31 marca do dnia 15 czerwca.

5. Jednostka samorządu terytorialnego przekazuje do wojewody, w terminie do 31 czerwca, wniosek o dotację na podręczniki dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych umieszczone na liście, o której mowa w ust. 2, zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym w trybie określonym w ust. 4.

6. Rodzice ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a w przypadku ucznia, który ukończył 18 rok życia, również sam uczeń, mają prawo wystąpić do dyrektora szkoły o przyznanie podręczników dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia na przyszły rok szkolny, do dnia 31 maja.

7. Dotacja celowa jest przyznawana na wyposażenie szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły ponadpodstawowej w podręczniki dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych umieszczone na liście, o której mowa w ust. 2, w wysokości 250 zł na ucznia, przy zastosowaniu wskaźników określonych w art. 22ae, odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności danego ucznia.

8. Dotacja celowa, o której mowa w art. 22f ust. 2 oraz dotacja celowa, o której mowa w art. 22f ust. 3, są udzielane z uwzględnieniem kosztów obsługi zadania, o którym mowa w art. 22ae ust. 15 do wysokości kosztu zakupu kompletu

podręczników dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów z niepełnosprawnościami, rocznie nieprzekraczającej kwoty, o której mowa w ust. 7 z uwzględnieniem wskaźników, o których mowa w tym przepisie.

9. Dotacja celowa, o której mowa w art. 22f ust. 2 jest przekazywana w terminie od dnia 1 maja do dnia 15 września.

10. Dotacja, o której mowa w art. 22f ust. 3 jest przekazywana w terminie 14 dni od otrzymania dotacji, o której mowa w art. 22f ust. 2.

Art. 3. W ustawie z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. 1993 Nr 17, poz. 78 ze zm.) art. 4 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania ustali, w drodze rozporządzenia, sposób nauczania szkolnego i zakres treści, o których mowa w ust. 1, zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz wprowadzi do systemu dokształcania i doskonalenia nauczycieli tematykę określoną w ust. 1, mając na uwadze szczególne potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne uczniów z niepełnosprawnościami psychiczną lub intelektualną.”.

Art. 4. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy zmienianej w art. 1 oraz art. 4 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 4 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy zmienianej w art. 1 oraz art. 4 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 18 miesięcy.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Polityka publiczna: OŚWIATA I WYCHOWANIE

Dział administracji publicznej: OŚWIATA I WYCHOWANIE

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W obecnym stanie prawnym część przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych nie została wdrożona. Tymczasem sama Konwencja w art. 4 ust. 1 lit. a) wprowadza wymóg podjęcia przez Państwa Strony wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw uznanych w tej Konwencji. Polska ustawą z dnia 15 czerwca 2012 r. ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, w związku z czym powinna podjąć wszelkie odpowiednie środki ustawodawcze w celu jej pełnego wdrożenia.

Projekt zmierza do dostosowania wymagań prawnych obowiązujących w dziale administracji rządowej „Oświata i Wychowanie” do standardów wynikających z Konwencji. W tym zakresie w toku analiz prawnych, konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością w ramach zarówno debat tematycznych, jak i środowiskowych stwierdzono istnienie następujących barier prawnych:

1) Brak ustawowej definicji pojęcia „edukacji włączającej”

W ramach promowania modelu edukacji włączającej, o którym mowa w art. 24 Konwencji, konieczne wydaje się wprowadzenie do polskiego porządku prawnego definicji legalnej pojęcia „edukacja włączająca” i uczynienia jej jedną z centralnych wartości realizowanych przez polski system oświaty oraz podstawowych zasad rządzących jego funkcjonowaniem.

2) Brak efektywnego dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnością

Z obowiązkiem wdrożenia wymaganego przez Konwencję modelu edukacji włączającej wiąże się również konieczność zapewnienia uczniom z niepełnosprawnościami dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych w formach dostępnych do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych. W obecnym stanie prawnym funkcjonują trzy systemy wspierania dostępności tej grupy uczniów do podręczników dostosowanych:

- 1) w zakresie podręczników dla uczniów szkół podstawowych (art. 22ac ust. 1, art. 22ae ust. 1 i 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty) – wyposażenie szkół podstawowych w podręczniki należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej wykonywanym przez jednostki samorządu terytorialnego prowadzące te szkoły;
- 2) w zakresie podręczników dla uczniów niewidomych i słabowidzących – obowiązuje system przetargowy, w którym Ośrodek Rozwoju Edukacji zbiera zapotrzebowanie na podręczniki, a Ministerstwo Edukacji Narodowej organizuje przetargi na ich adaptację i wydanie; lista adaptowanych podręczników jest jednak bardzo ograniczona, a sposób przeprowadzania przetargów niewystarczająco transparentny; co więcej, w związku z koniecznością organizacji przetargów często występują znaczące opóźnienia w spełnianiu zapotrzebowania szkół od początku roku szkolnego;
- 3) w zakresie podręczników do kształcenia specjalnego – w chwili obecnej, pomimo posiadanych w tym zakresie kompetencji, Minister Edukacji Narodowej nie decyduje się na zlecenie opracowania podręczników do kształcenia specjalnego, lecz jedynie akceptuje te, które zgłaszają wydawcy.

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest niewystarczająca dostępność do specjalnie przygotowanych podręczników dla uczniów z niepełnosprawnościami. Należy wskazać, że problemem jest nie tyle brak kompetencji Ministra Edukacji Narodowej, co brak mechanizmów prawnych zapewniających ich efektywną realizację.

3) Edukacja seksualna i edukacja techniczna uczniów z niepełnosprawnościami

Wymóg zapewnienia edukacji włączającej skutkuje ponadto koniecznością:

- zapewnienia uczniom z niepełnosprawnościami dostępu do edukacji seksualnej dostosowanej do ich potrzeb i możliwości odbiorczych. Prowadzona w szkołach edukacja w tym zakresie nie ma obecnie takiego charakteru, co ma często negatywne przełożenie na poziom świadomości seksualnej, a w konsekwencji – na sytuację życiową osób z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności zwiększa ryzyka stania się ofiarą wykorzystywania seksualnego oraz prawdopodobieństwo nieplanowanej ciąży, a także nie przygotowuje do prawidłowego funkcjonowania tych osób w rodzinie;

4) Wadliwa praktyka ustalania „najbliższego przedszkola” i „najbliższej szkoły podstawowej” a efektywność ustawowych gwarancji bezpłatnego transportu i opieki w czasie transportu dzieci z niepełnosprawnościami

Z kolei w zakresie edukacji przedszkolnej i podstawowej ze względu na wadliwą praktykę stosowania wyłącznie kryterium bliskości geograficznej przy ustalaniu „najbliższego przedszkola” i „najbliższej szkoły podstawowej” w kontekście obowiązku gmin zapewnienia bezpłatnego transportu i opieki w czasie transportu dzieci z niepełnosprawnościami – bez uwzględnienia kwestii istnienia w danej placówce warunków do odpowiedniego kształcenia dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności - wskazane jest doprecyzowanie tych terminów.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Istotą projektowanych rozwiązań w zakresie:

- 1) wprowadzenie definicji „edukacji włączającej” sformułowanej w oparciu o treść odpowiednich postanowień Konwencji do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2198) oraz do ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59), a także zapewnienie jej centralnego miejsca wśród wartości rządzących funkcjonowaniem systemu oświaty w Polsce (w tym poprzez uwzględnienie edukacji włączającej w preambule ustawy – Prawo oświatowe oraz w słowniczkach ustawowych);

2) zapewnienie uczniom z niepełnosprawnościami w szkołach ponadpodstawowych i artystycznych dostępu do podręczników i materiałów dydaktycznych w formach dostępnych do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych przez::

- a) rozszerzenie uprawnień dotyczących dostępu do materiałów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów niepełnosprawnych, zarezerwowanych do tej pory dla szkół podstawowych, na wyższe poziomy edukacji szkolnej w roku szkolnym 2018/2019 w klasach 3 gimnazjów (wprowadzenie możliwości występowania przez jednostki samorządu terytorialnego o dotację na wyposażenie oddziałów gimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych w podręczniki dostosowane; dotacje otrzymywane będą wyłącznie na podręczniki dostosowane, a więc nie spowodują nadmiernych obciążeń finansowych),
- b) wprowadzenie odrębnego systemu pełnej dostępności co najmniej dwóch podręczników z każdego przedmiotu w formach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami (proces zapewnienia dostępności będzie przebiegał w trzech etapach z udziałem ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, właściwego miejscowo wojewody oraz jednostki samorządu terytorialnego: 1) zbieranie informacji i organizacja przetargów – w tym zakresie kompetencje będzie posiadał przede wszystkim Minister Edukacji Narodowej; jego zadaniem będzie opracowanie listy najpopularniejszych podręczników i ich organizacja przetargów na ich adaptację; 2) udzielanie dotacji na podręczniki przez wojewodę jednostkom samorządu terytorialnego, w oparciu o zapotrzebowanie zgłaszane przez rodziców uczniów posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub samych uczniów; 3) dostarczanie podręczników dostosowanych uczniom).

3) zapewnienie odpowiedniego dostępu osób z niepełnosprawnościami do edukacji seksualnej prowadzonej metodami i w sposób dostosowany do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych – przez zobowiązanie Ministra Edukacji Narodowej do uwzględnienia tych szczególnych potrzeb i możliwości przy ustalaniu sposobu nauczania szkolnego i zakresu przekazywanych w jego ramach treści z zakresu wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji.

4) doprecyzowanie pojęcia „najbliższego przedszkola” i „najbliższej szkoły podstawowej” w sposób, który zapewni uwzględnienie przez gminy – poza kryterium geograficznym – również tego czy dana placówka spełnia warunki umożliwiające kształcenie dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności, a także zobowiązanie przedszkoli najbliższych miejsca zamieszkania dzieci z niepełnosprawnościami do dostosowania warunków prowadzonej działalności wychowawczej do szczególnych potrzeb tych dzieci (odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności). Ponadto obowiązek rozszerzony zostanie o również ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze i szkoły ponadpodstawowe.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Specjalne potrzeby edukacyjne

W Polsce w ramach szkolnictwa dostępne są instytucje kształcenia ogólnodostępnego, integracyjnego oraz specjalnego. Podobne rozwiązania przyjęto w takich krajach, jak: Niemcy, Dania, Finlandia, Wielka Brytania, Węgry, Czechy, Estonia, Słowacja, Słowenia, Irlandia, Islandia, Austria. Model, w którym możliwie wszystkie dzieci uczą się w ramach szkolnictwa ogólnodostępnego występuje w takich krajach, jak: Włochy, Portugalia, Szwecja, Grecja i Cypr.

Kraje skandynawskie przyjęły otwartą definicję specjalnych potrzeb edukacyjnych. W Danii, Norwegii i Szwecji dodatkowe wsparcie przyznawane jest uczniom posiadającym różne potrzeby w zakresie równego dostępu do treści programowych. Powtarzającym się kryterium jest możliwość przezwyciężenia trudności w nauce poprzez udzielone wsparcie. Przepisy prawne, w szczególności norweskie, wymagają nauczania dostosowanego, a więc zindywidualizowanego do potrzeb jednostki, a nie uśrednionego. W efekcie każdy pobiera wiedzę w sposób gwarantujący jego rozwój. Dzięki nauczaniu dostosowanemu efektywną edukacją objęci są nie tylko uczniowie najbliższej średniej, lecz także również ci zdolniejsi oraz potrzebujący zintensyfikowanego wsparcia. Nauczyciel, posiłkując się ogólną podstawą programową oraz

doświadczeniem wymagań i potrzeb ucznia, dobiera stosowne treści i metody nauczania. Dla uczniów z niepełnosprawnością opracowany jest zindywidualizowany pod potrzeby jednostki program edukacyjno-terapeutyczny.

System ten został osiągnięty dzięki szacunkowi i zaufaniu, którymi cieszy się zawód pedagoga w Skandynawii (jak również w Finlandii). Dzięki temu system edukacji oparto na osobie nauczyciela, który poprzez zindywidualizowane podejście, autonomię w doborze materiału oraz położeniu uwagi na uczniów mógł spełniać potrzeby partykularnych uczniów. Najważniejszym czynnikiem w reformie było jednak oderwanie systemu edukacji od szczegółowej podstawy programowej i zastąpienie jej jedynie ogólną wersją. Spowodowało to autonomię nauczycieli w doborze treści, którzy zaczęli dostosowywać swoje metody do potrzeb uczniów, których uczą.

Brytyjski *Education Act* reguluje podstawowe kwestie związane z organizacją szkolnictwa. W przepisie art. 312 definiuje on pojęcie „uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” jako osoby doświadczającej większych trudności w nauce niż większość jego rówieśników i z którymi nie może sobie poradzić w normalnych warunkach szkolnych. Trudności te mogą zostać przewyżnione dzięki specjalnemu wsparciu, które oznacza wszelkie środki wykraczające poza standardowo przyjęte w szkole ogólnodostępnej. W momencie, gdy powstało pojęcie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi raport Mary Warnock szacował tę grupę na poziomie 20% uczniów.

Wielka Brytania nie przyjęła jednak modelu skandynawskiego, pozostając przy szczegółowej podstawie programowej. Jako rozwiązanie zastosowano jednak instrument indywidualnego programu nauczania. Rozwiązanie to zawiera szczegółowo przewidziane cele realizacji, które muszą zostać osiągnięte w trakcie realizacji programu. Środki, metody i formy realizacji dobierane są indywidualnie przez nauczyciela w stosunku do potrzeb ucznia. Realną trudnością w skutecznej indywidualizacji jest trzykrotna, w ciągu roku, weryfikacja i ewaluacja kompetencji w postaci testów. Zespołem w szkołach angielskich kieruje koordynator do spraw specjalnych potrzeb edukacyjnych – kształcenie indywidualne nie odbywa się bowiem jedynie na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Grupa ta jest większa z powodu szerszej definicji specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Podręczniki

W Anglii, Walii i Irlandii Północnej podręczniki znajdują się jedynie w ofercie wydawnictw komercyjnych, a ich publikacja nie wymaga uprzedniego zatwierdzenia treści przez ministerstwo. Za wybór odpowiedniej książki odpowiedzialni są nauczyciele, jednak ich decyzja musi uzyskać akceptację nauczyciela-koordynatora danego zespołu przedmiotowego oraz dyrektora szkoły. Szkoły publiczne gwarantują swoim uczniom darmowe pomoce dydaktyczne (podręczniki i ćwiczenia). Podręczniki, które są finansowane z budżetu państwa, pozostają jednak własnością szkoły i są oddawane do użytku uczniom jedynie na czas roku szkolnego.

W Belgii Francuskojęzycznej publikowaniem podręczników zajmują się prywatne wydawnictwa i to one ponoszą wszelkie związane z tym koszty. Jedynie materiały udostępniane w Internecie przez Ministerstwo Edukacji finansowane są z budżetu państwa. Lista obowiązujących podręczników nie jest z góry narzucana – szkoła ma swobodę wyboru najlepszych jej zdaniem pozycji, muszą one jednak być zgodne z podstawą programową. Z uwagi na bogatą ofertę alternatywnych podręczników, decydując się na zakup wytypowanej przez ministerstwo publikacji, szkoła uzyskuje zazwyczaj od państwa zwrot kosztów. W placówkach publicznych podręczniki przekazywane są uczniom za darmo, natomiast w szkołach niepublicznych dofinansowanych ze środków publicznych rodzice zobowiązani są zaopatrzyć dzieci w materiały edukacyjne na własny koszt (istnieje również możliwość nabycia używanych podręczników).

Na Cyprze treść podręczników przygotowuje grupa inspektorów, nauczycieli i wykładowców akademickich z Ośrodka ds. Programów Szkolnych, działającego przy Instytucie Pedagogiki. Publikowaniem materiałów zajmują się niezależne wydawnictwa, w tym również kilka międzynarodowych. Wyboru książek znajdujących się na liście publikacji zatwierdzonych do użytku w szkole dokonują inspektorzy pod nadzorem Ministerstwa Edukacji i Kultury. Podczas oceny materiałów edukacyjnych uwzględniane są czynniki, takie jak zawartość merytoryczna, szata graficzna, poziom trudności oraz cena. W przypadku

większości przedmiotów w całym kraju stosuje się wskazany przez ministerstwo jeden podstawowy podręcznik. Nauczyciele mogą jednak posługiwać się dodatkowymi pomocami naukowymi spełniającymi wymagania cypryjskiego programu nauczania. Często korzysta się również z podręczników greckich. Wszelkie koszty związane z wydawaniem podręczników pokrywane są z budżetu państwa. Uczniowie wszystkich szkół publicznych na Cyprze mają zagwarantowane bezpłatne podręczniki, jednak niektóre z nich muszą zostać zwrócone placówkom edukacyjnym przed końcem roku szkolnego. Dodatkowo uczniowie szkół podstawowych otrzymują darmowy zestaw artykułów papirniczych.

W Czechach przygotowaniem materiału zawartego w podręcznikach zajmują się niezależni autorzy, którzy następnie sami zgłaszają się do wybranego przez siebie wydawnictwa. Przyjęte do druku książki muszą zawierać treści zgodne z założeniami obowiązującej ustawy o szkolnictwie, ramowym programem nauczania oraz innymi regulacjami prawnymi. Od tego momentu wszelkie koszty związane z publikacją pokrywa wydawnictwo. Utworzona została lista podręczników zaakceptowanych do użytku w szkole, którą znaleźć można w biuletynie Ministerstwa Szkolnictwa, Młodzieży i Sportu. Wybierając pozycje wymienione w spisie, szkoła zazwyczaj uzyskuje zwrot kosztów zakupu podręczników. Decyzję o użyciu konkretnych materiałów dydaktycznych podejmuje dyrektor szkoły. Ponieważ w Czechach oferta podręczników jest zróżnicowana, więc w sprzedaży znajduje się wiele publikacji nieposiadających oficjalnego zatwierdzenia. Władze szkoły mają prawo wybrać taką pozycję pod warunkiem, że spełnia ona wszystkie wymagania wyszczególnione w programie nauczania. Koszty nabycia podręczników pokrywane są zazwyczaj z budżetu państwa. Dzieci uczęszczające do klasy przygotowawczej oraz pierwszej klasy szkoły podstawowej dostają książki na własność, natomiast uczniowie starszych roczników zobowiązani są oddać wypożyczone materiały najpóźniej do końca roku szkolnego. W przypadku dzieci uczęszczających do szkół średnich (po zakończeniu obowiązku nauki) wszelkie wydatki związane z kupnem podręczników ponoszą rodzice. Wyjątek stanowią jedynie uczniowie niepełnosprawni oraz pochodzący z rodzin defaworyzowanych, którym wypożycza się nieodpłatnie podręczniki i pomoce naukowe.

W Finlandii znajduje się pięć głównych wydawnictw, które specjalizują się w sprzedaży podręczników. To właśnie one pokrywają wszelkie koszty związane z procesem publikacji. Wyjątek stanowią materiały dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dzieci imigrantów, uczniów posługujących się rzadkimi językami oraz dzieci z mniejszości religijnych. Zestaw podstawowych podręczników nie jest narzucany ogólnie, dlatego też za ich zawartość merytoryczną odpowiedzialni są eksperci z zakresu różnych dziedzin nauki współpracujący z poszczególnymi domami wydawniczymi, nie zaś ministerstwo. Decyzję o doborze odpowiedniej publikacji podejmuje nauczyciel. Ponieważ każde z wydawnictw oferuje średnio 5 różnych pozycji z danej dziedziny, jedynym wymogiem względem nauczyciela jest wybranie podręcznika zgodnego z wytycznymi szkoły, a tym samym z krajową podstawą programową i odpowiednim ustawodawstwem. Rodzice nie ponoszą żadnych kosztów związanych z kupnem podręczników dla uczniów tzw. długiej szkoły podstawowej obejmującej też szkołę średnią I stopnia (ISCED 1 i 2), gdyż za ich zapewnienie odpowiedzialne są szkoły. Ponadto dzieciom zagwarantowany jest zestaw darmowych artykułów papirniczych. Natomiast uczniowie szkoły średniej II stopnia mogą nabyć niezbędne materiały we własnym zakresie lub wypożyczyć je ze szkoły.

Zgodnie z ustawą z 2011 r. jednostką odpowiedzialną za publikację podręczników w Grecji jest Instytut Informatyki i Prasy – *Diofantus*. W związku z tym na rynku edukacyjnym nie funkcjonują żadne wydawnictwa międzynarodowe. Za treść materiałów dydaktycznych odpowiada podległy ministerstwu edukacji i ministerstwu kultury Instytut Polityki Oświatowej. Podręczniki zatwierdzane są na poziomie centralnym. W całym kraju obowiązuje jeden zestaw podstawowych materiałów edukacyjnych. Wyjątek stanowią jedynie podręczniki do nauczania języków obcych, jednak muszą to być pozycje znajdujące się na sporządzonej przez ministerstwo liście. Wszelkie wydatki związane z publikacją podręczników pokrywane są z budżetu państwa. Jednocześnie wszystkie podręczniki wydawane przez instytut *Diofantus* zapewniane są uczniom przez ministerstwo. Rodzice zmuszeni są do nabycia podręczników we własnym zakresie jedynie w przypadku wysłania dziecka do szkoły prywatnej.

Na hiszpańskim rynku podręczników obecne są zarówno prywatne – krajowe, jak i międzynarodowe, wydawnictwa edukacyjne, przy czym pozycje znajdujące się w ofercie tych pierwszych nie podlegają ocenie władz edukacyjnych. Wszelkie koszty związane z pojawieniem się nowego podręcznika pokrywane są zazwyczaj przez wydawnictwa, choć zdarza się, że niektóre wspólnoty autonomiczne, posługujące się - obok hiszpańskiego - innym językiem urzędowym, wspierają finansowo publikację materiałów

dydaktycznych promujących ich lokalny język. W Hiszpanii podręczniki nie są obowiązkową pomocą naukową, w związku z tym w niektórych szkołach nie są one stosowane. Z uwagi na brak listy podręczników zaakceptowanych do użytku w szkole wybór materiałów jest indywidualną sprawą każdej instytucji edukacyjnej. Ważne jest jednak, aby książki spełniały ogólne założenia podstaw programowych dla ucnia w danym wieku. Przy doborze odpowiednich materiałów nauczycielom pomaga rada szkoły, a rodzice nie mają wkładu w podejmowanie tego typu decyzji. Przyjęte jest, że zazwyczaj to rodzice lub prawni opiekunowie dziecka zapewniają mu dostęp do podręczników. Władze edukacyjne Wspólnot Autonomicznych wspierają rodziny uczniów poprzez system dofinansowania na zakup podręczników. W przypadku niektórych Wspólnot Autonomicznych, takich jak Madryt, uczniowie, pochodzący z rodzin społecznie i ekonomicznie defaworyzowanych, obejmowani są szkolnym programem wypożyczenia materiałów edukacyjnych. W niektórych wspólnotach, np. w Estremadurze, wypożyczone podręczniki są uznawane za obowiązujące na okres minimum 4 lat.

Większość wydawnictw naukowych w Holandii oferuje podręczniki opracowane na podstawie różnych metod nauczania, dlatego też odpowiedzialność za wartość merytoryczną materiału dydaktycznego spoczywa na samym wydawnictwie, nie zaś na ministerstwie. Szkoły samodzielnie dobierają zestawy podręczników adekwatne dla wybranego programu kształcenia, często pozostawiając w tej kwestii autonomię samym nauczycielom. Z tego względu placówki edukacyjne podlegają stałej ocenie Inspektoratu Jakości Kształcenia. Uczniom szkół podstawowych i średnich darmowe podręczniki zapewnia szkoła i to do niej należy decyzja, czy dzieci dostaną książki na własność czy też będą im wypożyczone.

W Islandii publikacją podręczników zajmuje się państwowe wydawnictwo *The National Centre for Education Materials* (Narodowe Centrum Materiałów Edukacyjnych), podlegające Ministerstwu Edukacji, Nauki i Kultury w Reykjavíku. Koszty publikacji podręczników są pokrywane z budżetu państwa. NCEM zapewnia materiały edukacyjne wszystkim uczniom w wieku od 6 do 16 lat. Treści zawarte w podręcznikach opracowywane są przez samo wydawnictwo, jednak muszą one być zgodne z programem nauczania przygotowanym przez ministerstwo. Zdarza się, że niektórzy nauczyciele przygotowujący materiał do publikacji przez NCEM testują go na grupie swoich uczniów, choć nie jest to regułą. Mimo że islandzki rynek podręczników jest stosunkowo ograniczony, nauczyciele mogą korzystać z materiałów w różnym formacie (audio, video, programy multimedialne). Darmowy zestaw podręczników zgodnych z podstawą programową jest przekazywany uczniom przez NCEM, dlatego też rodzice nie ponoszą żadnych kosztów związanych z kupnem materiałów dydaktycznych. Zobowiązani są jedynie do zapewnienia dziecku wszelkich dodatkowych materiałów szkolnych m.in. artykułów piśmienniczych.

Na Łotwie publikacją podręczników zajmują się prywatne oraz międzynarodowe wydawnictwa, które, w zależności od sytuacji na rynku, samodzielnie ustalają wysokość ich cen. Szkoły mają prawo wybrać dowolną książkę znajdującą się na liście podręczników zaakceptowanych do użytku w szkole lub z pozycji niewyszczególnionej w zestawieniu. Wybór podręcznika figurującego na oficjalnej liście gwarantuje odpowiedni zakres materiału oraz jego wysoką jakość, jako że przed zamieszczeniem w spisie każda publikacja oceniana jest przez ekspertów z zakresu pedagogiki i metodyki. Szczególną uwagę zwraca się na prawdziwość zawartych w podręcznikach informacji, zgodność jego treści z programem nauczania oraz jego użyteczność w prowadzeniu zajęć. To nauczyciel wybiera odpowiedni podręcznik, choć decyzja ta wymaga akceptacji dyrektora danej placówki edukacyjnej. Państwo ponosi wszelkie koszty związane z zaopatrzeniem uczniów w podręczniki, jednak dotyczy to jedynie pozycji zawartych na liście podręczników zatwierdzonych do użytku w szkole. Książki te wykorzystywane są przez szkołę zazwyczaj od 3 do 5 lat i są używane przez kolejne roczniki uczniów. Jedyne wydatki rodziców wiążą się z kupnem zeszytów ćwiczeń do wszystkich przedmiotów, chociaż ostatnio trwa debata nad możliwością zakupu tych materiałów ze środków budżetowych.

W Niemczech funkcjonuje 45 wydawnictw, które specjalizują się w publikacji podręczników szkolnych. Wszystkie podręczniki przeznaczone do użytku w szkole muszą zostać zatwierdzone przez Ministerstwa Edukacji poszczególnych landów. Ocenie podlega zarówno ich jakość, jak i cena. W razie wątpliwości ministerstwo prosi o opinię grupę ekspertów. Na liście podręczników zaakceptowanych do użytku w szkole znajduje się zazwyczaj od 4 do 6 pozycji do danego przedmiotu, spośród których szkoła zobowiązana jest wybrać jedną. W podjęciu decyzji dyrektorowi pomaga zazwyczaj grupa nauczycieli przedmiotu, natomiast zdanie rodziców nie jest brane pod uwagę. Dzieci uczęszczające do szkół podstawowych kupują własne podręczniki, podczas gdy starsi uczniowie wypożyczają je ze szkoły.

Przeciętna trwałość podręcznika wynosi od 4 do 5 lat. Zgodnie z rozporządzeniami wydanymi przez Ministerstwa Edukacji każdego landu, rodzice pokrywają zazwyczaj jedną trzecią kosztów zakupu podręcznika, a reszta finansowana jest przez wspólnotę związaną z miejscem zamieszkania ucznia. Ponadto rodzice zobligowani są do samodzielnego zakupu wszelkich dodatkowych pomocy naukowych, takich jak np. słowniki.

Na Słowacji podręczniki sprzedawane są przez prywatne wydawnictwa, które samodzielnie decydują o zawartych w nich treściach, jak również pokrywają wszelkie związane z publikacją koszty. Książki muszą zostać zaakceptowane przez Ministerstwo Edukacji, a następnie umieszczone na regularnie aktualizowanej liście podręczników zaakceptowanych do użytku w szkole. Wartość materiału ocenia zespół ekspertów, zwracając szczególną uwagę na zgodność treści z wymaganiami podstawy programowej. Wyboru odpowiedniego podręcznika dokonuje nauczyciel w porozumieniu z całym gronem pedagogicznym, przy czym wskazana książka musi znajdować się w spisie pozycji zatwierdzonych przez ministerstwo. Ponieważ zakup materiałów dydaktycznych jest w pełni finansowany z budżetu państwa, jedyne co szkoła musi zrobić, to zamówić odpowiednią liczbę danego typu podręczników, wypełniając formularz na wskazanej stronie internetowej. Nabyte tą drogą pomoce naukowe stanowią własność danej placówki edukacyjnej i są uczniom jedynie wypożyczane na czas roku szkolnego.

Na włoskim rynku podręczników funkcjonuje kilka wydawnictw specjalizujących się w tej dziedzinie. Wydawnictwa koordynują i finansują proces publikacji, chociaż korzystają z dofinansowania z budżetu państwa. Każdy podręcznik musi spełniać wymagania programowe uregulowane przez ministerstwo w rozporządzeniu (nr 41 z 2009 r.). Natomiast nie ma centralnej listy podręczników zatwierdzonych do użytku w szkole. We Włoszech nauczyciele mogą samodzielnie dobierać odpowiednie pomoce naukowe, które następnie zostają zatwierdzone przez grono pedagogiczne danej szkoły. Co 5-6 lat pojawiają się nowe pozycje na rynku podręczników. Podręczniki dla uczniów szkół podstawowych są darmowe – finansowane są przez władze lokalne zgodnie z obowiązującymi regulacjami. Natomiast materiały dydaktyczne dla uczniów na dalszych etapach kształcenia są nabywane we własnym zakresie. Dlatego też Ministerstwo Edukacji co roku ustala zakres cen podręczników, narzucając jednocześnie nieprzekraczalny limit wydatków na pełen zestaw książek. Aby dodatkowo ograniczyć wydatki związane z kupnem podręczników, umożliwia się uczniom wypożyczenie materiałów ze szkoły lub gwarantuje częściowy zwrot poniesionych kosztów.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Minister Edukacji Narodowej	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Konieczność organizowania i obsługi przetargów na adaptację wybranych wydań podręczników dla osób z niepełnosprawnościami Coroczne określanie listy tych podręczników na podstawie danych o wielkości sprzedaży.
Gminy	2 478	Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2017 r., Główny Urząd Statystyczny	<ul style="list-style-type: none"> Zobowiązanie gmin do uwzględniania przy ustalaniu „najbliższego przedszkola” lub „najbliższej szkoły podstawowej”, również ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego i szkoły ponadpodstawowej – poza kryterium geograficznym – także kwestii posiadania przez te placówki warunków do prowadzenia edukacji uczniów z niepełnosprawnościami oraz do zapewnienia bezpłatnego dowozu dzieci z niepełnosprawnościami do tych szkół lub przedszkoli, które spełniają oba ww. kryteria łącznie.

Wojewodowie	16	Informacja ogólnodostępna	<ul style="list-style-type: none">Konieczność zapewnienia obsługi systemu dotacji celowych na podręczniki w formach dostępnych udzielanych w związku ze zgłaszanym zapotrzebowaniem.
Podmioty prowadzące szkoły	ok. 6,7 tys., w tym 2,8 tys. jednostek samorządu terytorialnego oraz 3,9 tys. podmiotów niebędących j.s.t.	System Informacji Oświatowej, dane na dzień 30.09.2015	<ul style="list-style-type: none">Wprowadzenie możliwości ubiegania się o dotację celową na wyposażenie oddziałów gimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych i szkół artystycznych w podręczniki dostosowane oraz systemu adaptacji najpopularniejszych podręczników przedmiotowych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.Konieczność zapewnienia uczniom głuchym nauczania w Polskim Języku Migowym jako języku własnym.Zapewnienie dostępu do edukacji seksualnej w formach dostosowanych do szczególnych potrzeb odbiorczych tych uczniów,wprowadzenie dodatkowych godzin zajęć technicznych zgodnie z indywidualnymi potrzebami każdego ucznia.
Przedszkola, oddziały przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne (dyrektorzy tych placówek)	ok. 20,9 tys., w tym 11,3 tys. przedszkoli, 7,8 tys. oddziałów przedszkolnych, 94 zespoły wychowania przedszkolnego i 1,8 tys. punktów przedszkolnych	Szkoły w systemie oświaty, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017, Główny Urząd Statystyczny 2017	<ul style="list-style-type: none">Zobowiązanie przedszkoli i innych placówek prowadzących wychowanie przedszkolne położonych najbliżej miejsca zamieszkania dziecka z niepełnosprawnością do niezwłocznego zapewnienia warunków umożliwiających kształcenie dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności
Szkoły (dyrektorzy szkół)	ok. 27,4 tys., w tym 13,5 tys. szkół podstawowych i 13,8 tys. ponadpodstawowych (7,5 tys. gimnazjów, 4,1 tys. szkół zawodowych, 2,2 tys. liceów ogólnokształcących) oraz 764 szkoły artystyczne	Szkoły w systemie oświaty, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017, Główny Urząd Statystyczny 2017	<ul style="list-style-type: none">Wprowadzenie możliwości ubiegania się o dotację celową na wyposażenie oddziałów gimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych i szkół artystycznych w podręczniki dostosowane oraz systemu adaptacji najpopularniejszych podręczników przedmiotowych do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.Zobowiązanie dyrektorów szkół ponadpodstawowych i artystycznych do ustalania zapotrzebowania na podręczniki w formach dostępnych oraz ich dostarczania uczniom.Konieczność zapewnienia uczniom niesłyszącym nauczania w polskim języku migowym jako języku własnym,możliwości pogłębiania znajomości kultury osób z niepełnosprawnością słuchu.

			<ul style="list-style-type: none">• Zapewnienie dostępu do edukacji seksualnej w formach dostosowanych do specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych tych uczniów,
Uczniowie niepełnosprawni	ok. 136,2 tys., w tym 68,8 tys. w szkołach podstawowych (w tym 23,2 w szkołach podstawowych specjalnych), 47,4 tys. w gimnazjach (w tym 23,8 w gimnazjach specjalnych), 15 tys. w szkołach zawodowych, 5 tys. w liceach ogólnokształcących (w tym 1,1 tys. w liceach ogólnokształcących specjalnych)	„Uczniowie i studenci niepełnosprawni”, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych 2016	<ul style="list-style-type: none">• Przyznanie uprawnienia i doprecyzowanie trybu kierowania do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych skarg lub wniosków dotyczących sposobu wdrażania rozwiązań z zakresu uniwersalnego projektowania w obszarze oświaty i wychowania.• Wprowadzenie ustawowych gwarancji dostępu do podręczników i materiałów dydaktycznych w formach dostępnych.• Zapewnienie dostępu do edukacji seksualnej w formach dostosowanych do specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych tych uczniów,
Uczniowie głusi	ok. 1,6 tys., w tym 723 w szkołach podstawowych, 459 w gimnazjach, 203 w szkołach zawodowych, 47 w liceach profilowanych i 236 w liceach ogólnokształcących	„Uczniowie i studenci niepełnosprawni”, Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych 2016	<ul style="list-style-type: none">• Stworzenie ustawowych gwarancji nauczania w polskim języku migowym jako języku własnym osób głuchych, a także możliwości pogłębiania – w ramach edukacji szkolnej w szkołach publicznych – znajomości kultury osób z niepełnosprawnością słuchu.
Wydawcy podręczników szkolnych	ok. 70 podmiotów	Dane Ministerstwa Edukacji Narodowej	<ul style="list-style-type: none">• Dostosowanie podręczników i materiałów dydaktycznych do produkcji w formach dostępnych do specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych osób z niepełnosprawnościami określonego rodzaju.
Przedsiębiorcy – produkcja podręczników i materiałów dydaktycznych w formach dostępnych, produkcja i dystrybucja niezbędnych	Brak danych	Brak danych	<ul style="list-style-type: none">• Konieczność zwiększenia podaży rozwiązań z zakresu formatów dostosowanych

urządzeń lub programów												
5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji												
Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:												
1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);												
2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.												
W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie 40 środowiskowych debat konsultacyjnych w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.												
W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione propozycje zmian prawnych zawartych w projekcie, które zostały ocenione pozytywnie.												
6. Wpływ na sektor finansów publicznych												
(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	38,8	38,7	38,5	38,4	38,2	38,1	37,9	37,8	37,6	37,5	37,3	418,8
budżet państwa	21,5	21,5	21,4	21,4	21,3	21,3	21,2	21,2	21,1	21,1	21,0	234,0
JST	17,3	17,2	17,1	17,0	16,9	16,8	16,7	16,6	16,5	16,4	16,3	184,8
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-38,8	-38,7	-38,5	-38,4	-38,2	-38,1	-37,9	-37,8	-37,6	-37,5	-37,3	-418,8
budżet państwa	-21,5	-21,5	-21,4	-21,4	-21,3	-21,3	-21,2	-21,2	-21,1	-21,1	-21,0	-234,0
JST	-17,3	-17,2	-17,1	-17,0	-16,9	-16,8	-16,7	-16,6	-16,5	-16,4	-16,3	-184,8
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródła finansowania	Budżet państwa. Budżety jednostek samorządu terytorialnego.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>W związku z proponowanym zakresem rekomendacji, a także uwzględniając przekrojowy charakter projektu, należy przyjąć, że zasadniczy wpływ na sektor finansów publicznych, w szczególności po stronie wydatków, będą mieć rekomendacje dotyczące wdrożenia modelu edukacji włączającej w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none">– zapewnienia uczniom dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych w formach dostępnych do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych na wszystkich poziomach edukacji szkolnej oraz wprowadzenie systemu pełnej dostępności co najmniej trzech podręczników z każdego przedmiotu w formach dostępnych,– nadania polskiemu językowi migowemu statusu własnego języka osób niesłyszących i wprowadzenia obowiązku prowadzenia zajęć dydaktycznych adresowanych do tych osób w tym języku, w tym zapewnienie im możliwości nauczania i zaliczania przedmiotów w polskim języku migowym,– zobowiązania przedszkoli i szkół najbliższej położonych względem miejsca zamieszkania dzieci z niepełnosprawnościami do dostosowania warunków prowadzonej działalności wychowawczej do specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych tych dzieci (odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności), a także zobowiązania gmin do uwzględniania kryterium dostosowania warunków kształcenia i wychowania przy ustalaniu „najbliższego przedszkola” i „najbliższej szkoły podstawowej” przy zapewnianiu bezpłatnego dowozu dzieci z niepełnosprawnościami do tych placówek. <p>Przyjęte wyliczenia mają charakter wartości maksymalnych w zakresie dotyczącym podręczników w formach dostępnych, tj. zostały przeprowadzone w oparciu o założenie, że wszyscy uczniowie z niepełnosprawnościami będą korzystali z prawa do podręczników w takiej formie, i to w obu przewidzianych trybach: na podstawie indywidualnego zapotrzebowania oraz w oparciu o listę ministerialną.</p> <p>Natomiast w zakresie kosztów dowozu dzieci do przedszkoli i szkół podstawowych bezpłatnym transportem zapewnianym przez gminę za punkt wyjścia przyjęto uśredniony koszt, bazujący na założeniu, że nie w każdym przypadku konieczna będzie zmiana dotychczasowej placówki docelowej.</p> <p>Koszt wykazany w tabeli w rozkładzie na kolejne lata w zakresie dotyczącym ponoszonych przez j.s.t. kosztów przewozu najmniejszych dzieci (w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym) został odpowiednio skorygowany w dół w związku z prognozowanymi przez GUS zmianami w dynamice urodzeń i rozwoju demograficznego Polski („Prognoza ludności na lata 2014-2050”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014). Stosowna korekta została również zastosowana dla wyliczeń dotyczących wydatków budżetu państwa – w związku ze stopniowo zmniejszającą się liczbą uczniów szkół ponadpodstawowych.</p> <p>Szczegółowe założenia przyjęte przy obliczeniach są następujące:</p> <ul style="list-style-type: none">– prognoza liczby uczniów z niepełnosprawnościami w szkołach ponadpodstawowych w latach 2018-2027, dla których niezbędny będzie zakup odpowiednio dostosowanych podręczników, przy czym:

- średni koszt sfinansowania podręczników dostosowanych na podstawie indywidualnego zapotrzebowania przyjęto na poziomie 120 zł na ucznia (określony na podstawie przemnożenia średniej liczby przedmiotów oraz średniego kosztu sfinansowania podręcznika przyjmowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (25 zł) w wyliczeniach dotyczących refundacji podręczników i materiałów edukacyjnych, powiększonego o szacowany koszt dostosowania),
- wysokość dotacji celowej na wyposażenie szkół w podręczniki umieszczone na liście MEN przyjęto na poziomie przewidzianej w projekcie kwoty 250 zł na ucznia;
- uwzględniono zróżnicowanie źródła dotacji – w przypadku szkół prowadzonych przez j.s.t. dotacja będzie udzielana ze środków budżetu państwa, natomiast w przypadku szkół prowadzonych przez inne podmioty – ze środków j.s.t.;
- prognoza liczby dzieci z niepełnosprawnościami w latach 2018-2027 oraz średni roczny koszt dowozu dzieci i uczniów ponoszony przez gminy w wysokości 1.818 zł na dziecko (określony na podstawie informacji o wynikach kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli: „Wykonywanie przez gminy obowiązku dowożenia dzieci i uczniów do przedszkoli i szkół”, Warszawa 2016: <https://www.nik.gov.pl/plik/id,11773,vp,14141.pdf>) oraz jego uśredniony prognozowany wzrost związany z koniecznością zapewnienia dowozu do przedszkoli i szkół zapewniających odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności warunki opieki i nauczania na poziomie 100 zł na dziecko w skali roku (przy założeniu, że zobowiązanie do uwzględnienia dodatkowych kryteriów, obok kryteriów geograficznych, wiąże się ze zwiększeniem kosztów dowozu, a jednocześnie – że nie w każdym przypadku konieczna będzie zmiana dotychczasowej placówki docelowej).

Za niemożliwe do oszacowania na poziomie Oceny Skutków Regulacji do projektu ustawy przyjęto koszty:

- zapewnienia uczniom niestyszącym nauczania w polskim języku migowym jako ich języku własnym – ze względu na zróżnicowanie form realizacji tego obowiązku oraz fakt, że szczegółowe zasady i sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych (które będą determinowały wysokość tych kosztów) zostały przekazane do uregulowania w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (stosowna Ocena Skutków Regulacji powinna być zatem częścią uzasadnienia projektu tego rozporządzenia),
- dostosowania warunków prowadzenia działalności wychowawczej przez przedszkola i placówki przedszkolne położone najbliżej miejsca zamieszkania dziecka z niepełnosprawnością do niezwłocznego zapewnienia warunków umożliwiających kształcenie dzieci z danym rodzajem niepełnosprawności, jeśli warunków takich nie spełniają – ze względu na istotne zróżnicowanie zmiennych kształtujących te koszty (rodzaj niepełnosprawności dziecka mającego miejsce zamieszkania w pobliżu danej placówki i wynikające stąd jego szczególne potrzeby; zróżnicowanie warunków technicznych, organizacyjnych i kadrowych istniejących w danej placówce w chwili ustalenia, że zachodzi potrzeba wprowadzenia dostosowań; zakres i charakter ustalanych każdorazowo indywidualnie niezbędnych dostosowań).

Skutki finansowe określono przy uwzględnieniu Wytycznych, dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych, będących

	podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw (Aktualizacja – październik 2017 r.).
--	---

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	-						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Lepszy dostęp uczniów i dzieci z niepełnosprawnościami do wychowania i edukacji prowadzonych w sposób dostosowany do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych. Zmniejszenie nakładów na podręczniki w formach dostępnych, zwiększenie gwarancji pełnej realizacji prawa do bezpłatnego dowozu dzieci z niepełnosprawnościami do odpowiednich placówek (przedszkola, szkoły podstawowe) i związane z tym oszczędności po stronie gospodarstw domowych.						
Niemierzalne	uczniowie z niepełnosprawnościami	Szersza integracja uczniów z niepełnosprawnościami w ramach modelu tzw. edukacji włączającej; likwidacja mechanizmów o segregującym działaniu lub skutkach.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		<p>Celem projektowanej nowelizacji nie jest wpływanie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość.</p> <p>Oddziaływanie na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe będzie miało charakter pośredni jako konsekwencja wprowadzanych zmian służących pełnemu wdrożeniu w Polsce modelu tzw. edukacji włączającej.</p>						

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

☐ nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
<p>Komentarz:</p> <p>Zwiększenie obciążeń regulacyjnych przybierze postać zwiększenia liczby dokumentów i procedur w związku z:</p> <ul style="list-style-type: none">– koniecznością zapewnienia dostępu uczniom z niepełnosprawnościami do podręczników i materiałów dydaktycznych w formacie dostosowanym do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych, a także do odpowiednio prowadzonej edukacji seksualnej i dodatkowych godzin zajęć technicznych. <p>Podmioty obowiązane będą musiały wprowadzić odpowiednie środki organizacyjne, techniczne i kadrowe umożliwiające identyfikację zapotrzebowania uczniów z niepełnosprawnościami na:</p> <ul style="list-style-type: none">– podręczniki i materiały w formach dostępnych (w podziale na ich poszczególne rodzaje), obsługę procesu przetargowego, a także procesu zamawiania, produkcji, odbioru i rozliczania materiałów oraz ich dystrybuowania zgodnie z ustalonym zapotrzebowaniem,– prowadzenie zajęć z zakresu edukacji seksualnej w formach dostosowanych do ich szczególnych potrzeb odbiorczych,– dodatkowych godzin zajęć technicznych dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną według indywidualnych potrzeb każdego ucznia, <p>Wprowadzane obciążenia, w zakresie dotyczącym dostępności materiałów dydaktycznych w formach dostępnych, są przystosowane do elektronizacji i mogą być obsługiwane za pośrednictwem systemów teleinformatycznych utrzymywanych przez adresatów regulacji.</p> <ul style="list-style-type: none">– doprecyzowaniem trybu składania i obsługi skarg lub wniosków kierowanych do Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami dotyczących wprowadzanych w obszarze oświaty i wychowania rozwiązań z zakresu uniwersalnego projektowania,– zobowiązaniem przedszkoli i innych placówek przedszkolnych do dostosowania warunków prowadzonej działalności wychowawczej do szczególnych potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami danego rodzaju mających miejsce zamieszkania w pobliżu tych placówek jako „najbliższego przedszkola” – w związku z koniecznością podjęcia odpowiednich środków organizacyjnych, technicznych i kadrowych zmierzających do bieżącego identyfikowania tych potrzeb oraz wprowadzenia niezbędnych adaptacji,– obsługą obowiązków związanych z koniecznością zapewnienia uczniom głuchym dostępu do zajęć prowadzonych w polskim języku migowym, w tym zapewnienia odpowiedniej formy realizacji tego obowiązku (osobne grupy, oddziały lub szkoły albo międzyszkolne zespoły nauczania).	
9. Wpływ na rynek pracy	
<p>Proponowane zmiany będą miały korzystny wpływ na sytuację na rynku pracy dzięki zwiększeniu efektywnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do edukacji szkolnej, w tym w szkołach zawodowych, co pozytywnie wpłynie na poziom ich wykształcenia, umiejętności i kwalifikacji oraz umożliwi szerszą aktywizację zawodową absolwentów z niepełnosprawnościami i lepsze wykorzystanie ich potencjału na rynku pracy.</p> <p>Zwiększony popyt na podręczniki i materiały edukacyjne w formach dostępnych korzystnie wpłynie również na sytuację przedsiębiorców prowadzących działalność związaną z produkcją i dystrybucją takich materiałów i może doprowadzić do wzrostu zatrudnienia w tym sektorze.</p>	
10. Wpływ na pozostałe obszary	

☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	<p>Pełna realizacja modelu tzw. edukacji włączającej w dłuższej perspektywie wpłynie na sytuację i rozwój regionalny m.in. wskutek zwiększenia efektywnego dostępu osób z niepełnosprawnościami do edukacji na wszystkich poziomach, która będzie prowadzona w sposób odpowiednich do ich szczególnych możliwości i potrzeb odbiorczych, w tym także do edukacji w szkołach zawodowych.</p> <p>Obowiązek zapewnienia uczniom z niepełnosprawnościami dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych w formach dostępnych do ich szczególnych potrzeb i możliwości wpłynie również na informatyzację w obszarze oświaty i wychowania, część rozwiązań technicznych służących takiemu dostosowaniu ma bowiem charakter rozwiązań informatycznych, które wymagają odpowiedniego osadzenia w infrastrukturze informatycznej szkół. Projektowane rozwiązania spełniają wymagania interoperacyjności i neutralności technologicznej.</p>	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Proponuje się, by projektowane zmiany weszły w życie z zachowaniem niezbędnego okresu <i>vacatio legis</i> liczącego 6 miesięcy.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
<p>Po pięciu latach od dnia wejścia w życie projektowanej regulacji zostanie przeprowadzona Ocena funkcjonowania ustawy (OSR <i>ex post</i>), która będzie zawierała ewaluację efektów jej funkcjonowania.</p> <p>Ponadto, ponieważ projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce, podmiotem właściwym do kontrolowania stopnia realizacji praw wynikających z Konwencji jest Rzecznik Praw Obywatelskich. RPO stale monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.</p>		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Brak.		

KULTURA FIZYCZNA

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 MODYFIKACJA ROZWIĄZAŃ PRAWNYCH W ZAKRESIE ORGANIZACJI I PROMOWANIA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ WŚRÓD OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI – OBLIGATORYJNY ELEMENT STATUTU UCZNIOWSKICH KLUBÓW SPORTOWYCH

Rekomendacja przewiduje wprowadzenie obowiązku określenia w statutach uczniowskich klubów sportowych form działalności podejmowanej w celu zwiększania dostępności dla osób z niepełnosprawnościami sportu rozwijanego przez klub, w szczególności sposobów aktywizacji sportowej osób z niepełnosprawnościami lub promocji sportu w ich środowisku także w formach dostosowanych komunikacyjnie (o ile są niezbędne w danym środowisku osób z niepełnosprawnościami).

Oczekiwanym skutkiem wejścia w życie nowelizacji będzie zainicjowanie działań aktywizacyjnych w obszarze sportu dla osób z niepełnosprawnościami w środowisku szkolnym, w szczególności dla uczniów z niepełnosprawnościami, co będzie jednocześnie ważnym czynnikiem rehabilitacji i integracji społecznej.

2 MODYFIKACJA ROZWIĄZAŃ PRAWNYCH W ZAKRESIE ORGANIZACJI I PROMOWANIA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ WŚRÓD OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI – OBLIGATORYJNY ELEMENT STATUTU ZWIĄZKÓW SPORTOWYCH

Rekomendacja przewiduje wprowadzenie obowiązku określenia w statutach polskich związków sportowych form działalności podejmowanej w celu zwiększania dostępności dla osób z niepełnosprawnościami sportu rozwijanego i reprezentowanego przez związek, w szczególności sposobów aktywizacji sportowej osób z niepełnosprawnościami lub promocji sportu w ich środowisku także w formach dostosowanych komunikacyjnie (o ile są niezbędne w danym środowisku osób z niepełnosprawnościami).

Oczekiwanym efektem jest zainicjowanie działań aktywizacyjnych w obszarze sportu dla osób z niepełnosprawnościami, co będzie jednocześnie ważnym czynnikiem rehabilitacji i integracji społecznej.

3 DOPRECYZOWANIE MOŻLIWOŚCI DOTOWANIA DZIAŁALNOŚCI POLEGAJĄCEJ NA WSPIERANIU AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ WŚRÓD OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendacja zakłada uregulowanie możliwości przeznaczania dotacji celowej z budżetu jednostki samorządu terytorialnego na podstawie uchwały, o której mowa w art. 27 ust. 2 ustawy o sporcie, przez klub sportowy na wspieranie działalności sportowej wśród osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza poprzez zachęcanie tych osób do uprawiania sportu, pomoc tym osobom przy organizowaniu i prowadzeniu działalności sportowej oraz dostosowanie obiektów sportowych do ich potrzeb lub zakupie odpowiedniego sprzętu.

4 WPROWADZENIE USTAWOWYCH GWARANCJI PRZEZNACZANIA PRZYNAJMNIEJ MINIMALNEJ CZĘŚCI DOFINANSOWANIA UZYSKIWANEGO PRZEZ PODMIOT SPORTOWY NA AKTYWIZACJĘ SPORTOWĄ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendacja zakłada określenie w ustawie o sporcie minimalnej wielkości środków finansowych przeznaczanych przez kluby sportowe z otrzymanej dotacji celowej na włączenie osób z niepełnosprawnościami w dotowane przedsięwzięcie sportowe lub rezultat tego przedsięwzięcia, co może polegać w szczególności na przygotowaniu zajęć sportowych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przygotowaniu odpowiednich wydarzeń w ramach realizowanego przedsięwzięcia sportowego, zakupieniu odpowiedniego sprzętu, promocji uprawianej dyscypliny sportu wśród osób z niepełnosprawnościami, a także dostosowaniu innych zadań, realizowanych przez klub sportowy zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy o sporcie; rekomendacja przewiduje próg minimalny finansowania w postaci 15% otrzymanej dotacji celowej, co jest uzasadnione estymowaną wielkością populacji osób z niepełnosprawnościami w polskim społeczeństwie.

Przy czym wprowadzony zostanie mechanizm racjonalizacji gospodarczej proponowanego wymogu przeznaczania 15% kwoty otrzymanej dotacji celowej, tj. przyznana zostanie organom stanowiącym jednostki samorządu terytorialnego wydającym uchwałę o dotacji celowej dla klubu sportowego kompetencja do zwolnienia klubu w tej uchwale z obowiązku wydatkowania 15% dotacji na cele związane z aktywizacją osób z niepełnosprawnością lub adekwatnego w lokalnych warunkach demograficznych obniżenia wysokości ustawowego parytetu, o ile wydatkowanie 15% dotacji celowej jest niecelowe.

Oczekiwanym efektem tej zmiany jest zagwarantowanie efektywności działań sportowych i promocyjnych ukierunkowanych na osoby z niepełnosprawnościami, autonomicznie określonych przez kluby sportowe w ramach uwarunkowań rozwijanej dyscypliny sportu, poprzez nałożenie na kluby sportowe obowiązku wydatkowania minimalnej wysokości środków finansowych na realizację deklarowanych i planowanych działań aktywizacyjno-promocyjnych; finalnym oczekiwanym efektem jest zwiększenie dostępności sportu dla

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

osób z niepełnosprawnościami, czego następstwem powinno być zwiększenie tej formy aktywności społecznej w środowiskach osób z niepełnosprawnościami.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o sporcie

Art. 1 W ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2017 r. poz. 1463 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 4 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Uczniowski klub sportowy działa na zasadach przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1393 i 1923), z wyłączeniem przepisów dotyczących rejestracji, przy czym statut uczniowskiego klubu sportowego określa działania podejmowane w celu zwiększania dostępności dla osób niepełnosprawnych działalności sportowej prowadzonej przez klub, w szczególności sposoby aktywizacji sportowej osób niepełnosprawnych lub promocji sportu w ich środowisku także w formach dla nich dostępnych”;

2) w art. 11 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Statut polskiego związku sportowego określa działania podejmowane w celu zwiększania dostępności dla osób niepełnosprawnych działalności sportowej prowadzonej przez związek, a także sposób promocji uprawianej dyscypliny, także w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych”;

3) w art. 28 dodaje się ust. 3 – 5 w brzmieniu:

„3. Dotacja, o której mowa w ust. 1 może zostać przyznana w całości również na wspieranie działalności sportowej wśród osób niepełnosprawnych, zwłaszcza poprzez zachęcanie tych osób do uprawiania sportu, pomoc przy organizowaniu i prowadzeniu działalności sportowej oraz dostosowanie obiektów sportowych do potrzeb osób niepełnosprawnych lub zakupie odpowiedniego sprzętu.

4. Klub sportowy, który otrzymał dotację z budżetu jednostki samorządu terytorialnego, o której mowa w ust. 1, na cel inny niż wskazany w ust. 3 przeznaczca co najmniej 15% jej wysokości na włączenie osób niepełnosprawnych w dotowane przedsięwzięcie sportowe lub rezultat tego przedsięwzięcia, co może

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

polegać w szczególności na przygotowaniu zajęć sportowych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przygotowaniu odpowiednich wydarzeń w ramach realizowanego przedsięwzięcia sportowego, zakupieniu odpowiedniego sprzętu, promocji uprawionej dyscypliny sportu wśród osób z niepełnosprawnościami, a także dostosowaniu innych zadań, o których mowa w ust. 2.

5. Jeżeli ze względu na lokalną strukturę demograficzną wydatkowanie dotacji celowej w sposób wskazany w ust. 4 jest niecelowe, to w uchwale, o której mowa w ust. 1, klub sportowy może być z tego obowiązku zwolniony lub część środków przeznaczonych na włączenie osób niepełnosprawnych odpowiednio pomniejszona”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: KULTURA FIZYCZNA

Dział administracji rządowej: KULTURA FIZYCZNA

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882); dalej jako „KPON” lub „Konwencja”. Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

W obecnym stanie prawnym część przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych nie została wdrożona. Tymczasem sama Konwencja w art. 4 ust. 1 lit. a) wprowadza wymóg podjęcia przez Państwa Strony wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw uznanych w tej Konwencji. Polska ustawą z dnia 15 czerwca 2012 r. ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, w związku z czym powinna podjąć wszelkie odpowiednie środki ustawodawcze w celu jej pełnego wdrożenia.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych**, na które mogą natrafić osoby z niepełnosprawnościami, dążąc do korzystania z prawa człowieka na zasadzie równości.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji **prawa do uczestniczenia w działalności sportowej i jej rozwijania**, o którym mowa w art. 30 ust. 5 Konwencji.

Barieri prawne we wdrażaniu art. 30 KPON określone zostały na podstawie:

- analizy jakościowej treści kwestionariuszy opinii doradczych, wypełnionych przez uczestników debaty doradczo-programowej pn. *Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie (Art. 30)*, która odbyła się w Warszawie dnia 15 lipca 2016 roku,
- analizy literatury przedmiotu oraz w drodze odniesienia podnoszonych w niej problemów do tekstów aktów normatywnych (metoda egzegetyczno-dogmatyczna).

W zakresie rekreacji i wypoczynku została zidentyfikowana w obowiązującym stanie prawnym bariery w postaci:

- 1) Braku wystarczających rozwiązań prawnych w zakresie organizacji i promowania aktywności fizycznej wśród osób z niepełnosprawnościami. Rozwój aktywności fizycznej osób z niepełnosprawnościami wynika przede wszystkim ze stopniowego wzrostu świadomości tych osób. Władze publiczne, chociaż aktywnie wspierają sport osób z niepełnosprawnościami na poziomie profesjonalnym (kadra paraolimpijska), nie podejmują koniecznych działań pozwalających na rzeczywistą realizację obowiązku wynikającego z art. 30 ust. 5 lit. a/ KPN. Właściwe wspieranie aktywności fizycznej wymaga pracy w społecznościach, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, należy zatem zaproponować rozwiązanie prawne uwzględniające instytucje działające na poziomie lokalnym.
- 2) Niedookreślenia w przepisach prawnych możliwości dotowania działalności polegającej na wspieraniu aktywności fizycznej wśród osób z niepełnosprawnościami oraz braku ustawowych gwarancji przeznaczania przynajmniej minimalnej części dofinansowania uzyskiwanego przez podmiot sportowy na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnościami i promocję sportu w środowiskach tych osób.

Regulacje prawa krajowego dotyczące sportu nie odnoszą się do problemów osób z niepełnosprawnościami związanych z aktywnością sportową. Obecny poziom regulacji nie jest wystarczający i nie zapewnia wdrożenia wymogów art. 30 ust. 5 KPN, niezbędne jest zatem wprowadzenie rozwiązań zaproponowanych w projekcie w drodze nowelizacji ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1463 ze zm.); dalej: „ustawa o sporcie”.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt aktu nowelizującego przewiduje zmiany w ustawie o sporcie polegające na:

1. Wprowadzeniu obowiązku określenia w statutach uczniowskich klubów sportowych form działalności podejmowanej w celu zwiększania dostępności dla osób z niepełnosprawnościami sportu rozwijanego przez klub, w szczególności sposobów aktywizacji sportowej osób z niepełnosprawnościami lub promocji sportu w ich środowisku także w formach dostosowanych komunikacyjnie (o ile są niezbędne w danym środowisku osób z niepełnosprawnościami) – nowelizacja art. 4 ust. 2 ustawy o sporcie.
 - oczekiwany efekt jest zainicjowanie działań aktywizacyjnych w obszarze sportu dla osób z niepełnosprawnościami w środowisku szkolnym, w szczególności dla uczniów z niepełnosprawnościami, co będzie jednocześnie ważnym czynnikiem rehabilitacji i integracji społecznej;
2. Wprowadzeniu obowiązku określenia w statutach polskich związków sportowych form działalności podejmowanej w celu zwiększania dostępności dla osób z niepełnosprawnościami sportu rozwijanego i reprezentowanego przez związek, w szczególności sposobów aktywizacji sportowej osób z niepełnosprawnościami lub promocji sportu w ich środowisku także w formach dostosowanych komunikacyjnie (o ile są niezbędne w danym środowisku osób z niepełnosprawnościami) – nowelizacja art. 11 ustawy o sporcie.
 - oczekiwany efekt jest zainicjowanie działań aktywizacyjnych w obszarze sportu dla osób z niepełnosprawnościami, co będzie jednocześnie ważnym czynnikiem rehabilitacji i integracji społecznej;
3. Wprowadzeniu rozwiązań prawnych w zakresie finansowania działalności sportowej, tj.:
 - a) uregulowanie możliwości przeznaczania dotacji celowej z budżetu jednostki samorządu terytorialnego na podstawie uchwały, o której mowa w art. 27 ust. 2 ustawy o sporcie, przez klub sportowy na wspieranie działalności sportowej wśród osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza poprzez zachęcanie tych osób do uprawiania sportu, pomoc tym osobom przy organizowaniu i prowadzeniu działalności sportowej oraz dostosowanie obiektów sportowych do ich potrzeb lub zakupie odpowiedniego sprzętu – dodanie do art. 28 ustawy o sporcie ustępu 3;
 - b) określenie w ustawie o sporcie minimalnej wielkości środków finansowych przeznaczanych przez kluby sportowe z otrzymanej dotacji celowej na włączenie osób z niepełnosprawnościami w dotowane przedsięwzięcie sportowe lub rezultat tego przedsięwzięcia, co może polegać w szczególności na: przygotowaniu zajęć sportowych dostosowanych do potrzeb osób z

niepełnosprawnościami; przygotowaniu odpowiednich wydarzeń w ramach realizowanego przedsięwzięcia sportowego; zakupieniu odpowiedniego sprzętu; promocji uprawianej dyscypliny sportu wśród osób z niepełnosprawnościami; a także dostosowaniu innych zadań, realizowanych przez klub sportowy zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy o sporcie. Rekomendacja przewiduje próg minimalny finansowania w postaci 15% otrzymanej dotacji celowej, co jest uzasadnione estymowaną wielkością populacji osób z niepełnosprawnościami w polskim społeczeństwie na podstawie NSL z 2011 r. (11% osób z niepełnosprawnością biologiczną), przy uwzględnieniu tendencji wzrostowej, uwidocznionej przez Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia z 2014 r. – dodanie w art. 28 ustawy o sporcie ustępu 4;

c) wprowadzeniu mechanizmu racjonalizacji gospodarczej proponowanego wymogu przeznaczania 15% kwoty otrzymanej dotacji celowej, tj. przyznanie organom stanowiącym jednostki samorządu terytorialnego wydającym uchwałę o dotacji celowej dla klubu sportowego kompetencji do zwolnienia klubu w tej uchwale z obowiązku wydatkowania 15% dotacji na cele związane z aktywizacją osób z niepełnosprawnością lub adekwatnego w lokalnych warunkach demograficznych obniżenia wysokości ustawowego parytetu, jeśli wydatkowanie 15% dotacji celowej jest niecelowe – dodanie w art. 28 ustawy o sporcie ustępu 5.

- oczekiwany efektem jest zagwarantowanie efektywności działań sportowych i promocyjnych ukierunkowanych na osoby z niepełnosprawnościami, autonomicznie określonych przez kluby sportowe w ramach uwarunkowań rozwijanej dyscypliny sportu, poprzez nałożenie na kluby sportowe obowiązku wydatkowania minimalnej wysokości środków finansowych na realizację deklarowanych i planowanych działań aktywizacyjno-promocyjnych; finalnym oczekiwanym efektem jest zwiększenie dostępności sportu dla osób z niepełnosprawnościami, czego następstwem powinno być zwiększenie tej formy aktywności społecznej w środowiskach osób z niepełnosprawnościami.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Włochy

System prawa włoskiego zawiera regulację w postaci Ogólnego Prawa Politycznego 104/92 (*General Policy Law 104/92*), zgodnie z którym osobom z niepełnosprawnościami zapewniona jest dostępność przestrzeni publicznej oraz obiektów sportowych związanych z rekreacją oraz kulturą (stadiony, kina, muzea, teatry, itd.). Przepisy nakładają obowiązek usunięcia wszelkich barier, które uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnościami uprawianie sportu w obiektach do tego przeznaczonych. Ponadto prawo włoskie nakłada na organy władzy publicznej obowiązek weryfikowania dostępnością obiektu sportowego dla osób z niepełnosprawnością – w przypadku basenów nie jest możliwe wydanie zgody na jego prowadzenie, jeżeli obiekt nie zawiera przynajmniej jednej kabiny i toalety dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Także Włoski Komitet Olimpijski jest zobowiązany do raportowania dostępności obiektów i usług sportowych.

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Regulacje, służące eliminacji problemu niedostępności sportu dla osób z niepełnosprawnościami, zostały przyjęte w brytyjskim prawodawstwie na poziomie horyzontalnym i były związane z wdrożeniem Ustawy o dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność - *the Disability Discrimination Act (DDA, 1995)*. Obowiązująca od 2010 r. Ustawa o równości (*the Equality Act 2010*) nakłada na wszystkich usługodawców, w tym także tych z obszaru sportu, obowiązek zapewnienia racjonalnych usprawnień. W konsekwencji kluby sportowe oraz inne podmioty sportowe są zobowiązane do antycypowania potrzeb osób z niepełnosprawnością i zapewnienia dostępu do budynków i usług sportowych.

Izrael

W przypadku porządku prawnego państwa izraelskiego kwestia dostępności sportu dla osób z niepełnosprawnościami jest regulowana nie tylko przez ogólne normy antydyskryminacyjne, lecz także przez przepisy szczegółowe. Zgodnie z ustawą nr 7240 z dnia 25 kwietnia 2013 r. wszelkie usługi sportowe mają być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, z wyłączeniami wskazanymi w art. 19 tego aktu prawnego. Regulacja izraelska koncentruje się na nałożeniu obowiązku dostępności na usługodawców z obszaru sportu, w szczególności dostępności obiektów sportowych (baseny, parki wodne, punkty sportowe), przy czym nie określa środków służących zwiększeniu aktywności sportowej osób z niepełnosprawnościami.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt			
Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenie dostępności informacji promujących aktywność sportową;• zwiększenie dostępności działalności sportowej, w szczególności zajęć sportowych, wydarzeń w ramach realizowanego przedsięwzięcia sportowego przez kluby sportowe lub związki sportowe, sprzętu sportowego;• zwiększenie aktywności sportowej w populacji osób z niepełnosprawnościami;• zwiększenia stopnia rehabilitacji i integracji społecznej poprzez udział w sporcie.
Polskie związki sportowe	70	Dane Głównego Urzędu Statystycznego za 2014 r. – Raport „Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014”, Warszawa-Rzeszów 2015	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku włączenia w działalność statutową działań związanych z aktywizacją sportową osób z niepełnosprawnościami;• nałożenie obowiązku włączenia w działalność statutową działań związanych z promocją rozwijanej dyscypliny w środowiskach osób z niepełnosprawnościami.
Kluby sportowe (w tym uczniowskie kluby sportowe)	14 009	Dane Głównego Urzędu Statystycznego za 2014 r. – Raport „Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014”, Warszawa-Rzeszów 2015	<ul style="list-style-type: none">• usunięcie wątpliwości prawnych związanych z uprawnieniem klubów sportowych niedziałających w celu osiągnięcia zysku, do ubiegania się o dotacje celowe na działania dotyczące aktywizacji sportowej osób z niepełnosprawnościami;• nałożenie obowiązku przeznaczania co najmniej 15% otrzymanej dotacji celowej na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnościami, z wyjątkiem odmiennej treści uchwały organów j.s.t. przyznające dotację, o ile wydatkowanie kwoty odpowiadającej 15% dotacji

			<p>byłoby w danym przypadku niecelowe;</p> <ul style="list-style-type: none"> włączenie osób z niepełnosprawnością w działalność klubu sportowego; społeczna integracja sportowców pełnosprawnych i osób z niepełnosprawnościami.
Uczniowskie kluby sportowe	5 923	Dane Głównego Urzędu Statystycznego za 2014 r. – Raport „Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014”, Warszawa-Rzeszów 2015	<ul style="list-style-type: none"> nałożenie obowiązku włączenia w działalność statutową działań związanych z aktywizacją sportową osób z niepełnosprawnościami, w szczególności uczniów z niepełnosprawnościami; nałożenie obowiązku włączenia w działalność statutową działań promujących uprawiany sport w środowiskach osób z niepełnosprawnościami; integracja społeczna uczniów z niepełnosprawnościami i uczniów pełnosprawnych, zainteresowanych daną dyscypliną sportu.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1 641** konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat środowiskowych została przedstawiona rekomendacja pt. **Uzupełnienie warunków i procedury otrzymywania przez kluby sportowe dotacji celowych oraz wprowadzenie dodatkowych wymagań w zakresie obligatoryjnej treści statutu klubu sportowego i związku sportowego**, która została oceniono następująco:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
-----------	----------	------------	--------

76	75	73	50
----	----	----	----

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione raczej pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

Eksperti, uczestniczący w tematycznej debacie konsultacyjnej, która miała miejsce 26 września 2017 r. w Warszawie, zauważyli, że niezbędne jest wprowadzenie mechanizmu łagodzenia rygorystyki zaproponowanego we wstępnych rekomendacjach prawnych parytetu kwoty przeznaczanej z dotacji celowej na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnościami. Ponadto podniesiono, że „odsetek powinien być uzależniony od liczby osób niepełnosprawnych w gminie”. Dlatego w ramach ostatecznej rekomendacji, zawartej w projekcie aktu normatywnego, wprowadzono mechanizm racjonalizacji gospodarczej w postaci kompetencji organu j.s.t. do obniżenia w danym przypadku ustawowego progu wydatków na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnościami lub nawet zwolnienia klubu sportowego z obowiązku ponoszenia takich wydatków z dotacji celowej. Przesłanką uruchomienia takiego mechanizmu racjonalizacji są wymogi celowości określane dla każdego przypadku w oparciu o lokalne warunki demograficzne i możliwość włączenia osób z niepełnosprawnościami do danej dyscypliny sportu (co nie zawsze będzie możliwe lub będzie możliwe tylko dla określonych typów niepełnosprawności).

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łączni e (0- 10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Proponowane rozwiązania nie wpływają na sektor finansów publicznych, ponieważ nie polegają ani na zwiększeniu, ani na obniżeniu wydatkowania, a jedynie prowadzą do zmiany zakresu kompetencyjnego organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego w przedmiocie przyznawania dotacji celowych, o których mowa w art. 28 ustawy o sporcie. Proponowane jest dodanie normy kompetencyjnej pozwalającej w sytuacji, gdy jest to celowe na miarkowanie obowiązku wydatkowania kwoty 15% dotacji celowej na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnością, a nowe wyłączenie tego obowiązku w uchwale o przyznaniu przedmiotowej dotacji.											

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami: zwiększenie dostępności działalności sportowej podmiotów sportowych, a tym samym stymulowanie rehabilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin poprzez sport.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Proponowane rozwiązania nie wpływają na bilans finansowy podmiotów sportowych, ponieważ rekomendowane w projekcie nowe obowiązki prawne mają doprowadzić do zmiany struktury wydatków otrzymywanych w obecnych ramach prawnych środków publicznych (obowiązek wydatkowania określonej ustawowo części dotacji celowej na aktywizację sportową osób z niepełnosprawnościami).							

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy

Komentarz:

9. Wpływ na rynek pracy

Wpływ pośredni na rynek pracy może polegać na okresowym wzroście popytu na usługi związane z tłumaczeniem na formy dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością (np. tłumaczy PJM, SJM) w sytuacji realizacji przez polskiej związki sportowe i kluby sportowe (uczniowskie kluby sportowe), przewidzianych w statucie działań ukierunkowanych na środowiska osób z niepełnosprawnościami wymagające zastosowania do komunikacji form dostosowanych.

10. Wpływ na pozostałe obszary
 środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne: obszar społeczny

 demografia
 mienie państwowe

 informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Istotny z perspektywy wdrożenia KPON wpływ w obszarze społecznym może polegać na podwyższeniu stopnia habilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, którzy jako sportowcy (amatorzy i profesjonalizujący się) będą uczestniczyli w ważnym aspekcie życia społecznego wraz z osobami pełnosprawnymi. Ponadto, zostanie zwiększony społeczny zakres wyłaniania profesjonalnych sportowców z niepełnosprawnościami, co będzie miało pozytywny wpływ na rozwój i poziom polskiego ruchu paraolimpijskiego.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projekt przewiduje wejście w życie po 6 miesiącach od dnia ogłoszenia ustawy nowelizującej. W okresie *vacatio legis* adresaci nowych regulacji – polskie związki sportowe i uczniowskie kluby sportowe - powinni dostosować swoje statuty, a inne kluby sportowe przygotować formy prowadzonej działalności sportowej, finansowanej z dotacji celowych na udostępnienie i włączenie dla osób z niepełnosprawnością. W tym samym okresie organy stanowiące j.s.t. będą mogły przygotować się na uwzględnienia w debacie poprzedzającej podjęcie uchwały o przyznaniu dotacji celowej warunków lokalnych (demograficznych i potrzeb osób z niepełnosprawnościami) pod kątem podjęcia decyzji o wyłączeniu lub miarkowaniu obowiązku wydatkowania przez dotowany klub sportowy 15% otrzymanego dofinansowania na sport osób z niepełnosprawnościami.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zadania nadzorcze w odniesieniu do podmiotów sportowych w ramach kompetencji przewidzianych w ustawie o sporcie będzie pełnił minister właściwy do spraw kultury fizycznej. W przedmiocie zmiany statutu polskiego związku sportowego ww. minister zgodnie z proponowanym przepisem przejściowym w terminie 6 miesięcy do dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej ponownie wyda decyzję o wyrażeniu lub odmowie wyrażenia zgody na utworzenie danego polskiego związku sportowego. Natomiast zmiana statutu uczniowskiego klubu sportowego będzie wymagała aktualizacji wpisu do ewidencji prowadzonej przez starostę.

Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji.

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

TRANSPORT

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 UCHYLENIE WYŁĄCZENIA BAZUJĄCEGO NA KRYTERIACH ILOŚCIOWYCH (LICZBA MIESZKAŃCÓW, LICZBA PASAŻERÓW) DOTYCZĄCEGO OBOWIĄZKU DOSTOSOWANIA DWORCÓW DO UDZIELANIA POMOCY OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W obszarze transportu kolejowego oraz autobusowego należy zwrócić uwagę na zakres wyłączeń od obowiązku dostosowania dworców do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej. Obowiązek ten został określony w art. 47b ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym oraz dotyczy jedynie dworców zlokalizowanych w miastach powyżej 50.000 mieszkańców i które rocznie obsługują – w zakresie odjazdów – powyżej 500.000 pasażerów.

Rekomendacja przewiduje uchylenie ww. wyłączenia bazującego na kryteriach ilościowych (liczba mieszkańców, liczba pasażerów). W konsekwencji wprowadzona zostanie obowiązkową pomoc dla osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej sprawności ruchowej we wszystkich dworcach należących (więcej niż połowa udziałów we współwłasności) do jednostek samorządu terytorialnego. Tym samym dostęp do dworców na terenach o najgorzej rozwiniętej infrastrukturze oraz w miejscowościach o niewielkiej liczbie mieszkańców zostanie znacząco poprawiony, natomiast konkretne usprawnienia będą polegać na:

- możliwości poinformowania o swoim przybyciu do terminalu i zwrócenia się o pomoc w wyznaczonych punktach,
- możliwości przemieszczenia się z wyznaczonego punktu do stanowiska odprawy, poczekalni oraz miejsca wejścia na pokład pojazdu,
- możliwości wejścia na pokład pojazdu, korzystając z wind, wózków inwalidzkich lub innej potrzebnej pomocy, odpowiednio do sytuacji,
- możliwości załadowania swojego bagażu,
- możliwości odebrania swojego bagażu,
- możliwości opuszczenia pokładu pojazdu,

- możliwości przewiezienia ze sobą w autobusie lub autokarze certyfikowanego psa asystującego,
- możliwości udania się na swoje miejsce siedzące.

2 WPROWADZENIE PRZY WYBORZE OPERATORA, OBSŁUGUJĄCEGO TRANSPORT PUBLICZNY W DANEJ GMINIE OBLIGATORYJNEGO MECHANIZMU, UWZGLĘDNIAJĄCEGO W SPECYFIKACJI ISTOTNYCH WARUNKÓW ZAMÓWIENIA PUBLICZNEGO, TO CZY ROZWIĄZANIA TECHNICZNE ZASTOSOWANE W ŚRODKACH TRANSPORTU SĄ DOSTOSOWANE DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendacja zakłada wprowadzenie przy wyborze operatora obsługującego transport publiczny w danej gminie (powiecie, województwie), obligatoryjnego mechanizmu uwzględniającego w specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego, to czy rozwiązania techniczne zastosowane w środkach transportu podmiotów ubiegających się o zamówienie są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Innymi słowy, organizatorzy takich zamówień publicznych (odpowiednio gmina, powiat, województwo, minister do spraw transportu) zostaną zobligowani do uwzględniania stopnia dostosowania środków transportu operatorów startujących w zamówieniu, ponieważ art. 25 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym jednoznacznie przesądza, że wybór najkorzystniejszej oferty dokonuje się na podstawie warunków i kryteriów określonych w specyfikacji istotnych warunków zamówienia.

Analiza postanowień obecnych specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego ujawniła zróżnicowane okresy czasu na jakie ogłaszane są takie przetargi, od rocznego do kilkuletnich. Biorąc pod uwagę ograniczony horyzont czasowy powierzania usług transportowych przewoźnikom oraz wynikający z tego fakt, że nowe zamówienia się ogłaszane z regularną częstotliwością kilku lat na te same trasy, wprowadzenie przedstawionego obowiązku spowoduje pełne dostosowanie floty pojazdów wybieranych w tym trybie w perspektywie kilkuletniej – wraz z końcem obowiązywania obecnych zamówień. Takie rozwiązanie umożliwi dodatkowo ograniczenie kosztów dostosowania pojazdów wykorzystywanych w ramach transportu publicznego, ponieważ przedsiębiorca, który przykładowo zainwestuje w dostosowane autobusy (niskopodłogowe) otrzyma następnie fundusze w wyniku wygranego przetargu na świadczenie usług przewozowych.

3 ZMIANA SPOSOBU PRZEPROWADZANIA EGZAMINU NA PRAWO JAZDY ORAZ SYSTEMU UDOSTĘPNIANIA DOSTOSOWANYCH SAMOCHODÓW OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI PRZEZ OŚRODKI SZKOLENIA KIEROWCÓW

W obszarze dostosowań w trakcie przeprowadzania egzaminu na prawo jazdy kategorii „B”: Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 czerwca 2016 r. (sygn. akt K 37/13) uznał obecnie istniejące rozwiązania w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami

w zakresie dostosowania egzaminu na prawo jazdy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami za niekonstytucyjne.

Rekomendacja zakłada zmianę systemu udostępniania dostosowanych samochodów osobom z niepełnosprawnościami przez ośrodki szkolenia kierowców. Z treści wyroku Trybunał Konstytucyjnego wynika, że ogólne uprawnienie dostarczenia przez osobę z niepełnosprawnością pojazdu przystosowanego do rodzaju schorzenia na potrzeby przeprowadzenia praktycznej części egzaminu ma charakter dostosowanie jedynie pozorne. Dlatego w obowiązującym od 2014 r. mechanizmie wypożyczania samochodu z ośrodków szkolenia kierowców wprowadzono następujące zmiany:

- jeżeli z wnioskiem o udostępnienie takiego pojazdu zgłasza się osoba niepełnosprawna to koszt takiego udostępnienia zostaje przesunięty na wojewódzki ośrodek ruchu drogowego. Pozwoli to na faktyczne przerzucenie części zobowiązań finansowych związanych z dostosowaniem egzaminu na stronę publiczną oraz ułatwi osobom z niepełnosprawnościami możliwość podejścia do praktycznej części egzaminu na prawo jazdy.
- jeżeli z wnioskiem o udostępnienie takiego pojazdu zgłasza się osoba niepełnosprawna, a ośrodek szkolenia kierowców nie ma możliwości udostępnienia pojazdu w danym terminie, to nie odmawia takiego udostępnienia (jak było dotychczas) a obligatoryjnie wyznacza najbliższy termin, w którym będzie mógł udostępnić taki pojazd.

Często jedynie ośrodki szkolenia kierowców posiadają dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami pojazdy, w związku z czym szczególnie istotne jest wykorzystanie tej floty pojazdów na etapie poprzedzającym uzyskanie prawa jazdy.

Ponadto, rekomendacja przewiduje wyraźne dopuszczenie możliwości wykorzystania własnego dostosowanego pojazdu w trakcie praktycznej części egzaminu przez osobę z niepełnosprawnościami.

Dodatkowo, rekomendacja sankcjonuje obecną praktykę udostępniania części teoretycznej egzaminu na prawo jazdy w formach dostosowanych osobom z niepełnosprawnościami poprzez wyraźne ustawowe zagwarantowanie takiej możliwości.

4 DODANIE DO LISTY OBOWIĄZKÓW ZARZĄDCY DROGI OBOWIĄZKU ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI DRÓG, CHODNIKÓW I DROGOWYCH OBIEKTÓW INŻYNIERSKICH DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ZGODNIE Z ZASADAMI UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA

W obszarze infrastruktury drogowej: przepisy ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych zawierają lukę prawną – wśród wyliczonych obowiązków zarządcy dróg brak obowiązku dostosowania infrastruktury drogowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, mimo że jest on odpowiedzialny za wykonywanie robót

interwencyjnych, robót utrzymaniowych i zabezpieczających oraz zyskuje status inwestora.

Rekomendacja przewiduje dodanie do listy obowiązków zarządcy drogi obowiązku zapewnienia dostępności dróg, chodników i drogowych obiektów inżynierskich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania. Tym samym zarządca drogi (odpowiednio: Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, zarząd województwa, zarząd powiatu, wójt, burmistrz, prezydent miasta) zyska kompetencje do przeprowadzania odpowiednich dostosowań w trakcie przeprowadzania kolejnych remontów dróg znajdujących się na obszarze zabudowanym objętym jego własnością. Wyraźnie dodanie takiego obowiązku ma również istotny walor sygnalizacyjny, jest bowiem wypowiedzią ustawodawcy, który akcentuje konieczność uwzględniania potrzeb osób z niepełnosprawnościami przy budowie nowych/remontach dotychczasowych dróg oraz chodników.

5 ZAPEWNIENIE PRZEJAZDÓW ULGOWYCH PSOM ASYSTUJĄCYM

Rekomendacja zakłada rozszerzenie pojęcia „opiekun lub przewodnik” o wszystkie psy asystujące, poprzez zapewnienie przejazdów ulgowych psom asystującym (a nie tylko jak dotychczas psom przewodnikom), co doprowadzi do zapewnienia pełniejszej ochrony osobom niepełnoprawnym w środkach komunikacji zbiorowej. Pies asystujący bowiem to nie tylko pies przewodnik (osoby niewidomej lub niedowidzącej), lecz także np. pies sygnalizujący osoby z niepełnosprawnością wzroku lub słuchu bądź pies sygnalizujący atak epilepsji.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o kierujących pojazdami oraz o zmianie niektórych innych ustaw³⁷

Art.1. W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2017 r. poz. 978 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 51 ust. 2a dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych, w przypadku zgłoszenia takiej potrzeby przez osobę niepełnosprawną nie później niż na trzy dni przed planowanym terminem egzaminu.”;

2) w art. 53 dodaje się ust. 4b w brzmieniu:

„4b. Jeżeli z wnioskiem, o którym mowa w ust. 4a wystąpi osoba niepełnosprawna koszty udostępnienia pojazdu pokrywa wojewódzki ośrodek ruchu drogowego”;

3) w art. 53a dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Jeżeli z wnioskiem o udostępnienie pojazdu wystąpiła osoba niepełnosprawna a ośrodek szkolenia kierowców nie może udostępnić pojazdu w danym terminie, ośrodek informuje o najbliższym możliwym terminie udostępnienia takiego pojazdu”;

4) po art. 53a dodaje się art. 53b w brzmieniu:

„Art. 53b. 1. Osoba niepełnosprawna może w trakcie praktycznej części egzaminu wykorzystać własny pojazd, jeżeli został dostosowany do rodzaju jej niepełnosprawności.

³⁷ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2017 r. poz. 978 ze zm.), ustawę z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2136 ze zm.), ustawę z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2200), ustawę z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 1138 ze zm.).

2. Wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego w trakcie praktycznej części egzaminu na własny koszt zapewniają, na wniosek osoby niepełnosprawnej zgłoszony co najmniej na 7 dni przed terminem egzaminu, niezbędną komunikację w formach dostępnych dla osoby niepełnosprawnej.”.

Art.2. W ustawie z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2136 ze zm.) w art. 21 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie;

„rozwiązania techniczne zastosowane w środkach transportu służące zwłaszcza zapewnieniu ochrony środowiska oraz dogodnej obsługi pasażerów;”

b) dodaje się ust. 1a o brzmieniu:

„1a. Przy udzielaniu zamówienia publicznego na wykonywanie publicznego transportu zbiorowego, w specyfikacji istotnych warunków zamówienia uwzględnia się konieczność zapewnienia w środkach transportu rozwiązań technicznych służących zapewnieniu ich dostępności dla osób niepełnosprawnych, w tym w szczególności z niepełnosprawnością ruchową.”.

Art.3. W ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2200) art. 47b otrzymuje brzmienie:

„Art. 47b. Dworzec, którego właścicielem lub współwłaścicielem w części większej niż połowa udziałów we współwłasności jest jednostka samorządu terytorialnego podlega obowiązkowi dostosowania do udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej w zakresie określonym w załączniku I lit. a do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczącego praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym i zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz. Urz. UE L 55 z 28.02.2011, str. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 181/2011”.

Art.4. W ustawie z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 1138 ze zm.) art. 1a ust. 4 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) opiekunach lub przewodnikach - należy przez to rozumieć jedną osobę pełnoletnią albo psa asystującego. W przypadku osoby niewidomej przewodnikiem może być także osoba, która ukończyła 13 lat. ”.

Art.5. W ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2222) w art. 20 pkt 20 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 21 w brzmieniu:

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

„21) Konieczność zapewnienia dostępności dróg, chodników i drogowych obiektów inżynierskich dla osób niepełnosprawnych w obszarach zabudowanych, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania.”.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: **TRANSPORT**

Nazwa działu administracji rządowej: **TRANSPORT**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt objął swoim zasięgiem także regulacje z zakresu działu administracji rządowej „Transport”.

Wśród podstawowych barier związanych z podróżowaniem osób z niepełnosprawnościami można wyróżnić kilka generalnych grupy zagadnień:

- ograniczenia związane z transportem publicznym, w szczególności transportem kolejowym;
- brak uniwersalnego projektowania infrastruktury drogowej;
- brak odpowiednich dostosowań w trakcie przeprowadzania egzaminu na prawo jazdy.

Jako uszczegółowienie ww. barier należy wymienić:

- **w obszarze transportu kolejowego oraz autobusowego: zakres wyłączeń od obowiązku dostosowania dworców do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej.** Obowiązek ten został określony w art. 47b ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym oraz dotyczy jedynie dworców zlokalizowanych w miastach powyżej 50.000 mieszkańców i które rocznie obsługują – w zakresie odjazdów – powyżej

500.000 pasażerów. W konsekwencji osoby z niepełnosprawnościami zamieszkałe na terenach o najgorzej rozwiniętej infrastrukturze transportowej oraz w miejscowościach o niewielkiej liczbie mieszkańców, które same w sobie mogą stanowić przyczynę społecznej marginalizacji, doświadczają dodatkowych utrudnień w zakresie równego z innymi osobami dostępu do środków transportu publicznego.

- **w obszarze transportu publicznego:** należy wskazać na problem związany z organizacją publicznego transportu zbiorowego na podstawie ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym jest kwestia udzielania zamówienia na wykonywanie przewozów. Przy udzielaniu zamówienia publicznego na wykonywanie publicznego transportu zbiorowego organizator tworzy specyfikację istotnych warunków zamówienia (SIWZ), w której określa warunki i kryteria, jakie musi spełnić operator publicznego transportu zbiorowego. Zgodnie z art. 21 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym w specyfikacji istotnych warunków zamówienia można uwzględnić w szczególności normy jakości i powszechną dostępność świadczonych usług, w tym rozwiązania techniczne zastosowane w środkach transportu, służące zwłaszcza zapewnieniu ochrony środowiska oraz dogodnej obsługi pasażerów, w tym osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej zdolności ruchowej. Taki sposób konstrukcji przepisu, pozostawiający swobodę wyboru organizatorowi zamówienia publicznego w przedstawionym zakresie, dopuszcza nieuwzględnianie potrzeb osób niepełnosprawnych przy kształtowaniu wymogów zamówienia. W konsekwencji obecne przepisy mogą doprowadzać do sytuacji, w której podmiot wykonujący publiczny transport zbiorowy nie zagwarantuje odpowiednio dostosowanych środków transportu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- **w obszarze dostosowań w trakcie przeprowadzania egzaminu na prawo jazdy kategorii „B”:** Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 czerwca 2016 r. (sygn. akt K 37/13) uznał obecnie istniejące rozwiązania w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami w zakresie dostosowania egzaminu na prawo jazdy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami za niekonstytucyjne. W ocenie TK: „organizacyjno-techniczna pomoc państwa w pozyskiwaniu pojazdów egzaminacyjnych przez osoby niepełnosprawne ubiegające się o uprawnienie prawa jazdy kategorii B ma wymiar symboliczny (pozorny)”. Mimo, że ustawa przewiduje możliwość skorzystania z dostosowanego pojazdu ośrodka szkolenia kierowców, który prowadził szkolenie danej osoby, to jednak koszty takiego wypożyczenia musi pokryć sama osoba z niepełnosprawnościami. Strona publiczna pozostaje bierna w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnościami, które chcą uzyskać prawo jazdy. W dalszej kolejności należy wskazać na przepisy dotyczące teoretycznej części egzaminu na prawo jazdy. W obecnym stanie prawnym nie ma przepisów gwarantujących przeprowadzenie części teoretycznej egzaminu także w formach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- **w obszarze infrastruktury drogowej:** przepisy ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych zawierają lukę prawną – wśród wyliczonych obowiązków zarządcy dróg brak obowiązku dostosowania infrastruktury drogowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, mimo że jest on odpowiedzialny za wykonywanie robót interwencyjnych, robót utrzymaniowych i zabezpieczających oraz zyskuje status inwestora. W rezultacie osoby z niepełnosprawnościami mogą doświadczać ograniczających swobodę poruszania się trudności np. w obrębie przejść dla pieszych lub przejść podziemnych.
- dostosowanie terminologii wykorzystywanej w ustawie o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego oraz w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych. W obecnym stanie prawnym pies asystujący osobie niepełnosprawnej ruchowo został wyłączony spod zakresu regulacji zawartej w ustawie o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego .

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

1. **Projekt przewiduje uchylenie wyłączenia bazującego na kryteriach ilościowych (liczba mieszkańców, liczba pasażerów) dotyczącego obowiązku dostosowania dworców do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej, co doprowadzi do jego rozszerzenia na wszystkie obiekty dworcowe. W konsekwencji wprowadzona**

zostanie obowiązkową pomocą dla osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej sprawności ruchowej we wszystkich dworcach należących (więcej niż połowa udziałów we współwłasności) do jednostek samorządu terytorialnego. Tym samym dostęp do dworców na terenach o najgorzej rozwiniętej infrastrukturze oraz w miejscowościach o niewielkiej liczbie mieszkańców zostanie znacząco poprawiony, natomiast konkretne uprawnienia będą polegać na:

- możliwość poinformowania o swoim przybyciu do terminalu i zwrócenia się o pomoc w wyznaczonych punktach,
 - możliwość przemieszczenia się z wyznaczonego punktu do stanowiska odprawy, poczekalni oraz miejsca wejścia na pokład pojazdu,
 - możliwość wejścia na pokład pojazdu, korzystając z wind, wózków inwalidzkich lub innej potrzebnej pomocy, odpowiednio do sytuacji,
 - możliwość załadunku swojego bagażu,
 - możliwość odebrania swojego bagażu,
 - możliwość opuszczenia pokładu pojazdu,
 - możliwość przewiezienia ze sobą w autobusie lub autokarze certyfikowanego psa asystującego,
 - możliwość udania się na swoje miejsce siedzące.
2. **Projekt zakłada wprowadzenie przy wyborze operatora, obsługującego transport publiczny w danej gminie (powiecie, województwie), obligatoryjnego mechanizmu, uwzględniającego w specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego, to czy rozwiązania techniczne zastosowane w środkach transportu podmiotów ubiegających się o zamówienie są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.** Innymi słowy, organizatorzy takich zamówień publicznych (odpowiednio gmina, powiat, województwo, minister do spraw transportu) zostaną zobligowani do uwzględniania stopnia dostosowania środków transportu operatorów startujących w zamówieniu, ponieważ art. 25 ustawy o publicznym transporcie zbiorowym jednoznacznie przesądza, że wybór najkorzystniejszej oferty dokonuje się na podstawie warunków i kryteriów określonych w specyfikacji istotnych warunków zamówienia.

Analiza postanowień obecnych specyfikacji istotnych warunków zamówienia publicznego ujawniła zróżnicowane okresy czasu, na jakie ogłaszane są takie przetargi - od rocznego do kilkuletnich. Biorąc pod uwagę ograniczony horyzont czasowy powierzania usług transportowych przewoźnikom oraz wynikający z tego fakt, że nowe zamówienia się ogłaszane z regularną częstotliwością kilku lat na te same trasy, wprowadzenie przedstawionego obowiązku spowoduje pełne dostosowanie floty pojazdów wybieranych w tym trybie w perspektywie kilkuletniej – wraz z końcem obowiązywania obecnych zamówień. Takie rozwiązanie umożliwi dodatkowo ograniczenie kosztów dostosowania pojazdów wykorzystywanych w ramach transportu publicznego, ponieważ przedsiębiorca, który przykładowo zainwestuje w dostosowane autobusy (niskopodłogowe) otrzyma następnie fundusze w wyniku wygranego przetargu na świadczenie usług przewozowych.

3. Projekt zakłada zmianę systemu udostępniania dostosowanych samochodów osobom z niepełnosprawnościami przez ośrodki szkolenia kierowców. Z treści wyroku Trybunał Konstytucyjnego wynika, że ogólne uprawnienie dostarczenia przez osobę z niepełnosprawnością pojazdu przystosowanego do rodzaju schorzenia na potrzeby przeprowadzenia praktycznej części egzaminu ma charakter dostosowanie jedynie pozorne. Dlatego w obowiązującym od 2014 r. mechanizmie wypożyczania samochodu z ośrodków szkolenia kierowców wprowadzono następujące zmiany:
- jeżeli z wnioskiem o udostępnienie takiego pojazdu zgłasza się osoba z orzeczoną niepełnosprawnością to koszt takiego udostępnienia zostaje przesunięty na Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego. Pozwoli to na faktyczne przerzucenie części zobowiązań finansowych związanych z dostosowaniem egzaminu na stronę publiczną oraz ułatwi

osobom z niepełnosprawnościami możliwość podejścia do praktycznej części egzaminu na prawo jazdy.

- jeżeli z wnioskiem o udostępnienie takiego pojazdu zgłasza się osoba z orzeczoną niepełnosprawnością, a ośrodek szkolenia kierowców nie ma możliwości udostępnienia pojazdu w danym terminie, to nie odmawia takiego udostępnienia (jak było dotychczas), lecz obligatoryjnie wyznacza najbliższy termin, w którym będzie mógł udostępnić taki pojazd.

Głosy wyrażane w trakcie debat konsultacyjnych zwracały uwagę, że często jedynie ośrodki szkolenia kierowców posiadają dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami pojazdy, w związku z czym szczególnie istotne jest wykorzystanie tej floty pojazdów na etapie poprzedzającym uzyskanie prawa jazdy.

Ponadto, projekt przewiduje wyraźne dopuszczenie możliwości wykorzystania własnego dostosowanego pojazdu w trakcie praktycznej części egzaminu przez osobę z niepełnosprawnościami, czym uzupełnia obecną regulację zawartą w art. 54 ust. 5 pkt 1 ustawy o kierujących pojazdami.

Dodatkowo, projekt sankcjonuje obecną praktykę udostępniania części teoretycznej egzaminu na prawo jazdy w formach dostosowanych osobom z niepełnosprawnościami poprzez wyraźne ustawowe zagwarantowanie takiej możliwości. Przepis przewiduje obowiązkowe udostępnienie części teoretycznej egzaminu przykładowo w Polskim Języku Migowym, jeżeli osoba z orzeczoną niepełnosprawnością zgłosi taką potrzebę na 3 dni przed datą samego egzaminu. Dodatkowo wsparcie tłumacza PJM będzie możliwe także w trakcie praktycznej części egzaminu na prawo jazdy po wcześniejszym zgłoszeniu takiego zapotrzebowania do WORD.

4. Projekt przewiduje dodanie do listy obowiązków zarządcy drogi obowiązku zapewnienia dostępności dróg, chodników i drogowych obiektów inżynierskich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania. Tym samym zarządca drogi (odpowiednio: Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad, zarząd województwa, zarząd powiatu, wójt, burmistrz, prezydent miasta) zyska kompetencje do przeprowadzania odpowiednich dostosowań w trakcie przeprowadzania kolejnych remontów dróg, znajdujących się na obszarze zabudowanym objętym jego własnością. Wyraźne dodanie takiego obowiązku ma również istotny walor sygnalizacyjny, jest bowiem wypowiedzią ustawodawcy, który akcentuje konieczność uwzględniania potrzeb osób z niepełnosprawnościami przy budowie nowych/remontie dotychczasowych dróg oraz chodników.
5. Rozszerzenie pojęcia „opiekun lub przewodnik” o wszystkie psy asystujące, poprzez zapewnienie przejazdów ulgowych psom asystującym (a nie tylko jak dotychczas psom przewodnikom), doprowadzi do zapewnienia pełniejszej ochrony osobom niepełnosprawnym w środkach komunikacji zbiorowej. Pies asystujący bowiem to nie tylko pies przewodnik (osoby niewidomej lub niedowidzącej), lecz także np. pies sygnalizujący osoby z niepełnosprawnością wzroku lub słuchu bądź pies sygnalizujący atak epilepsji.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Wielka Brytania

Osoby z niepełnosprawnością mają prawo uzyskania pomocy w dostaniu się do środków transportu międzymiastowego (pociągi, samoloty, statki). Dostępna jest przy tym mapa dworców dostosowanych (oraz niedostosowanych) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W przypadku tych drugich, obsługa dworca/portu musi pomóc osobie z niepełnosprawnością uzyskać realny dostęp do oferowanej usługi transportu. Szczególnie opisana jest podróż międzynarodowa poprzez porty lotnicze, wobec których stawiane są wymogi wsparcia osób niepełnosprawnych podczas checkingu, boardingu, przejścia przez kontrolę bezpieczeństwa.

W Wielkiej Brytanii istnieje mechanizm wspierający osoby z niepełnosprawnością w leasingu samochodów, silnikowych wózków dla osób z niepełnosprawnościami lub skuterów. Egzamin na prawo jazdy, niezależnie o

stopnia uciążliwości niepełnosprawności, powinien wyglądać podobnie dla wszystkich kandydatów. Osoby z trudnościami słuchu, ruchu lub w nauce mogą otrzymać dodatkowy czas, który ma służyć komunikacji egzaminatora z kandydatem, tj. m.in. za pomocą notatek pisemnych, za pomocą czytania ruchu warg lub języka migowego, również z zapewnieniem tłumacza, jeżeli jest to konieczne. Wskazany dodatkowy czas może także zostać wykorzystany jako przerwa dla kandydata, jeżeli test okazuje się dla kandydata męczący. Przy czym jako dodatkowy czas rozumie się wydłużenie legalnego okresu pomiędzy rozpoczęciem egzaminu a jego zakończeniem. Nie jest jednak on wykorzystywany w aspekcie egzaminacyjnym, a jedynie w aspekcie technicznym (komunikacyjnym). Jeżeli kandydat o to wnioskuję, egzamin może być przeprowadzony w samochodzie z automatyczną skrzynią biegów – test ten jednak spowoduje zdanie prawa jazdy tylko na takie pojazdy, co będzie zaznaczone na dokumencie prawa jazdy.

Republika Federalna Niemiec

Osoby z niepełnosprawnością mają pełne prawo do ubiegania się o prawo jazdy. Muszą przy tym uzyskać stosowne opinie lub zaświadczenia w celu potwierdzenia swoich kompetencji. Wspomniane dokumenty mają charakter dodatkowy wymagany jedynie od osób z niepełnosprawnościami. Informacje te są jednak konieczne w celu poczynienia stosownych przygotowań do egzaminu (w tym przygotowania lub sprowadzenia dostosowanego pojazdu). Egzaminy są prowadzone w sposób dostosowany do rodzaju niepełnosprawności danej osoby. Egzaminy takie mogą być przeprowadzone także przez certyfikowane podmioty zewnętrzne jak np. *TÜV Rheinland*. W Niemczech funkcjonuje ponad 15 oznaczeń (rodzajów) prawa jazdy dla osób z niepełnosprawnościami.

Główny przewoźnik niemiecki DB (*Deutsche Bahn AG*) zdecydował się na stworzenie mobilnej aplikacji na telefony i tablety, mającej ułatwić podróż osobom z niepełnosprawnościami. Aplikacja ta jest ciągle rozwijana, aktualnie posiadając funkcje dostosowanej formy (użytkownik samodzielnie wybiera czy wiadomości mają być pisane wygodną czcionką, czy czytane), monitorowanie trasy podróży i wybieranie tylko spełniającej wymogi podróźnego (wszelkie ułatwienia konieczne do samodzielnej podróży osoby z niepełnosprawnością) oraz zgłoszenie konieczności pomocy obsługi oraz jej uzyskania. Ponadto obsługa dworców, obok dostosowania architektonicznego dworców, świadoma jest dodatkowych potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz ma obowiązek świadczyć stosowne usługi dostosowawcze. Dotyczy to zarówno samych podróży, jak również jej planowania i rezerwowania.

Holandia

W Holandii prowadzono obowiązek dostosowania dworców oraz przystanków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przykładowo z wykorzystaniem specjalnych ramp podjazdowych. Z obowiązków dostosowawczych częściowo zwolnione zostały dzielnice zabytkowe, przykładowo Amsterdamu.

W roku w 2011 za pomocą *The Taxi Act* Holandia wprowadziła rozwiązanie wspierające mobilność osób z niepełnosprawnościami. Obecnie istnieją tam dwa typy taksówek: klasyczne oraz taksówki kontraktowe. Te ostatnie zapewniają transport osobom starszym, z niepełnosprawnościami oraz uczniom szkół specjalnych. Taksówki te prowadzone są w formie taksówek oraz minibusów, dopasowanych do potrzeb osób poruszających się na wózkach oraz czekających na zgłoszenie zapotrzebowania na przejazd.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> • ułatwienia dostępne wprowadzane na dworcach w mniejszych miejscowościach; • dostosowana do ich potrzeb komunikacja miejska za sprawą wyboru operatora zapewniającego

			<p>odpowiednią flotę pojazdów;</p> <ul style="list-style-type: none">• ułatwienia w zdobyciu prawa jazdy, w tym zapewnienie dostosowanego samochodu na koszt WORD;• stopniowe dostosowywanie dróg krajowych oraz samorządowych do zasad uniwersalnego projektowania, przykładowo w zakresie przejść dla pieszych (niskich krawężników, odpowiednich oznaczeń itp.).
Osoby z niepełnosprawnością ruchową	1 101 802	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• ułatwienia dostępne wprowadzane na dworcach w mniejszych miejscowościach;• dostosowana do ich potrzeb komunikacja miejska za sprawą wyboru operatora zapewniającego odpowiednią flotę pojazdów;• ułatwienia w zdobyciu prawa jazdy, w tym zapewnienie dostosowanego samochodu na koszt WORD;• stopniowe dostosowywanie dróg krajowych oraz samorządowych do zasad uniwersalnego projektowania, przykładowo w zakresie przejść dla pieszych (niskich krawężników, odpowiednich oznaczeń itp.).
Osoby z niepełnosprawnością słuchową	Okolo 50 000	Raport o osobach niepełnosprawnych w Polsce	<ul style="list-style-type: none">• ułatwienia dostępne wprowadzane na dworcach w mniejszych miejscowościach;• ułatwienia w zdobyciu prawa jazdy, w tym zapewnienie dostosowanej formy teoretycznej części egzaminu oraz wsparcie

			tłumacza PJM w trakcie praktycznej części egzaminu na prawo jazdy na koszt WORD.
Osoby z niepełnosprawnością wzrokową	155 838	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• ułatwienia dostępne wprowadzane na dworcach w mniejszych miejscowościach;• dostosowana do ich potrzeb komunikacja miejska za sprawą wyboru operatora zapewniającego odpowiednią flotę pojazdów;• stopniowe dostosowywanie dróg krajowych oraz samorządowych do zasad uniwersalnego projektowania, przykładowo w zakresie przejść dla pieszych (niskich krawężników, odpowiednich oznaczeń itp.).
Wojewódzki ośrodek ruchu drogowego	59	Rejestr internetowy ośrodków	<ul style="list-style-type: none">• ponoszenie kosztów udostępnienia przez ośrodki szkolenia kierowców dostosowanych samochodów.• zapewnienie obecności i ponoszenie kosztów tłumacza PJM w trakcie praktycznej części egzaminu na prawo jazdy – na wniosek osoby z niepełnosprawnościami
Ośrodki szkolenia kierowców	5997* *Jedynie część ośrodków posiada samochody dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Dane Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa na rok 2016	<ul style="list-style-type: none">• wyznaczenie daty udostępnienia dostosowanych samochodu w przypadku wniosku osoby z niepełnosprawnością;
Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad	1	GUS	<ul style="list-style-type: none">• remont dróg krajowych zgodny z zasadami uniwersalnego projektowania.

Zarząd województwa	16	GUS	<ul style="list-style-type: none"> remont dróg wojewódzkich zgodny z zasadami uniwersalnego projektowania.
Zarząd powiatu	314	GUS	<ul style="list-style-type: none"> remont dróg powiatowych zgodny z zasadami uniwersalnego projektowania.
Wójt/burmistrz /prezydent	2478	GUS	<ul style="list-style-type: none"> remont dróg gminnych zgodny z zasadami uniwersalnego projektowania.
Dworce należące do jednostek samorządu terytorialnego	300	Transport Publiczny	<ul style="list-style-type: none"> dostosowania w zakresie pomocy podróżnym z niepełnosprawnościami

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacją w ramach debat:

- środowiskowym – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niesprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- tematycznym – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 konsultantów 3): z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Wprowadzenie efektywnej pomocy władz publicznych w zakresie przeprowadzania egzaminu państwowego na prawo jazdy kategorii „B”

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
103	86	49	10

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	łącznie (0-10)

Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	< 28,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 28,1
budżet państwa	< 28	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 28
JST	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 0,1	< 1
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Środki JST i środki z budżetu państwa – dotacja celowa na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>W zakresie rozszerzenia obowiązków dostosowania samorządowych dworców do potrzeb osób z niepełnosprawnościami należy zwrócić uwagę na uzasadnienie do ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw, która wprowadziła ten obowiązek do polskiego porządku prawnego, ograniczając go jednakże do 21 największych dworców w Polsce. Projektodawca przewidział wówczas, że koszt indywidualnego dostosowania danego dworca do obowiązków przewidzianych tą ustawą należy oszacować na poziomie 100 519 zł. Biorąc pod uwagę, że obecny projekt nie rozszerza spektrum obowiązków dostosowawczych, a jedynie zakres przedmiotowy (liczbę dworców) jednostek objętych tym obowiązkiem - to przedstawione wówczas koszty należy uznać za aktualne.</p> <p>Organy samorządu terytorialnego posiadają obecnie około 300 dworców³⁸ w Polsce, od tej liczby należy jednak odjąć 21 dostosowanych dworców na podstawie ww. nowelizacji ustawy o transporcie drogowym.</p> <p>279 samorządowych dworców x 100 519 zł = 28 044 801 zł. W budżecie należy zabezpieczyć zbliżoną kwotę celem dotowania działań samorządów zmierzających do zwiększenia dostępności transportu publicznego dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>W zakresie przerwania na wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego ciężaru finansowania udostępnienia przez ośrodki szkolenia kierowców dostosowanego samochodu na potrzeby części praktycznej na prawo jazdy to na podstawie własnej analizy rynkowej średni koszt udostępnienia takiego samochodu wynosi 65 zł za godzinę. Praktyczna część egzaminu trwa</p>											

³⁸ Dane za: <http://www.transport-publiczny.pl/wiadomosci/jak-zmieniaja-sie-polskie-dworce-53901.html>

przeciętnie nie dłużej niż 1h, zaś doliczając do tego konieczność dojazdu na miejsce egzaminowania można oszacować średnią długość korzystania z dostosowanego samochodu na poziomie 3h. Łączny uśredniony koszt udostępnienia dostosowanego samochodu oscyluje wokół 195 zł.

Przy założeniu, że rocznie w danym wojewódzkim ośrodku ruchu drogowego z mechanizmu wypożyczenia dostosowanego samochodu skorzysta 10 osób z niepełnosprawnościami to dany WORD poniesie koszt na poziomie 1950 zł. W skali kraju kwotę można oszacować na 115 050 zł (wszystkie 59 WORD).

Liczba osób z niepełnosprawnościami wnioskująca o dostosowany samochód X cena udostępnienia samochodu na określonej liczbie godzin.

W przypadku konieczności zapewnienia tłumacza Polskiego Języka Migowego to analiza rynkowych stawek wśród tłumaczy PJM ujawniła, że godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 – 100 zł brutto.

W zakresie zgodnego z zasadami uniwersalnego projektowania dostosowania dróg publicznych to należy zabezpieczyć dodatkową kwotę, która zabezpieczy dokonanie odpowiednich remontów drogowych na przestrzeni najbliższych 10 lat. Dokładne oszacowanie kwoty koniecznej, by dostosować infrastrukturę drogową do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jest niemożliwe. Niemniej jednak jako fakty istotnie ograniczające tę kwotę należy wymienić:

- ograniczenie inwestycji dostosowawczych jedynie do terenów zabudowanych;
- dostosowanie części obecnie istniejących dróg – nie tylko do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, lecz także osób starczych czy rodziców z małymi dziećmi.
- konieczność dostosowania jedynie wyznaczonych, newralgicznych punktów w ramach drogi takich jak przejście dla pieszych.

Przykładowo koszt wyniesienia przejścia dla pieszych i przejazdu wynosi: dla wyniesienia przejścia - 10 tys. zł; oznakowanie drogowe pionowe - 6 tys. zł; oznakowanie poziome - 4 tys. zł³⁹. W określonych wypadkach konieczne będą także roboty z zakresu dostosowania odwodnienia.

Koszty materiałów potrzebnych do przerobienia przejścia dla pieszych szacują się na następującym poziomie:

- Płyty o specjalnej fakturze, które pozwalają osobom z niepełnosprawnością wzrokową bezpiecznie zatrzymać się przed niekontrolowanym wejściem na drogę – cena rynkowa około 8 zł⁴⁰.
- Krawężniki oraz oporniki drogowe pozwalające na minimalizację różnicy wysokości pomiędzy chodnikiem a jezdnią – cena rynkowa około 15 zł;
- Układanie nowych elementów chodnika to koszt około 30 zł/m².⁴¹

³⁹ Przykładowy kosztorys na: <https://app.twojbudzet.um.warszawa.pl/projekt/2954>

⁴⁰ Przykładowe ceny rynkowe za: <http://www.galeria-kostki.pl/>

⁴¹ Przykładowe ceny rynkowe za: <http://www.omegabruk.com.pl/cennik-uslug/>

	<ul style="list-style-type: none"> Sygnalizacja dźwiękowa dla osób z niepełnosprawnością wzrokową i słabo widzących na skrzyżowaniach 250 zł/szt., system sygnalizacji dźwiękowej, montaż 50 zł/szt.⁴². <p>Dokładne oszacowanie kwoty potrzebnej na ww. dostosowania będzie możliwe dopiero po przeprowadzeniu dokładnej ewaluacji obecnego stopnia dostosowania dróg. Należy przy tym pamiętać, że drogi zależnie od ich statusu mogą być drogami krajowymi pod Generalnym Dyrektorem Dróg Krajowych i Autostrad lub drogami samorządowymi, tym samym zobowiązania finansowe zostaną nałożone zarówno na budżet centralny, jak i na budżety jednostek samorządu terytorialnego. Konieczne okazać się może przeznaczenie dotacji z budżetu centralnego do budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Według danych GUS w 2014 r. w Polsce było:</p> <ul style="list-style-type: none"> 19 292 km dróg krajowych; 28 537 km dróg wojewódzkich; 114 717 km dróg powiatowych; 125 102 km dróg gminnych. <p>Przy czym proces dostosowywania dróg powinien zostać rozłożony na okres wieloletni.</p>
--	---

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Poszerzenie zadań firm budowlanych remontujących/budujących drogi krajowe oraz samorządowe o czynności zmierzające do większego dostosowania tych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Położenie nacisku na udostępnianie przez ośrodki szkolenia kierowców dostosowanych pojazdów na potrzeby praktycznej części egzaminu na prawo jazdy osoby z niepełnosprawnościami.						
	rodzina, obywatele oraz	Zwiększenie mobilności oraz samodzielności osób z niepełnosprawnościami poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ułatwienia wprowadzane na dworcach także w mniejszych miejscowościach; 						

⁴² <https://app.twojbudzet.um.warszawa.pl/projekt/11319>

	gospodarstw a domowe	<ul style="list-style-type: none"> dostosowaną do ich potrzeb komunikację miejską za sprawą wyboru operatora zapewniającego odpowiednią flotę pojazdów; ułatwienia w zdobyciu prawa jazdy, w tym zapewnienie dostosowanego samochodu na koszt WORD; stopniowe dostosowywanie dróg krajowych oraz samorządowych do zasad uniwersalnego projektowania, przykładowo w zakresie przejść dla pieszych (niskich krawężników, odpowiednich oznaczeń itp.); <p>Ww. działania powinny doprowadzić do wzrostu samodzielności osób z niepełnosprawnościami, a docelowo przełożyć się na zwiększenie inkluzji społecznej tej grupy osób.</p>
--	----------------------	---

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Biorąc pod uwagę ekonomiczną konieczność cyklicznej wymiany floty pojazdów używanych w ramach zbiorowego transportu publicznego oraz ze względu na wzrastające koszty ich amortyzacji, niezależnie od projektowanych przepisów - to projekt nie przewiduje dodatkowego wpływu pieniężnego na przewoźników.
--	--

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy

Komentarz:

Zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnościami ułatwień w zakresie zarówno teoretycznej, jak i praktycznej części osób z niepełnosprawnościami na ich wniosek, w tym:

- Zapewnienie materiałów z części teoretycznej w formach dostosowanych;
- Zapewnienie dostosowanego pojazdu w części praktycznej.

9. Wpływ na rynek pracy

- Konieczne okazać się może zatrudnienie osób asystujących podróżnym z niepełnosprawnościami, które będą świadczyły swoje usługi na dworcach.
- Wzrost nakładów przeznaczanych na remonty dróg powinien pozytywnie wpłynąć na rynek pracy budowlańców.
- Zwiększenie mobilności osób z niepełnosprawnościami powinno przełożyć się na większe możliwości w poszukiwaniu pracy przez to środowisko (przykładowo zakładów pracy oddalonych od miejsc zamieszkania).

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☒ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Poprawa infrastruktury w zakresie dworców należących do jednostek samorządu terytorialnego.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
<p>Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.</p> <p>Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR <i>ex post</i> w okresie 10 lat od wejścia ustawy w zakresie realizacji obowiązku dostosowywania dróg publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Miernikami służącymi ewaluacji proponowanych rozwiązań mogłyby być np. następujące mierniki:</p> <ul style="list-style-type: none">• liczba wniosków o wykorzystanie dostosowanych samochodów należących do ośrodków szkolenia kierowców;• liczba zamówień publicznych na wykonywanie publicznego transportu zbiorowego uwzględniających rozwiązania techniczne służące zapewnieniu ich dostępności dla osób niepełnosprawnych ;• ilość zgodnych z zasadami uniwersalnego projektowania dróg oraz chodników w Polsce.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		

GOSPODARKA

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 WYELIMINOWANIE MOŻLIWOŚCI ZAWIERANIA POROZUMIEŃ MIĘDZY PRZEDSIĘBIORCAMI, KTÓRYCH CELEM LUB SKUTKIEM JEST OGRANICZANIE DOSTĘPNOŚCI DO MATERIAŁÓW (TOWARÓW LUB USŁUG) DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI LUB UTRUDNIANIE TRANSFERU TECHNOLOGII ISTOTNYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendacja przewiduje dodanie do art. 6 ust. 1 pkt 2 oraz art. 8 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów postanowień wyraźnie wyłączających możliwość ograniczenia zakazu zawiera porozumienia ograniczających konkurencje jeżeli na skutek porozumienia:

- a) dojdzie do **ograniczenia dostępności towarów lub usług niezbędnych dla osób z niepełnosprawnościami;**
- b) dojdzie do **ograniczenia postępu technologicznego prowadzącego do pokonywania barier związanych z niepełnosprawnością.**

Wprowadzenie projektowanych przepisów pozwoli wyeliminować możliwość zawierania porozumień między przedsiębiorcami, których celem lub skutkiem jest ograniczanie dostępności do materiałów (towarów lub usług) dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub utrudnianie transferu technologii istotnych dla osób z niepełnosprawnościami (służących pokonywaniu barier). W wyniku przedmiotowych zmian poprawić powinna się nie tylko dostępność do tego typu produktów/rozwiązań, ale także, co niezwykle istotne, powinna zwiększyć się także ich dostępność cenowa. W dłuższej perspektywie czasowej wprowadzane ułatwienia dla osób z niepełnosprawnościami powinny przyczynić się do wzrostu ich usamodzielnienia oraz inkluzji społecznej tego środowiska.

W wyniku omawianej nowelizacji dojdzie do rewizji przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pod kątem ich zgodności z ww. postanowieniami.

2 ZNOWELIZOWANIE LISTY USTAWOWYCH ZADAŃ POWIATOWYCH (MIEJSKICH) RZECZNIKÓW KONSUMENTÓW

W wyniku kontroli UOKiK przeprowadzonej w prywatnych domach opieki stwierdzono, że blisko 90 % z nich stosowało postanowienia umowne, które wzbudziły zastrzeżenia Urzędu⁴³. Wśród najczęściej występujących niedozwolonych klauzul wymienić należy możliwość rozwiązania umowy ze skutkiem natychmiastowym, niezwracanie pieniędzy w przypadku niezrealizowania usługi, zmianę ceny usługi bez zgody konsumenta lub treści umowy bez prawa do jej wypowiedzenia, wyłączenie odpowiedzialności za szkody na osobie lub za rzeczy pozostawione w domu opieki czy wygórowane kary umowne lub odsetki. Stosowanie w zawieranych z osobami niepełnosprawnymi umowach niedozwolonych postanowień umownych prowadzi do różnicowania jakości i standardu usług świadczonych na rzecz tego środowiska. Osoba niepełnosprawna będąca konsumentem napotyka na niekorzystne dla niej warunki, mogące stanowić barierę uniemożliwiającą skorzystanie z usługi lub ograniczające w sposób sprzeczny z prawem jej prawa konsumenckie.

Rekomendacja przewiduje znowelizowanie listy ustawowych zadań powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów zawartej w art. 42 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **poprzez wyraźne podkreślenie znaczenia ochrony interesów konsumentów z niepełnosprawnościami**. Ze znowelizowanego przepisu wynikać będzie m.in. że poradnictwo świadczone przez rzeczników w przypadku konsumentów z niepełnosprawnościami powinno odbywać się w formach dostosowanych, przez co osoby z niepełnosprawnościami zyskają możliwość profesjonalnej konsultacji przed podjęciem decyzji w sprawie zawarcia umowy czy w sprawie dowiedzenia się o przysługujących im środkach ochrony prawnej.

⁴³ https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=12351 (dostęp: 6 maja 2016).

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴⁴

Art. 1. W ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 229 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 6 ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji lub zbytu oraz postępu technicznego lub inwestycji, w szczególności jeżeli na skutek porozumienia dojdzie do ograniczenia dostępności towarów lub usług niezbędnych dla osób niepełnosprawnych lub ograniczenia postępu technologicznego prowadzącego do pokonywania barier związanych z niepełnosprawnością;”;

2) art. 8 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, wyłączyć określone rodzaje porozumień spełniające przesłanki, o których mowa w ust. 1, spod zakazu, o którym mowa w art. 6 ust. 1, biorąc pod uwagę korzyści, jakie mogą przynieść określone rodzaje porozumień. W rozporządzeniu Rada Ministrów określi:

1) warunki, jakie muszą być spełnione, aby porozumienie mogło być uznane za wyłączone spod zakazu;

2) klauzule, których występowanie w porozumieniu stanowi naruszenie art. 6;

3) okres obowiązywania wyłączenia

oraz może określić klauzule, których występowanie w porozumieniu nie uznaje się za naruszenie art. 6. Przy wydaniu rozporządzenia Rada Ministrów uwzględni potrzebę wyeliminowania porozumień, których celem lub skutkiem jest

⁴⁴ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 298 ze zm.), ustawę z dnia 18 października 2006 r. o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 822), ustawę z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz.U. z 2015 r. poz. 1203 ze zm.).

ograniczanie dostępności towarów lub usług niezbędnych dla osób niepełnosprawnych lub ograniczenie postępu technologicznego prowadzącego do pokonywania barier związanych z niepełnosprawnością.”;

3) art. 42 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Do zadań rzecznika konsumentów należy:

- 1) zapewnienie bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów, w przypadku konsumentów będących osobami niepełnosprawnymi porad oraz informacji udziela się także w formach dla nich dostępnych”
- 2) składanie wniosków w sprawie stanowienia i zmiany przepisów prawa miejscowego w zakresie *ochrony* interesów konsumentów;
- 3) występowanie do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów, w szczególności konsumentów będących osobami niepełnosprawnymi ;
- 4) współdziałanie z właściwymi miejscowo delegaturami Urzędu, organami Inspekcji Handlowej oraz organizacjami konsumenckimi;
- 5) wykonywanie innych zadań określonych w ustawie lub w przepisach odrębnych.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz.U. z 2015 r. poz. 1203 ze zm.) w art. 20 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W przypadku niektórych rodzajów lub kategorii substancji niebezpiecznych lub mieszanin niebezpiecznych oraz niektórych rodzajów opakowań, oznakowanie opakowania może nie zawierać wszystkich elementów, o których mowa w ust. 2, a także informacji, o których mowa w ust. 2a.”;

b) ust. 11 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) rodzaje i kategorie substancji niebezpiecznych i mieszanin niebezpiecznych oraz rodzaje opakowań, których etykieta może nie zawierać wszystkich elementów, o których mowa w ust. 2, wraz ze wskazaniem tych elementów, oraz rodzaje i kategorie substancji niebezpiecznych i mieszanin niebezpiecznych oraz rodzaje opakowań, których etykieta może nie zawierać informacji, o których mowa w ust. 2a.”.

Art. 3. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 18 miesięcy.

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Art. 4. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 20 ust. 11 ustawy zmienianej w art. 2 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 20 ust. 11 ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez okres 18 miesięcy.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Dział administracji rządowej: **Gospodarka**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt wykazał następującą grupę barier z zakresu polityki publicznej Gospodarka:

- **Regulacja dotycząca możliwości wyłączenia zakazu porozumień, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym.** Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane są porozumienia, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym, polegające m.in. na ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji, zbytu, postępu technicznego lub inwestycji. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wyłączenia niektórych rodzajów porozumień o transferze technologii spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję wydane na podstawie art. 8 ust. 3 ww. ustawy - określa warunki, jakie muszą być spełnione, aby ze względu na potencjalne korzyści porozumienie o transferze technologii zostało uznane za wyłączone spod zakazu, o którym mowa w art. 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Wskazane rozwiązanie może w pewnych okolicznościach ograniczać dostęp i dzielenie się technologiami dotyczącymi dostępności i wspomagania oraz utrudniać transfer technologii istotnych dla osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na szczególną pozycję osób z niepełnosprawnościami pozbawienie ich dostępu do najnowszych rozwiązań ułatwiających samodzielne funkcjonowanie lub pozbawienie ich dostępu do technologii umożliwiających tańszą produkcję takich przedmiotów może doprowadzić do spotęgowania obecnie istniejących barier.

Dodatkowo, nowelizacje w tym zakresie uzasadnia art. 4 ust. 1 lit. g) Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, który stanowi, że Państwa Strony zobowiązują się do „*podejmowania lub popierania badań i tworzenia oraz popierania dostępności i wykorzystywania nowych technologii,*

w tym technologii informacyjno-komunikacyjnych, przedmiotów ułatwiających poruszanie się, urzędzeń i wspomagających technologii, odpowiednich dla osób niepełnosprawnych, traktując priorytetowo technologie dostępne po przystępnych cenach”. Brak regulacji wyraźnie ograniczającej możliwość wyłączenia zakazu zawierania porozumień ograniczających konkurencje w przypadku technologii prowadzących do pokonywania barier związanych z niepełnosprawnością może pośrednio naruszać wyżej przywołany art. 4 ust. 1 lit. g) Konwencji.

- **Brak odpowiednich zabezpieczeń przed stosowaniem niedozwolonych postanowień umownych wobec osób z niepełnosprawnościami.** Przykładowo w wyniku kontroli UOKiK przeprowadzonej w prywatnych domach opieki stwierdzono, że blisko 90 % z nich stosowało postanowienia umowne, które wzbudziły zastrzeżenia Urzędu⁴⁵. Wśród najczęściej występujących niedozwolonych klauzul wymienić należy możliwość rozwiązania umowy ze skutkiem natychmiastowym, niezwracanie pieniędzy w przypadku niezrealizowania usługi, zmianę ceny usługi bez zgody konsumenta lub treści umowy bez prawa do jej wypowiedzenia, wyłączenie odpowiedzialności za szkody na osobie lub za rzeczy pozostawione w domu opieki czy wygórowane kary umowne lub odsetki. Stosowanie w zawieranych z osobami niepełnosprawnymi umowach niedozwolonych postanowień umownych prowadzi do różnicowania jakości i standardu usług świadczonych na rzecz tego środowiska. Osoba niepełnosprawna będąca konsumentem napotyka na niekorzystne dla niej warunki, mogące stanowić barierę uniemożliwiającą skorzystanie z usługi lub ograniczające w sposób sprzeczny z prawem jej prawa konsumenckie.

Stosowanie niedozwolonych postanowień umownych jest działaniem sprzecznym z prawem, mimo że już obecnie istnieje mechanizm umożliwiający konsumentowi kontrolę i ewentualną eliminację odpowiednich klauzul. Fakt, że pomimo tego wciąż wielu przedsiębiorców kreuje umowy ze szkodą dla osób z niepełnosprawnościami wskazuje na konieczność zwiększenia roli państwowych (samorządowych) organów w ochronie konsumentów z niepełnosprawnościami.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

1. Projekt przewiduje dodanie do art. 6 ust. 1 pkt 2 oraz art. 8 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów postanowień wyraźnie wyłączających możliwość ograniczenia zakazu zawiera porozumienia ograniczających konkurencje, jeżeli na skutek porozumienia:
 - a) dojdzie do **ograniczenia dostępności towarów lub usług niezbędnych dla osób z niepełnosprawnościami;**
 - b) dojdzie do **ograniczenia postępu technologicznego prowadzącego do pokonywania barier związanych z niepełnosprawnością.**

Wprowadzenie projektowanych przepisów pozwoli wyeliminować możliwość zawierania porozumień między przedsiębiorcami, których celem lub skutkiem jest ograniczanie dostępności do materiałów (towarów lub usług) dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub utrudnianie transferu technologii istotnych dla osób z niepełnosprawnościami (służących pokonywaniu barier). W wyniku przedmiotowych zmian poprawić powinna się nie tylko dostępność do tego typu produktów/rozwiązań, lecz także - co niezwykle istotne - powinna zwiększyć się także ich dostępność cenowa. W dłuższej perspektywie czasowej wprowadzane ułatwienia dla osób z niepełnosprawnościami powinny przyczynić się do wzrostu ich usamodzielnienia oraz inkluzji społecznej tego środowiska.

W wyniku omawianej nowelizacji dojdzie do rewizji przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pod kątem ich zgodności z ww. postanowieniami.

2. **Projekt zakłada znowelizowanie listy ustawowych zadań powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów zawartej w art. 42 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez wyrażne**

⁴⁵ https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=12351 (dostęp: 6 maja 2016).

podkreślenie znaczenia ochrony interesów konsumentów z niepełnosprawnościami. Ze znowelizowanego przepisu wynika m.in. że poradnictwo świadczone przez rzeczników w przypadku konsumentów z niepełnosprawnościami powinno odbywać się w formach dostosowanych, przez co osoby z niepełnosprawnościami zyskują możliwość profesjonalnej konsultacji przed podjęciem decyzji w sprawie zawarcia umowy czy w sprawie dowiedzenia się o przysługujących im środkach ochrony prawnej.

Dodatkowo, w zakresie prawa powiatowych rzeczników konsumentów do interwencji u prywatnych przedsiębiorców (przykładowo u przedsiębiorców prowadzących domy opieki) w sprawie ochrony praw i interesów konsumentów zostanie wyraźnie podkreślona istotność takiej interwencji w przypadku konsumentów z niepełnosprawnościami. Kierunek nowelizacji jest zgodnie z zasadą subsydiarności, dodatkowe kompetencje zostaną bowiem dodane najbardziej lokalnym organom ochrony praw konsumentów.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Analiza porównawcza regulacji obowiązujących w kilkunastu krajach, że nie ma w nich prawnego obowiązku opatrywania etykiet papierosów i napojów alkoholowych informacjami w systemie Braille'a. Opakowania takie pojawiają się jednak w obrocie gospodarczym kilku krajów UE.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności, w tym dostępności cenowej rozwiązań lub produktów ułatwiających samodzielne funkcjonowanie; Wzmocnienie ochrony ze strony powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów, w tym możliwość komunikacji z wykorzystaniem form dostosowanych;
Osoby z niepełnosprawnością wzrokową	155 838	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności, w tym dostępności cenowej rozwiązań lub produktów ułatwiających samodzielne funkcjonowanie; Wzmocnienie ochrony ze strony powiatowych (miejskich)

			<p>rzeczników konsumentów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do informacji w systemie Braille'a umieszczonych na opakowaniach określonych kategorii produktów.
Powiatowy (miejski) Rzecznik Konsumentów	371	Sprawozdanie z działalności powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów w 2015 r.	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie ochrony konsumentów z niepełnosprawnościami; • Zagwarantowanie kontaktu w formach dostosowanych.
Importerzy i producenci wyrobów tytoniowych	268	Rejestr producentów wymogów tytoniowych, dane Ministerstwa Zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązek umieszczania na produktach określonych informacji w systemie Braille'a
Producenci napojów spirytusowych	108	Rejestr działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych	<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązek umieszczania na produktach określonych informacji w systemie Braille'a
Producenci substancji niebezpiecznych i mieszanin niebezpiecznych	Brak danych		<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązek umieszczania na produktach określonych informacji w systemie Braille'a

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowym – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niesprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznym – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz

oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Wprowadzenie wymogu dotyczącego znakowania produktów w sposób umożliwiający zapoznanie się z informacją o produkcie konsumentom z niepełnosprawnościami⁴⁶.

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
31	6	3	0

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łączni e (0- 10)	
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	7	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	67
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet JST												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>W związku z nałożeniem nowych obowiązków na powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów w zakresie świadczenia poradnictwa konsumenckiego oraz prawnego w formach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami konieczne może okazać się zwiększenie budżetów rzeczników.</p> <p>Zgodnie z art. 40 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów rzecznik nawiązuje stosunek pracy bądź ze starostą, bądź z prezydentem miasta (w miastach na prawach powiatu). Tym samym ewentualne dodatkowe wydatki przeznaczane na ten cel skupią się na poziomie samorządowym.</p>												

⁴⁶ Rekomendacja dyskutowana jedynie w środowisku osób z niepełnosprawnością wzroku.

	<p>Wśród przykładowego katalogu form dostosowanych (opartego na najczęściej wykorzystywanych wśród osób z niepełnosprawnościami formach) należy wskazać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nagranie audio; • nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym; • wydruk w systemie Braille'a; • wydruk z czcionką o wielkości wygodnej do czytania. <p>Jako generujące ewentualne dodatkowe koszty po stronie przedsiębiorców należy wymienić wydruk dokumentów w systemie Braille'a oraz nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym (PJM).</p> <p>Analiza rynkowych stawek wśród tłumaczy PJM ujawniła, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 – 100 zł brutto; • część tłumaczy pobiera dodatkową opłatę za możliwość nagrania filmów z tłumaczeniem – około 250 zł. <p>Warto przy tym wspomnieć o regulacji zawartej w art. 17 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, który reguluje maksymalną wysokość wynagrodzenia tłumaczy PJM, SJM i SKOBN za usługi świadczone w ramach ustawy. Zgodnie z tym przepisem maksymalna kwota godzinowego wynagrodzenia dla tłumacza nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Obecnie taka stawka maksymalna nieznacznie przekracza 84 zł/godzinę tłumaczenia.</p> <p>Wynajęcie tłumacza PJM w celu przetłumaczenia porady konsumenckiej lub prawnej to koszt na poziomie kilkuset złotych zależnie od czasu potrzebnego na tłumaczenie.</p> <p>Szczegółowe wyliczenia - określono przy uwzględnieniu poniższego:</p> <p>Liczba osób z niepełnosprawnością słuchową w Polsce waha się zależnie od badania od 50 000 do 100 000 osób. Przy założeniu, że co trzeci niesłyszący konsument uda się do rzecznika przynajmniej raz w roku na dwugodzinną konsultację, to roczny koszt zapewnienia tłumacza PJM wyniesie w przybliżeniu = 6 600 000 zł.</p> <p>1/3 maksymalnej liczby osób z niepełnosprawnością słuchu x koszt wynajęcia tłumacza języka migowego na 2 h w skali roku.</p> <p>Dodatkowo zakup kilkunastu maszyn brajlowskich to koszt na poziomie 370 000 zł (przy założeniu, że co dziesiąty rzecznik zakupi taką maszynę na potrzeby danego regionu).</p>
--	---

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł,	duże przedsiębiorstwa	<1,1	< 1,1	< 1,1	< 1,1	< 1,1	< 1,1	11,2
	sektor mikro-, małych i	-	-	-	-	-	-	-

ceny stałe z r.)	średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Ułatwienia w produkcji/świadczeniu towarów i usług dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ol style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności informacyjnej dla osób z niepełnosprawnością wzroku oraz osób słabowidzących w zakresie produktów mogących mieć negatywny wpływ na ich zdrowie. Zwiększenie poziomu ochrony konsumentów z niepełnosprawnościami poprzez znowelizowanie listy zadań powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów. W wyniku jednoznacznej wypowiedzi ustawodawcy, rzecznicy powinni zwiększyć nacisk, jaki kładą na ochronę osób z niepełnosprawnościami (przykładowo w zakresie prywatnych domów opieki). Konsumenty z niepełnosprawnością zyskują także dostęp do poradnictwa konsumenckiego oraz prawnego w formach dostosowanych co pozwoli im na bardziej świadomą ochronę swoich praw. Zwiększenie dostępności, w tym dostępności cenowej rozwiązań lub produktów ułatwiających samodzielne funkcjonowanie osobom z niepełnosprawnościami. 						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń								
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu								
☐ nie dotyczy								
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).						☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy		
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:						☐ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:		
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.						☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy		

Komentarz: Projekt nakłada dodatkowe obowiązki na przedsiębiorców w zakresie oznakowania w systemie Braille'a wyznaczonych kategorii produktów.	
9. Wpływ na rynek pracy	
Przewiduje się wzrost popytu na usługi związane z tłumaczeniem na formaty dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w szczególności dla tłumaczy PJM.	
10. Wpływ na pozostałe obszary	
☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe ☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Poprawa lokalnej sytuacji konsumentów z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie faktycznej dostępności miejscowych rzeczników konsumentów.
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce. Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR <i>ex post</i> w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji. Miernikami służącymi ewaluacji proponowanych rozwiązań mogłyby być np. następujące mierniki: <ul style="list-style-type: none">• interwencje rzeczników konsumentów u przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów z niepełnosprawnościami;• badania świadomości konsumenckiej osób z niepełnosprawnościami w zakresie zakupów alkoholu oraz papierosów.	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	

SPRAWY WEWNĘTRZNE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 WPROWADZENIE WYRAŹNEGO OBOWIĄZKU UDZIELANIA BEZPŁATNEJ POMOCY W ZAKRESIE M.IN. PORADNICTWA MEDYCZNEGO, PSYCHOLOGICZNEGO, PRAWNEGO, SOCJALNEGO, ZAWODOWEGO I RODZINNEGO W FORMIE DOSTOSOWANEJ DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Brak w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie szczegółowego przepisu, który gwarantowałby dostosowanie świadczonych na jej podstawie usług do potrzeb osób z konkretnymi rodzajami niepełnosprawności. Obecny stan prawny nie gwarantuje tym samym rzeczywistego, faktycznego systemu wsparcia dla takich osób.

Sprawozdanie Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z roku 2015 potwierdza ten stan rzeczy: „Jedną z przyczyn niezgłaszania przypadków przemocy przez osoby z niepełnosprawnością jest niedostępność pomocy prawnej czy psychologicznej i niedostępność instytucji pomocowych. Przykładowo, na 35 działających w Polsce Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, jedynie 8 mieści się w budynkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową (budynek z windą lub z podjazdem, odpowiednia szerokość korytarzy, dostosowana łazienka). W 32 ośrodkach nigdy nie znalazła się osoba głucha, tylko w jednym nawiązana jest stała współpraca z oddziałem Polskiego Związku Głuchych umożliwiającą zapewnienie tłumacza języka migowego. Żaden z ośrodków nie deklaruje posiadania strony internetowej dostępnej dla osób niewidomych ani dysponowania wideotelefonem umożliwiającym kontakt telefoniczny osobom głuchym”⁴⁷.

Rekomendacja przewiduje wprowadzenie wyraźnego obowiązku udzielania bezpłatnej pomocy, o której mowa w art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w formie dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, o ile takie dostosowanie jest możliwe. Tym samym do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zostanie wprowadzony wyraźny obowiązek uwzględniania potrzeb niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie. Wypowiedź ustawodawcy będzie miała także walor sygnalizacyjny, położy nacisk na bardziej efektywne wprowadzanie ww. dostosowań. Za szczególnie istotny należy

⁴⁷ Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPN – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015, str. 45.

uznać dostęp do poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w formach dostosowanych. Doprowadzi to do sytuacji, w której niepełnosprawna ofiara przemocy w rodzinie będzie miała możliwość uzyskania informacji o swoich prawach oraz środkach jakie może podjąć.

2 MECHANIZMU KONTROLOWANIA SYTUACJI DOMOWEJ NIEPEŁNOSPRAWNYCH OFIAR W RODZINIE, W SZCZEGÓLNOŚCI TYCH, KTÓRE MAJĄ PROBLEMY Z SAMODZIELNYM OPUSZCZANIEM SWOJEGO MIEJSCA ZAMIESZKANIA

W obecnym stanie prawnym nie przewidziano mechanizmu kontrolowania sytuacji domowej niepełnosprawnych ofiar w rodzinie, w szczególności tych, które mają problemy z samodzielnym opuszczaniem swojego miejsca zamieszkania.

W związku z tym interdyscyplinarne zespoły powoływane w gminach, w skład których wchodzi przedstawiciele następujących podmiotów: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej; gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych; Policji; oświaty; ochrony zdrowia; organizacji pozarządowych oraz kurator sądowy zostaną zobligowane do cyklicznej kontroli sytuacji domowej niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie, co powinno zabezpieczyć sytuację rodzinną szczególnie tych osób, które mają problemy z opuszczaniem swojego miejsca zamieszkania. Kontrola odbywać się będzie nie rzadziej niż co trzy miesiące, natomiast zespół zyska prawo do przetwarzania danych osobowych dotyczących niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie, co stanie się podstawą dla przeprowadzanych kontroli. Dodatkowo, interdyscyplinarny skład zespołu zapewni odpowiedni skład personalny takich wizyt kontrolnych.

3 USZCZEGÓLOWIENIE OBOWIĄZKU ZBIERANIA DANYCH STATYSTYCZNYCH DOTYCZĄCYCH NIEPEŁNOSPRAWNYCH OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Z danych opracowanych przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich⁴⁸ wynika także, że dostępne w Polsce statystyki i badania dotyczące liczby ofiar przemocy nie uwzględniają liczby niepełnosprawnych ofiar przemocy. W związku z tym samo oszacowanie skali zjawiska permanentnej przemocy rodzinnej, która spotyka osoby z niepełnosprawnościami staje się niemożliwe.

Dodatkowo, prowadzenie odpowiednich statystyk jest niezbędne, by skutecznie zaprojektować działania legislacyjne, administracyjne i społeczne, tak aby mogły efektywnie wypełniać założenia Konwencji.

Z ww. danych opracowanych przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że dostępne w Polsce statystyki i badania dotyczące liczby ofiar przemocy uwzględniają przede wszystkim zjawisko przemocy w rodzinie. Statystyki te nie uwzględniają jednak liczby niepełnosprawnych ofiar przemocy z podziałem na wiek i płeć. Dane dotyczące

⁴⁸ Por. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPON – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015.

liczby ofiar przemocy w rodzinie gromadzone są również przez Policję, ale uwzględniają jedynie podział na kobiety, mężczyzn i małoletnich (bez podziału na płeć).

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości uwzględniają z kolei liczbę osób pokrzywdzonych przestępstwem z art. 207 Kodeksu karnego (przestępstwo znęcania się), jedynie w podziale na płeć i wiek⁴⁹.

W związku z tym **rekomendacja uszczegóławia obowiązek zbierania danych statystycznych dotyczących niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie**. Znowelizowany zostanie artykuł 9c ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, który zawiera katalog danych dotyczących osób dotkniętych przemocą jakie mogą być przetwarzane przez interdyscyplinarne zespoły, poprzez wyróżnienie grupy osób z niepełnosprawnościami jako możliwych ofiar przemocy w rodzinie oraz poprzez uzupełnienie katalogu danych o informacje dotyczące wieku i płci niepełnosprawnych ofiar. W dalszej kolejności projekt przewiduje przyznanie dodatkowej kompetencji policji, tak by wśród katalogu osób, których dane osobowe policja może przetwarzać znalazły się dane dotyczące niepełnosprawności ofiar przemocy w rodzinie.

Dodatkowo, wykorzystując istniejące zabezpieczenia dotyczące przetwarzania danych wrażliwych wbudowane w ww. akty prawne, zarówno informacje będące w posiadaniu interdyscyplinarnych zespołów, jak i te gromadzone przez policję zostaną zabezpieczone przed upublicznieniem.

4 MOŻLIWOŚCI PRZYJĘCIA WNIOSKU O WYDANIE PASZPORTU ORAZ ODBIÓR TEGO DOKUMENTU POZA URZĘDEM, A W SZCZEGÓLNYCH OKOLICZNOŚCIACH TAKŻE W MIEJSCU POBYTU OSOBY SKŁADAJĄCEJ WNIOSEK

Proponowane przepisy zobowiązują wojewodę (urząd wojewódzki), do zapewnienia możliwości przyjęcia wniosku o wydanie paszportu oraz odbiór tego dokumentu również poza urzędem, a w szczególnych okolicznościach także w miejscu pobytu osoby składającej wniosek. Jako szczególne okoliczności uzasadniające przyjęcie wniosku poza urzędem przepis przewiduje chorobę, niepełnosprawność albo inną niedającą się pokonać przeszkodę spotykającą wnioskodawcę. Przy tym, skuteczność projektowanych przepisów zależy będzie w znacznej mierze od sposobów komunikowania się osoby z niepełnosprawnością z danym urzędem wojewódzkim, poczta e-mail czy telefon ze względu na powszechność ich stosowania wydają się odpowiednim narzędziem do zawiadomienia urzędu o niemożności złożenia wniosku o paszport na miejscu, co funkcjonuje już obecnie w przypadku wniosków o wydanie dowodu osobistego. Analogiczne ułatwienie przewidziano również w momencie odbierania przez osobę z niepełnosprawnością zarówno paszportu, jak i dowodu osobistego.

⁴⁹ Por. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPON – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁵⁰

Art. 1. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Pomoc, o której mowa w ust. 1, zapewnia się także w formie dostępnej dla osób niepełnosprawnych dotkniętych przemocą w rodzinie.”;

2) w art. 9b dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego monitorują sytuację domową ofiar przemocy w rodzinie będących osobami niepełnosprawnymi. Osoba wyznaczona do monitorowania korzysta z informacji zebranych na podstawie art. 9c ust. 1. Monitoring przeprowadza się nie rzadziej niż raz na trzy miesiące.”;

3) w art. 9c ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 2 i 3, mogą przetwarzać dane osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w szczególności osób niepełnosprawnych i osób stosujących przemoc w rodzinie, dotyczące: stanu zdrowia, płci i wieku, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą.”.

⁵⁰ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji (Dz.U. z 2017 r. poz. 2067 ze zm.), ustawę z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 758), ustawę z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1464 ze zm.).

Art. 2. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2017 r. poz. 2067 ze zm.) w art. 20 ust. 2a pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) ofiarach przemocy w rodzinie będących osobami niepełnosprawnymi.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 758) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 13 ust. 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. O braku możliwości złożenia wniosku o wydanie paszportu wywołanej chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą wnioskodawca powiadamia urząd wojewódzki, który zapewnia przyjęcie wniosku w miejscu pobytu tej osoby, chyba że okoliczności nie pozwalają na przyjęcie tego wniosku.”;

2) w art. 15 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. O braku możliwości odbioru paszportu spowodowanej chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą wnioskodawca powiadamia urząd wojewódzki, który wyraża zgodę na odbiór dowodu osobistego przez pełnomocnika legitymującego się pełnomocnictwem szczególnym do dokonania jego odbioru, bądź zapewnia dostarczenie dowodu osobistego w miejsce pobytu tej osoby, chyba że okoliczności na to nie pozwalają.”.

Art. 4 w ustawie z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1464 ze zm.) w art. 30 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. O braku możliwości odbioru dowodu osobistego spowodowanej chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą wnioskodawca powiadamia organ gminy, który wyraża zgodę na odbiór dowodu osobistego przez pełnomocnika legitymującego się pełnomocnictwem szczególnym do dokonania jego odbioru bądź zapewnia dostarczenie dowodu osobistego w miejsce pobytu tej osoby, chyba że okoliczności na to nie pozwalają.”.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Dział administracji rządowej: **SPRAWY WEWNĘTRZNE**

Polityka publiczna: **SPRAWY WEWNĘTRZNE**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W zakresie polityki publicznej sprawy wewnętrzne należy uznać, że **system przeciwdziałania przemocy nie został w wystarczający sposób dostosowany do ograniczeń wynikających z niepełnosprawności osób potrzebujących z niego skorzystać.**

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390) w art. 3 podaje katalog zakresu bezpłatnej pomocy, którą państwo świadczy ofiarom przemocy domowej w formie:

- 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;
- 3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;
- 4) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
- 6) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Brak jednak w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie szczegółowego przepisu, który gwarantowałby dostosowanie ww. usług do potrzeb osób z konkretnymi rodzajami niepełnosprawności. Także przepisy wykonawcze do ww. ustawy (tj. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia

22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne) zawierają jednie ogólne zapisy o konieczności dostosowania zakresu pomocy do sytuacji oraz potrzeb osób dotkniętych przemocą, jednak bez referencji do specjalistycznych potrzeb wynikających z niepełnosprawności ofiar przemocy w rodzinie. Obecny stan prawny nie gwarantuje tym samym rzeczywistego, faktycznego systemu wsparcia dla takich osób.

Sprawozdanie Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z roku 2015 potwierdza ten stan rzeczy: „*Jedną z przyczyn niezgłaszania przypadków przemocy przez osoby z niepełnosprawnością jest niedostępność pomocy prawnej czy psychologicznej i niedostępność instytucji pomocowych. Przykładowo, na 35 działających w Polsce Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, jedynie 8 mieści się w budynkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową (budynek z windą lub z podjazdem, odpowiednia szerokość korytarzy, dostosowana łazienka). W 32 ośrodkach nigdy nie znalazła się osoba głucha, tylko w jednym nawiązana jest stała współpraca z oddziałem Polskiego Związku Głuchych umożliwiająca zapewnienie tłumacza języka migowego. Żaden z ośrodków nie deklaruje posiadania strony internetowej dostępnej dla osób niewidomych ani dysponowania wideotelefonem umożliwiającym kontakt telefoniczny osobom głuchym*”⁵¹.

Z danych opracowanych przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich⁵² wynika także, że dostępne w Polsce statystyki i badania dotyczące liczby ofiar przemocy nie uwzględniają liczby niepełnosprawnych ofiar przemocy. Należy stwierdzić, że polski porządek prawny nie wypełnia należycie wymogów wynikających z artykułu 16 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w zakresie, w jakim nakłada on na państwa będące stronami obowiązek ochrony osób niepełnosprawnych przed naruszaniem ich praw przez osoby trzecie. Polski porządek prawny nie nakłada bowiem na organy państwa precyzyjnie sformułowanego obowiązku dotyczącego zbierania i przetwarzania danych o osobach z niepełnosprawnościami, które padają ofiarami przestępstw. W związku z tym samo oszacowanie skali zjawiska permanentnej przemocy rodzinnej, która spotyka osoby z niepełnosprawnościami, staje się niemożliwe.

Dodatkowo, prowadzenie odpowiednich statystyk jest niezbędne, by skutecznie zaprojektować działania legislacyjne, administracyjne i społeczne, tak aby mogły efektywnie wypełniać założenia Konwencji. W kontekście skutecznego przeciwdziałania przemocy, nadużyciom i wykorzystywaniu osób niepełnosprawnych w pierwszej kolejności istotne jest - w możliwie najbardziej precyzyjny sposób - określenie skali występowania oraz dokładnej struktury problemu.

Z ww. danych opracowanych przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że dostępne w Polsce statystyki i badania dotyczące liczby ofiar przemocy uwzględniają przede wszystkim zjawisko przemocy w rodzinie. **Statystyki te nie uwzględniają jednak liczby niepełnosprawnych ofiar przemocy z podziałem na wiek i płeć.** Jedyne dane statystyczne uwzględniające jednocześnie czynnik wieku, niepełnosprawności i płci to dane na temat liczby ofiar przemocy w rodzinie korzystających z pomocy Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. W 2012 r. na 8302 osoby korzystające z pomocy ośrodków, zaledwie 311 to osoby z niepełnosprawnością, z czego 223 to kobiety, a 51 to dzieci. Dane nie uwzględniają podziału na płeć dzieci.

Dane dotyczące liczby ofiar przemocy w rodzinie gromadzone są również przez Policję, ale uwzględniają jedynie podział na kobiety, mężczyzn i małoletnich (bez podziału na płeć). Wśród ofiar przemocy, wobec których Policja podjęła interwencję, na 86.797 ofiar przemocy 58.310 to kobiety, a 19.254 to małoletni.

Dane gromadzone przez Ministerstwo Sprawiedliwości uwzględniają z kolei liczbę osób pokrzywdzonych przestępstwem z art. 207 Kodeksu karnego (przestępstwo znęcania się) jedynie w podziale na płeć i wiek. Na 19.833 osoby pokrzywdzone tym przestępstwem w 2013 r. - 13.220 to kobiety, a 3.860 to małoletni.

⁵¹ Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPO – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015, str. 45.

⁵² Por. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPO – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015.

Nie uwzględniono podziału na płeć małoletnich. Jak wynika z powyższych danych, **nie jest znana skala przemocy wobec osób z niepełnosprawnością z uwzględnieniem wieku i płci takich ofiar**⁵³.

Ponadto, działające obecnie interdyscyplinarne zespoły powoływane na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na poziomie gmin - choć są odpowiedzialne m.in. za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym tym zjawiskiem - w żaden sposób nie profilują swojej działalności pod potrzeby związane ze specyfiką niepełnosprawnych ofiar przestępstw.

Zespoły zostały przy tym wyposażone w narzędzia, które odpowiednio dostosowane mogłoby zostać wykorzystane do gromadzenia danych cennych z punktu widzenia wykonania postanowień Konwencji. W myśl przepisu artykułu 9c ww. ustawy zespoły mogą przetwarzać dane osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie, dotyczące: stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą. Zespoły te mają zatem prawo do przetwarzania wrażliwych informacji również na temat osób pokrzywdzonych. Teoretycznie w kategorii danych dotyczących stanu zdrowia powinny znaleźć się informacje o niepełnosprawności osoby pokrzywdzonej. Biorąc jednak pod uwagę niekompletność obecnie prowadzonych statystyk, ww. przepis powinien zostać uszczegółowiony.

Dodatkowo, w obecnym stanie prawnym nie przewidziano mechanizmu kontrolowania sytuacji domowej niepełnosprawnych ofiar w rodzinie, w szczególności tych, które mają problemy z samodzielnym opuszczaniem swojego miejsca zamieszkania.

W dalszej kolejności należy wskazać na obowiązki i kompetencje Policji w dziedzinie gromadzenia i analizy danych. Jak wskazują eksperci, jedną z podstawowych funkcji kryminalistyki jest funkcja wykrywcza, polegająca na dążeniu do wykrycia sprawcy, narzędzi i sposobu dokonania przestępstwa poprzez zebranie, ocenę i analizę informacji przy pomocy technik opracowanych przez funkcję rozpoznawczą kryminalistyki⁵⁴. Działania organów państwa w dziedzinie zwalczania przestępczości, w tym naruszeń wolności osób niepełnosprawnych, związane z przetwarzaniem informacji powinny być oceniane z punktu widzenia kryterium przydatności funkcji wykrywczej. Jednakże w obecnym stanie prawnym wśród danych, jakie policja może zbierać w celu wykonywania swoich zadań ustawowych nie przewidziano tych dotyczących niepełnosprawności ofiar, co ogranicza efektywność funkcji wykrywczej podejmowanych przez policję działań.

Ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 758) nie zawiera rozwiązań w zakresie składania wniosków o wydanie paszportu zbliżonych do tych zawartych w art. 26 ustawy o dowodach osobistych. Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1464) reguluje kwestię niemożności złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego oraz wskazuje, że niemożność może być spowodowana „chorobą, niepełnosprawnością lub inną niedającą się pokonać przeszkodą”. Ustawa o dowodach zobowiązuje organ gminy do zapewnienia wnioskodawcy przyjęcia wniosku w miejscu jego pobytu. Należy wysoko ocenić to rozwiązanie normatywne, za sprawą obowiązku przyjęcia wniosku o wydanie dowodu, osoba z niepełnosprawnością dostaje możliwość „załatwienia sprawy” w najwygodniejszy dla niej sposób, w tym - w przypadku np. znacznych problemów z poruszaniem się - może złożyć takie pismo właśnie w miejscu swojego pobytu. Ustawa o dokumentach paszportowych nie przewiduje analogicznych ułatwień dla osób z niepełnosprawnościami, przez co procedura uzyskania paszportu może sprawiać im określone problemy z uzyskaniem takiego dokumentu.

W zakresie odbioru dokumentów należy wskazać na przepis art. 30 ust. 4 ustawy o dowodach osobistych, który wprowadza możliwość odbioru dowodu osobistego przez pełnomocnika legitymującego się pełnomocnictwem szczególnym do dokonania takiego odbioru. Taka możliwość została uzależniona od wcześniejszego skorzystania z trybu przyjęcia wniosku o wydanie dowodu w miejscu pobytu danej osoby składającej wniosek (art. 26 ust. 1). Pełnomocnictwo charakteryzuje się tym, że jest to wyrażone poprzez oświadczenie woli mocodawcy upoważnienie osoby do wykonywania w jego imieniu czynności prawnych,

⁵³ Por. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPON – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015.

⁵⁴ Por. E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński: *Kryminalistyka – czyli rzecz o metodach śledczych*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008.

które zostały określone w treści pełnomocnictwa. Za cechę wyróżniającą pełnomocnictwo szczególne należy uznać ściśle ograniczony zakres czynności na jakie zezwala, ponieważ pełnomocnictwo szczególne ustanawia się do dokonania poszczególnych, konkretnych czynności. Z jednej strony należy stwierdzić, że wprowadzenie takiego rozwiązania do ustawy o dowodach osobistych jest rzeczywistym ułatwieniem, z drugiej strony rozwiązanie to nakłada na osoby z niepełnosprawnością wymóg dokonania kolejnej czynności (ustanowienia pełnomocnictwa) - niezbędnej do skutecznego, faktycznego odbioru dowodu osobistego, przez co zwiększa się liczbę obowiązków administracyjnych. Ponadto, obowiązujące usprawnienia wymuszają posilkowanie się przez osobę z niepełnosprawnością pomocą osoby trzeciej. Należy także zwrócić uwagę na nierównomierność usprawnień przyjętych w materii wniosku o dowód osobisty i jego odbioru: z jednej strony ustawodawca umożliwia złożenie wniosku o dowód w miejscu pobytu, z drugiej strony nie przewiduje takiej możliwości przy odbiorze tegoż dowodu. Z analogicznym problemem dotyczącym niemożliwości odbioru dokumentu mamy do czynienia w przypadku paszportów.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

1. **Projekt przewiduje wprowadzenie wyraźnego obowiązku udzielania bezpłatnej pomocy, o której mowa w art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w formie dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych.** Tym samym do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zostanie wprowadzony wyraźny obowiązek uwzględniania potrzeb niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie. Wypowiedź ustawodawcy będzie miała także walor sygnalizacyjny - położy nacisk na bardziej efektywne wprowadzanie ww. dostosowań. Za szczególnie istotny należy uznać **dostęp do poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego w formach dostosowanych.** Doprowadzi to do sytuacji, w której niepełnosprawna ofiara przemocy w rodzinie będzie miała możliwość uzyskania informacji o swoich prawach oraz środkach, jakie może podjąć. Realizacja wymogu świadczenia profesjonalnego poradnictwa w formach dostosowanych przez stronę publiczną jest wstępnym warunkiem poprawy efektywności działania obecnego systemu.

Dodatkowo, interdyscyplinarne zespoły powoływane w gminach, w skład których wchodzi przedstawiciele następujących podmiotów:

- a) jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- b) gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- c) Policji;
- d) oświaty;
- e) ochrony zdrowia;
- f) organizacji pozarządowych;
- g) oraz kurator sądowy;

zostaną **zobligowani do cyklicznej kontroli sytuacji domowej niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie**, co powinno zabezpieczyć sytuację rodzinną szczególnie tych osób, które mają problemy z opuszczaniem swojego miejsca zamieszkania. Kontrola odbywać się będzie nie rzadziej niż co trzy miesiące, dzięki czemu zespół zyska prawo do przetwarzania danych osobowych dotyczących niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie, co stanie się podstawą dla przeprowadzanych kontroli. Dodatkowo, interdyscyplinarny skład zespołu zapewni odpowiedni skład personalny takich wizyt kontrolnych.

2. **Projekt uszczegóławia obowiązek zbierania danych statystycznych dotyczących niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie.** Znowelizowany zostanie artykuł 9c ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, który zawiera katalog danych dotyczących osób dotkniętych przemocą, jakie mogą być przetwarzane przez interdyscyplinarne zespoły, poprzez wyróżnienie grupy osób z niepełnosprawnościami jako możliwych ofiar przemocy w rodzinie oraz poprzez uzupełnienie katalogu danych o informacje dotyczące wieku i płci niepełnosprawnych ofiar. W dalszej kolejności projekt przewiduje przyznanie dodatkowej kompetencji policji, tak aby wśród katalogu osób, których dane osobowe policja może przetwarzać, znalazły się dane dotyczące niepełnosprawności ofiar przemocy w rodzinie.

Projektowanie zmiany doprowadzą do sytuacji, w której zbadana zostanie skala zjawiska przemocy rodzinnej spotykającej osoby niepełnosprawne. Dodatkowo, wykorzystując istniejące zabezpieczenia dotyczące przetwarzania danych wrażliwych wbudowane w ww. akty prawne, zarówno informacje będące w posiadaniu interdyscyplinarnych zespołów, jak i te gromadzone przez policję zostaną zabezpieczone przed upublicznieniem. Zbadanie skali tego zjawiska należy uznać za pierwszy krok, który umożliwi zwiększenie liczby wykrywania takich praktyk, a docelowo ich ograniczenie. Szczególnie zaangażowanie policji jako profesjonalnego podmiotu posiadającego odpowiednią wiedzę w zakresie działalności operacyjnej i prewencyjnej powinno doprowadzić do zmniejszenia skali tego zjawiska.

3. **Proponowane przepisy zobowiązują wojewodę (urząd wojewódzki) do zapewnienia możliwości przyjęcia wniosku o wydanie paszportu oraz odbiór tego dokumentu również poza urzędem, a w szczególnych okolicznościach także w miejscu pobytu osoby składającej wniosek.** Jako szczególne okoliczności uzasadniające przyjęcie wniosku poza urzędem przepis przewiduje chorobę, niepełnosprawność albo inną niedającą się pokonać przeszkodę spotykającą wnioskodawcę. Przy tym skuteczność projektowanych przepisów zależeć będzie w znacznej mierze od sposobów komunikowania się osoby z niepełnosprawnością z danym urzędem wojewódzkim - poczta e-mail czy telefon, ze względu na powszechność ich stosowania, wydają się odpowiednim narzędziem do zawiadomienia urzędu o niemożności złożenia wniosku o paszport na miejscu, co funkcjonuje już obecnie w przypadku wniosków o wydanie dowodu osobistego. Analogiczne ułatwienie przewidziano również w momencie odbierania przez osobę z niepełnosprawnością zarówno paszportu, jak i dowodu osobistego.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Stany Zjednoczone Ameryki

W Stanach funkcjonuje komórka ds. przemocy społecznej, zajmująca się również problemem przemocy domowej dotyczącej osób z niepełnosprawnościami - *National Adult Protective Services Association* (NAPSA). Osoby poszukujące pomocy ze stron rządowych przekierowywane są do NAPSA. Każde zgłoszenie spotyka się z odpowiedzią odpowiednio przeszkolonych osób. Na stronie internetowej NAPSA znajduje się interaktywna mapa stanów, dostarczająca informacji, w tym informacji kontaktowych, o komórkach regionalnych oferujących swoją pomoc w przypadku przemocy domowej. Wskazane są tam jednostki rządowe lub stanowe zajmujące się naruszeniami w zakresie przemocy domowej. Dodatkowo, wprowadzono program tzw. długoterminowych rzeczników, którzy mają wspierać osoby starsze i osoby niepełnosprawne. Rzecznik dba o potrzeby swoich podopiecznych, w tym także w drobnych sprawach życia codziennego tłumaczy np. regulacje prawne dotyczące sytuacji podopiecznego. Rzecznik ma przy tym obowiązek reagować w przypadku naruszenia przez członków rodziny nietykalności cielesnej podopiecznego.

Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii wprowadzono usługi pomocy, centra kryzysowe oraz domy i wsparcie dla uciekinierów, działające na terenie całego kraju. Usługi te muszą być dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, tj. być dostępne i wolne od barier, w zakresie: dostępu do transportu, wsparcia osobistego asystenta, ramp, wind oraz adaptacji architektonicznych (takich jak uchwyty i podobne) w celu maksymalizacji samodzielności tych osób. W dalszej kolejności należy wskazać na asystentów komunikacyjnych w miganiu oraz inne ułatwienia komunikacji jak wibrujące poduszki alarmowe, sygnały wizualne i dźwiękowe, mailowe oraz telefoniczne linie pomocy. Bardzo ważne jest również wprowadzenie różnorodnych formatów i sposobów przekazywania informacji jak: wideo, audio, wykorzystanie angielskiego języka migowego oraz czcionek łatwych do przeczytania. Państwowy Instytut Dobrych Praktyk w Zakresie Zdrowia i Opieki NICE (*National Institute for Health and Care Excellence*) wydał wytyczne w zakresie szkoleń, które przechodzić mają pracownicy opieki społecznej. Wskazane jest, aby nabyli oni umiejętności w zakresie rozumienia dynamiki przemocy domowej oraz przyczyn jej powstawania, jak również umiejętność pytania o przemoc domową w sposób komfortowy dla jej ofiar, czy odpowiadania z empatią i zrozumieniem, w sposób dzięki któremu ofiara pozwoli sobie pomóc pracownikom opieki społecznej.

Republika Federalna Niemiec

Związkowe Ministerstwo Sprawiedliwości i Spraw Konsumentkich wydało specjalną broszurę informacyjną, zawierającą opis prawny, jak również wytyczne (prawo miękkie) w zakresie ochrony przed przemocą domową z uwzględnieniem problemów osób z niepełnosprawnościami. Dostępna jest ona w trzech językach: niemieckim, perskim i arabskim. W Niemczech pomoc świadczona jest również poprzez zawiadomienie o niepokojącej sytuacji z wykorzystaniem darmowego numeru telefonu oraz za pomocą strony internetowej. Zgłoszenie za pomocą formularza jest zgłoszeniem dostosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnością – czcionka ma czytelną wielkość, a formularz pyta o dane lokalizacyjne, jak również potrzeby wynikające z niepełnosprawności oraz o rodzaj niepełnosprawności. Obsługa związana ze zgłoszeniem może odbyć się telefonicznie, mailowo lub za pomocą czatu z wykorzystaniem 17 języków, jak również języka migowego. W zależności od decyzji ochrona ofiar przemocy domowej może przybrać różne formy. Jedną z takich form jest dostosowanie nowego środowiska osoby pokrzywdzonej do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności – oznacza to dofinansowanie np. na pokrycie kosztów asystenta lub dostosowania nowego otoczenia. Darmowe poradnie prawne świadczą informacje o możliwościach prawnych, będących następstwem lub skutkiem przemocy domowej, w tym również organizują kontakt z prawnikami.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności profesjonalnego poradnictwa. Ułatwienia proceduralne związane z uzyskiwaniem dowodu osobistego oraz paszportu. Wprowadzenie systemu monitorowania sytuacji niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie w ich środowisku domowym.
Osoby z niepełnosprawnością wzrokową	155 838	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie dostępności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności

			<p>profesjonalnego poradnictwa.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ułatwienia proceduralne związane z uzyskiwaniem dowodu osobistego oraz paszportu.• Wprowadzenie systemu monitorowania sytuacji niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie w ich środowisku domowym.
Osoby z niepełnosprawnością ruchową	1 101 802	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie dostępności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności profesjonalnego poradnictwa.• Ułatwienia proceduralne związane z uzyskiwaniem dowodu osobistego oraz paszportu.• Wprowadzenie systemu monitorowania sytuacji niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie w ich środowisku domowym.
Urzędy Wojewódzkie	16		<ul style="list-style-type: none">• Zmiana procedury wydania dokumentów paszportowych.
Organy gminy	2478		<ul style="list-style-type: none">• Zmiana procedury odbioru dowodów osobistych;• Dostosowanie profesjonalnego

			poradnictwa dla niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie do form dostosowanych.
Interdyscyplinarne zespoły ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2478		<ul style="list-style-type: none"> Kontrola sytuacji domowej niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- środowiskowych** – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- tematycznych** – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1641** konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

- Zwiększenie dostępności systemu przeciwdziałania przemocy – w zakresie kontroli osób, które nie opuszczają domu

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
259	99	61	0

- Doprecyzowanie normatywnego obowiązku przetwarzania danych o osobach niepełnosprawnych będących ofiarami przemocy w rodzinie

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
323	79	22	1

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacja została **oceniona pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											Łącznie (0-10)	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		

Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	9	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	45
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet JST											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>W związku z nałożeniem nowych obowiązków na jednostki samorządu terytorialnego (w szczególności na poziomie gminy) w zakresie świadczenia poradnictwa niepełnosprawnym ofiarom przemocy w rodzinie w formach dostosowanych do ich potrzeb konieczne może okazać się zwiększenie części budżetu jednostek samorządowych przeznaczanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 7 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych gminy należy prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy.</p> <p>Wśród przykładowego katalogu form dostosowanych (opartego na najczęściej wykorzystywanych wśród osób z niepełnosprawnościami formach) należy wskazać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nagranie audio; • nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym; • wydruk w systemie Braille'a; • wydruk z czcionką o wielkości wygodnej do czytania. <p>Jako generujące ewentualne dodatkowe koszty po stronie przedsiębiorców należy wymienić wydruk dokumentów w systemie Braille'a oraz nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym (PJM).</p> <p>Analiza rynkowych stawek wśród tłumaczy PJM ujawniła, że:</p> <ul style="list-style-type: none"> • godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 – 100 zł brutto; • część tłumaczy pobiera dodatkową opłatę za możliwość nagrania filmów z tłumaczeniem – około 250 zł. <p>Warto przy tym wspomnieć o regulacji zawartej w art. 17 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, który reguluje maksymalną wysokość wynagrodzenia tłumaczy PJM, SJM i SKOBN za usługi świadczone w ramach ustawy. Zgodnie z tym przepisem maksymalna kwota godzinowego wynagrodzenia dla tłumacza nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku</p>											

	<p>Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Obecnie taka stawka maksymalna nieznacznie przekracza 84 zł/godzinę tłumaczenia.</p> <p>Wynajęcie tłumacza PJM w celu przetłumaczenia porady medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej to koszt na poziomie kilkuset złotych zależnie od czasu potrzebnego na tłumaczenie.</p> <p>W przypadku dostosowywania formy komunikacji do systemu Braille’a to koszt zakupu maszyny brajlowskiej z funkcją drukarki kształtuje się na poziomie 8 000 – 12 000 zł. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że liczba osób z niepełnosprawnością wzroku kształtuje się w Polsce na poziomie 155 838 oraz że znaczna część z tych osób nie pada ofiarą przemocy w rodzinie, to zakup takiego sprzętu w każdej gminie może okazać się niecelowy. W związku z tym za najbardziej ergonomiczne rozwiązanie, jeżeli chodzi o koszty, można przyjąć umieszczenie takiego urządzenia w ramach kilku wybranych podmiotów, które będą obsługiwać ośrodki pomocy zgłaszające zapotrzebowanie na przetłumaczenie porady. Konieczne będzie przy tym nawiązanie bliskiej kooperacji pomiędzy takimi podmiotami.</p> <p>Szczegółowe wyliczenia - określono przy uwzględnieniu poniższego:</p> <p>Liczba osób z niepełnosprawnością słuchową w Polsce waha się zależnie od badania od 50 000 do 100 000 osób. Przy założeniu, że co piąty niesłyszący konsument uda się do poradni przynajmniej raz w roku na dwugodzinną konsultację, to roczny koszt zapewnienia tłumacza PJM wyniesie w przybliżeniu = 4 000 000 zł.</p> <p>1/5 maksymalnej liczby osób z niepełnosprawnością słuchu x koszt wynajęcia tłumacza języka migowego na 2 h w skali roku.</p> <p>Dodatkowo zakup kilkuset maszyn brajlowskich to koszt na poziomie 4 956 000 zł (przy założeniu, że w co piątej gminie znajdzie się taka maszyna na potrzeby danego regionu).</p>
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	-						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-						

	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<p>4. Zwiększenie dostępności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p> <p>5. Ułatwienia proceduralne związane z uzyskiwaniem dowodu osobistego oraz paszportu dla osób chorych oraz niepełnosprawnych.</p> <p>6. Wprowadzenie systemu monitorowania sytuacji niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie w ich środowisku domowym.</p>
--	---	---

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	-
--	---

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
--	--

☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
--	--

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
--	--

Komentarz:
Projekt przewiduje wprowadzenie nowej procedury dotyczącej uzyskania paszportu oraz odbioru dowodu osobistego przez osoby chore/niepełnosprawne.

9. Wpływ na rynek pracy

Przewiduje się wzrost popytu na usługi związane z tłumaczeniem na forma dostępna do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w szczególności dla tłumaczy PJM.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
---	--	---

Omówienie wpływu	Poprawa sytuacji niepełnosprawnych ofiar przemocy w rodzinie.
------------------	---

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 MODYFIKACJA UPOWAŻNIENIA USTAWOWEGO DLA MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW KULTURY I OCHRONY DZIEDZICTWA NARODOWEGO DO OKREŚLANIA W DRODZE ROZPORZĄDZENIA ZAKRESU MECENATU PAŃSTWA

Rekomendacja zakłada modyfikacje upoważnienia ustawowego dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do określania w drodze rozporządzenia zakresu mecenatu państwa, w taki sposób, aby rozwiązania aktu wykonawczego obejmowały również zadania związane z zapewnianiem i zwiększeniem dostępności materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.

2 WPROWADZENIE WYMOGU, ABY W KAŻDEJ UMOWIE PODPISYWANEJ PRZY UDZIELANIU INSTYTUCJOM KULTURY DOTACJI, KTÓRYCH PRZEDMIOTEM SĄ ZAMÓWIENIA NA MATERIAŁY KULTURALNE, ZOSTAŁ PRZEWIDZIANO OBOWIĄZEK DOSTARCZENIA TYCH MATERIAŁÓW RÓWNIEŻ W FORMACH DOSTOSOWANYCH

Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie wymogu, aby w każdej umowie podpisywanej przy udzielaniu instytucjom kultury lub innym organizacjom dotacji przez władze publiczne (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz jednostki samorządu terytorialnego), których przedmiotem są zamówienia na materiały kulturalne, został przewidziany obowiązek dostarczenia tych materiałów również w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami (wprowadzenie do ww. ustawy art. 9b ust. 1). W ramach swobody umów odbiorcy dotacji celowej będą mogli wybrać najbardziej adekwatną do dotowanego przedsięwzięcia formę dostosowania, mając także możliwość wejścia w kooperację z lokalnymi organizacjami osób z niepełnosprawnościami celem zidentyfikowania lokalnych potrzeb.

3 WPROWADZENIE OBOWIĄZKU OKREŚLENIA PRZEZ INSTYTUCJE KULTURY W SWOICH STATUTACH SPOSOBU, W JAKI INSTYTUCJA WSPIERA DOSTĘPNOŚĆ MATERIAŁÓW ORAZ PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI W FORMACH DOSTOSOWANYCH

Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie ustawowego obowiązku określenia przez instytucje kultury w swoich statutach sposobu, w jaki instytucja wspiera dostępność materiałów oraz prowadzonej działalności w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. Postanowienia statutów powinny także określać sposób finansowania ww. zadań, przy czym proponowanym dopełnieniem zmian prawnych jest wprowadzenie obowiązku, aby co najmniej 0,5% budżetu danej instytucji był przeznaczony na realizację zadania zapewnienia lub zwiększenia dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami. Należy podkreślić, że limit ten stanowi minimum i nie stoi na przeszkodzie, aby instytucja kultury przeznaczala na zwiększanie dostępności większych nakładów. Limit 0,5% rocznego budżetu instytucji kultury jest rozwiązaniem początkowym i zaleca się jego stopniowe zwiększanie, wraz ze wzrostem świadomości i zapotrzebowania społecznego.

Jednocześnie rekomendowanym narzędziem racjonalizacji powyższego obowiązku jest przyznanie instytucjom kultury lub ich organizatorom uprawnienia do wnioskowania do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o zwolnienie z obowiązku wydatkowania 0,5% rocznego budżetu na zapewnienie dostępności wytwarzanych materiałów kultury i prowadzonej działalności kulturowej dla osób z niepełnosprawnością, jeśli realizacja tego obowiązku w warunkach lokalnych instytucji kultury jest niecelowa (m.in. z powodów demograficznych). Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego otrzyma kompetencję do rozpoznania ww. wniosku instytucji kultury lub jej organizatora w formie decyzji administracyjnej, co zapewni możliwość weryfikacji jej prawidłowości i zasadności w trybie postępowania sądowno-administracyjnego. Decyzją będzie możliwe przyznanie zwolnienia na okres do 5 lat. Po wygaśnięciu zwolnienia instytucja kultury lub jej organizator będą mogli ponownie wystąpić z wnioskiem o zwolnienie, z tym że jego zasadność będzie oceniona w kontekście aktualnej sytuacji lokalnej, a zatem potencjalne zmiany demograficzne będą uwzględniane w mechanizmie racjonalizacji wydatkowania budżetu instytucji kultury.

4 USTAWOWE OKREŚLENIE MINIMALNEGO UDZIAŁU MATERIAŁÓW KULTURALNYCH W FORMACH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W OGÓLNEJ ILOŚCI MATERIAŁÓW KULTURALNYCH DOFINANSOWYWANYCH NA PODSTAWIE UMOWY ZAWARTEJ W CELU PRYZNANIA DOTACJI CELOWEJ

Rekomendowanym rozwiązaniem jest ustawowe określenie minimalnego udziału materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ogólnej ilości materiałów kulturalnych dofinansowywanych na podstawie umowy zawartej w celu przyznania dotacji celowej. Proponowanym

rozwiązaniem jest określenie ustawowego progu na poziomie 0,5% całości zamówienia, co stanowi próg początkowy, który powinien zostać w przyszłości dostosowany do zmieniającego się zapotrzebowania na materiały kulturalne w formach dostosowanych.

5 OBOWIĄZEK UWZGLĘDNIANIA PRZY ORGANIZACJI IMPREZ KULTURALNYCH I ARTYSTYCZNYCH ORAZ IMPREZ MASOWYCH KWESTII DOSTĘPNOŚCI DANEGO WYDARZENIA DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie przepisów prawnych nakazujących uwzględnianie przy organizacji imprezy kulturalnych i artystycznych oraz imprez masowych kwestii dostępności danego wydarzenia dla osób z niepełnosprawnościami. Zalecane jest przyjęcie następujących rozwiązań prawnych:

- w zakresie imprez rozrywkowych i artystycznych wprowadzenie wyraźnego obowiązku zapewnienia dostępności imprezy – racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnością, jeżeli nie będzie to związane z nadmiernymi trudnościami lub kosztami - oraz uwzględniania w zawiadomieniu o zamiarze organizacji imprezy planowanych działań w zakresie udostępnienia imprezy dla osób z niepełnosprawnościami;
- w zakresie imprez masowych nałożenie na organizatora wyraźnego obowiązku udostępnienia imprezy masowej dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiednich miejsc w sektorach dla publiczności i korytarzy komunikacyjnych (zmiany w art. 34 ww. ustawy oraz w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych).

Celem zabezpieczenia realizacji ww. obowiązków nałożonych na organizatorów imprez rozrywkowych i artystycznych rekomendowanym rozwiązaniem jest poszerzenie obecnych kompetencji organów gmin do wydania decyzji o zakazie odbycia imprezy artystycznej lub rozrywkowej, jeżeli zagraża ona życiu lub zdrowiu ludzi, moralności publicznej albo mieniu w znacznych rozmiarach lub nie zostały spełnione wymogi prawa co do pomieszczenia, obiektu lub miejsca, w których odbywają się imprezy artystyczne i rozrywkowe, ale także w sytuacji gdy nie zostały wykonane obowiązki zapewnienia dostępności imprezy (racjonalnego usprawnienia) dla osób z niepełnosprawnościami.

6 DOPRECYZOWANIE ZADAŃ BIBLIOTEK W TAKI SPOSÓB, ABY WPROST OBEJMOWAŁY GROMADZENIE, OPRACOWYWANIE, PRZECHOWYWANIE I OCHRONĘ MATERIAŁÓW BIBLIOTECZNYCH, W TYM MATERIAŁÓW BIBLIOTECZNYCH W FORMACH DOSTOSOWANYCH

Rekomendowanym rozwiązaniem jest ustawowe doprecyzowanie obecnie uregulowanych zadań bibliotek w taki sposób, aby *expressis verbis* obejmowały one gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochronę materiałów bibliotecznych, w tym materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. W konsekwencji uzyskają status podstawowych jednostek

gromadzenia i udostępniania materiałów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. Stąd proponuje się doprecyzowanie ustawowego pojęcia „materiałów bibliotecznych” w taki sposób, aby *explicite* obejmowało dokumenty dostępne w formach dostosowanych.

Ponadto, rekomenduje się wprowadzenie ustawowego obowiązku określenia w statucie biblioteki sposobu udostępniania przez bibliotekę materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych. Autonomiczne określenie realizacji tego zadania przez bibliotekę pozwoli na wdrożenie najbardziej adekwatnego, dla warunków lokalnego działania biblioteki, rozwiązania.

7 OKREŚLENIE MINIMUM WYDATKÓW PONOSZONYCH W RAMACH ROCZNEGO BUDŻETU BIBLIOTEKI NA UDOSTĘPNIANIE MATERIAŁÓW BIBLIOTECZNYCH W FORMACH DOSTOSOWANYCH

Rekomendowanym rozwiązaniem jest ustawowe określenie minimum wydatków ponoszonych w ramach rocznego budżetu biblioteki na udostępnianie materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych. Proponowanym rozwiązaniem jest określenie ustawowego progu na poziomie 0,5% budżetu rocznego biblioteki, co stanowi próg początkowy, który powinien zostać w przyszłości dostosowany do zmieniającego się zapotrzebowania osób z niepełnosprawnościami.

Jednocześnie rekomendowanym narzędziem racjonalizacji powyższego obowiązku jest przyznanie bibliotekom uprawnień do wnioskowania do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o zwolnienie z obowiązku wydatkowania 0,5% rocznego budżetu na zapewnienie dostępności materiałów bibliotecznych, jeżeli realizacja tego obowiązku w warunkach lokalnych instytucji kultury jest niecelowa (m.in. z powodów demograficznych). Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego otrzyma kompetencję do rozpoznania ww. wniosku biblioteki w formie decyzji administracyjnej, co zapewni możliwość weryfikacji jej prawidłowości i zasadności w trybie postępowania sądowo-administracyjnego. Decyzją będzie możliwe przyznanie zwolnienia na okres do 5 lat. Po wygaśnięciu zwolnienia biblioteka będzie mogła ponownie wystąpić z wnioskiem o zwolnienie, z tym że jego zasadność będzie oceniona w kontekście aktualnej sytuacji lokalnej.

8 ZMIANA ZASAD POWSTAWANIA DOKUMENTACJI KONSERWATORSKIEJ W ZAKRESIE MOŻLIWOŚĆ DOSTOSOWANIA ZABYTKU DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Rekomendowanym rozwiązaniem jest zmiana prawna w obrębie zasad powstawania dokumentacji konserwatorskiej. Konserwator zabytków w momencie prowadzenia postępowania w przedmiocie wpisu zabytku do rejestru będzie obowiązany sprawdzić możliwość dostosowania zabytku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i uwzględnić to w dokumentacji dotyczącej tego zabytku. W konsekwencji wytyczne określone przez

konserwatora w tym zakresie powinny być uwzględniane w programie prac konserwatorskich dla danego obiektu zabytkowego. Tym sposobem zostanie wyważona potrzeba zapewnienia maksymalnej dostępności obiektu dla osób z niepełnosprawnościami oraz potrzeba zachowania historycznych cech obiektu. Zakres możliwych ingerencji dostosowawczych zostanie określony przez podmiot odpowiedzialny za zachowanie obiektu jako dziedzictwa kultury, posiadający odpowiednią wiedzę ekspercką.

9 ZMIANY W ZAKRESIE WARUNKÓW I PROCEDURY PRYZNAWANIA FINANSOWANIA PRZEZ POLSKI INSTYTUT SZTUKI FILMOWEJ

Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie zmian prawnych w zakresie warunków i procedury przyznawania finansowania przez Polski Instytut Sztuki Filmowej poprzez następujące środki:

- wprowadzenie ustawowego wymogu, aby wnioskodawca, występując o dofinansowanie, przedstawił, w jaki sposób film będzie dostępny dla osób z niepełno sprawnościami;
- zmianę rozporządzenia wykonawczego, wydanego na podstawie art. 23 ust. 6 ww. ustawy, w taki sposób, aby dodano do warunków finansowania element związany z zapewnieniem dostępności filmu w formach dostosowanych;
- wprowadzenie ustawowego obowiązku promowania dofinansowanych filmów dostępnych w formach dostosowanych poprzez reklamy skierowane do osób z niepełno sprawnościami.

10 UZUPEŁNIENIE MISJI MEDIÓW PUBLICZNYCH O ZADANIA ZWIĄZANE Z UDOSTĘPNIANIEM PROGRAMÓW DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ORAZ PODNOSZENIEM ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ

Rekomendowanym rozwiązaniem jest dostosowanie terminologii ww. ustawy do aksjologii KPON (zmiany w art. 18a i art. 47g ww. ustawy) oraz wdrożenie następujących regulacji, służących uzupełnieniu misji mediów publicznych o zadania związane z udostępnianiem programów dla osób z niepełnosprawnościami oraz podnoszeniem świadomości społecznej i rozpowszechniania wiedzy o potrzebach tych osób:

- ustawowe określenie, że co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadała usługi o charakterze racjonalnego usprawnienia, zapewniające dostępność osobom z niepełnosprawnościami (np. audiodeskrypcje, napisy dla niesłyszących oraz tłumaczenia na polski język migowy),
- ustawowe określenie, że co najmniej połowa programów posiadających ww. usługi jest emitowana w godzinach 5-23, a programy nadawane w formach

dostępnych dla osób niepełnosprawnych powinny obejmować przynajmniej trzy serwisy informacyjne dziennie,

- stworzenie okresu przejściowego stopniowego podnoszenia dostępności emitowanych programów - nadawcy programów telewizyjnych są zobowiązani do zapewnienia dostępności audycji dla osób z niepełnosprawnościami, tak aby wskaźniki te kształtowały się w poszczególnych latach następująco: w 2018 r. co najmniej 15%, w 2019 r. co najmniej 25%, w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 35%, od 2022 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży;
- włączenie do zadań publicznej radiofonii i telewizji obowiązku podnoszenia świadomości społecznej w sprawach ważnych osób niepełnosprawnych oraz rozpowszechniania wiadomości na temat rzeczywistych potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych, zgodnie z najnowszą specjalistyczną wiedzą na ten temat.

11 MODYFIKACJA ART. 33¹ PRAWA AUTORSKIEGO, W SPOSÓB USUWAJĄCY WĄTPLIWOŚCI INTERPRETACYJNE

Rekomendowanym rozwiązaniem jest modyfikacja art. 33¹ ww. ustawy, w sposób usuwający wątpliwości interpretacyjne w zakresie wyrażenia „rozmiar” korzystania z prawa autorskiego poprzez doprecyzowanie jego elementów konstrukcyjnych i dostosowanie terminologii do aksjologii Konwencji poprzez usunięcie określenia „upośledzenie”.

Projekt zawiera przepisy przejściowe i dostosowujące pozwalające na zrealizowanie rekomendacji w sposób sukcesywny i rozłożony w czasie.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2018 r.

o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁵⁵

Art. 1. W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. 2017, poz. 862) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 dodaje się ustęp 3 w brzmieniu:

„3. Instytucja kultury składająca wniosek o dotację, o których mowa w ust. 2, przedstawia, w jaki sposób poprzez wykorzystanie środków z dotacji będzie następować zwiększanie dostępności do materiałów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych. Brak przedstawienia sposobu zwiększania dostępności wyklucza możliwość otrzymania dotacji.”;

2) art. 9a otrzymuje brzmienie:

„1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, zakres zadań objętych mecenatem państwa, szczegółowy tryb składania wniosków o udzielenie dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 i art. 9 ust. 3, oraz ich przekazywania i rozliczania, uwzględniając rządowe programy z zakresu kultury i dziedzictwa narodowego oraz konieczności zapewnienia ciągłości realizowanych zadań.

2. Przy określaniu zakresu zadań objętych mecenatem państwa w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw kultury i ochrony

⁵⁵ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. 2017, poz. 862); z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1160 ze zm.); z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 642 ze zm.); z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.); z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1414 ze zm.); z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 2187 ze zm.); z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 438 ze zm.).

dziedzictwa narodowego uwzględni w szczególności potrzebę zwiększania dostępności do materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

3. Przy określeniu zasad oceny formalnej, rachunkowej i merytorycznej wniosku o udzielenie dotacji, o których mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego uwzględni potrzebę oceny jakości przedstawionych przez wnioskodawcę rozwiązań w zakresie zwiększania dostępności do materiałów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.”;

3) wprowadza się art. 9b w brzmieniu:

„Art. 9b. 1. W umowach stanowiących podstawę udzielenia dotacji, o których mowa w art. 5 ust. 2 i art. 9 ust. 3 lub podstawę udzielenia wsparcia finansowego, o którym mowa w art. 1 ust. 3, których przedmiotem jest zamówienie materiałów kulturalnych, zawiera się postanowienia dotyczące minimalnej ilości materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

2. Udział materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w ogólnej ilości materiałów kulturalnych dofinansowywanych na podstawie umowy, o której mowa w ust. 1, nie może wynieść mniej niż 0,5% całości zamówienia.”;

4) w art. 13 ust. 2 dodaje się punkty 7 i 8 w brzmieniu:

„7) postanowienia w zakresie sposobu, w jaki instytucja wspiera dostępność materiałów oraz aktywności kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych,

8) postanowienia w zakresie sposobu finansowania zadania określonego w pkt. 7.”;

5) w art. 13 wprowadza się ustęp 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. Na zadanie, o którym mowa w ust. 2 pkt 7 instytucja kultury przeznaczona co najmniej 0,5% rocznego budżetu.

2b. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może na wniosek instytucji kultury lub jej organizatora zwolnić instytucję kultury w formie decyzji administracyjnej z obowiązku wskazanego w ustępie poprzedzającym na okres do 5 lat, o ile realizacji tego obowiązku jest w warunkach lokalnych instytucji kultury niecelowa. Ponowne złożenie wniosku jest dopuszczalne.”;

6) w art. 34 ust. 2 dodaje się punkt 5 w brzmieniu:

„5) określenie planowanych działań w zakresie dostosowania imprezy dla osób niepełnosprawnych.”;

7) w art. 34 dodaje się ustęp 9 w brzmieniu:

„9. Organizator imprezy artystycznej lub rozrywkowej zapewnia racjonalne usprawnienia niezbędne do uczestnictwa osób niepełnosprawnych, chyba że byłoby to związane z nadmiernymi trudnościami lub kosztami.”;

8) art. 35 otrzymuje brzmienie:

„Art. 35. Organ gminy wydaje decyzję o zakazie odbycia imprezy artystycznej lub rozrywkowej, jeżeli zagraża ona życiu lub zdrowiu ludzi, moralności publicznej albo mieniu w znacznych rozmiarach lub nie zostały spełnione wymagania, o których mowa w art. 34 ust. 3 oraz ust. 9.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1160 ze zm.) w art. 6 ust. 1 dodaje się punkt 9 w brzmieniu:

„9) udostępnienie imprezy masowej dla osób niepełnosprawnych, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiednich miejsc w sektorach dla publiczności i korytarzy komunikacyjnych.”.

Art. 3. W ustawie z dnia z 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 642 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 4 ust. 1 pkt 1. otrzymuje brzmienie:

„1) gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, w tym materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych;”;

2) art. 5 otrzymuje brzmienie:

„Art. 5. Materiałami bibliotecznymi są w szczególności dokumenty zawierające utrwalony wyraz myśli ludzkiej, przeznaczone do rozpowszechniania, niezależnie od nośnika fizycznego i sposobu zapisu treści, a zwłaszcza: dokumenty graficzne (piśmiennicze, kartograficzne, ikonograficzne i muzyczne), dźwiękowe, wizualne, audiowizualne i elektroniczne, w tym dokumenty dostępne w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.”;

3) w art. 11 ust. 3 wprowadza się punkt 5 w brzmieniu:

„5) sposób udostępniania przez bibliotekę materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych;”;

4) w art. 11 wprowadza się ustęp 4 i 5 w brzmieniu:

„4. Na zadanie, o którym mowa w ust. 3 pkt 5 przeznaczają się minimum 0,5% rocznego budżetu biblioteki.

5. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może na wniosek biblioteki zwolnić ją w formie decyzji administracyjnej z obowiązku

wskazanego w ustępie poprzedzającym na okres do 5 lat, o ile realizacja tego obowiązku jest w warunkach lokalnych biblioteki niecelowa. Ponowne złożenie wniosku jest dopuszczalne.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.) art. 33¹ otrzymuje brzmienie:

„Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób niepełnosprawnych, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich niepełnosprawności, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w sposób wynikający z natury niepełnosprawności.”.

Art. 5. W ustawie z dnia z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1414 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 18a ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewniania dostępności programów dla osób, których niepełnosprawność wynika z dysfunkcji narządu wzroku lub z dysfunkcji narządu słuchu, przez wprowadzanie odpowiednich usług o charakterze racjonalnego usprawnienia, takich jak audiodeskrypcja, napisy dla niesłyszących oraz tłumaczenie na polski język migowy, tak aby co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie usługi.”;

2) w art. 18a wprowadza się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Co najmniej połowa programów posiadających usługi, o których mowa w ust. 1, powinna być emitowane w godzinach 5-23.

1b. Programy nadawane w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych powinny obejmować przynajmniej trzy serwisy informacyjne dziennie, o ile nadawca emituje tego typu audycje w ramach programu.”;

3) art. 18a ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Krajowa Rada może określić, w drodze rozporządzenia, niższy niż określony w ust. 1 udział w programie telewizyjnym audycji z usługami zapewniającymi racjonalne usprawnienia dla osób niepełnosprawnych, których niepełnosprawność wynika z dysfunkcji narządu wzroku lub z dysfunkcji narządu słuchu, uwzględniając różnorodną ofertę programową w różnym czasie antenowym, możliwości techniczne, potrzeby odbiorców, sposób rozpowszechniania i specjalizację programu, bez nakładania nieuzasadnionych obciążeń na nadawców.”;

4) w art. 21 ust. 1a wprowadza się punkt 12 i 13 w brzmieniu:

„12) podnoszenie świadomości społecznej w sprawach ważnych dla całego społeczeństwa lub wynikających z istotnych potrzeb tworzących go grup i mniejszości, zwłaszcza osób niepełnosprawnych;

13) rozpowszechnianie wiadomości na temat rzeczywistych potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych, zgodnie z najnowszą specjalistyczną wiedzą na ten temat.”;

5) w art. 45:

a) w ust. 3 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) w programie tym operator nie dostarcza odbiorcom rozpowszechnianych w audycji udogodnień dla osób niepełnosprawnych;”

b) dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Przepisu ust. 3 pkt 2a nie stosuje się do rozprowadzania programów w sposób analogowy.”;

6) art. 47g otrzymuje brzmienie:

„Podmioty dostarczające audiowizualne usługi medialne na żądanie dążą do stopniowego zapewniania dostępności dostarczanych audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, poprzez wprowadzanie odpowiednich usług, takich jak audiodeskrypcja, napisy oraz tłumaczenie na język migowy.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 2187 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 25 ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku, jak również możliwości jego dostosowania do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych;”;

2) w art. 25 wprowadza się ustęp 3 w brzmieniu:

„3. W programie prac konserwatorskich należy uwzględnić, czy i w jakim zakresie możliwe jest dostosowanie zabytku do potrzeb osób niepełnosprawnych.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 438 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 22 ust. 3 wprowadza się punkt 6 w brzmieniu:

„6) opracowanie filmu lub innego materiału stanowiącego efekt końcowy projektu w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.”;

2) w art. 23 wprowadza się ustęp 7 i 8 w brzmieniu:

„7. Przy wydaniu rozporządzenia, o którym mowa w ust. 6, minister uzależni możliwość otrzymywania przez wnioskodawcę dofinansowania od zapewnienia przez niego dostępności filmu w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.

8. Wnioskodawca, którego przedsięwzięcie otrzymało dofinansowanie ma obowiązek promować film w formach dostosowanych poprzez reklamy skierowane do osób niepełnosprawnych.”

Art. 8. Dotychczasowe akty wykonawcze wydane na podstawie przepisu zmienianego art. 1 pkt 1 oraz na podstawie art. 23 ust. 6 ustawy zmienianej art. 7 ustawy tracą moc obowiązywania po 3 miesiącach od dnia wejście w życie ustawy.

Art. 9. Nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewnienia dostępności audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, poprzez wprowadzenie usług dla osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 18a ustawy zmienianej w art. 1, tak aby:

- 1) w 2018 r. co najmniej 15% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 2) w 2019 r. co najmniej 25% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 3) w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 35% kwartalnego czasu nadawania programu,
 - 4) od 2022 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu
- z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie usługi.

Art. 10. Ustawa wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Dział administracji rządowej: KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA NARODOWEGO

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 25 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882); dalej jako „KPON” lub „Konwencja”. Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

W obecnym stanie prawnym część przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych nie została wdrożona. Tymczasem sama Konwencja w art. 4 ust. 1 lit. a) wprowadza wymóg podjęcia przez Państwa Strony wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw uznanych w tej Konwencji. Polska ustawą z dnia 15 czerwca 2012 r. ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, w związku z czym powinna podjąć wszelkie odpowiednie środki ustawodawcze w celu jej pełnego wdrożenia.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publicznej dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych**, na które mogą natrafić osoby z niepełnosprawnościami, dążąc do korzystania z prawa człowieka na zasadzie równości.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji **prawa do udziału w życiu kulturowym, prawa do uznania tożsamości kulturowej i językowej oraz prawa do rozwoju kulturowego**, o których mowa w art. 30 ust. 1-4 Konwencji. W myśl tych przepisów prawa:

1. Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do udziału, na zasadzie równości z innymi osobami, w życiu kulturalnym i podejmą wszelkie odpowiednie środki w celu zapewnienia, że osoby niepełnosprawne:

(a) będą miały dostęp do materiałów w dziedzinie kultury w dostępnych dla nich formach,

(b) będą miały dostęp do programów telewizyjnych, filmów, teatru i innego rodzaju działalności kulturalnej, w dostępnych dla nich formach,

(c) będą miały dostęp do miejsc działalności kulturalnej lub usług z nią związanych, takich jak teatry, muzea, kina, biblioteki i usługi turystyczne oraz, w miarę możliwości, będą miały dostęp do zabytków i miejsc ważnych dla kultury narodowej.

2. Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia, że osoby niepełnosprawne będą miały możliwości rozwoju i wykorzystywania potencjału twórczego, artystycznego i intelektualnego, nie tylko dla własnej korzyści, ale także dla wzbogacenia społeczeństwa.

3. Państwa Strony podejmą odpowiednie środki, zgodne z prawem międzynarodowym, w celu zapewnienia, że przepisy chroniące prawa autorskie nie będą stanowiły nieuzasadnionej lub dyskryminacyjnej bariery dla osób niepełnosprawnych w dostępie do materiałów w dziedzinie kultury.

4. Osoby niepełnosprawne będą uprawnione, na zasadzie równości z innymi osobami, do uznania ich szczególnej tożsamości kulturowej i językowej, w tym języków migowych i kultury osób niesłyszących, a także do uzyskania wsparcia w tym zakresie.

Barierę prawną we wdrażaniu art. 30 KPON określone zostały na podstawie:

- analizy jakościowej treści kwestionariuszy opinii doradczych, wypełnionych przez uczestników debaty doradczo-programowej pn. *Udział w życiu kulturalnym, rekreacji, wypoczynku i sporcie (Art. 30)*, która odbyła się w Warszawie dnia 15 lipca 2016 roku,
- analizy literatury przedmiotu oraz w drodze odniesienia podnoszonych w niej problemów do tekstów aktów normatywnych (metoda egzegetyczno-dogmatyczna).

W zakresie sfery życia kulturalnego zostały zidentyfikowane w obowiązującym stanie prawnym bariery dotyczące:

- 1) Dostępności materiałów kulturalnych, instytucji kultury oraz zabytków, zgodnie z wymogami art. 30 ust. 1 KPON, tj.:**
 - a) brak w obecnym systemie finansowania działalności kulturalnej zachęt finansowych do zwiększania dostępności materiałów kulturalnych dla osób z niepełnosprawnościami; w konsekwencji nie może ukształtować się spójna i konsekwentna polityki wspierania dostępności w obszarze kultury, oparta na przepisach regulujących finansowanie kultury (mecenat państwa);
 - b) brak w obecnych regulacjach odpowiednich rozwiązań organizacyjnych skłaniających instytucje kultury do podejmowania działań nakierowanych na zwiększanie dostępności do materiałów kultury w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami;
 - c) brak określenia w obecnych regulacjach minimalnej wysokości wydatków, ponoszonych z budżetu instytucji kultury, na zapewnienie i zwiększenie dostępności materiałów kulturalnych dla osób z niepełnosprawnościami, w połączeniu z mechanizmem racjonalizowania tych wydatków w przypadku niecelowości ich ponoszenia ze względu na sytuację demograficzną w obszarze działania danej instytucji kultury;
 - d) obowiązujące przepisy dotyczące organizacji imprez rozrywkowych i artystycznych oraz imprez masowych nie przewidują w sposób wyraźny obowiązku zapewnienia dostępności tych imprez dla osób z niepełnosprawnościami, obowiązek ten nie wynika również z żadnego z innych zadań organizatora imprezy artystycznej, przypisanych mu przez obowiązujące przepisy prawne;
 - e) w obecnym stanie prawnym nie zostały przewidziane żadne systemowe rozwiązania, pozwalające na wykorzystanie bibliotek jako podstawowego narzędzia zwiększania dostępności do materiałów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami;
 - f) brak określenia w obecnych regulacjach minimalnej wysokości wydatków, ponoszonych z budżetu biblioteki, na zapewnienie i zwiększenie dostępności materiałów dostępnych

dla osób z niepełnosprawnościami, w połączeniu z mechanizmem racjonalizowania tych wydatków w przypadku niecelowości ich ponoszenia ze względu na sytuację demograficzną w obszarze działania danej biblioteki;

- g) w obecnym stanie prawnym nie zostały przewidziane odpowiednie środki pozwalające na zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami, tak dalece jak jest to możliwe, dostępu do zabytków i miejsc ważnych dla kultury narodowej;
 - h) brak regulacji pozwalających na wykorzystanie instrumentu wspierania przez państwo produkcji kinematograficznych w celu zwiększania dostępności filmów dla osób z niepełnosprawnościami;
 - i) niewystarczające rozwiązania prawne w przedmiocie zapewnienia dostępności programów telewizyjnych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami – obecnie obowiązujące przepisy ustawy o radiofonii i telewizji nie zapewniają wystarczającej liczby programów dostępnych oraz pozwalają na emitowanie programów dostosowanych komunikacyjnie w godzinach o niskiej oglądalności (zwłaszcza w nocy); ponadto terminologia ustawy o radiofonii i telewizji nie odpowiada aksjologii Konwencji (pojęcie „udogodnienie” sugeruje uprzywilejowanie, podczas gdy dostępność komunikacyjna programów jest kwestią zapewnienia równości odbiorców pełnosprawnych i odbiorców niepełnosprawnych).
- 2) Regulacji prawa autorskiego zapewniających dostępność materiałów kulturalnych dla osób z niepełnosprawnościami: w obecnym stanie prawnym brakuje odpowiednich rozwiązań z zakresu prawa autorskiego pozwalających na szersze korzystanie z dóbr kultury, tzn. nieprecyzyjna regulacja z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, dotycząca korzystania z utworów przez osoby z niepełnosprawnościami, nie pozwala na pełną realizację prawa wyrażonego w art. 30 ust. 2 KPON oraz obowiązku nałożonego przez Państwa Strony w art. 30 ust. 3 KPON.

Obecny poziom regulacji nie jest wystarczający lub nie odpowiada wymogom art. 30 ust. 1-4 KPON, w wyniku czego konieczne jest usunięcie w drodze zmiany legislacyjnej powyższych barier prawnych, głównie poprzez wypełnienie luk prawnych, możliwych do zidentyfikowania w kontekście postanowień KPON.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt aktu nowelizującego przewiduje zmiany w następujących ustawach, formułując następujące rekomendacje rozwiązania zidentyfikowanych problemów prawnych:

- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. 2017, poz. 862):

Ad. 1 pkt a) Rekomendowanym rozwiązaniem jest modyfikacja upoważnienia ustawowego dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do określania w drodze rozporządzenia zakresu mecenatu państwa w taki sposób, aby rozwiązania aktu wykonawczego obejmowały również zadania związane z zapewnianiem i zwiększeniem dostępności materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami (wprowadzenie w art. 9a ww. ustawy ustępu 2). Ponadto, rekomendacja przewiduje również wprowadzenie obowiązku wskazywania, przy występowaniu o dotacje na podstawie art. 5 ust. 2 i art. 9 ust. 3 ww. ustawy, w jaki sposób poprzez wykorzystanie środków z dotacji następowalaby realizacja zadań w zakresie podnoszenia dostępności materiałów kulturalnych (wprowadzenie w art. 5 ww. ustawy ustępu 3). Przy określeniu zasad oceny formalnej, rachunkowej i merytorycznej wniosku o udzielenie ww. dotacji, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego powinien uwzględniać potrzebę oceny jakości przedstawionych przez wnioskodawcę rozwiązań w zakresie zwiększania dostępności do materiałów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych (wprowadzenie w art. 9a ww. ustawy ustępu 3).

Ad. 1 pkt b) Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie wymogu, aby w każdej umowie podpisywanej przy udzielaniu instytucjom kultury lub innym organizacjom dotacji przez

władze publiczne (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz jednostki samorządu terytorialnego), których przedmiotem są zamówienia na materiały kulturalne, został przewidziany obowiązek dostarczenia tych materiałów również w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami (wprowadzenie do ww. ustawy art. 9b ust. 1). W ramach swobody umów odbiorcy dotacji celowej będą mogli wybrać najbardziej adekwatną do dotowanego przedsięwzięcia formę dostosowania, mając także możliwość wejścia w kooperację z lokalnymi organizacjami osób z niepełnosprawnościami celem zidentyfikowania lokalnych potrzeb.

Ponadto, rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie ustawowego obowiązku określenia przez instytucje kultury w swoich statutach sposobu, w jaki instytucja wspiera dostępność materiałów oraz prowadzonej działalności w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. Postanowienia statutów powinny także określać sposób finansowania ww. zadań, przy czym proponowanym dopełnieniem zmian prawnych jest wprowadzenie obowiązku, aby co najmniej 0,5% budżetu danej instytucji był przeznaczony na realizację zadania zapewnienia lub zwiększenia dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami. Należy podkreślić, że limit ten stanowi minimum i nic nie stoi na przeszkodzie, aby instytucja kultury przeznaczała na zwiększanie dostępności większych nakładów. Limit 0,5% rocznego budżetu instytucji kultury jest rozwiązaniem początkowym i zaleca się jego stopniowe zwiększanie, wraz ze wzrostem świadomości i zapotrzebowania społecznego.

Jednocześnie rekomendowanym narzędziem racjonalizacji powyższego obowiązku jest przyznanie instytucjom kultury lub ich organizatorom uprawnienia do wnioskowania do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o zwolnienie z obowiązku wydatkowania 0,5% rocznego budżetu na zapewnienie dostępności wytwarzanych materiałów kultury i prowadzonej działalności kulturowej dla osób z niepełnosprawnością, jeśli realizacja tego obowiązku w warunkach lokalnych instytucji kultury jest niecelowa (m.in. z powodów demograficznych). Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego otrzyma kompetencję do rozpoznania ww. wniosku instytucji kultury lub jej organizatora w formie decyzji administracyjnej, co zapewni możliwość weryfikacji jej prawidłowości i zasadności w trybie postępowania sędowo-administracyjnego. Decyzją będzie możliwe przyznanie zwolnienia na okres do 5 lat. Po wygaśnięciu zwolnienia instytucja kultury lub jej organizator będą mogli ponownie wystąpić z wnioskiem o zwolnienie, z tym że jego zasadność będzie oceniona w kontekście aktualnej sytuacji lokalnej, a zatem potencjalne zmiany demograficzne będą uwzględniane w mechanizmie racjonalizacji wydatkowania budżetu instytucji kultury (proponowane zmiany w art. 13 ww. ustawy).

Ad. 1. pkt c) Rekomendowanym rozwiązaniem jest ustawowe określenie minimalnego udziału materiałów kulturalnych w formach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w ogólnej ilości materiałów kulturalnych dofinansowywanych na podstawie umowy zawartej w celu przyznania dotacji celowej. Proponowanym rozwiązaniem jest określenie ustawowego progu na poziomie 0,5% całości zamówienia, co stanowi próg początkowy, który powinien zostać w przyszłości dostosowany do zmieniającego się zapotrzebowania na materiały kulturalne w formach dostosowanych (wprowadzenie w ww. ustawie art. 9b ust. 2).

- **oczekiwanym efektem** jest zwiększenie dostępności materiałów kulturalnych oraz działalności instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami oraz uwzględnienie potrzeby zwiększania dostępu do materiałów kultury dla osób z niepełnosprawnościami w systemie finansowania przez państwo w ramach mecenatu kultury; dalszym oczekiwanym skutkiem jest ukształtowanie się spójnej polityki wspierania dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami poprzez system finansowania kultury przez państwo.

Ad. 1. pkt d) Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie przepisów prawnych nakazujących uwzględnianie przy organizacji imprez kulturalnych i artystycznych oraz imprez masowych kwestii dostępności danego wydarzenia dla osób z niepełnosprawnościami. Zalecane jest przyjęcie następujących rozwiązań prawnych:

- w zakresie imprez rozrywkowych i artystycznych wprowadzenie wyraźnego obowiązku zapewnienia dostępności imprezy – racjonalnych usprawnień dla osób z

niepełnosprawnością, jeżeli nie będzie to związane z nadmiernymi trudnościami lub kosztami - oraz uwzględniania w zawiadomieniu o zamiarze organizacji imprezy planowanych działań w zakresie udostępnienia imprezy dla osób z niepełnosprawnościami;

- w zakresie imprez masowych nałożenie na organizatora wyraźnego obowiązku udostępnienia imprezy masowej dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiednich miejsc w sektorach dla publiczności i korytarzy komunikacyjnych (zmiany w art. 34 ww. ustawy oraz w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych).

Celem zabezpieczenia realizacji ww. obowiązków nałożonych na organizatorów imprez rozrywkowych i artystycznych rekomendowanym rozwiązaniem jest poszerzenie obecnych kompetencji organów gmin do wydania decyzji o zakazie odbycia imprezy artystycznej lub rozrywkowej, jeżeli zagraża ona życiu lub zdrowiu ludzi, moralności publicznej albo mieniu w znacznych rozmiarach lub nie zostały spełnione wymogi prawa co do pomieszczenia, obiektu lub miejsca, w których odbywają się imprezy artystyczne i rozrywkowe, ale także w sytuacji gdy nie zostały wykonane obowiązki zapewnienia dostępności imprezy (racjonalnego usprawnienia) dla osób z niepełnosprawnościami (zmiany w art. 35 ww. ustawy).

- **oczekiwanym efektem** jest zapewnienie dostępności imprez artystycznych i rozrywkowych oraz imprez masowych dla osób z niepełnosprawnościami; podmiotami odpowiedzialnymi za realizację wymogów dostępności będą organizatorzy imprez, co zapewnia adekwatność podejmowanych środków w stosunku do danej imprezy.

- Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1160 ze zm.):

Ad. 1 pkt d) – patrz wyżej.

- Ustawa z dnia z 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 642 ze zm.):

Ad. 1 pkt e) Rekomendowanym rozwiązaniem jest ustawowe doprecyzowanie obecnie uregulowanych zadań bibliotek w taki sposób, aby *expressis verbis* obejmowały one gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochronę materiałów bibliotecznych, w tym materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. W konsekwencji uzyskują status podstawowych jednostek gromadzenia i udostępniania materiałów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. Stąd proponuje się doprecyzowanie ustawowego pojęcia „materiałów bibliotecznych” w taki sposób, aby *explicite* obejmowało dokumenty dostępne w formach dostosowanych.

Ponadto, rekomenduje się wprowadzenie ustawowego obowiązku określenia w statucie biblioteki sposobu udostępniania przez bibliotekę materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych. Autonomiczne określenie realizacji tego zadania przez bibliotekę pozwoli na wdrożenie najbardziej adekwatnego, dla warunków lokalnego działania biblioteki, rozwiązania (proponowane zmiany w art. 4, 5 i 11 ww. ustawy).

Ad. 1 pkt f) Rekomendowanym rozwiązaniem jest ustawowe określenie minimum wydatków ponoszonych w ramach rocznego budżetu biblioteki na udostępnianie materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych. Proponowanym rozwiązaniem jest określenie ustawowego progu na poziomie 0,5% budżetu rocznego biblioteki, co stanowi próg początkowy, który powinien zostać w przyszłości dostosowany do zmieniającego się zapotrzebowania osób z niepełnosprawnościami.

Jednocześnie rekomendowanym narzędziem racjonalizacji powyższego obowiązku jest przyznanie bibliotekom uprawnienia do wnioskowania do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o zwolnienie z obowiązku wydatkowania 0,5% rocznego budżetu na zapewnienie dostępności materiałów bibliotecznych, jeżeli realizacja tego obowiązku w warunkach lokalnych instytucji kultury jest niecelowa (m.in. z powodów demograficznych). Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego otrzyma kompetencję do rozpoznania ww. wniosku biblioteki w formie decyzji administracyjnej, co zapewni możliwość

weryfikacji jej prawidłowości i zasadności w trybie postępowania sądowo-administracyjnego. Decyzją będzie możliwe przyznanie zwolnienia na okres do 5 lat. Po wygaśnięciu zwolnienia biblioteka będzie mogła ponownie wystąpić z wnioskiem o zwolnienie, z tym że jego zasadność będzie oceniona w kontekście aktualnej sytuacji lokalnej (proponowane zmiany w art. 11 ww. ustawy).

- **oczekiwanym efektem** jest zapewnienie dostępności materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.

- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 2187 ze zm.):

Ad. 1 pkt g) Rekomendowanym rozwiązaniem jest zmiana prawna w obrębie zasad powstawania dokumentacji konserwatorskiej na podstawie ww. ustawy. Konserwator zabytków w momencie prowadzenia postępowania w przedmiocie wpisu zabytku do rejestru będzie obowiązany sprawdzić możliwość dostosowania zabytku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i uwzględnić to w dokumentacji dotyczącej tego zabytku. W konsekwencji wytyczne określone przez konserwatora w tym zakresie powinny być uwzględniane w programie prac konserwatorskich dla danego obiektu zabytkowego. Tym sposobem zostanie wyważona potrzeba zapewnienia maksymalnej dostępności obiektu dla osób z niepełnosprawnościami oraz potrzeba zachowania historycznych cech obiektu. Zakres możliwych ingerencji dostosowawczych zostanie określony przez podmiot odpowiedzialny za zachowanie obiektu jako dziedzictwa kultury, posiadający odpowiednią wiedzę ekspercką.

- **oczekiwanym efektem** jest zapewnienie dostępności obiektów zabytkowych tak dalece jak jest to możliwe przy uwzględnieniu potrzeby zachowania historycznych cech zabytków jako dziedzictwa kultury.

- Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 438 ze zm.):

Ad. 1 pkt h) Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie zmian prawnych w zakresie warunków i procedury przyznawania finansowania przez Polski Instytut Sztuki Filmowej poprzez następujące środki:

- wprowadzenie ustawowego wymogu, aby wnioskodawca, występując o dofinansowanie, przedstawił, w jaki sposób film będzie dostępny dla osób z niepełnosprawnościami (proponowane zmiany w art. 22 ww. ustawy);
- zmianę rozporządzenia wykonawczego, wydanego na podstawie art. 23 ust. 6 ww. ustawy, w taki sposób, aby dodano do warunków finansowania element związany z zapewnieniem dostępności filmu w formach dostosowanych;
- wprowadzenie ustawowego obowiązku promowania dofinansowanych filmów dostępnych w formach dostosowanych poprzez reklamy skierowane do osób z niepełnosprawnościami (dodanie w art. 23 ww. ustawy ust. 7 i 8)

- **oczekiwanym efektem** jest zwiększenie dostępności filmów w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.

- Ustawa z dnia z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1414 ze zm.):

Ad. 1 pkt i) Rekomendowanym rozwiązaniem jest dostosowanie terminologii ww. ustawy do aksjologii KPON (zmiany w art. 18a i art. 47g ww. ustawy) oraz wdrożenie następujących regulacji, służących uzupełnieniu misji mediów publicznych o zadania związane z udostępnianiem programów dla osób z niepełnosprawnościami oraz podnoszeniem świadomości społecznej i rozpowszechniania wiedzy o potrzebach tych osób:

- ustawowe określenie, że co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadała usługi o charakterze racjonalnego usprawnienia, zapewniające dostępność osobom z niepełnosprawnościami (np. audiodeskrypcje, napisy dla niesłyszących oraz tłumaczenia na polski język migowy),

- ustawowe określenie, że co najmniej połowa programów posiadających ww. usługi jest emitowana w godzinach 5-23, a programy nadawane w formach dostępnych dla osób niepełnosprawnych powinny obejmować przynajmniej trzy serwisy informacyjne dziennie (dodanie w art. 18a ww. ustawy ustępów 1a i 1b),
- stworzenie okresu przejściowego stopniowego podnoszenia dostępności emitowanych programów - nadawcy programów telewizyjnych są zobowiązani do zapewnienia dostępności audycji dla osób z niepełnosprawnościami, tak aby wskaźniki te kształtowały się w poszczególnych latach następująco: w 2018 r. co najmniej 15%, w 2019 r. co najmniej 25%, w 2020 r. i 2021 r. co najmniej 35%, od 2022 r. co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży;
- włączenie do zadań publicznej radiofonii i telewizji obowiązku podnoszenia świadomości społecznej w sprawach ważnych osób niepełnosprawnych oraz rozpowszechniania wiadomości na temat rzeczywistych potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych, zgodnie z najnowszą specjalistyczną wiedzą na ten temat (dodanie w art. 21 ust. 1a ww. ustawy punktów 12 i 13),

- **oczekiwanymi efektami** są: (a) wykorzystanie mediów publicznych jako istotnego instrumentu podnoszenia wiedzy i świadomości społecznej w przedmiocie potrzeb osób z niepełnosprawnościami, (b) zwiększenie dostępności serwisów informacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami, (c) zwiększenie emisji programów dostosowanych oraz zapewnienie odpowiedniej ich liczby w czasie emisyjnym od godz. 5.000 do 23.00, (d) dostosowanie terminologiczne ww. ustawy do aksjologii KPON, wyrażające podmiotowość i godność osób z niepełnosprawnościami.

Uwaga: ponieważ proponowana w projekcie aktu nowelizującego zmiana w art. 18a ust. 2 ww. ustawy ma na celu uzgodnienie terminologii prawnej z aksjologią KPON, to ponowne wydanie rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, dla którego delegacją ustawową zawiera nowelizowany przepis ww. ustawy, będzie także związana z koniecznością wyeliminowania wyrażenia „udogodnienie”.

- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.):

Ad. 2. Rekomendowanym rozwiązaniem jest modyfikacja art. 33¹ ww. ustawy, w sposób usuwający wątpliwości interpretacyjne w zakresie wyrażenia „rozmiar” korzystania z prawa autorskiego poprzez doprecyzowanie jego elementów konstrukcyjnych i dostosowanie terminologii do aksjologii Konwencji poprzez usunięcie określenia „upośledzenie”

- **oczekiwanym efektem** jest zapewnienie swobodnego korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami bez ryzyka naruszenia prawa autorskiego oraz wyeliminowanie określeń stygmatyzujących w ww. przepisie prawnym, a tym samym poszanowanie godności i podmiotowości osób z niepełnosprawnościami.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Regulacje, służące eliminacji problemu niedostępności kultury lub innych obszarów życia społecznego dla osób z niepełnosprawnościami, zostały przyjęte w brytyjskim prawodawstwie na poziomie horyzontalnym i były związane z wdrożeniem Ustawy o dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność - *the Disability Discrimination Act (DDA, 1995)*.

Obowiązująca od 2010 r. Ustawa o równości (*the Equality Act 2010*) nakłada na wszystkich usługodawców, w tym także tych z obszaru kultury, obowiązek zapewnienia racjonalnych usprawnień. W konsekwencji instytucje kultury są zobowiązane do antycypowania potrzeb osób z niepełnosprawnością i zapewnić dostępności do prowadzonej działalności kulturalnej.

W zakresie dostępności komunikacyjnej programów telewizyjnych prawo brytyjskie nakłada obowiązek, aby co najmniej pięć procent świadczonej usługi medialnej było prezentowane lub tłumaczone na język migowy⁵⁶.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA)

Zgodnie z obowiązującą od 1990 r. ustawą o Amerykanach z niepełnosprawnościami (*the Americans with Disabilities Act - ADA*) wszystkie instytucje kultury finansowane ze środków federalnych są zobowiązane do wdrożenia niezbędnych środków służących zapewnieniu dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Przepisy nakładają obowiązek:

- wyznaczenie wśród personelu tzw. koordynatora dostępności (ADA/504),
- publikacji informacji o wydarzeniach i działalności ze wskazaniem spełniania wymogów dostępności, zgodnie z ustawą o rehabilitacji i ADA,
- ustanowienia wewnętrznych procedur składania zażaleń przez osoby z niepełnosprawnościami,
- przeprowadzenie samooceny w zakresie wszystkich polityk, praktyk i programów pod kątem zapewnienia jednakowej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób pełnosprawnych,
- opracowanie harmonogramu, określającego czas podejmowania działań mających zapewnić dostępność wszystkich prowadzonych programów kulturalnych.

Jak wskazują powyższe szczegółowe obowiązki, instytucje kultury muszą zapewniać wszystkim odwiedzającym zintegrowane otoczenie i wprowadzać rozsądne modyfikacje w swoich politykach, praktykach i procedurach, które uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnościami równy dostęp do kultury. Zaproponowane w projekcie aktu nowelizującego rozwiązanie w zakresie samoregulacji (zmiany w statutach) można potraktować jako analogiczne rozwiązanie do zastosowanego w prawodawstwie amerykańskim, w szczególności elementem zbieżnym jest pozostawienie instytucjom kultury możliwości dookreślenia niezbędnych zmian w ich warunkach lokalnych i ze względu na prowadzoną działalność kulturalną.

Izrael

W przypadku porządku prawnego państwa izraelskiego kwestia dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami jest regulowana nie tylko przez ogólne normy antydyskryminacyjne, lecz także przez przepisy szczegółowe. Zgodnie z ustawą nr 7240 z dnia 25 kwietnia 2013 r. obiekty kultury, takie jak muzea, galerie oraz wystawy muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Regulacja izraelska określa przy tym szczegółowo środki mające zapewnić dostępność ww. instytucji kultury. W art. 10 ww. ustawy uregulowano, że ww. instytucje kultury są zobowiązane do zapewnienia racjonalnych usprawnień, w szczególności np. muzea są zobowiązane do udostępniania zdjęć swoich eksponatów na komputerach wyposażonych w odpowiednie oprogramowanie, jeżeli posiadają ogólnodostępne stanowiska komputerowe, w innym przypadku powinny dysponować planszami, obrazującymi eksponaty; osoba z niepełnosprawnością jest uprawniona do zgłoszenia na 5 dni przed planowaną wizytą potrzeby oprowadzenia po wystawie lub może skorzystać z audiodeskrypcji. W przypadku utworów filmowych ww. ustawa (art. 9) nakłada obowiązek na dystrybutorów zapewnienia napisów w 70% rozprowadzanych kopii danego filmu hebrajskiego lub arabskiego. Usługodawcy w obszarze kinematografii są zobowiązani do wyświetlenia filmu z napisami w ustawowo określonej częstotliwości.

Australia

Zgodnie obowiązującą w australijskim prawodawstwie ustawą o usługach radiowo-telewizyjnych (*the Broadcasting Services Act, 1992*), znowelizowaną w 2014 r., 100% treści nadawanych w telewizji niekodowanej od 6 rano do północy musi być opatrzona napisami. Jednak w chwili obecnej w Australii

⁵⁶ Por. <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/6170/4905> (dostępna analiza regulacyjna z 2015 r.).

(podobnie jak USA) nie istnieją żadne przepisy dotyczące zapewnienia dostępności komunikacyjnej w języku migowym programów telewizyjnych lub internetowych⁵⁷.

W zakresie dostępności przekazu telewizyjnego można wskazać co następuje:

W celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych UE przyjęła „Europejską strategię w sprawie niepełnosprawności”. Liderem wśród telewizji europejskich zapewniających udogodnienia dla osób niepełnosprawnych jest BBC, której ponad 95% programów zawiera napisy. Wysoki udział udogodnień zapewnia również telewizja publiczna w Holandii, gdzie 75% programów w kanałach publicznych posiada napisy. W Hiszpanii od 25-50% programów opatrzonych jest napisami. W Irlandii pomiędzy godz. 18.30 a 23.30 napisy ma aż 90% programów. W Norwegii udział programów z napisami wynosi 50%, w Danii 23%.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępności materiałów kulturalnych oraz działalności instytucji kultury poprzez zastosowanie form dostosowanych oraz uwzględnienie dostępności kultury w działalności instytucji kultury; • uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępu do kultury w systemie mecenatu państwa; • zapewnienie dostępności imprez artystycznych i rozrywkowych oraz imprez masowych; • zapewnienie dostępności materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych; • zapewnienie dostępności obiektów zabytkowych tak dalece jak jest to możliwe przy uwzględnieniu potrzeby zachowania historycznych cech zabytków jako dziedzictwa kultury; • zwiększenie dostępności filmów w formach dostosowanych; • zwiększenia dostępności programów telewizyjnych; • zwiększenie dostępności serwisów informacyjnych

⁵⁷ Por.: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/6170/4905> (dostępna analiza regulacyjna z 2015 r.).

			<p>dla osób z niepełnosprawnościami;</p> <ul style="list-style-type: none">• zwiększenie dostępności programów w formach dostosowanych w porze emisji od godziny 5 do 23;• podnoszenie poziomu wiedzy społecznej w przedmiocie potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez misję mediów publicznych;• wyartykułowanie podmiotowości i godności poprzez zmianę terminologiczną w ustawie o radiofonii i telewizji (rezygnacja z określeń budujących nieprawdziwy wizerunek osób z niepełnosprawnościami jako grupy uprzywilejowanej w formie „udogodnień”);• zapewnienie swobodnego korzystania z utworów dostępnych w formach dostosowanych bez ryzyka naruszenia praw autorskich;• wyartykułowanie podmiotowości i godności poprzez zmianę terminologiczną w prawie autorskim (usunięcie określenia stygmatyzującego).
Osoby z niepełnosprawnością słuchu	98 424	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• zapewnienie prawnej ochrony tożsamości kulturowej osób z niepełnosprawnością słuchu;• zagwarantowanie Polskiemu Językowi Migowemu statusu języka mniejszości, co przełoży się na możliwość stosowania do tego języka przepisów regulujących korzystanie z niego w urzędach oraz edukację w tym języku;• zwiększenia dostępności programów telewizyjnych;• zwiększenie dostępności serwisów informacyjnych

			dla osób z niepełnosprawnościami; <ul style="list-style-type: none">• zwiększenie dostępności programów w formach dostosowanych w porze emisji od godziny 5 do 23.
Osoby z niepełnosprawnością wzroku	319,3 tys. osób z dysfunkcją narządu wzroku, co stanowi ok. 1,24% populacji w wieku 15-64 lat; 1,4 mln osób niedowidzących (zgodnie z szacunkami GUS), inne źródła podają około 350-500 tys. osób (rozbieżność może wynikać z przyjęcia różnych definicji osób niedowidzących)	Ocena Skutków Regulacji do senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji (druk sejmowy nr 1607)	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenia dostępności programów telewizyjnych;• zwiększenie dostępności serwisów informacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami;• zwiększenie dostępności programów w formach dostosowanych w porze emisji od godziny 5 do 23.
Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	1	Rozporządzenie Rady Ministrów dnia 31 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury (Dz.U. z 2005 r., Nr 220, poz. 1885)	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku ponownego wydania rozporządzenia, o którym mowa w art. 9a ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, z uwzględnieniem proponowanych zmian w delegacji ustawowej;• nałożenie obowiązku ponownego wydania rozporządzenia, o którym mowa w art. 23 ust. 6 ustawy o kinematografii, z uwzględnieniem proponowanych zmian w delegacji ustawowej;• otrzymanie kompetencji obligatoryjnej do rozpatrywania w formie decyzji administracyjnych wniosków instytucji kultury lub ich organizatorów oraz bibliotek do zwolnienia z obowiązku wydatkowania proponowanej części budżetu rocznego na działania udostępniające kulturę (materiały

			kulturalne i działalność kulturową; materiały biblioteczne) dla osób z niepełnosprawnościami.
Sądy administracyjne	16 wojewódzkich sądów administracyjnych i Naczelny Sąd Administracyjny	Ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2188)	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenie wpływu poprzez możliwość zaskarżenia na zasadach ogólnych decyzji MKiDN ws. zwolnienia z obowiązku wydatkowania proponowanej części budżetu rocznego na działania udostępniające kulturę (materiały kulturalne i działalność kulturową; materiały biblioteczne) dla osób z niepełnosprawnościami.
Instytucje kultury (teatry, muzea, biblioteki publiczne, galerie, kina, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice)	ok. 14 000	Dane GUS: Mały rocznik statystyczny 2017 oraz Raport „Kultura w 2016 r.”, Warszawa 2017	<ul style="list-style-type: none">• obowiązek uwzględnienia we wniosku o dotację państwową na działalność kulturalną sposobów zwiększania dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami;• nałożenie obowiązku wydatkowania kwoty określonej w umowie stanowiącej podstawę udzielenia dotacji państwowej na zwiększanie dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami, przy czym udział materiałów kultury dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami w całości zamówienia dofinansowanego przez państwo nie będzie mógł być mniejszy niż 0,5% całości zamówienia;• nałożenie obowiązku określenia w statucie sposobów wspierania dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami oraz sposoby finansowania tych działań;• nałożenie obowiązku wydatkowania co najmniej 0,5% budżetu rocznego na ww. działania;• przyznanie uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem

			do MKiDN o zwolnienie z realizacji ww. obowiązku wydatkowania w sytuacji, gdy poniesienie takiego wydatku jest niecelowe.
Organizatorzy instytucji kultury	brak danych	-	<ul style="list-style-type: none">• przyznanie uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem do MKiDN o zwolnienie zorganizowanej instytucji kultury z realizacji ww. obowiązku wydatkowania w sytuacji, gdy poniesienie takiego wydatku jest niecelowe.
Biblioteki	9 710	Raport Biblioteki Narodowej „Stan bibliotek w Polsce objętych badaniem Głównego Urzędu Statystycznego – 2015 r.”	<ul style="list-style-type: none">• ustawowe określenie zadania w postaci „gromadzenia, opracowywania, przechowywania i ochrony materiałów bibliotecznych, w tym materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych”;• nałożenie obowiązku określenia w statucie sposobu udostępniania przez bibliotekę materiałów bibliotecznych w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych;• nałożenie obowiązku wydatkowania co najmniej 0,5% budżetu rocznego na ww. zadanie;• przyznanie uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem do MKiDN o zwolnienie z realizacji ww. obowiązku wydatkowania w sytuacji, gdy poniesienie takiego wydatku jest niecelowe.
Organizatorzy imprez masowych oraz artystyczno-rozrywkowych	Brak danych o liczbie organizatorów. W 2016 r. zorganizowano 3 200 imprez artystyczno-rozrywkowych oraz 6 500 imprez masowych	Dane GUS: Raport „Kultura w 2016 r.”, Warszawa 2017	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie na organizatorów imprez rozrywkowo-artystycznych obowiązku zapewnienia racjonalnego usprawnienia niezbędnego do uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w imprezie (chyba, że byłoby to związane z nadmiernymi trudnościami lub kosztami);

			<ul style="list-style-type: none">nałożenie na organizatorów imprez masowych obowiązku udostępnienia imprezy dla osób niepełnosprawnych, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiednich miejsc w sektorach dla publiczności i korytarzy komunikacyjnych
Gminy	2 478	Dane GUS – Mały Rocznik Statystyczny 2017	<ul style="list-style-type: none">przyznanie kompetencji do wydania decyzji o zakazie odbycia imprezy artystycznej lub rozrywkowej w sytuacji, gdy jej organizator nie wykona obowiązku zapewnienia racjonalnego usprawnienia.
Wojewódzcy konserwatorzy zabytków	16	-	<ul style="list-style-type: none">nałożenie obowiązku uwzględnienia w programie prac konserwatorskich informacji, czy i w jakim zakresie możliwe jest dostosowanie danego zabytku do potrzeb osób niepełnosprawnych
Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	1	-	<ul style="list-style-type: none">celem uwzględnienia zmiany terminologii ustawy o radiofonii i telewizji konieczność ponownego wydania rozporządzenia, o którym mowa w art. 18a ust. 2 ww. ustawy.
Nadawcy programów telewizyjnych	ok. 20	Rejestr KRRiT	<ul style="list-style-type: none">doprecyzowanie obowiązku udostępnienia co najmniej 10% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, dla osób z niepełnosprawnościami narządów słuchu lub wzroku;nałożenie obowiązku emisji w porze od godz. 5 do 23 co najmniej połowy programów posiadających usługi zapewniające dostępność dla osób z dysfunkcjami słuchu lub wzroku;

			<ul style="list-style-type: none">nałożenie na nadawców emitujących serwisy informacyjne obowiązku zapewnienia dostępności dla osób z dysfunkcjami narządów słuchu lub wzroku co najmniej 3 serwisów.
Nadawcy publiczni programów radiowych i telewizyjnych	19	Rejestr KRRiT	<ul style="list-style-type: none">ustawowe określenie zadania w postaci podnoszenia świadomości społecznej w sprawach ważnych także dla osób z niepełnosprawnościami oraz rozpowszechniania wiadomości na temat rzeczywistych potrzeb i problemów osób niepełnosprawnych, zgodnie z najnowszą specjalistyczną wiedzą na ten temat.
Polski Instytut Sztuki Filmowej	1	-	<ul style="list-style-type: none">nałożenie obowiązku uwzględniania w ramach kryterium dofinansowania przedsięwzięcia filmowego opracowania filmu lub innego materiału stanowiącego efekt końcowy projektu przez wnioskodawcę w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych.
Podmioty prowadzące działalność w zakresie kinematografii	Brak danych. W 2016 r. wyprodukowano w Polsce ogółem 262 filmy długo- i krótkometrażowe	Dane GUS: Raport „Kultura w 2016 r.”, Warszawa 2017	<ul style="list-style-type: none">stworzenie ram prawnych oceniania wniosków o dofinansowanie przez PISF przedsięwzięcia (z zakresu przygotowania projektów filmowych, produkcji filmów, dystrybucji filmów i rozpowszechniania filmów, promocji polskiej twórczości filmowej i upowszechniania kultury filmowej) wymuszających uwzględnienie możliwości opracowania filmu lub innego materiału stanowiącego efekt końcowy projektu w formach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych
5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji			

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność ruchowa: wzrokowa, słuchowa, głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niesprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1 641 konsultantów**: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat środowiskowych zostały przedstawione rekomendacje prawne, które zostały ocenione następująco:

Rekomendacja: **Obowiązkowe zapisy umowne zapewniające zwiększanie dostępności**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
251	89	17	0

Rekomendacja: **Poszerzenie zakresu mecenatu państwa**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
214	111	25	0

Rekomendacja: **Modyfikacja zasad funkcjonowania instytucji kultury w sposób obligujący te podmioty do uwzględniania praw osób z niepełnosprawnościami i stosowania w tym celu odpowiednich środków**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
217	112	14	2

Rekomendacja: **Stworzenie systemu wsparcia dla instytucji kultury**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
198	115	14	0

Rekomendacja: **Wprowadzenie regulacji pozwalających na zwiększanie dostępu dla osób z niepełnosprawnościami do dóbr kultury w formatach dostosowanych do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami w bibliotekach**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
217	109	21	1

Rekomendacja: **Zapewnienie dostatecznych rozwiązań podnoszących dostępność imprez masowych dla osób z niepełnosprawnościami**

- uczestnicy debat odpowiadali na pytania kwestionariuszowe:

a) *Czy Pana/Pani zdaniem powinno się wydzielić określoną ilość dostosowanych dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami miejsc w trakcie imprez masowych?*

Odpowiedzi: **TAK – 434**, NIE – 30.

b) *Na ile proponowane rozwiązanie jest Pana/Pani zdaniem potrzebne?*

Jest bardzo potrzebne	Jest raczej potrzebne	Trudno powiedzieć	Jest raczej niepotrzebne	W ogóle nie jest potrzebne
292	156	17	8	1

Rekomendacja: **Wprowadzenie rozwiązań zwiększających dostępność zabytków i miejsc ważnych dla kultury narodowej dla osób z niepełnosprawnościami.**

- uczestnicy debat odpowiadali na pytania kwestionariuszowe:

a) *Czy konserwator powinien sprawdzać możliwość dostosowania zabytku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami?*

Odpowiedzi: **TAK – 448**, NIE – 14.

b) *Na ile proponowane rozwiązanie jest Pana/Pani zdaniem potrzebne?*

Jest bardzo potrzebne	Jest raczej potrzebne	Trudno powiedzieć	Jest raczej niepotrzebne	W ogóle nie jest potrzebne
313	137	9	6	1

Rekomendacja: **Podnoszenie świadomości i rozpowszechnianie wiedzy o potrzebach osób z niepełnosprawnościami jako działania objęte misją mediów publicznych**

- uczestnicy debat odpowiadali na pytanie kwestionariuszowe: *Na ile proponowane rozwiązanie jest Pana/Pani zdaniem potrzebne?*

Jest bardzo potrzebne	Jest raczej potrzebne	Trudno powiedzieć	Jest raczej niepotrzebne	W ogóle nie jest potrzebne
361	95	8	1	0

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowiska osób z niepełnosprawnościami.

Eksperci, uczestniczący w tematycznej debacie konsultacyjnej, która miała miejsce 28 września 2017 r. w Warszawie, zauważyli, że w przypadku proponowanych we wstępnych rekomendacjach prawnych minimalnych progów wydatkowania budżetu rocznego przez biblioteki i instytucje kultury na udostępnienie kultury osobom z niepełnosprawnościami konieczne jest opracowanie mechanizmu wyłączenia takiego obowiązku z sytuacji, gdy nie byłoby to uzasadnione przez warunki lokalne (np. brak odbiorców działań udostępniających kulturę). W następstwie tego w projekcie aktu normatywnego zaproponowano mechanizm racjonalizowania minimalnych wydatków na udostępnienia kultury (możliwość wnioskowania do MKiDN połączona z kompetencją Ministra do wydania decyzji administracyjnej zwalniającej z realizacji obowiązku wydatkowania minimalnej części budżetu).

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											Łącznie	
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		

													(0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania													
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Proponowane rozwiązania nie wpływają na sektor finansów publicznych, ponieważ nie polegają ani na zwiększeniu ani na obniżeniu wydatkowania podmiotów sektora finansów publicznych, a jedynie prowadzą do modyfikacji dystrybucji środków przeznaczanych na podstawie obecnie obowiązujących regulacji na działalność kulturalną. Przede wszystkim zmianie ulegnie sposób dystrybucji środków w ramach mecenatu państwa (zmiany w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej).</p> <p>Podobnie w przypadku państwowych i samorządowych instytucji kultury, a także publicznych bibliotek proponowane zmiany doprowadzą do restrukturyzacji wydatkowania środków, którymi dysponują owe podmioty kultury w taki sposób, aby przy najmniej 0,5 rocznego budżetu przeznaczały na zapewnienie i zwiększenie dostępności materiałów kulturalnych, prowadzonej działalności kulturalnej oraz materiałów bibliotecznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>W obrębie dofinansowania przedsięwzięć filmowych proponowane rozwiązania także polegają na zmianie sposobu przyznawania środków przez Polski Instytut Sztuki Filmowej, nie wymuszają jednak zwiększenia wydatków z budżetu państwa.</p> <p>W zakresie wprowadzanych procedur prawnych w przedmiocie (a) zwolnienia z ustawowego obowiązku wydatkowania 0,5% budżetu rocznego przez instytucje kultury i biblioteki na zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do kultury oraz (b) możliwości wydania przez organ gminy decyzji zakazującej odbycia imprezy artystycznej lub rozrywkowej w przypadku braku zapewnienia racjonalnego usprawnienia, dodatkowe obciążenia dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz organów gminy powinny być możliwe do uniesienia przy obecnych zasobach kadrowych i infrastrukturalnych. Podobnie w przypadku potencjalnego wzrostu wpływu do sądów administracyjnych, skargi dotyczące decyzji MKiDN w przedmiocie zwolnienia z ww. obowiązku ustawowego, powinny być możliwe do przepracowania w ramach obecnych zasobów.</p>												

		Obowiązek ponownego wydania dwóch aktów wykonawczych przez MKiDN oraz jednego aktu przez KRRiT także powinien być możliwy do zrealizowania w obecnych warunkach budżetowych.						
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe								
Skutki								
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	1,1
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Organizatorzy imprez artystycznych i rozrywkowych zostaną zobowiązani do zapewnienia racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami, które będą chciały uczestniczyć w danej imprezie. Podobnie organizatorzy imprez masowych zostaną zobowiązani do udostępnienia organizowanych wydarzeń. W konsekwencji, uwzględniając możliwość zmiany dysponowania obecnymi środkami (m.in. poprzez zmiany organizacji wydarzenia kulturalnego), możliwe jest powstanie po stronie ww. organizatorów dodatkowych kosztów związanych z zapewnieniem dostępności danej imprezy. Ze względu na zindywidualizowany charakter racjonalnych usprawnień oraz nieprzewidywalność skali zainteresowania różnymi typami imprez przez osoby wymagające usprawnienia - oszacowanie kosztu w ujęciu pieniężnym nie jest możliwe. Proponowane rozwiązania spowodują wzrost popytu na materiały biblioteczne – głównie książki – w formach dostosowanych (nagrania audio, nagrania z tłumaczeniem na PJM, książki w systemie Braille'a), co wpłynie na poprawę sytuacji gospodarczej podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i dystrybucją takich materiałów.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Proponowane rozwiązania spowodują wzrost popytu na materiały biblioteczne – głównie książki – w formach dostosowanych (nagrania audio, nagrania z tłumaczeniem na PJM, książki w systemie Braille'a), co wpłynie na poprawę sytuacji gospodarczej podmiotów zajmujących się wytwarzaniem i dystrybucją takich materiałów.						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami: zwiększenie dostępności kultury (materiałów kulturalnych, materiałów bibliotecznych, filmów dotowanych przez PISF, zabytków w stopniu możliwym do osiągnięcia), serwisów informacyjnych oraz możliwość swobodnego korzystania z utworów dostępnych w formach dostosowanych.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych		Projekt aktu nowelizującego przewiduje doprecyzowanie obecnie obowiązujących obowiązków nałożonych na nadawców programów telewizyjnych (mediów publicznych i prywatnych). Nie ulegnie zmianie ustawowo określony udział programów dostosowanych w kwartalnym czasie nadawania programów. Rekomendowana zmiana, dotycząca czasu emisji nie będzie zatem wpływała na koszty ponoszone przez nadawców.						

do obliczeń założeń	<p>Nowym rozwiązaniem jest nałożenie obowiązków emitowania co najmniej trzech serwisów informacyjnych (przez nadawców mających tego typu element w swoim programie) w formach dostosowanych, co może wymagać poniesienia dodatkowych kosztów na tłumaczenia serwisu na Polski Język Migowy lub audiodeskrypcję. Przy obecnym stanie technologicznym przygotowanie napisów dla osób niesłyszących, lecz znających język polski, wydaje się możliwa do wykonania w ramach zasobów poszczególnych nadawców.</p> <p>Konieczne jest jednak uwzględnienie kosztów tłumaczenia na PJM. Przyjmując, że jeden serwis informacyjny trwa ok. 30 minut, a godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 – 100 zł brutto - to koszt symultanicznego tłumaczenia trzech serwisów informacyjnych dziennie wyniesie do 150 zł. Przy założeniu, że dany nadawca programu telewizyjnego codziennie nadaje serwisy informacyjne, roczny koszt tłumaczenia na PJM treści serwisów należy oszacować na kwotę 54 750 zł (u jednego nadawcy programu telewizyjnego).</p> <p>Przyjmując, że przygotowanie audiodeskrypcji będzie wymagało zatrudnienia dodatkowego pracownika ze średnim wynagrodzeniem krajowym, to koszt przygotowania ww. usługi zapewniającej dostępność treści serwisu informacyjnego będzie wynosił rocznie: 4 611 zł x 12 miesięcy = 55 332 zł.</p> <p>Reasumując, koszt usług, zapewniających dostępność komunikacyjną serwisów informacyjnych, wyniesie u jednego nadawcy programów telewizyjnych w skali roku 110 082 zł.</p>
---------------------	--

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☒ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy

Komentarz:

Projekt przewiduje obciążanie dla organizatorów imprez (masowych, rozrywkowych i artystycznych) w postaci zapewnienia dostępności/racjonalnego usprawnienia dla osoby z niepełnosprawnością. W przypadku imprez artystycznych i rozrywkowych powyższe obciążenie regulacyjne jest powiązane w modyfikacją procedury wydania przez organ gminy decyzji o zakazie odbycia imprezy ze względu na niespełnienie wymogów prawa.

Rekomendowane rozwiązania przewidują także uzupełnienie statutów instytucji kultury oraz bibliotek, a także rozbudowanie procedur przyznawania dotacji w ramach mecenatu państwa oraz dofinansowania przedsięwzięcia filmowego o kryteria związane ze zwiększeniem dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami.

Proponowane rozwiązania w zakresie dostępności programów telewizyjnych przewidują dookreślenie przedziału czasowego emitowania produkcji dostosowanych do możliwości osób z dysfunkcją narządów słuchu i wzroku, przy czym nowym obciążeniem będzie obowiązek dostosowania co najmniej trzech serwisów informacyjnych przez nadawców emitujących tego typu audycje.

Projekt konstytuuje nową procedurę w przedmiocie zwolnienia decyzją MKiDN instytucji kultury oraz bibliotek z obowiązku wydatkowania 0,5% budżetu rocznego na działania zwiększające dostępności kultury. Możliwym następstwem stworzenia nowej procedury będzie zwiększenie wpływu skarg do sądów administracyjnych, co przy znacznej liczbie tego typu środków zaskarżenia (czego w tym momencie nie sposób precyzyjnie oszacować) może doprowadzić do wydłużenia średniego czasu rozpoznawania sprawy przez sąd administracyjny. Obecne regulacje Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi przewidują elektroniczną postępowania.

9. Wpływ na rynek pracy

Wpływ pośredni na rynek pracy może polegać na okresowym wzroście popytu na usługi związane z tłumaczeniem na formy dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością (np. tłumaczy PJM, SJM) w sytuacji realizacji przez instytucje kultury, biblioteki, nadawców programów telewizyjnych oraz podmioty prowadzące działalność w zakresie kinematografii - ubiegające się o dotacje z PISF - działań ukierunkowanych na zapewnienie i zwiększenie dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami poprzez zastosowanie komunikacji lub wytworzenie materiałów w formach dostosowanych. Może także wystąpić wzrost popytu na animatorów kultury, którzy posiadają umiejętności i wiedzę w prowadzeniu działalności kulturalnej angażującej osoby z niepełnosprawnościami.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne	☐ demografia	☐ informatyzacja
☐ sytuacja i rozwój regionalny	☐ mienie państwowe	☐ zdrowie
☒ inne: obszar społeczny		

Omówienie wpływu	Istotny z perspektywy wdrożenia KPON wpływ w obszarze społecznym może polegać na podwyższeniu stopnia rehabilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami, którzy jako uczestnicy kultury i twórcy będą uczestniczyli w ważnym aspekcie życia społecznego wraz z osobami pełnosprawnymi.
------------------	---

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projekt przewiduje wejście w życie nowych przepisów po 12 miesiącach od dnia ogłoszenia ustawy nowelizującej. W okresie *vacatio legis* adresaci nowych regulacji – instytucje kultury i biblioteki - powinni dostosować swoje statuty do nowych wymogów prawa oraz zaplanować działania związane z realizacją zadania zapewnienia dostępności kultury dla osób z niepełnosprawnościami w połączeniu z planem wydatkowania środków budżetowych na ten cel. W tym samym czasie organy władzy publicznej będą mogły przygotować swoje wewnętrzne procedury na realizację nowych lub zmodyfikowanych kompetencji. W okresie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej utracą moc obowiązywania dotychczas wydane przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego akty wykonawcze wskazane w projekcie. W sumie ww. minister będzie dysponował okresem 15 miesięcy na opracowanie nowych aktów wykonawczych.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zadania nadzorcze w odniesieniu do podmiotów kultury w ramach kompetencji przewidzianych w obecnie obowiązujących regulacjach będą pełnili: minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa

narodowego oraz organizatorzy poszczególnych instytucji (ministrowie, kierownicy urzędów centralnych, JST).

W zakresie dostosowania zabytków proponowane rozwiązania wpisują się w nadzór sprawowany przez wojewódzkich konserwatorów zabytków.

Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.

ADMINISTRACJA PUBLICZNA

I. WYKAZ REKOMENDACJI

12 ZADANIA PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Wynikający obecnie z ustawy zakres zadań o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jest zbyt wąski, gdyż nie obejmuje wszystkich obszarów życia społecznego regulowanych Konwencją oraz nie ma charakteru międzyresortowego. Pełnomocnik Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych nie pełni więc w strukturach rządu funkcji mechanizmu w pełni koordynującego politykę względem osób niepełnosprawnych.

W związku z tym zmieniona zostanie pozycja ustrojowa Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych, tak by Pełnomocnik spełniał funkcję ponadresortową, wspierając osoby niepełnosprawne również w kwestiach wykraczających poza zakres problemowy zabezpieczeń społecznych. Dodatkowo, do ustawowych zadań Pełnomocnika również zaliczone zostałyby obowiązki wynikające z wdrażania Konwencji.

Rzecznik Praw Obywatelskich jest organem konstytucyjnym. Historia podejmowanych przez niego działań jasno wskazuje, że jest on głęboko zaangażowany w obronę praw osób z niepełnosprawnościami. Ewentualny brak ustawowych kompetencji z zakresu wdrażania zaleceń Konwencji należy uzupełnić jedynie poprzez dodanie odpowiednich przepisów w ustawie o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

13 SYSTEMOWA ZASADA UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA

Przepisy prawa krajowego powinny wyraźnie wskazywać na konieczność uniwersalnego projektowania, które jest korzystne z punktu widzenia ogółu społeczeństwa. Pozwoli to uniknąć konieczności późniejszych dostosowań wiążących się zazwyczaj z naruszeniem oryginalnej koncepcji architektonicznej lub designerskiej oraz dodatkowymi kosztami. Zmiana zakłada uwzględnienie zasady uniwersalnego projektowania w ustawie o normalizacji. Powinna ona wyraźnie wskazywać w art. 3, że normalizacja krajowa prowadzona jest w celu zapewnienie uniwersalnego projektowania wyrobów, procesów i usług. Ponadto art. 4 ww. ustawy powinien wskazywać uniwersalne projektowanie wśród zasad procesu normalizacji.

14 GŁOSOWANIE ELEKTRONICZNE

Korzystnym oraz adekwatnym do zasady ekonomii rozwiązaniem jest stworzenie zintegrowanej platformy elektronicznej na wzór Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP), która służyłaby nie tylko załatwianiu spraw urzędowych na odległość, lecz także mogłaby stanowić odpowiednio zabezpieczone narzędzie wyrażania woli wyborczej. Przy pomocy platformy osoby z niepełnosprawnościami mogłyby załatwić nie tylko każdą sprawę administracyjną, lecz także oddać głos w wyborach. Platforma ta powinna być prowadzona zgodnie z wymogami WCAG 2.0 oraz posiadać zabezpieczenia kryptologiczne, które z jednej strony zapewniłyby bezpieczeństwa dla pewności wyników wyborów (ochrona przed manipulacją), a z drugiej strony zapewniłyby tajność głosowania.

15 WYKAZ ŚRODKÓW PRZEZNACZANYCH NA DOSTOSOWANIA PRZEZ PARTIE POLITYCZNE

Partie polityczne corocznie przekazują Państwowej Komisji Wyborczej informację finansową o otrzymanej z budżetu państwa subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach. Należy zobligować partie polityczne do tego, by w umieszczały w niej także informacje o wydatkach przeznaczonych na ułatwienia dla niepełnosprawnych członków. Zapewni to większą transparentność działań partii na rzecz niepełnosprawnych członków, co motywować będzie do zwiększenia działań w tym zakresie.

Projekt przewiduje przepisy przejściowe i dostosowujące pozwalające na wprowadzenie rekomendacji w sposób sukcesywny i rozłożony w czasie.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2017 r.

o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁵⁸

Art. 1. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2046 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 34 ust. 1-4 otrzymują brzmienie:

„1. Wykonanie zadań wynikających z ustawy nadzoruje Pełnomocnik będący sekretarzem stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

2. Do zadań Pełnomocnika należy także nadzór nad realizacją zadań wynikających z Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych ONZ przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 13 grudnia 2006 roku, dalej jako Konwencja (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169).”

3. Nadzór nad wykonywaniem i realizacją zadań, o których mowa w ust. 1 i ust. 2, polega na:

- 1) udzielaniu informacji w sprawach wynikających ze stosowania Konwencji;
- 2) inicjowaniu lub przeprowadzaniu kontroli realizacji zadań wynikających z Konwencji i ustawy;
- 3) żądaniu informacji, dokumentów i sprawozdań okresowych dotyczących realizowanych zadań wynikających z Konwencji lub określonych w ustawie;
- 4) organizowaniu szkoleń i konferencji;
- 5) udzielaniu informacji w sprawach z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych;

⁵⁸ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy, ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

6) opracowywaniu standardów w zakresie realizacji zadań wynikających z Konwencji lub określonych w ustawie;

7) realizacji zadań wynikających z programów rządowych, o których mowa w ust. 6 pkt 2;

8) realizacji działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności i barier, utrudniających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

4. Inicjowanie kontroli, o których mowa w ust. 2 pkt 12, dotyczy:

1) działań na rzecz realizacji praw osób niepełnosprawnych;

2) realizacji zadań określonych w ustawie oraz wynikających z Konwencji;

3) spełniania przez pracodawców warunków określonych w art. 28 ust. 1, art. 29, art. 30 ust. 2b i art. 33.”;

2) po art. 34 dodaje się art. 34a w brzmieniu:

„Art. 34a. 1. Każdy ma prawo składania do Pełnomocnika skarg i wniosków w przedmiocie braku lub niewłaściwej realizacji racjonalnych usprawnień i rozwiązań z zakresu uniwersalnego projektowania w obszarach związanych z działalnością organu administracji publicznej.

2. Do skarg i wniosków składanych na podstawie ust. 1 odpowiednio stosuje się przepisy Działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.).

3. Sprawę, w granicach swoich kompetencji, załatwia Pełnomocnik lub przekazuje sprawę do właściwego organu administracji publicznej, przy czym Pełnomocnik może sformułować zalecenia co do prawidłowego załatwienia sprawy.”;

Art. 2 W ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2014 r. poz. 1648) w art. 1 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Rzecznik wykonuje funkcje organu odpowiedzialnego za monitorowanie wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r. (Dz. U z dn. 2.10.2012 r., poz. 1169) oraz dąży do upowszechnienia wiedzy na temat wynikających z Konwencji praw osób niepełnosprawnych.”.

Art. 3 W ustawie ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459) w art. 78 dodaje się §3 w brzmieniu:

„§3. Zachowanie formy dokumentowej przez osobę niepełnosprawną jest jednoznaczne z zachowaniem formy pisemnej.”.

Art. 4 W ustawie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 15) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 po pkt 11 dodaje się pkt 12 w brzmieniu:

„12) wyborczej platformie elektronicznej - należy przez to rozumieć system teleinformatyczny, poprzez który Państwowa Komisja Wyborcza umożliwia oddanie ważnego głosu wyborczego przez pojedynczy punkt dostępowy w sieci Internet.

13) maszynie do głosowania – należy przez to rozumieć urządzenie elektroniczne znajdujące się w lokalu wyborczym umożliwiające wyborcy oddanie głosu bez korzystania z karty do głosowania.”;

2) w art. 40 §1, 2, 3c, 5, 6 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania lub maszyn do głosowania.

§ 2. Na karcie do głosowania oraz ekranie maszyny do głosowania zamieszcza się informację o sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu.

§ 3c. Przepisy o karcie do głosowania stosuje się odpowiednio do elektronicznej karty do głosowania wyświetlanej na ekranie maszyny do głosowania.

§ 5. Wzór kart do głosowania oraz elektronicznych kart do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, szczegółowe wymagania systemu teleinformatycznego umożliwiającego głosowanie za pomocą maszyny do głosowania mając na celu zapewnienie bezpieczeństwa oraz sprawności przeprowadzenia wyborów.

3) dodaje się art. 40b w brzmieniu:

„Art. 40b. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje wyboru podmiotu, który dostarczy maszyny do głosowania w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2164, z późn. zm.).

§ 2. Przy udzielaniu zamówienia publicznego na dostarczenie maszyny do głosowania, w specyfikacji istotnych warunków zamówienia należy uwzględnić w szczególności:

1) rozwiązania techniczne zapewniające bezpieczeństwo głosowania za pomocą maszyny do głosowania;

2) rozwiązania techniczne zapewniające łatwość obsługi maszyny do głosowania;

3) rozwiązania techniczne zapewniające dostępność maszyny do głosowania dla osób z niepełnosprawnościami.

4) w art. 42 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji oraz sprawdza, czy na miejscu znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów, jak

również czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania, w tym tajność głosowania za pomocą maszyny do głosowania.”;

5) w art. 40a dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§4. Komisja wraz z kartą do głosowania wydaje wyborcy z niepełnosprawnością, na jego prośbę, nakładkę na kartę do głosowania sporządzoną w alfabecie Braille’a.”;

6) po art. 53l dodaje się Rozdział 6b w brzmieniu:

„ROZDZIAŁ 6B.

GŁOSOWANIE PRZEZ WYBORCZĄ PLATFORMĘ ELEKTRONICZNĄ

Art. 53m. §1. Wyborca może głosować przez wyborczą platformę elektroniczną, dostępną na stronie Państwowej Komisji Wyborczej, w dniu bądź w dniach wyborów powszechnych. Głosować należy osobiście.

§2. Wyborca potwierdza swoją tożsamość za pomocą podpisu elektronicznego, o którym mowa w ustawie z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

§3. Po potwierdzeniu tożsamości wyborcy na platformie wyświetlona zostaje lista kandydatów, na które wyborca może oddać głos.

§4. Wyborca powinien zaznaczyć nazwisko bądź nazwiska wybranych kandydatów i potwierdzić swój wybór za pomocą podpisu elektronicznego.

§5. Po oddaniu głosu wyborca otrzymuje informację, że głos został przyjęty.

§6. Wyborcza platforma elektroniczna dostosowana jest do korzystania przez osoby niepełnosprawne.

Art. 53n. Minister właściwy do spraw cyfryzacji, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw administracji publicznej, ministra właściwego do spraw łączności oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy tryb głosowania przez wyborczą platformę elektroniczną;
- 2) minimalne wymagania systemu teleinformatycznego, obsługującego wyborczą platformę elektroniczną;
- 3) wymagany stopień zabezpieczenia procesu głosowania przez wyborczą platformę elektroniczną;
- 4) rozwiązania techniczne gwarantujące zachowanie zasady tajności w trakcie głosowania przez wyborczą platformę elektroniczną;
- 5) sposób zapewnienia dostępu do korzystania z wyborczej platformy elektronicznej przez osoby niepełnosprawne.”.

DZP

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Art. 5 W ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 876 ze zm.) po art. 34 ust. 1 dodaje się ustęp 1a w brzmieniu:

„1a. Informacja zawiera w szczególności dane o wydatkach przeznaczonych na ułatwienia dla niepełnosprawnych członków partii politycznej.”

Art. 6 *Ustawa* wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 4, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Dział administracji rządowej: ADMINISTRACJA PUBLICZNA

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych** dla pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji m.in.:

- **Prawa do udział w życiu politycznym i publicznym**, o którym mowa w art. 29 Konwencji. Zgodnie z przywołanym przepisem, Polska jest zobowiązana zapewnić, że osoby niepełnosprawne będą mogły efektywnie i w pełni uczestniczyć w życiu politycznym i publicznym, na zasadzie równości z innymi osobami, bezpośrednio lub za pośrednictwem swobodnie wybranych przedstawicieli, włączając w to prawo i możliwość korzystania z czynnego i biernego prawa wyborczego, między innymi poprzez zapewnienie, że tryb głosowania oraz stosowane w związku z nim urządzenia i materiały będą odpowiednie, dostępne i łatwe do zrozumienia i zastosowania.
- **Obowiązku wdrażania i monitorowania na szczeblu krajowym**, o którym mowa w art. 33 Konwencji. Zgodnie z przywołanym przepisem, Polska, zgodnie ze swoim systemem organizacyjnym, wyznaczy w ramach rządu jeden lub więcej punktów kontaktowych w sprawach dotyczących wdrażania Konwencji, poświęcając należytą uwagę ustanowieniu lub wyznaczeniu mechanizmu koordynacji w ramach rządu w celu ułatwienia działań związanych z wdrażaniem Konwencji w różnych sektorach i na różnych szczeblach. Ponadto obowiązek Polski obejmuje, by zgodnie ze swoim systemem prawnym i administracyjnym, utrzymywała strukturę obejmującą jeden lub więcej niezależnych mechanizmów tam, gdzie to właściwe w celu popierania, ochrony i monitorowania wdrażania Konwencji.

Rozwiązywany problem ma charakter przekrojowy – obejmuje przede wszystkim szereg problemów o charakterze prawnym zdiagnozowanych w ramach projektu oraz mieszczących się ze względu na

swą właściwość w zakresie działu administracji rządowej: administracja publiczna. Problemy wymagające zmian prawnych obejmują:

Problemy związane z organizacją struktur administracji publicznej:

- **Nieadekwatna pozycja ustrojowa Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych do realizacji zadań wynikających z wdrażania Konwencji;**

W Polsce brak organu odpowiedzialnego za koordynację całości działań z zakresu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Powołany do tego organ, Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami (dalej jako „Pełnomocnik”), jest tymczasem z mocy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych sekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Zakres jego zadań również wyznacza przywołany akt – nie znajduje się wśród nich wdrażanie lub monitorowanie wdrażania Konwencji. Pełnomocnik nie dysponuje zatem formalnymi i materialnymi możliwościami, by koordynować wdrażanie Konwencji we wszystkich obszarach nią objętych.

Także historia działań podejmowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich wskazuje, że jest on głęboko zaangażowany w obronę praw osób z niepełnosprawnościami. Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich nie przyznaje mu jednak kompetencji z zakresu wdrażania zaleceń Konwencji.

Problemy związane z procesem stanowienia prawa i normalizacją:

- **Występowanie w aktach normatywnych pojęć stygmatyzujących osoby z niepełnosprawnościami;**

Akty normatywne posługują się językiem stygmatyzującym osoby z niepełnosprawnością. Wśród pojawiających się w polskich ustawach i aktach prawa powszechnie obowiązującego wyrażeniami znajdują się takie wyrażenia jak „inwalida”, „upośledzenie” czy „niedorozwój”, co jest niedopuszczalne w świetle standardów wyznaczonych przez Konwencję i nie służy podnoszeniu świadomości społeczeństwa w sprawach dotyczących osób niepełnosprawnych, a także wzmocnieniu poszanowania praw i godności osób niepełnosprawnych. Choć nowo przyjmowane akty prawne konsekwentnie posługują się terminem osoba niepełnosprawna, to niemniej wciąż obowiązujące ustawy i rozporządzenia przyjmowane przed kilkudziesięciami laty operują niepożądanymi terminami.

- **Brak ustawowego zdefiniowania i kompleksowego wykorzystania w aktach normatywnych pojęć „racjonalnego usprawnienia” i „uniwersalnego projektowania”;**

Polski system prawny nie wypracował jednorodnych wymogów w zakresie szeroko pojętej dostępności (w tym m.in. dostępności produktów, środowiska, programów i usług) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Poszczególne akty prawne nie zawierają żadnych wymogów w tym zakresie lub regulują je w niejednolity sposób – brak wspólnego standardu sprawia, że projekty i wprowadzane usprawnienia w sposób nieuzasadniony różnią się pod względem dostępności dla osób z niepełnosprawnością (przykładowo kodeks wyborczy w przepisie art. 186 wskazuje, że w każdej gminie co najmniej 1/2 lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, a rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych konkretyzuje, jakie wymagania powinien spełniać lokal).

Problemy związane z realizacją praw politycznych:

- **Niezapewnienie osobom z niepełnosprawnościami zdalnego głosowania w wyborach powszechnych;**

W polskim systemie wyborczym występuje nierówność materialna wyborców. W obecnym stanie prawnym usprawnieniami dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie realizacji czynnego prawa wyborczego, jakie przewidział polski ustawodawca, są: głosowanie korespondencyjne (przy czym wyborcy z niepełnosprawnością muszą z odpowiednim

wyprzedzeniem zgłosić zamiar głosowania korespondencyjnego), głosowanie przez pełnomocnika, nakładki do głosowania w formacie Braille'a oraz przestrzenne dostosowanie lokali wyborczych. W świetle dostępnych rozwiązań technologicznych, osoba z niepełnosprawnością nie ma zapewnionej możliwie największej dostępności procedury wyborczej. Jednocześnie ze względu na czas potrzebny do przygotowania odpowiednich systemów obowiązek stosowania nowych procedur odłożony zostanie w czasie na dwa lata.

- **Niska aktywność osób z niepełnosprawnością w życiu politycznym;**

W obecnym stanie prawnym brakuje mechanizmów dyscyplinowania partii politycznych do zwiększania kwot pieniędzy przeznaczanych na ułatwienia dla swoich niepełnosprawnych członków. Należy przy tym zauważyć, że biorąc pod uwagę mechanizm przekazywania z budżetu państwa subwencji na działalności partii politycznych problemem nie jest niewystarczająca ilość publicznych pieniędzy, lecz struktura wydatków partii.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Polska jest zobowiązana do podjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw osób z niepełnosprawnością wyrażonych w Konwencji, a także podjęcia wszelkich odpowiednich środków, w tym ustawodawczych, w celu zmiany lub uchylecia obowiązujących ustaw, przepisów wykonawczych, zwyczajów i praktyk, które dyskryminują osoby z niepełnosprawnością.

W związku z powyższym w ramach realizacji projektu wypracowano następujące rekomendowane rozwiązania:

Rozwiązania związane ze zmianą organizacji struktur administracji publicznej:

- przygotowane rozwiązanie zakłada umocowanie Pełnomocnika tak, by stanowił on instytucję ponadresortową. W tym celu funkcja Pełnomocnika zostanie osadzona w ramach Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a nie, jak było do tej pory, w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Umożliwi mu to koordynację działań mających na celu wdrożenie Konwencji w różnych obszarach życia społecznego.

- jednocześnie w dodatkowe zadania obejmujące popieranie, ochronę oraz monitorowanie wdrażania KPON wyposażony zostanie Rzecznik Praw Obywatelskich.

- każdy obywatel otrzyma prawo składania do Pełnomocnika skarg i wniosków w przedmiocie braku lub niewłaściwej realizacji racjonalnych usprawnień i rozwiązań z zakresu uniwersalnego projektowania w obszarach związanych z działalnością administracji publicznej. W granicach swoich kompetencji Pełnomocnik sam załatwia sprawę lub przekazuje ją do właściwego organu, przy czym może sformułować zalecenia, co do prawidłowego w świetle praw osób z niepełnosprawnościami jej załatwienia.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zwiększyć realne możliwości inicjowania i koordynowania związanych z procesem wdrażania Konwencji działań przez Pełnomocnika

Rozwiązania związane z procesem stanowienia prawa i normalizacją:

- przyznanie ogólnego prawa do składania skarg i wniosków do Pełnomocnika do Spraw Osób Niepełnosprawnych w przedmiocie braku lub niewłaściwej realizacji racjonalnych usprawnień i rozwiązań z zakresu uniwersalnego projektowania pozwoli osobom z niepełnosprawnościami na stałe zgłaszanie wszelkich zastrzeżeń co do działań każdego organu władzy publicznej, co stanowić będzie stałą formę kontroli na poziomie najbliższym obywatelowi.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić terminologiczną spójność polskiego prawa z Konwencją, w tym w szczególności zgodność kluczowych dla pełnej realizacji Konwencji zasad uniwersalnego projektowania i racjonalnego usprawnienia, a także zwiększyć dokładność przygotowywania oceny skutków regulacji pod kątem wpływu na sytuację osób z niepełnosprawnością.

Rozwiązania związane z realizacją praw politycznych:

- utworzenie platformy zdalnego głosowania, umożliwiającej wyborcom oddanie ważnego głosu przez Internet. Ponadto, jako rozwiązanie tymczasowe zaproponowane zostaną przepisy dotyczące możliwości głosowania za pomocą odpowiednich maszyn do głosowania, tzw. głosomatów.

- zobligowanie partii politycznych do tego, by w corocznej informacji finansowej o otrzymanej z budżetu państwa subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach umieszczały także informacje o wydatkach przeznaczonych na ułatwienia dla niepełnosprawnych członków.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić osobom z niepełnosprawnościami, że tryb głosowania oraz stosowane w związku z nim urządzenia i materiały będą odpowiednie, dostępne i łatwe do zrozumienia i zastosowania. Docelowo każdy obywatel na zasadzie równości będzie mógł oddać głos poprzez portal internetowy (dostępny dla osób z niepełnosprawnością). Ponadto zmiana struktury informacji finansowej będzie motywować partie polityczne do zwiększania nakładów na dostosowania dla niepełnosprawnych członków.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie Konwencji:

- W **Republice Francji** zajmuje się tym specjalnie utworzony organ kolegialny - międzyresortowa komisja ds. niepełnosprawności. Powstała ona jeszcze przed ratyfikacją przez Francję Konwencji na mocy niezależnej inicjatywy, jednak następnie przejęła na siebie stosowne obowiązki.
- **Republika Węgier** na mocy ustawodawstwa na rzecz osób z niepełnosprawnościami w 1998 roku utworzyła *The National Disability Council* (NDC - Krajowa Komisja ds. Niepełnosprawności), której przewodniczącym jest Minister ds. Socjalnych oraz Rodziny. Jej wiceprzewodniczącym jest wybierany z oraz przez 14 organizacji ds. niepełnosprawności. NDC była jednostką odpowiadającą za wdrożenie Konwencji.
- W **Królestwie Niderlandów** wdrożenie Konwencji powierzone Ministerstwu Zdrowa, Spraw Socjalnych i Sportu. Projekty aktów prawnych były przekładane opinii publicznej oraz środowisku interesariuszy w celu uzyskania stosownych komentarzy.

Prawa wyborcze osób z niepełnosprawnością

- W **Republice Irlandii** dozwolone jest głosowanie korespondencyjne i przez pełnomocnika. Wszystkie obwody wyborcze muszą być wyposażone w urządzenie do głosowania dla osób niedowidzących, w tym posiadające funkcję czytania kandydatów na listach, jak również muszą posiadać karty wyborcze dostosowane dla tych osób.
- Biuro Wyborcze **Republiki Południowej Afryki** na swojej stronie internetowej dostarcza informacji o podstawowych wymogach. Biuro wraz z Krajową Komisją ds. Osób Niedowidzących przygotowało dostosowaną kartę do głosowania - dla osób niewidomych i niedowidzących, słabowidzących, dyslektyków, osób starszych, analfabetów, osób, których warunki motoryczne nie pozwalają na stabilne posługiwanie się pismem. Osoby uprawnione do użycia karty mogą prosić o pomoc w głosowaniu/postugiwaniu się kartą.
- Państwowa komisja wyborcza **Australii** zapewnia zarówno pomoc w głosowaniu, jak również w zapisywaniu się na głosowanie. Tę ostatnią czynność można wykonać przez internet. Zaznacza się wtedy również potrzebę głosowania epistolarnego dla osób, które mogą mieć trudności z głosowaniem tradycyjnym.

Uniwersalne projektowanie i racjonalne usprawnienia

- Wśród krajów europejskich wymogi dotyczące „uniwersalnego projektowania” oraz wyrażenia pokrewne zostały przyjęte między innymi przez **Szwajcarię**. Na poziomie krajowym zostały przyjęte regulacje, które dopracowane przez poszczególne kantony obligują, aby na poziomie wniosków o budowę wskazane były ułatwienia dla niepełnosprawnych. Wymogi uniwersalnego projektowania dotyczą budynków publicznych i prywatnych ogólnodostępnych.

- Inaczej jest w przypadku Republiki Irlandii, która dzięki *the Disability Act* przyjęła również podobne wytyczne. Jednak regulacje w nim zawarte skierowała jedynie do budownictwa budynków zajmowanych przez podmioty publiczne.
- Niemieckie prawodawstwo upodobnione jest do prawa Szwajcarskiego. Definicja uniwersalnego budownictwa przyjmuje bardzo szeroki zakres, wliczając wprost szereg usług, które muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Republika Federalnych Niemiec w ustawie przyjęły również, że budynki biurowe muszą podlegać tej regulacji.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Pełnomocnik Rządu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami	1	-	<ul style="list-style-type: none">• Przeniesienie na szczebel Rady Ministrów;• Zwiększenie możliwości z zakresu koordynacji działań rządu dotyczących wdrażania Konwencji;
Osoby z niepełnosprawnością	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none">• Ułatwienie dostępu do budynków: usług państwowych, usług prywatnych, pracy;• Wyrównanie statusu podmiotowego o osób z niepełnosprawnością na semantycznej płaszczyźnie prawa;• wyrównanie nierówności materialnej w dostępie do głosowania;
niepełnosprawność ruchowa;	1 101 802	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych

			rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność wzrokowa;	155 838	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność słuchowa;	98 424	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność intelektualna;	ok. 130 000	Dane GUS z 2003 r.	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi;	374 558	Dane GUS z 2011 r.	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność sprzężona;	ok. 390 400	Dane z opracowania: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/2010 ⁵⁹	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność związana z zaburzeniami zdrowia psychicznego;	Brak danych	Brak danych	<ul style="list-style-type: none">• Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;

⁵⁹ dot. osób w wieku 15 – 29 lat

			rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność związana z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi;	Brak danych	Brak danych	<ul style="list-style-type: none"> • Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi;	Brak danych	Brak danych	<ul style="list-style-type: none"> • Pełniejsze uwzględnianie potrzeb tej grupy w projektowanych rozwiązaniach prawnych;
Wyborcy	30 629 150	PKW po wyborach parlamentarnych 2015	<ul style="list-style-type: none"> • Ułatwienie dostępu do głosowań na skutek wprowadzenia głosowania zdalnego.
Obwody do głosowania	27 859	PKW	<ul style="list-style-type: none"> • Ułatwienie dostępu do głosowań na skutek wprowadzenia głosomatów.
Partie polityczne	71	PKW	<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązek wykazania środków przeznaczanych na dostosowania dla niepełnosprawnych członków

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane (w ramach debat) konsultacjom:

- 1) środowiskowym – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niesprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznym – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie 1641 osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

1. Utworzenie organu odpowiedzialnego za koordynację całości działań z zakresu wsparcia osób z niepełnosprawnościami lub ponadresortowe ulokowanie Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
376	50	0	0

2. Zmiana w aktach normatywnych pojęć stygmatyzujących osoby z niepełnosprawnościami na ich neutralne odpowiedniki:

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
309	100	14	1

3. Zapewnienie dodatkowego finansowania działalności politycznej osób niepełnosprawnych

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
95	94	58	69

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	5000,	5000,	5000,	5000	-	-	-	-	-	-	2000,
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	5000,	5000,	5000,	5000	-	-	-	-	-	-	2000
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet państwa											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<ul style="list-style-type: none"> Rozwiązania związane ze zmianą organizacji struktur administracji publicznej nie wiążą się z koniecznością dokonywania dodatkowych wydatków ze środków publicznych. Rozwiązania związane z realizacją praw wyborczych wiążą się z koniecznością stworzenia systemu teleinformatycznego oraz zakupu tzw. głosomatów. Dokładny koszt tego typu wydatków jest trudny do oszacowania, ponieważ zależy m.in. od specyfiki procedury wyborczej w danym kraju, liczby głosujących, poziomu zabezpieczeń itp. W oparciu o dostępne dane należy przyjąć, że byłby to koszt rządu ok. 2 mld zł (przykładowo system głosomatów w Irlandii dedykowany dla 2,5 mln głosujących kosztował 53 mln euro, system głosowania przez Internet w Szwajcarii kosztował 10 mln euro na 1 mln głosujących)⁶⁰. Rekomendacja dotycząca finansowania dostosowań dla niepełnosprawnych członków partii politycznych powinna przełożyć się na zmianę struktury wydatków, nie zaś jej wysokość. W związku z tym nie wymaga dodatkowych wydatków. 											
7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe												
Skutki												

⁶⁰ **Introducing Electronic Voting:** Essential Considerations, International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2011

Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
	(dodaj/usuń)							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie zasady uniwersalnego projektowania i racjonalnych dostosowań do produktów i usług. 						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie zasady uniwersalnego projektowania i racjonalnych dostosowań do produktów i usług. 						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> Podniesienie świadomości społecznej poprzez zmianę stygmatyzujących pojęć prawnych; Zwiększenie dostępności do wyborów; Większa dostępność obywateli z niepełnosprawnością do aktywności politycznej. 						
	(dodaj/usuń)							
Niemierzalne	Osoby z niepełnosprawnością	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany o charakterze symbolicznym. Polskie prawo krajowe wciąż operuje takimi terminami jak inwalida, kaleka, upośledzenie umysłowe czy niedorozwój umysłowy, które uznawane są powszechnie za stygmatyzujące osoby z niepełnosprawnościami, podkreślające ich defekt i odmienność. Zmiana semantyczna podkreślać będzie model niepełnosprawności zgodny z Konwencją. 						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	-							
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu								
☐ nie dotyczy								

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).		☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:		☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.		☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
<p>Komentarz:</p> <p>Zasadniczą zmianą wiążącą się ze zwiększeniem liczby procedur oraz dokumentów jest zmiana prawa wyborczego zakładająca dopuszczenie głosowania przez Internet oraz za pośrednictwem tzw. głosomatów. Głosowanie w formie elektronicznej stanowić będzie kolejną procedurę wyborczą, natomiast przygotowanie i utrzymanie systemów teleinformatycznych przeznaczonych do głosowania wiązać się będzie ze wzrostem liczby dokumentacji.</p>		
9. Wpływ na rynek pracy		
Pozytywny pośredni wpływ na dostęp osób z niepełnosprawnościami do rynku pracy. Zwiększenie dostępu architektonicznego (logistycznego) do budynków publicznych, w tym biurowców, dla osób z niepełnosprawnością sprzyjać będzie stopniowej aktywizacji tych osób.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☒ mienie państwowe	☒ informatyzacja ☒ zdrowie
Omówienie wpływu	<p>Informatyzacja</p> <p>Stworzenie systemu teleinformatycznego obsługującego wybory w całym kraju oraz sieci głosomatów wymagać będzie interoperacyjności z innymi systematami informatycznymi państwa. Wymagać to będzie korelacji z innymi projektami informatycznymi państwa, szczególności z elektronicznym dowodem osobistym.</p> <p>System powinien pozostawać zbieżny z założeniami, które prezentuje „Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa”. Zaktualizowany program stanowi punkt odniesienia dla opiniowania projektów informatycznych kierowanych do rozpatrzenia przez Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji, który dokonuje ich oceny pod kątem zgodności ze strategicznymi kierunkami rozwoju w obszarze informatyzacji.</p> <p>Podobnie tworzenie centralnego systemu teleinformatycznego powinno uwzględniać wnioski zawarte w dokumencie „Strategia Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2017 – 2022”. Głównym celem przywołanego dokumentu jest zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa sektora publicznego, sektora prywatnego oraz obywateli w zakresie świadczenia lub korzystania z usług kluczowych oraz usług cyfrowych.</p> <p>Inne</p>	

	Pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami, upodmiotowienie ich roli, realizację ich obywatelskich praw wyborczych oraz minimalizację konsekwencji wobec osób z niepełnosprawnościami na skutek klęsk żywiołowych.
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
-	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
<p>Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.</p> <p>Zasadne jest także przeprowadzenie analizy OSR <i>ex post</i> w okresie kilku lat od wejścia w życie Projektu.</p>	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	

IV. REKOMENDACJE NIEOBJĘTE PROJEKTEM USTAWY

Uniwersalne projektowanie aktów normatywnych - zmiany w Regulaminie pracy Rady Ministrów⁶¹

Dla właściwego i pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce należy zapewnić m.in. aby przyszły proces legislacyjny uwzględniał zawarte w niej normy. W związku z tym rekomendowane jest wprowadzenie zmian w Regulaminie pracy Rady Ministrów (uchwała nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r.), który reguluje proces prawotwórczy. Ze względu na charakter aktu (uchwała Rady Ministrów), rekomendacja prawna w tym zakresie nie mieści się w zakresie ustawy nowelizującej.

Obowiązujące i projektowane akty prawne traktują osoby z niepełnosprawnością jako jednorodną grupę, co utrudnia właściwe dostosowanie regulacji do rzeczywistych potrzeb osób z tej grupy, która odznacza się wielką różnorodnością potrzeb, możliwości i ograniczeń. Tymczasem przyjmowane przepisy często pomijają specyficzne potrzeby niektórych grup osób z niepełnosprawnością poprzez zbyt ogólne sformułowania lub wskazanie tylko na jedną grupę (np. osoby poruszające się na wózku inwalidzkim).

Dlatego też ważne jest zwrócenie uwagi ustawodawcy na różne rodzaje niepełnosprawności poprzez zobowiązanie go do uwzględniania w projektowanych przepisach prawnych wszystkich wynikających z nich potrzeb. Służyć temu powinno umieszczenie w regulaminie pracy Rady Ministrów przepisu zobowiązującego osoby odpowiedzialne za tworzenie ocen skutków regulacji do dokonywania tych ocen z uwzględnieniem wpływu jakie projektowane przepisy będą miały na osoby z niepełnosprawnościami różnych rodzajów.

W Regulaminie pracy Rady Ministrów należy ponadto dodać do katalogu informacji umieszczonych w ocenie przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych aktu normatywnego („OSR”) wymóg wskazania sposobu realizacji zasady uniwersalnego projektowania. Tym samym wszystkie rządowe projekty aktów normatywnych (w tym wszystkie projekty ustaw) przejdą kontrolę pod kątem zastosowania w nich rozwiązań odpowiadających wymogom uniwersalnego projektowania.

W związku z tym postuluje się zmianę § 28 uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. - Regulamin pracy Rady Ministrów następującego przepisu, poprzez dodanie zaznaczonego podkreśleniem fragmentu:

⁶¹ Poniższa rekomendacje obejmuje rekomendacje określone we wcześniejszych dokumentach jako „Nieuwzględnienie różnorodności form niepełnosprawności w stanowieniu i stosowaniu prawa” oraz „Wprowadzenie obowiązku konsultacji z osobami niepełnosprawnymi i organizacjami osób niepełnosprawnych jakości i użyteczności wprowadzanych usprawnień i uniwersalnego projektowania”.

§ 28.

1. Odrębną część uzasadnienia projektu aktu normatywnego stanowi ocena skutków regulacji, która przedstawia wyniki oceny przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych aktu normatywnego, o której mowa w § 24 ust. 3, zwana dalej „OSR”.

2. OSR zawiera w szczególności:

1) wskazanie podmiotów, na które oddziałuje projektowany akt normatywny;

2) informacje o konsultacjach przeprowadzonych przed opracowaniem projektu, a także o zakresie konsultacji publicznych i opiniowania projektu, w tym o obowiązku zasięgnięcia opinii określonych podmiotów wynikającym z przepisów odrębnych;

3) przedstawienie wyników analizy wpływu projektowanego aktu normatywnego na podmioty,

o których mowa w pkt 1, w tym na osoby z niepełnosprawnościami, ze szczególnym zwróceniem uwagi na to, czy projektowane regulacje uwzględniają zasady racjonalnego usprawnienia i uniwersalnego projektowania, jeśli uwzględnienie tych zasad jest ze względu na przedmiot regulacji wskazane, oraz na istotne obszary oddziaływania, w szczególności na:

a) sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego,

b) rynek pracy,

c) konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców;

4) wskazanie źródeł finansowania, zwłaszcza jeżeli projekt pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów

jednostek samorządu terytorialnego;

5) wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń.

Wyjaśnienia do formularza oceny skutków regulacji powinny przy tym wskazywać, że:

„Wyróżnia się następujące rodzaje niepełnosprawności:

1) niepełnosprawność ruchowa;

2) niepełnosprawność wzrokowa;

3) niepełnosprawność słuchowa;

4) niepełnosprawność intelektualna;

5) niepełnosprawność związana z zaburzeniami zdrowia psychicznego;

6) niepełnosprawność związana z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi;

- 7) *niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi;*
- 8) *niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi;*
- 9) *niepełnosprawność sprzężona;*
- 10) *niepełnosprawność wzrokowo-słuchowa”.*

Zaprezentowana w dokumencie „Wstępne opracowanie merytoryczne projektowanych rekomendacji prawnych dla polityki publicznej: sprawy zagraniczne” rekomendacja „opracowanie strategii dotyczącej wdrażania postanowień KPON” wskazuje na potrzebę m.in. (1) umocnienia strukturalnego organu rządowego odpowiedzialnego za sprawy osób z niepełnosprawnościami, w związku z czym Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami powinien funkcjonować w randze ministra lub sekretarza stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, (2) rozszerzenie kompetencji Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie ochrony praw osób z niepełnosprawnością oraz (3) kompleksową nowelizacją pozostałych ustaw obejmujących swoim zasięgiem podmiotowym osoby z niepełnosprawnościami. Jako taka realizowana jest ona ostatecznymi rekomendacjami przedstawiony w niniejszym dokumencie.

ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 ZASTĄPIENIE USTAWOWEGO WYRAŻENIA „MIESZKANIE CHRONIONE” POJĘCIEM „MIESZKANIA WSPOMAGANEGO”

Rekomendacja zakłada zastąpienie, zgodnie z postulatami środowiska osób z niepełnosprawnościami, wyrażenia „mieszkanie chronione” pojęciem „mieszkania wspomaganego”, co usunie z ustawy o pomocy społecznej nieodpowiadający aksjologii Konwencji wydzźwięk pejoratywny, sugerujący szczególne uprzywilejowanie lub nieporadność życiową osób z niepełno sprawnościami.

2 UWZGLĘDNIENIE MOŻLIWOŚCI I POTRZEB NIEPEŁNOSPRAWNYCH KOBIET W CIĄŻY PRZEZ DOMY DLA MATEK Z MAŁOLETNIAMI DZIEĆMI I KOBIET W CIĄŻY

Rekomendacja zakłada zmianę delegacji ustawowej, zawartej w art. 47 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej w taki sposób, aby przy wydawaniu rozporządzenia minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, określając standard obowiązujących podstawowych usług świadczonych przez domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz tryb kierowania i przyjmowania do takich domów, uwzględnił możliwości i potrzeby niepełnosprawnych kobiet w ciąży oraz niepełnosprawnych matek z małoletnimi dziećmi.

3 POSZERZENIE KRĘGU PODMIOTÓW MOGĄCYCH PROWADZIĆ MIESZKANIA WSPOMAGANE (CHRONIONE)

Rekomendacja poszerza krąg podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane (chronione) – projekt przewiduje przyznanie tej możliwości organizacjom pozarządowym, niemającym statusu organizacji pożytku publicznego, których działalność może jednak być uznana za prowadzoną w obszarze pożytku publicznego; w konsekwencji także istota prowadzonej działalności, a nie jedynie formalny status organizacji pożytku publicznego, będzie przesądzała o możliwości prowadzenia mieszkania wspomaganego.

4 USTAWOWY ZAKAZU STOSOWANIA WOBEC MIESZKAŃCÓW DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ PRAKTYK NARUSZAJĄCYCH ICH GODNOŚĆ

Rekomendacja przewiduje wprowadzenie na poziomie ustawowym zakazu stosowania wobec mieszkańców domów pomocy społecznej praktyk naruszających ich godność; uwzględniając różnorodność zapisów stosowanych w regulaminach domów pomocy społecznej (DPS), ich niejednorodny charakter oraz konieczność uwzględnienia odmiennych kontekstów, w jakich funkcjonują różne typy domów pomocy społecznej, proponowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie do art. 55 ww. ustawy ustępu 2a, zawierającego klauzulę generalną, która pozostawi niezbędne minimum decyzyjne wojewodzie, który zostanie zobowiązany do weryfikowania zgodności regulaminu domu pomocy społecznej z ww. zakazem (przede wszystkim w zakresie przepisów porządkowych)

5 WPROWADZENIE OBOWIĄZKU DOKONYWANIA INDYWIDUALNYCH UZGODNIEŃ Z MIESZKAŃCAMI DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Rekomendacja przewiduje wprowadzenie obowiązku indywidualnych uzgodnień z mieszkańcami DPS w formie pisemnej lub formie dokumentowanej (w sytuacji, gdy forma pisemna jest niedostępna dla mieszkańca DPS) dotyczących: celu pobytu, okresu pobytu, przyjmowania na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych należących do tej osoby oraz ich wydawania tej osobie i sposobu zgłaszania planowanej nieobecności.

6 PRZEGLĄD OBECNIE ISTNIEJĄCYCH MIESZKAŃ CHRONIONYCH ORAZ WYPACOWANIE NOWEJ STRATEGII ICH ROZWOJU

Celem zapewnienia strategii rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego projekt przewiduje nałożenie obowiązku na ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do dokonania przeglądu obecnie istniejących mieszkań chronionych, a następnie - na podstawie zebranych informacji - opracowanie strategii zwiększenia dostępności mieszkalnictwa wspomaganego w Polsce w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego.

Projekt przewiduje przepisy przejściowe i dostosowujące, które pozwalają na zrealizowanie rekomendacji w sposób sukcesywny i rozłożony w czasie.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2018 r.

o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Art. 1. W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1769 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) użyte w art. 17, 19, 36, 53, 88, 90, 93 i 97 w różnej liczbie i różnym przypadku, wyrazy „mieszkanie chronione” zastępuje się użytymi w odpowiedniej liczbie i odpowiednim przypadku wyrazami „mieszkanie wspomagane”;

2) w art. 47 ustęp 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, standard obowiązujących podstawowych usług świadczonych przez domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz tryb kierowania i przyjmowania do takich domów, uwzględniając możliwości odizolowania ubiegających się o pomoc osób od sprawcy przemocy i przezwyciężenia sytuacji kryzysowej, a także możliwości i potrzeby niepełnosprawnych kobiet w ciąży oraz niepełnosprawnych matek z małoletnimi dziećmi.”;

3) art. 53 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Mieszkanie wspomagane może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej, organizację pożytku publicznego lub organizację pozarządową działającą w obszarze pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie wspomagane treningowe lub mieszkanie wspomagane wspierane.”;

4) art. 53 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. W mieszkaniu wspomaganiem wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Mieszkanie jest prowadzone w warunkach włączenia w życie społeczności lokalnej.”;

5) w art. 54 wprowadza się ustępy 2b, 2c i 2d w brzmieniu:

„2b. Z osobą, o której mowa w ust. 1 lub jej przedstawicielem ustawowym pracownik domu pomocy społecznej dokonuje w formie pisemnej lub formie dokumentowej uzgodnień dotyczących:

- 1) celu pobytu;
- 2) okresu pobytu;
- 3) przyjmowania na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych należących do tej osoby oraz ich wydawania tej osobie;
- 4) sposobu zgłaszania planowanej nieobecności.

2c. Osobie, o której mowa w ust. 1 można ograniczyć prawo do opuszczania domu pomocy społecznej jedynie, gdy jest to konieczne ze względu na jej bezpieczeństwo, zdrowie, życie lub porządek publiczny.

2d. Jeśli uzgodnienia, o których mowa w ust. 2b, nie zostały dokonane lub zostały dokonane jedynie częściowo przed przyjęciem osoby, o której mowa w ust. 1, do domu pomocy społecznej, na wniosek tej osoby właściwy wojewoda wydaje decyzję, w której określa kwestie mające być przedmiotem uzgodnień.”;

6) w art. 55 wprowadza się ustęp 2a w brzmieniu:

„2a. Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających godność mieszkańców domu.”;

7) w art. 57 dodaje się ustęp 4a w brzmieniu”

„4a. Zezwolenie wydaje się po zbadaniu, czy regulamin organizacyjny domu pomocy społecznej nie przewiduje postanowień niezgodnych z art. 55 ust. 2a.”.

Art. 2. 1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego dokona przeglądu istniejącego mieszkalnictwa chronionego, nie później niż w okresie roku od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Na podstawie informacji zebranych w ramach przeglądu, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego opracuje strategię na rzecz zwiększenia dostępności mieszkań wspomaganych, ze szczególnym uwzględnieniem rocznego wzrostu liczby mieszkań wspomaganych, sposobu finansowania ich tworzenia, a także rozwiązań umożliwiających przeniesienie osób korzystających z domów pomocy społecznej do mieszkań wspomaganych.

Art. 3. 1. Akty wykonawcze wydane dotychczas na podstawie przepisów zmienianych art. 1 pkt 1 ustawy tracą moc obowiązywania po 3 miesiącach od dnia wejście w życie ustawy.

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

2. Obowiązujące w momencie wejścia w życie ustawy postanowienia aktów prawa miejscowego, dotyczące mieszkań chronionych, oraz umowy zawartych z mieszkańcami mieszkań chronionych stosują się do mieszkań wspomaganych.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Polityka publiczna: ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE

Dział administracji rządowej: ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w grudniu 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 25 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882); dalej jako „KPON” lub „Konwencja”. Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych** dla pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.

W odniesieniu do działu administracji rządowej „Zabezpieczenie społeczne”, są to następujące bariery:

- 1)** brak ustawowych gwarancji zapewnienia niepełnosprawnym kobietom w ciąży oraz matkom z niepełnosprawnościami pobytu w domach dostosowanych do ich szczególnych potrzeb;
- 2)** nadmierne ograniczenie przez obowiązujące przepisy prawne kręgu podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane (chronione);
- 3)** brak całościowej strategii na rzecz zwiększania dostępności mieszkań wspomaganych (chronionych) dla osób z niepełnosprawnościami;
- 4)** środki dyscyplinujące w domach pomocy społecznej, które mogą naruszać godność i wolność mieszkańców domu;

Ponadto w toku przygotowywania ostatecznych rekomendacji prawnych została zgłoszona przez ekspertów bariera terminologiczna w postaci nieodpowiadającego aksjologii KPON wyrażenia „mieszkanie chronione”, które powinno być zastąpione określeniem „mieszkanie wspomagane”.

Zidentyfikowane bariery prawne wymagają wyeliminowanie ze względu na obowiązki przyjęte przez Rzeczpospolitą Polską, a wyrażone w art. 28 KPON, w myśl którego:

1. Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do odpowiednich warunków życia ich samych i ich rodzin, włączając w to odpowiednie wyżywienie, odzież i mieszkanie oraz prawo do stałego polepszania warunków życia, i podejmą odpowiednie kroki w celu zagwarantowania i popierania realizacji tych praw bez dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

2. Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do ochrony socjalnej i do korzystania z tego prawa bez dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność oraz podejmą odpowiednie kroki w celu zagwarantowania i popierania realizacji tego prawa, włączając środki w celu:

(a) zapewnienia osobom niepełnosprawnym jednakowego dostępu do usług w zakresie dostarczania czystej wody oraz do odpowiednich usług, urzędzeń i innego rodzaju pomocy w zaspokajaniu potrzeb związanych z niepełnosprawnością, po przystępnych cenach,

(b) zapewnienia osobom niepełnosprawnym, w szczególności niepełnosprawnym kobietom i dziewczętom oraz niepełnosprawnym osobom w starszym wieku, dostępu do ochrony socjalnej i programów ograniczania ubóstwa,

(c) zapewnienia osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom, żyjącym w ubóstwie, dostępu do pomocy państwa w pokrywaniu wydatków związanych z niepełnosprawnością, w tym wydatków na odpowiednie szkolenia, poradnictwo, pomoc finansową i tymczasową opiekę dającą wytchnienie stałym opiekunom,

(d) zapewnienia osobom niepełnosprawnym dostępu do programów mieszkań komunalnych,

(e) zapewnienia osobom niepełnosprawnym jednakowego dostępu do ubezpieczenia i świadczeń emerytalnych.

W obecnym stanie prawnym brak jest mechanizmów zapewniających w stopniu wystarczającym ochronę socjalną osobom z niepełnosprawności, w szczególności w zakresie środków wskazanych w art. 28 ust. 1 w związku z art. 28 ust. 2 lit. (a), (b) oraz (d).

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt aktu nowelizującego przewiduje zmiany w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1769 ze zm.), formułując następujące rekomendacje rozwiązania zidentyfikowanych problemów prawnych:

Ad. 1) Rekomendowanym rozwiązaniem jest zmiana delegacji ustawowej, zawartej w art. 47 ust. 5 ww. ustawy w taki sposób, aby przy wydawaniu rozporządzenia minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego - określając standard obowiązujących podstawowych usług świadczonych przez domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz tryb kierowania i przyjmowania do takich domów - uwzględnił możliwości i potrzeby niepełnosprawnych kobiet w ciąży oraz niepełnosprawnych matek z małoletnimi dziećmi

- **oczekiwanym efektem** jest zapewnienie dostępności domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży także dla kobiet z niepełnosprawnością, co jest warunkiem koniecznym do objęcia niepełnosprawnych kobiet w ciąży i niepełnosprawnych matek pomocą świadczoną w ww. placówce, w szczególności pomocą interwencyjną w sytuacji przemocy domowej.

Ad. 2) i 3) Rekomendowanym rozwiązaniem jest poszerzenie kręgu podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane (chronione) poprzez przyznanie tej możliwości organizacjom pozarządowym, niemającym statusu organizacji pożytku publicznego, ale prowadzącym swoją działalność w obszarze pożytku publicznego. Ponadto, kierując się aksjologią Konwencji, a w szczególności art. 28 KPON, należy:

a) zastąpić występujące w ww. ustawie wyrażenie „mieszkanie chronione” określeniem „mieszkanie wspomagane”;

b) *expressis verbis* wskazać, że włączenie w społeczność lokalną jest celem, dla których tworzone są mieszkania wspomagane, które są istotnym elementem deinstytucjonalizacji wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami.

Celem zapewnienia strategii rozwoju mieszkalnictwa wspomagane rekomendowanym rozwiązaniem jest zobowiązanie ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do

dokonania przeglądu obecnie istniejących mieszkań chronionych. Na podstawie zebranych informacji zostanie opracowana strategia zwiększenia dostępności mieszkalnictwa wspomaganego w Polsce poprzez opracowanie strategii rządowej przez ww. ministra w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego

- **oczekiwanym efektem** jest po pierwsze - zwiększenie kręgu podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane, co powinno przełożyć się na zwiększenie liczby mieszkań wspomaganych, po drugie - stworzenie rządowej strategii rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego w oparciu o obecny stan, po trzecie – dostosowanie ram normatywnych instytucji mieszkalnictwa wspomaganego (poprzez zmianę terminologii i zaakcentowanie celów tej instytucji) do aksjologii KPON, co powinno skutkować jej ugruntowaniem w praktyce prawnej w obszarze zabezpieczeń społecznych.

Ad. 4) Rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie na poziomie ustawowym zakazu stosowania wobec mieszkańców domów pomocy społecznej wszelkich praktyk, także środków dyscyplinujących, mogących naruszać ich godność. Biorąc pod uwagę różnorodność zapisów stosowanych w regulaminach domów pomocy społecznej (dalej także jako „DPS”), ich niejednorodny charakter oraz konieczność uwzględnienia odmiennych kontekstów, w jakich funkcjonują różne typy domów pomocy społecznej - rozwiązaniem najbardziej adekwatnym będzie posłużenie się klauzulą generalną, która pozostawi niezbędne minimum decyzyjne wojewodzie przy jednoczesnym zobligowaniu go przepisem ustawy do weryfikowania zgodności regulaminu domu pomocy społecznej z ww. zakazem (przede wszystkim w zakresie przepisów porządkowych). Stąd dalszym proponowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie obligatoryjnego mechanizmu badania przez wojewodę (tj. organ odpowiedzialny za wydawanie zezwolenia na prowadzenie domu pomocy społecznej) treści regulaminu organizacyjnego DPS pod kątem realizowania przez niego zakazu stosowania praktyk, które naruszają godność mieszkańców tych placówek.

Dodatkowo należy wprowadzić obowiązek indywidualnych uzgodnień zasad zgłaszania nieobecności w domu pomocy społecznej zasad przechowywania pieniędzy i wartościowych przedmiotów, przy czym ograniczenia swobody mieszkańców domów pomocy społecznej powinny być możliwe tylko, gdy są konieczne ze względu na bezpieczeństwo tych osób lub porządek publiczny. Rekomendowanym rozwiązaniem jest mechanizm uzgadniania w formie pisemnej lub formie dokumentowanej (w sytuacji, gdy forma pisemna jest niedostępna dla mieszkańca DPS) uzgodnień dotyczących:

- a) celu pobytu;
- b) okresu pobytu;
- c) przyjmowania na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych należących do tej osoby oraz ich wydawania tej osobie;
- d) sposobu zgłaszania planowanej nieobecności

- **oczekiwanym efektem** jest wyeliminowanie praktyk, w tym środków dyscyplinujących, naruszających godność i wolność mieszkańców DPS oraz zapewnienie podmiotowego traktowania w zakresie możliwości czasowego opuszczenia domu pomocy społecznej oraz dysponowania własnym majątkiem.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Stany Zjednoczone Ameryki (USA)

W zakresie mieszkalnictwa wspieranego z budżetu państwa zgodnie z sekcją 504 Ustawy o rehabilitacji każdy podmiot otrzymujący fundusze publiczne jest zobowiązany udostępnić osobom z niepełnosprawnościami wszystkie prowadzone programy, usługi lub działania. Wymagania projektowe i konstrukcyjne, zgodnie z sekcją 504 ww. ustawy, we wszystkich budynkach złożonych z 5 lub więcej jednostek obligują do zapewnienia dostępności 5% jednostek dla osób z niepełnosprawnością ruchową, a 2% jednostek dla osób z dysfunkcją słuchu lub wzroku. Ponadto właściciele muszą ponieść koszty wszelkich „rozsądnych zakwaterowań” lub modyfikacji, których wymaga mieszkaniowiec z niepełnosprawnością.

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

W zakresie pomocy społecznej dla dzieci narażonych na niebezpieczeństwa regulacja angielska - *the Children's Homes (England) Regulations 2015* – przewiduje dostosowanie udzielanej pomocy, procedur, praktyk personelu oraz przestrzeni do możliwości i potrzeb mieszkańca z niepełnosprawnością. Ministerstwo Edukacji opracowało Przewodnik do ww. regulacji, który w pkt 3.24 podkreśla, że projekt domu dla dzieci musi zawierać wszelkie niezbędne rozwiązania konieczne ze względu na niepełnosprawność mieszkańca i jego problemy zdrowotne.

Malta

W celu wdrożenia KPON Malta opracowała Krajowe Standardy dla mieszkalnictwa wspieranego dla osób z niepełnosprawnościami. Standardy określają uprawnienia osób z niepełnosprawnościami, którym odpowiadają obowiązki podmiotów prowadzących mieszkalnictwo wspierane, czy to w formie mieszkań, czy też małych lub dużych domów jednorodzinnych. Standardy regulują proces decyzyjny i przyjmowanie do mieszkalnictwa wspieranego, kwestię osiedlenia się w danej jednostce mieszkaniowej, sprawy codziennego życia w ramach usług mieszkaniowych i proces wyprowadzania się.

W szczególności standardy przyznają osobom z niepełnosprawnościami:

- prawo wyrażania opinii (standard 6),
- prawo dokonywania wyborów (standard 7),
- prawo do komunikowania się (standard 8),
- prawo do bezpieczeństwa (standard 9),
- możliwość korzystania z praw podstawowych (standard 10).

Funkcją Krajowych Standardów jest ochrona godności i wolności osób z niepełnosprawnościami, korzystających z mieszkalnictwa wspieranego.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego – Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	1	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz zniesienia Ministerstwa Polityki Społecznej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 504)	<ul style="list-style-type: none"> nałożenie obowiązku ponownego wydania dwóch aktów wykonawczych: <ol style="list-style-type: none"> na podstawie zmienionego art. 47 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej – z uwzględnieniem <i>możliwości i potrzeby niepełnosprawnych kobiet w ciąży oraz niepełnosprawnych matek z małoletnimi dziećmi</i> przy określaniu standardów oraz trybu kierowania i przyjmowania do domów dla kobiet w ciąży i matek z małoletnimi dziećmi; na podstawie zmienionego art. 35a ust. 4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej – z uwzględnieniem konieczności ustalania możliwości finansowych danej osoby z

			<p>niepełnosprawnością w jej warunkach życiowych, w szczególności ze względu na konieczne wydatki ponoszone w związku z niepełnosprawnością, w przypadku ubiegania się o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych;</p> <ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku przeprowadzenia przeglądu mieszkalnictwa chronionego w okresie roku od dnia wejście w życie rekomendowanych zmian,• nałożenie obowiązku opracowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego strategii na rzecz zwiększenia dostępności mieszkań wspomaganego.
Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego – Minister Rozwoju	1	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Rozwoju oraz zniesienia Ministerstwa Gospodarki (Dz. U. z 2015 r., poz. 2076)	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku opracowania w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego strategii na rzecz zwiększenia dostępności mieszkań wspomaganego.
Organizacje pozarządowe	ok. 126 000	Dane portalu ngo.pl - http://fakty.ngo.pl/liczba-ngo , dostęp 30 grudnia 2017 r.	<ul style="list-style-type: none">• umożliwienie prowadzenia mieszkań wspomaganých (dotychczas: chronionych), bez względu na statut organizacji pożytku publicznego
Domy pomocy społecznej	817	Dane MRPiPS za 2017 r.- https://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/raporty-i-statystyki/statystyki-pomocy-spoecznej/statystyka-za-rok-2017/ - dostęp 30 grudnia 2017 r.	<ul style="list-style-type: none">• ustawowe potwierdzenie zakazu stosowania praktyk naruszających godność mieszkańców domu,• konieczność takiego ukształtowania w regulaminie przepisów porządkowych, aby dopuszczone środki zachowania porządku w domu odpowiadały ww. zakazowi,

			<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku uzgodnienia w formie pisemnej lub formie dokumentowej z mieszkańcami domów celu pobytu, okresu pobytu, kwestii przyjęcia na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych oraz ich wydawania, sposobu zgłaszania planowanej nieobecności.
Mieszkańcy DPS	83 967	Dane MRPiPS za 2017 r.- https://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/raporty-i-statystyki/statystyki-pomocy-spoecznej/statystyka-za-rok-2017/ - dostęp 30 grudnia 2017 r.	<ul style="list-style-type: none">• przyznanie ustawowej ochrony przed stosowaniem praktyk, także środków dyscyplinujących, naruszających godność,• przyznanie prawa do uzgodnienia z DPS ww. celu pobytu, okresu pobytu, kwestii przyjęcia na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych oraz ich wydawania, sposobu zgłaszania planowanej nieobecności,• zagwarantowanie, że w przypadku niedopełnienia obowiązku przez DPS w ww. zakresie osoba zainteresowana może wystąpić do wojewody o ustalenie ww. kwestii w drodze wydania decyzji administracyjnej,• nieprawidłowe działania wojewody będą mogły być przedmiotem kontroli sądowo administracyjnej;• zagwarantowanie, że ograniczenie prawa do opuszczania domu pomocy społecznej jest dopuszczalne jedynie, gdy jest to konieczne ze względu na bezpieczeństwo, zdrowie, życie lub porządek publiczny
Wojewodowie	16	-	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku weryfikowania

			<p>regulaminów DPS lub ich projektów pod kątem ustawowego zakazu stosowania praktyk naruszających godność mieszkańców,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nałożenie obowiązku wydania decyzji administracyjnej w przypadku niedopełnienia przez DPS obowiązku uzgodnienia z mieszkańcem celu pobytu, okresu pobytu, kwestii przyjęcia na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych oraz ich wydawania, sposobu zgłaszania planowanej nieobecności.
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie liczby mieszkań wspomaganych (dotychczas: chronionych), • ustawowe gwarancje i narzędzia ochrony godności i wolności w przypadku zamieszkania w DPS, • zmiana mechanizmu uwzględniania sytuacji ekonomicznej w przypadku ubiegania się o dofinansowanie z PFRON na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych.
Niepełnosprawne kobiety w ciąży i niepełnosprawne matki małoletnich dzieci	Brak danych	-	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie dostępności i adekwatnej pomocy w domach dla kobiet w ciąży i matek z małoletnimi dziećmi.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niesprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyły w nich łącznie **1 641 konsultantów**: z

niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat środowiskowych zostały przedstawione rekomendacje prawne, które zostały ocenione następująco:

Rekomendacja: **Wprowadzenie ustawowego zakazu stosowania w domach pomocy społecznej kar niemających podstawy prawnej**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
246	44	15	5

Rekomendacja: **Wprowadzenie do rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży przepisu gwarantującego matce z niepełnosprawnością pobyt w domu spełniającym zasady uniwersalnego projektowania**

Jest bardzo potrzebne	Jest raczej potrzebne	Trudno powiedzieć	Jest raczej niepotrzebne	W ogóle nie jest potrzebne
173	84	14	2	0

Rekomendacja: **Zwiększenie dostępności mieszkalnictwa chronionego poprzez poszerzenie kręgu podmiotów mogących prowadzić mieszkania chronione.**

- uczestnicy debat odpowiadali na pytania kwestionariuszowe: *Czy Pana/Pani zdaniem zaproponowane rozwiązanie zwiększy dostępność do mieszkalnictwa chronionego?*

Odpowiedzi: TAK – 248, NIE – 15.

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowiska osób z niepełnosprawnościami.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem												
budżet państwa												
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Wydatki ogółem												
budżet państwa												
JST	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Saldo ogółem												

W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe – podmioty prywatne prowadzące DPS	0,46	0	0	0	0	0	0,46
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
Niemierzalne	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Zwiększenie kręgu podmiotów mogących prowadzić mieszkania wspomagane (obecnie: chronione); ochrona godności i wolności mieszkańców DPS; uwzględnienie rzeczywistej sytuacji osoby z niepełnosprawnością wnioskującej o dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych; zapewnienie dostępności i adekwatnej pomocy w domach dla kobiet w ciąży i matek z małoletnimi dziećmi.						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		W pierwszym roku obowiązywania nowej regulacji - nakładającej na DPS obowiązek uzgodnienia w formie pisemnej lub dokumentowej z mieszkańcami domów celu pobytu, okresu pobytu, kwestii przyjęcia na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych oraz ich wydawania, a także sposobu zgłaszania planowanej nieobecności, uwzględniając liczbę mieszkańców DPS prowadzonych przez podmioty inne niż gminy i powiaty (15 055 wg danych MRPiPS) - może okazać się konieczne zatrudnienie dodatkowych pracowników administracyjnych celem realizacji ww. obowiązku ustawowego. Przyjmując za podstawę obliczenia najniższe wynagrodzenie (płace minimalną) na 2018 r., tj. kwotę 2 100 zł, należy przemnożyć ją przez liczbę DPS prowadzonych przez podmioty inne niż gminy i powiaty – 221 (dane MRPiPS). Wskazany koszt będzie poniesiony w pierwszym roku obowiązywania nowej regulacji, natomiast w dalszych latach poprzez odpowiednie dostosowanie procedur przyjęcia nowych mieszkańców możliwe będzie powrócenie do wcześniejszych zasobów administracyjnych.						
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu								
☐ nie dotyczy								
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).					☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy			
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:					☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☒ inne: modyfikacja obowiązującej procedury wydawania zezwolenia na prowadzenie DPS			

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
Komentarz: Projekt przewiduje modyfikację obowiązującej procedury wydawania przez wojewodę zezwolenia na prowadzenie DPS. Ponadto tworzy nową procedurę wydawania decyzji administracyjnych przez wojewodę w przedmiocie celu pobytu, okresu pobytu, kwestii przyjęcia na przechowanie środków pieniężnych i innych przedmiotów majątkowych oraz ich wydawania, a także sposobu zgłaszania planowanej nieobecności mieszkańca DPS. W przypadku DPS projekt nakłada obowiązek uzgodnienia z mieszkańcem DPS powyższych kwestii w formie pisemnej lub dokumentowej, co przyczyni się do zwiększenia liczby dokumentów. Dopuszczenie formy dokumentowej umożliwia elektronizację uzgodnień pomiędzy DPS a jego mieszkańcem.		
9. Wpływ na rynek pracy		
Projektowana regulacja może okresowo wpłynąć pozytywnie na rynek pracy poprzez zwiększenie popytu na pracowników administracyjnych w domach pomocy społecznej.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☒ inne: obszar społeczny	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Rekomendowane zmiany w obszarze mieszkalnictwa wspomaganego (chronionego), zwłaszcza opracowanie strategii rządowej rozwoju tego obszaru, może wpłynąć pozytywnie na lokalne zasoby mieszkalne oraz na rozwój infrastruktury projektowanej uniwersalnie. Rozwój mieszkalnictwa wspomaganego będzie stanowił bardzo ważny czynnik habilitacji osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej, a zatem integracji społecznej. Rekomendowane zmiany w obszarze instytucji DPS przyczynią się do wzrostu świadomości społecznej w zakresie podmiotowego traktowania mieszkańców DPS.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Proponuje się, aby projektowane zmiany weszły w życie z zachowaniem niezbędnego okresu <i>vacatio legis</i> liczącego 6 miesięcy. Przepis dostosowawczy przewiduje utratę mocy obowiązywania dotychczas wydanych aktów wykonawczych w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, w konsekwencji czego MRPiPS będzie dysponował 9-miesięcznym okresem na przygotowanie nowych rozporządzeń, odpowiadających zmodyfikowanym delegacjom ustawowym (patrz: art. 1 pkt 2 i art. 2 projektu ustawy).		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce. Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR <i>ex post</i> w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji oraz zmiany aktów wykonawczych.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.		

RODZINA

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 MODYFIKACJA ZASAD DOTYCZĄCYCH ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA PRZEZ OSOBY UBEZWŁASNOWIIONE

Rekomendacja polega na usunięciu art. 11 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (KRO), zakazującego zawarcia małżeństwa przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie. Rekomendacja jest następstwem zmian postulowanych w dziale administracji rządowej „Sprawiedliwość”, a związanych z wdrożeniem art. 12 KRON poprzez zastąpienie instytucji ubezwłasnowolnienia systemem wsparcia zakresowego i ograniczeniem ubezwłasnowolnienia całkowitego jedynie do sytuacji obiektywnej niemożności złożenia oświadczenia woli przez osobę, z którą nie można nawiązać kontaktu ze względu na stan jej zdrowia.

2 MODYFIKACJA PRZESŁANEK ZAWARCIA MAŁŻEŃSTWA

Przesłanki zawarcia małżeństwa będą nadal regulowane m.in. w art. 12 KRO, który zostanie znowelizowany w taki sposób, aby nie wprowadzał dyskryminującego warunku odwołującego się do „choroby psychicznej” i „niedorozwoju umysłowego”. Za wnioskiem RPO skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego należy stwierdzić, że ww. pojęcia są archaiczne i nie przystają do współczesnej wiedzy medycznej. Określenie „niedorozwój umysłowy” ma ponadto wydźwięk stygmatyzujący. Zgodnie z opinią RPO: „*wykluczenie z tego podstawowego modelu funkcjonowania w społeczeństwie [małżeństwa], oparte na anachronicznych kryteriach medycznych w postaci „choroby psychicznej” albo „niedorozwoju umysłowego”, godzi w status społeczny osób wykluczonych.*”⁶².

W konsekwencji proponowanym rozwiązaniem jest nowelizacja art. 12 KRO polegająca na pozytywnym wyrażeniu przesłanki koniecznej do zawarcia małżeństwa, tj. przez wyliczenie zdolności koniecznych do wstąpienia w związek małżeński, bez odniesienia do stanu zdrowia charakterystycznego dla niepełnosprawności intelektualnej i psychicznej. Do takich zdolności powinny należeć:

- rozumienie natury małżeństwa i obowiązków z niego wynikających;

⁶²<https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Odpis%20wyroku%20TK%20z%2023%20listopada%202016.pdf>,
dostęp 25 grudnia 2017 r.

- rozumienie natury rodzicielstwa i obowiązków z niego wynikających.

Proponowane rozwiązanie będzie wyznaczało warunek zawarcia małżeństwa, dotyczący wszystkich osób chcących wejść w taki związek bez względu na kwestię niepełnosprawności. Modyfikacja art. 12 KRO w stronę powszechności zastosowania będzie zatem służyła usunięciu dyskryminującego osoby z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną charakteru obecnej regulacji. W razie wątpliwości co do spełnienia w danym przypadku tej przesłanki kierownik urzędu stanu cywilnego będzie zobowiązany, w myśl obowiązującego art. 5 *in fine* Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wystąpić do sądu, który oceni możliwość zawarcia małżeństwa przez nupturientów.

3 ZMIANA ZASAD DOTYCZĄCYCH SPRAWOWANIA PIECZY NAD DZIECKIEM

W zakresie sfery rodzicielstwa w pierwszej kolejności proponowana jest zmiana prawa, dotycząca sprawowania pieczy nad dzieckiem, mająca na celu zapewnienie spójności regulacji KRO ze zmodyfikowanym w drodze wdrażania art. 12 KRON przepisami Kodeksu cywilnego, konstytuującymi instytucję ubezwłasnowolnienia. Ponieważ zgodnie z proponowanym kierunkiem prac legislacyjnych w dziale administracji rządowej „Sprawiedliwość”, osoby, które w obowiązującym stanie prawnym zostałyby uznane za podlegające częściowemu ubezwłasnowolnieniu, zostaną objęte wsparciem zakresowym - to zmiana dostosowawcza musi objąć także odpowiednie instytucje prawa rodzinnego. Stąd projekt aktu normatywnego proponuje nowelizację art. 96 § 2 KRO poprzez zapewnienie rodzicowi, wobec którego orzeczono wsparcie zakresowe (dotychczas ubezwłasnowolnionemu), partycypację w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu, „*chyba że sąd opiekuńczy ze względu na dobro dziecka postanowi inaczej*”. Ponieważ w dotychczasowym stanie prawnym możliwość ograniczenia przez sąd opiekuńczy udziału w sprawowaniu pieczy nad dzieckiem i jego wychowaniu dotyczyła rodziców nie mających „*pełnej zdolności do czynności prawnych*”, to dla zachowania dotychczasowego zakresu ochrony dobra dziecka należy objąć proponowaną regulacją nie tylko osoby, względem których zasądzono wsparcie zakresowe, lecz także rodziców małoletnich.

4 ZMIANA PRZESŁANEK DOTYCZĄCYCH ZŁOŻENIA OŚWIADCZENIA KONIECZNEGO DO UZNANIA OJCOSTWA

Ze względu na wymogi zgodności systemowej konieczna jest modyfikacja art. 77 § 1 KRO, który w obecnym stanie prawnym uzależnia możliwość złożenia oświadczenia koniecznego do uznania ojcostwa od kumulatywnego spełnienia przesłanek: (a) ukończenia szesnastu lat i (b) braku podstawy do całkowitego ubezwłasnowolnienia. W miejsce tej drugiej przesłanki proponuje się wprowadzenie warunku świadomościowego, obejmującego naturę rodzicielstwa oraz praw i obowiązków z niego wynikających.

Oczekiwany efekt proponowanych zmian normatywnych jest uzyskanie spójności systemowej z zmianami w zakresie instytucji ubezwłasnowolnienia, wymuszany przez

proces wdrożenia art. 12 KPN, przy jednoczesnym zachowaniu obecnego zakresu ochrony prawnej: (1) dobra dziecka, w przypadku regulacji dotyczącej sprawowania pieczy i udziału w wychowaniu dziecka oraz (2) mężczyzny, uczestniczącego w procesie ustalenia ojcostwa, który bez rozumienia natury przypisywanego mu rodzicielstwa może złożyć oświadczenie o uznaniu ojcostwa, w sytuacji gdy nie jest to zasadne, a ze względu na brak świadomości nie jest w stanie tego samodzielnie ocenić i stwierdzić.

5 WYKREŚLENIE DYSKRYMINUJĄCEJ PRZESŁANKI „ROZWOJU UMYSŁOWEGO, STANU ZDROWIA I STOPNIA DOJRZAŁOŚCI DZIECKA” DOTYCZĄCEJ ZAKRESU WŁADZY RODZICIELSKIEJ

W zakresie problemu dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnością w podejmowaniu decyzji ich dotyczących projekt aktu normatywnego rekomenduje nowelizację art. 95 § 4 KRO poprzez wykreślenie dyskryminującej przesłanki „*rozwoju umysłowego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka*”, które w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami mogą uzasadniać ignorowanie ich zdania w sprawach ich dotyczących i prowadzić do zwolnienia rodziców z obowiązku podmiotowego traktowania dziecka, czego wyrazem jest wysłuchanie dziecka. Analiza obecnie obowiązującego przepisu art. 95 § 4 KRO prowadzi do przyznania rodzicom znacznej uznaniowości zarówno przy określeniu pewnych spraw za ważniejsze, jak i przy ocenie stanu zdrowia i rozwoju umysłowego dziecka. Nieświadomość bądź po prostu troska rodziców może doprowadzić do zawężenia odpowiedzialności dziecka z niepełnosprawnością z – być może uzasadnionej – obawy, że sobie z nią nie poradzi. Zarówno rodzice, jak i sąd, zgodnie z art. 109 KRO, kierują się przede wszystkim dobrem dziecka rozumianym obiektywnie. Nie należy jednak tracić z pola widzenia, że ono samo również w tej materii powinno móc w pewnym zakresie decydować. Ograniczenie prawa dziecka do bycia wysłuchanym w żadnym wypadku nie będzie służyć ochronie jego najlepszego interesu. Podkreślono to w art. 7 ust. 3 KPN poprzez przyznanie dzieciom z niepełnosprawnościami prawa do wyrażania poglądu w każdej sprawie ich dotyczącej. Sprawujący władzę rodzicielską, mają służyć, ale i kontrolować, a dopiero na końcu, zgodnie z ustawą, w miarę możliwości realizować rozsądne życzenia dziecka, mając prawo dokonać służących dobru dziecka decyzji. Niska świadomość rodziców co do zdolności dziecka z niepełnosprawnością do prezentowania swojego zdania w połączeniu z obecnymi regulacjami może stanowić barierę dla realizacji postanowień Konwencji, którą usuwa proponowana rekomendacja.

6 ZMIANA ZASADY DOTYCZĄCYCH PRYZNAWANIA PIECZY ZASTĘPCZEJ

Rekomendacja przewiduje aby:

(A) określenie osoby sprawującej pieczę zastępczą odbywało się tak samo dla dzieci pełnosprawnych i z niepełnosprawnością, tzn. aby rodzina biologiczna miała pierwszeństwo przed zawodową rodziną zastępczą.

Jeśli chodzi o ustalenie osób, które mają pełnić pieczę zastępczą nad dzieckiem pełnosprawnym, to zgodnie z obowiązującym art. 112⁵ § 1 KRO sąd może powierzyć pieczę zastępczą (a) małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka; (b) małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, jeżeli osoby te zostały wpisane do rejestru osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka albo pełnią już funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka; (c) jeżeli jest to uzasadnione dobrem dziecka sąd może tymczasowo, nie dłużej jednak niż na 6 miesięcy, powierzyć pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, niespełniającym warunku niezbędnych szkoleń, określonego w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczących rodzin zastępczych.

W odniesieniu do pieczy zastępczej sprawowanej nad dzieckiem z niepełnosprawnością obowiązują inne zasady. Zgodnie z obowiązującym art. 112⁶ KRO piecza zastępcza nad dzieckiem posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności albo orzeczenie o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności jest powierzana przede wszystkim rodzinie zastępczej zawodowej.

Rekomendowana zmiana doprowadzi do zrównania sytuacji dzieci z niepełnosprawnościami i dzieci pełnosprawnych, ponieważ przy określaniu pieczy zastępczej dla obu grup będzie stosowany art. 112⁵ KRO. W konsekwencji także w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami możliwe będzie powierzenie pieczy zastępczej dalszej rodzinie biologicznej, która w danym przypadku wytworzyła więź emocjonalną z dzieckiem.

(B) stosując art. 112⁵ KRO w przypadku dziecka z niepełnosprawnością, sąd brał pod uwagę dysponowanie przez osobę mającą objąć pieczę zastępczą wiedzą i doświadczeniem niezbędnymi do zapewnienia opieki właściwej ze względu na typ niepełnosprawności dziecka; ponadto celem respektowania art. 23 ust. 5 KPON, w sytuacji gdy uzasadnione będzie powierzenie pieczy zastępczej zawodowej rodzinie zastępczej, sąd będzie obowiązany do wskazania rodziny zawodowej funkcjonującej w środowisku lokalnym dziecka z niepełnosprawnością, jeżeli będzie to możliwe.

Oczekiwanym efektem rekomendowanego rozwiązania jest usunięcie stanu dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnościami pod względem możliwości powierzenia pieczy zastępczej dalszej rodzinie biologicznej.

7 ZAPEWNIENIE KONSULTACJI Z ASYSTENTEM RODZINY, POSIADAJĄCYM ODPOWIEDNIE UMIEJĘTNOŚCI W ZAKRESIE KOMUNIKACJI CELEM UZYSKANIA WSPARCIA DORADCZEGO CO DO NATURY MAŁŻEŃSTWA ORAZ RODZICIELSTWA

Rekomendacja proponuje wprowadzenie do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej art. 10a, zgodnie z którym osoba niepełnosprawna, zamierzająca

zawrzeć związek małżeński, będzie mogła zwrócić się do gminy lub podmiotu, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ww. ustawy z wnioskiem o konsultacje z asystentem rodziny, posiadającym odpowiednie umiejętności w zakresie komunikacji celem uzyskania wsparcia doradczego co do natury małżeństwa oraz rodzicielstwa. Zgodnie z proponowanym rozwiązaniem zakres przedmiotowy ww. ustawy zostanie poszerzony o proponowaną powyższej formę wspierania osób niepełnosprawnych zamierzających zawrzeć związek małżeński.

Celem zapewnieniu spójności systemowej i klarowności regulacyjnej proponowanego powyżej rozwiązania w postaci możliwości skorzystania z konsultacji u asystenta rodziny przez osobę z niepełnosprawnością, chcącą zawrzeć związek małżeński, proponuje się ponadto wprowadzenie do art. 15 ust. 1 tej ustawy regulującego zadania asystentów rodzin, pkt 13b, zgodnie z którym do zadań asystenta rodziny należy także przeprowadzenie ww. konsultacji.

8 DOSTOSOWANIE INSTYTUCJI POMOCOWYCH DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Wprowadzeniu prawnego obowiązku zapewnienia niepełnosprawnej ofierze przemocy domowej dostosowanej do jej potrzeb i możliwości pomocy, w szczególności w budynkach dostosowanych i przez osoby mające odpowiednie umiejętności lub narzędzia komunikacyjne.

Brak w dotychczasowej treści ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie gwarancji dotyczących dostosowania wsparcia do szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jak wskazuje RRO w sprawozdaniu z roku 2015: *„Jedną z przyczyn niezgłaszania przypadków przemocy przez osoby z niepełnosprawnością jest niedostępność pomocy prawnej czy psychologicznej i niedostępność instytucji pomocowych. Przykładowo, na 35 działających w Polsce Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, jedynie 8 mieści się w budynkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchową (budynek z windą lub z podjazdem, odpowiednia szerokość korytarzy, dostosowana łazienka). W 32 ośrodkach nigdy nie znalazła się osoba głucha, tylko w jednym nawiązana jest stała współpraca z oddziałem Polskiego Związku Głuchych umożliwiającą zapewnienie tłumacza języka migowego. Żaden z ośrodków nie deklaruje posiadania strony internetowej dostępnej dla osób niewidomych ani dysponowania wideotelefonem umożliwiającym kontakt telefoniczny osobom głuchym”⁶³.*

Proponowanym rozwiązaniem jest – obok rekomendacji dotyczących dostępności budynków, przedstawionych dla działu administracji rządowej „Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo” - wpisanie do katalogu gwarantowanych form pomocy z art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w

⁶³ Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPON – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015, str. 45.

rodzynie dostępność odpowiedniej dla osób z niepełnosprawnościami pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Oczekiwanym efektem jest dostosowanie się instytucji pomocowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co zapewni możliwość uzyskania ustawowo zapewnionej pomocy przez ofiary przemocy w rodzinie niezależnie od ich pełnosprawności lub niepełnosprawności.

9 WPROWADZENIE MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA PRZEZ RODZICÓW ADOPCYJNYCH WIEDZY NA TEMAT RODZICÓW BIOLOGICZNYCH DZIECKA Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ, W SYTUACJI POTRZEBY UZYSKANIA OD NICH INFORMACJI O STANIE ZDROWIA LUB WŁĄCZENIA W PROCES LECZNICZY

Rekomendacja polega na niesieniu bariery uniemożliwiającej uzyskanie przez rodziców adopcyjnych wiedzy na temat rodziców biologicznych dziecka z niepełnosprawnością, w sytuacji potrzeby uzyskania od nich informacji o stanie zdrowia lub włączenia w proces leczniczy, w sytuacji zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka z niepełnosprawnością, w szczególności w przypadku chorób przewlekłych o podłożu genetycznym. Projekt aktu nowelizującego rekomenduje wprowadzenie do art. 73 Prawa o aktach stanu cywilnego instytucji wnioski, który będzie mógł wnieść *przedstawiciel ustawowy małoletniego przysposobionego* (rodzic adopcyjny niepełnoletniego dziecka) do urzędu stanu cywilnego w celu otrzymania *odpisu zupełnego dotychczasowego aktu urodzenia wraz z dokumentami z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, w formie dokumentu elektronicznego, kopii lub wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego*. Warunkiem otrzymania dokumentu urzędowego, pozwalającego określić tożsamość rodziców biologicznych, którzy przekazali dziecko do adopcji, będzie okoliczność *ratowania lub zachowania zdrowia małoletniego przysposobionego*, co będzie wymagało *stwierdzenia w odpowiednim zaświadczeniu lekarskim*, które wnioskodawca dołączy do wniosku.

Proponowane rozwiązanie jest oparte na analogicznym uzasadnieniu, jak obowiązująca regulacja art. 38 ust. 3 ustawy o leczeniu niepłodności umożliwi pośrednio zapoznanie się z informacjami dotyczącymi zdrowia rodzica biologicznego przez przysposabiającego, reprezentującego ustawowo interes niepełnoletniego przysposobionego. Wspomniany przepis wprowadza następujący mechanizm: udzielane informacje mogą dotyczyć jedynie stanu zdrowia dawcy (przy czym katalog tych informacji został wyczerpująco unormowany w art. 37 ust. 2 pkt 3 ustawy o leczeniu niepłodności tj. „informacje na temat stanu zdrowia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka: wyniki badań lekarskich i laboratoryjnych, którym poddany był kandydat na dawcę przed pobraniem komórek rozrodczych lub kandydaci na dawców zarodka przed utworzeniem zarodka”). Dodatkowo informację te muszą móc się przyczynić do uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia danego dziecka. Ponadto, możliwość skorzystania z tej procedury została uzależniona od opinii lekarza, posiadającego wiedzę ekspercką.

DZP

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2018 r.

o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁶⁴

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 682) wprowadza się następujące zmiany:

1) skreśla się art. 11;

2) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Do zawarcia małżeństwa konieczne jest rozumienie natury małżeństwa oraz rodzicielstwa, a także obowiązków z nich wynikających.

§ 2. Unieważnienia małżeństwa z powodu niespełnienia przesłanki, o której mowa w paragrafie 1, może żądać każdy z małżonków.

§ 3. Nie można unieważnić małżeństwa z powodu niespełnienia przesłanki, o której mowa w paragrafie 1 przez jednego z małżonków, jeżeli przyczyna jej niespełnienia ustała”;

3) art. 77 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Oświadczenie konieczne do uznania ojcostwa może złożyć osoba, która ukończyła szesnaście lat i która jest świadoma natury rodzicielstwa oraz praw i obowiązków z niego wynikających”;

4) art. 95 § 4 otrzymuje brzmienie:

§ 4. Rodzice przed powzięciem decyzji w ważniejszych sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka powinni je wysłuchać oraz uwzględnić w miarę możliwości jego rozsądne życzenia.”;

5) art. 96 § 2 otrzymuje brzmienie:

⁶⁴ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.), z dnia 24 sierpnia 2015 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2064 ze zm.).

„§ 2. Rodzice, wobec których orzeczono wsparcie zakresowe lub małeletni, uczestniczą w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu, chyba że sąd opiekuńczy ze względu na dobro dziecka postanowi inaczej”;

6) art. 112⁶ otrzymuje brzmienie:

„Art. 112⁶. Piecza zastępcza nad dzieckiem będącym osobą niepełnosprawną jest powierzana zgodnie z art. 112⁵, przy czym sąd, kierując się dobrem dziecka, bierze pod uwagę dysponowanie przez osobę mającą objąć pieczę zastępczą, wiedzą i doświadczeniem niezbędnymi do zapewnienia opieki właściwej ze względu na typ niepełnosprawności, a w przypadku rodziny zastępczej zawodowej sąd, o ile jest to możliwe, powierza pieczę zastępczą rodzinie funkcjonującej w środowisku lokalnym dziecka z niepełnosprawnością.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 dodaje się punkt 1a w brzmieniu:

„1a) zasady i formy wspierania osób niepełnosprawnych zamierzających zawrzeć związek małżeński.”;

2) dodaje się art. 10a w brzmieniu:

„Art. 10a. Osoba niepełnosprawna zamierzająca zawrzeć związek małżeński może zwrócić się do gminy lub podmiotu, o którym mowa w art. 10 ust. 1, z wnioskiem o konsultację w zakresie natury małżeństwa oraz rodzicielstwa z asystentem rodziny posiadającym odpowiednie umiejętności komunikowania się z osobami niepełnosprawnymi.”;

3) w art. 15 ust. 1 wprowadza się punkt 13b w brzmieniu:

„13b) realizacja zadań określonych w art. 10a.”

Art. 3. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2015 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Jeśli osoba dotknięta przemocą jest osobą niepełnosprawną, udzielanie pomocy, o której mowa w ust. 1, odbywa się w formie dostosowanej do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności, w szczególności poprzez:

a) zapewnienie takiej osobie schronienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, w ośrodku dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych, zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania;

b) zapewnienie wsparcia, o którym mowa w pkt 1, przez osobę posiadającą umiejętności w zakresie komunikowania się z osobą z określonym rodzajem niepełnosprawności.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2064 ze zm.) w art. 73 dodaje się ustęp 4 w brzmieniu:

„4. Na wniosek przedstawiciela ustawowego małoletniego przysposobionego wydaje się odpis zupełny dotychczasowego aktu urodzenia wraz z dokumentami z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, w formie dokumentu elektronicznego, kopii lub wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego, o ile jest to niezbędne dla ratowania lub zachowania życia lub zdrowia małoletniego przysposobionego, co wymaga stwierdzenia w odpowiednim zaświadczeniu lekarskim, które dołącza się do wniosku.”.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Nazwa polityki publicznej: RODZINA

Dział administracji rządowej: RODZINA

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę we wrześniu 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882); dalej jako „KPON” lub „Konwencja”. Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

W obecnym stanie prawnym część przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych nie została wdrożona. Tymczasem sama Konwencja w art. 4 ust. 1 lit. (a) wprowadza wymóg podjęcia przez Państwa Strony wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw uznanych w tej Konwencji. Polska ustawą z dnia 15 czerwca 2012 r. ratyfikowała Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych, w związku z czym powinna podjąć wszelkie odpowiednie środki ustawodawcze w celu jej pełnego wdrożenia.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych**, na które mogą natrafić osoby z niepełnosprawnościami dążąc do korzystania z prawa człowieka na zasadzie równości.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji obowiązku poszanowania domu i rodziny, o którym mowa w art. 23 Konwencji. W myśl tego przepisu prawa:

1. Państwa Strony podejmą efektywne i odpowiednie środki w celu likwidacji dyskryminacji osób niepełnosprawnych we wszystkich sprawach dotyczących małżeństwa, rodziny, rodzicielstwa i związków, na zasadzie równości z innymi osobami, w taki sposób, aby zapewnić:

(a) uznanie prawa wszystkich osób niepełnosprawnych, które są w odpowiednim do zawarcia małżeństwa wieku, do zawarcia małżeństwa i do założenia rodziny, na podstawie swobodnie wyrażonej i pełnej zgody przyszłych małżonków,

(b) uznanie prawa osób niepełnosprawnych do podejmowania swobodnych i odpowiedzialnych decyzji o liczbie i czasie urodzenia dzieci oraz do dostępu do dostosowanych do wieku edukacji i informacji dotyczących prokreacji i planowania rodziny, a także do środków niezbędnych do korzystania z tych praw,

(c) zachowanie zdolności rozrodczych przez osoby niepełnosprawne, w tym przez dzieci, na zasadzie równości z innymi osobami.

2. Państwa Strony zagwarantują prawa i obowiązki osób niepełnosprawnych w zakresie opieki nad dziećmi, kurateli, powiernictwa, adopcji lub podobnych instytucji, jeśli takie instytucje przewiduje ustawodawstwo krajowe; we wszystkich przypadkach nadrzędne będzie dobro dziecka. Państwa Strony zapewnią osobom niepełnosprawnym odpowiednią pomoc w wykonywaniu obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci.

3. Państwa Strony zapewnią dzieciom niepełnosprawnym jednakowe prawa do życia w rodzinie. Mając na uwadze realizację tych praw i w celu zapobiegania ubywaniu, porzuceniu, zaniedbywaniu i segregacji dzieci niepełnosprawnych, Państwa Strony dostarczać będą odpowiednio wcześniej i wszechstronne informacje, oferować pomoc i usługi dzieciom niepełnosprawnym i ich rodzinom.

4. Państwa Strony zapewnią, że dziecko nie będzie odłączane od rodziców bez ich zgody, z wyjątkiem sytuacji, kiedy właściwe władze, podlegające kontroli sądowej, postanowią, zgodnie z obowiązującym prawem i procedurami, że takie odłączenie jest konieczne ze względu na najlepszy interes dziecka. W żadnym przypadku nie można odłączać dziecka od rodziców z powodu jego niepełnosprawności lub niepełnosprawności jednego lub obojga rodziców.

5. W przypadku, gdy najbliższa rodzina nie jest w stanie sprawować opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym, Państwa Strony podejmą wszelkie wysiłki, aby zapewnić alternatywną opiekę przez dalszą rodzinę, a jeżeli okaże się to niemożliwe, w ramach społeczności w warunkach rodzinnych.

Bariery prawne we wdrażaniu art. 23 KPN określone zostały na podstawie:

- analizy jakościowej treści kwestionariuszy opinii doradczych, wypełnionych przez uczestników debaty doradczo-programowej pn. *Rodzina (Art. 23)*, która odbyła się w Warszawie dnia 7 września 2016 roku,
- analizy literatury przedmiotu oraz w drodze odniesienia podnoszonych w niej problemów do tekstów aktów normatywnych (metoda egzegetyczno-dogmatyczna).

W zakresie korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami z praw tworzących sferę życia rodzinnego zidentyfikowano w obowiązującym stanie prawnym następujące bariery:

- 1) Bariery o charakterze dyskryminującym, które w znacznym stopniu ograniczają a nawet uniemożliwiają **zawieranie małżeństwa** przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną i mogą ograniczać prawo do zawarcia małżeństwa przez osoby zmagające się z problemami zdrowia psychicznego. Obecnie obowiązujące regulacje art. 11 i 12 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego konstytuują ww. bariery prawne, ponieważ pierwszy z tych przepisów prawa zakazuje zawarcia małżeństwa przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie, a ta instytucja prawa wymaga swojej głębokiej korekty ze względu na wymogi art. 12 KPN, a drugi z ww. przepisów prawa zakazuje zawarcia małżeństwa osobie dotkniętej „chorobą psychiczną” albo „niedorozwojem umysłowym”, chyba że stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie - sąd zezwoli na zawarcie małżeństwa. Przepis art. 12 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego posługuje się przy tym określeniami stygmatyzującymi („choroba psychiczna”, „niedorozwój umysłowy”), co także konstytuuje stan niezgodności z Konwencją, w szczególnością jej aksjologią, która wymaga ochrony podmiotowości i godności osoby z

niepełnosprawnością także na poziomie semantycznym. Powyższe regulacje prawne w obecnie ukształtowanej praktyce prowadzą do znacznego ograniczenia, a nawet wykluczenia, osób z niepełnosprawnościami intelektualną i psychiczną z realizacji prawa do zawierania małżeństwa.

- 2) Bariery w zakresie **prawa do sprawowania władzy rodzicielskiej (pieczy nad dzieckiem) oraz uznania ojcostwa**, będące w obecnym stanie prawnym następstwem stosowania obowiązującej instytucji ubezwłasnowolnienia. W pierwszym przypadku brak pełnej zdolności do czynności prawnej otwiera możliwość ograniczenia przez sąd uczestnictwa w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu. W drugim przypadku istnienie przesłanki do ubezwłasnowolnienia całkowitego pozbawia prawnej możliwości złożenia oświadczenie o uznaniu ojcostwa. Gruntowna reforma tej instytucji, konieczna ze względu na wdrożenie do polskiego porządku prawnego art. 12 KPN, wymusza zmiany w zakresie Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, mające na celu zapewnienie spójności systemowej.
- 3) Bariera w postaci częstej **dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnością** w podejmowaniu decyzji ich dotyczących w sytuacjach, gdy ze względu na niepełnosprawność intelektualną, psychiczną bądź fizyczną, rodzic ogranicza prawo dziecka do współdecydowania o własnym losie. Obecne regulacje Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 95 § 4) nie przewidują nawet minimalnych gwarancji wysłuchania opinii dziecka z niepełnosprawnością, co jest niezgodne zarówno z art. 23 ust. 3-5, jak i art. 7 KPN, w myśl którego:
 1. Państwa Strony podejmą wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia pełnego korzystania przez niepełnosprawne dzieci ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na zasadzie równości z innymi dziećmi.
 2. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci niepełnosprawnych należy przede wszystkim kierować się najlepszym interesem dziecka.
 3. Państwa Strony zapewnią niepełnosprawnym dzieciom prawo swobodnego wyrażania poglądów we wszystkich sprawach ich dotyczących, przyjmując je z należytą uwagą, odpowiednio do wieku i dojrzałości dzieci, na zasadzie równości z innymi dziećmi oraz zapewnią dzieciom pomoc w wykonywaniu tego prawa, dostosowaną do ich niepełnosprawności i wieku.
- 4) Bariera w postaci ograniczonych praw dziecka z niepełnosprawnością w zakresie **wychowywania się w środowisku rodzinnym**. Bariera jest konstytuowana przez obecne regulacje Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 112⁶), przyznające pierwszeństwa przy sprawowaniu pieczy zastępczej nad dzieckiem z niepełnosprawnością zastępczej rodzinie zawodowej zamiast rodzinie, z którą dziecko jest spokrewnione, jak ma to miejsce w przypadku dzieci pełnosprawnych. Powstaje tym samym rozbieżność regulacyjną pomiędzy dziećmi z niepełnosprawnościami i dziećmi pełnosprawnymi, co stanowi naruszenie zasady równości (art. 32 Konstytucji RP, art. 5 KPN), przy czym odmienna sytuacja dzieci z niepełnosprawnościami nie uzasadniania obecnie obowiązującego automatyzmu, dającego pierwszeństwo rodzinie zastępczej przed dalszą rodziną biologiczną.
- 5) Bariera w postaci **niewystarczającej pomocy związanej z przemocą w rodzinie**, która byłaby dostosowana do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami. W obecnym stanie prawnym brakuje gwarancji udzielenia dostosowanego wsparcia osobie z niepełnosprawnością, która padła ofiarą przemocy w rodzinie. Stąd, celem wdrożenia art. 23 ust. 1 w zakresie zniesienia barier „we wszystkich sprawach dotyczących” rodziny, niezbędne jest ustawowe zagwarantowanie dostosowania form pomocy wymienionych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami.

- 6) Bariera w postaci **ograniczenia możliwości uzyskiwania przez rodziców adopcyjnych wiedzy na temat rodziców biologicznych dziecka z niepełnosprawnością**, co może być uzasadnione potrzebami zdrowotnymi dziecka z niepełnosprawnością, w szczególności w przypadku chorób przewlekłych o podłożu genetycznym. Obecna regulacja chroni dane rodziców biologicznych, którzy przekazali dziecko do adopcji poprzez instytucję nowego aktu urodzenia i utajnienie dotychczasowego. Począwszy od 1995 r., po nowelizacji Prawa o aktach stanu cywilnego - w przypadku przysposobionego dziecka - pierwotny akt urodzenia zostaje zachowany obok nowego, a przysposobiony po osiągnięciu pełnoletności może mieć do niego wgląd. Jednakże przed osiągnięciem pełnoletności przez dziecko przysposobione może zaistnieć konieczność uzyskania od rodziców biologicznych informacji relewantnych medycznie, a nawet włączenie ich do procesu leczenia, co może wymagać poznania ich tożsamości przez osoby przysposabiające. W obecnym stanie prawnym taka możliwość nie istnieje.

Obecny poziom regulacji nie jest wystarczający lub nie odpowiada wymogom art. 23 KPON, dlatego konieczne jest usunięcie w drodze zmiany legislacyjnej powyższych barier prawnych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt aktu nowelizującego przewiduje zmiany w następujących ustawach, formułując następujące rekomendacje rozwiązania zidentyfikowanych problemów prawnych:

- zmiany w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. **Kodeks rodzinny i opiekuńczy** (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 682), dalej jako „KRO”, polegające na:

Ad. 1) Usunięciu art. 11 KRO, zakazującego zawarcia małżeństwa przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie. Rekomendacja jest następstwem zmian postulowanych w dziale administracji rządowej „Sprawiedliwość”, a związanych z wdrożeniem art. 12 KPON poprzez zastąpienie instytucji ubezwłasnowolnienia systemem wsparcia zakresowego i ograniczeniem ubezwłasnowolnienia całkowitego jedynie do sytuacji obiektywnej niemożności złożenia oświadczenia woli przez osobę, z którą nie można nawiązać kontaktu ze względu na stan jej zdrowia. Celem zachowania spójności systemowej uzasadnione jest usunięcie przepisu prawnego, który po nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego, tworzących instytucję ubezwłasnowolnienia, będzie przepisem zbytecznym – osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie będzie mogła zawrzeć małżeństwa ze względu na obiektywną przeszkodę braku kontaktu w jej stanie zdrowia, a zatem obecnie obowiązujący art. 11 KRO będzie zbyteczny.

Przesłanki zawarcia małżeństwa będą natomiast nadal regulowane m.in. w art. 12 KRO, który zostanie znówelizowany w taki sposób, aby nie wprowadzał dyskryminującego warunku odwołującego się do „choroby psychicznej” i „niedorozwoju umysłowego”. Za wnioskiem RPO skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego należy stwierdzić, że ww. pojęcia są archaiczne i nie przystają do współczesnej wiedzy medycznej. Określenie „niedorozwój umysłowy” ma ponadto wydźwięk stygmatyzujący. Zgodnie z opinią RPO: „*wykluczenie z tego podstawowego modelu funkcjonowania w społeczeństwie [małżeństwa], oparte na anachronicznych kryteriach medycznych w postaci „choroby psychicznej” albo „niedorozwoju umysłowego”, godzi w status społeczny osób wykluczonych. Osoby dotknięte dysfunkcjami zdrowotnymi, także wówczas gdy mogą świadomie i swobodnie wyrazić swoją wolę zawarcia małżeństwa, spotykają się z odmową bądź koniecznością ubiegania się o stosowne zezwolenie sądu. Rodzi to po stronie tych osób poczucie krzywdy i degradacji społecznej*”⁶⁵.

⁶⁵<https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Odpis%20Wyroku%20TK%20z%2023%20listopada%202016.pdf>,
dostęp 25 grudnia 2017 r.

W konsekwencji proponowanym rozwiązaniem jest nowelizacja art. 12 KRO polegająca na pozytywnym wyrażeniu przesłanki koniecznej do zawarcia małżeństwa, tj. przez wyliczenie zdolności koniecznych do wstąpienia w związek małżeński bez odniesienia do stanu zdrowia charakterystycznego dla niepełnosprawności intelektualnej i psychicznej. Do takich zdolności powinny należeć:

- a) rozumienie natury małżeństwa i obowiązków z niego wynikających
- b) rozumienie natury rodzicielstwa i obowiązków z niego wynikających.

Proponowane rozwiązanie będzie wyznaczało warunek zawarcia małżeństwa, dotyczący wszystkich osób chcących wejść w taki związek bez względu na kwestię niepełnosprawności. Modyfikacja art. 12 KRO w stronę powszechności zastosowania będzie zatem służyła usunięciu dyskryminującego osoby z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną charakteru obecnej regulacji, ponieważ proponowane brzmienie art. 12 § 1 traktuje kwestię pełnosprawności intelektualnej lub psychicznej jako irrelevantne dla skorzystania z prawa zawarcia małżeństwa. Każda osoba chcąca zawrzeć małżeństwo będzie musiała spełnić warunek rozumienia jego natury oraz natury rodzicielstwa, w tym obowiązków z nich wynikających..

W razie wątpliwości co do spełnienia w danym przypadku tej przesłanki kierownik urzędu stanu cywilnego będzie zobowiązany, w myśl obowiązującego art. 5 *in fine* Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wystąpić do sądu, który oceni możliwość zawarcia małżeństwa przez nupturientów. W ten sposób zostanie zapewniona kontrola sądowa, a możliwość podjęcia dyskrecjonalnej decyzji przez kierownika urzędu stanu cywilnego będzie wykluczona. Jednocześnie to na kierowniku urzędu stanu cywilnego spoczywa obowiązek uruchomienia postępowania sądowego, a zatem wykluczony zostanie przypadek, gdzie to na skutek braku wiedzy prawnej osoby zainteresowanej, co do przysługujących środków prawnych, motywowana wątpliwościami odmowa kierownika urzędu stanu cywilnego przekształci się w trwałą blokadę realizacji zamiarów osób chcących zawrzeć związek małżeński.

Oczekiwany efektem proponowanego rozwiązania jest usunięcie bariery prawnej, na którą natrafiają osoby z niepełnosprawnością, głównie intelektualną i psychiczną, dążące do skorzystania z prawa zawarcia małżeństwa. Rekomendowane rozwiązanie usunie niezgodność zachodzącą pomiędzy Konwencją a obecnymi regulacjami KRO, które uzależniają możliwość swobodnego zawarcia małżeństwa od braku „choroby psychicznej” i „niedorozwoju umysłowego”, dopuszczając względnie możliwość uzyskania zgody sądu na zwanie małżeństwa, jeżeli „*stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie*”. W konsekwencji osoby dotychczas dyskryminowane, głównie osoby z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, będą mogły na zasadzie równości korzystać z prawa zawarcia małżeństwa.

Efektom proponowanego rozwiązania będzie także spójność systemowa przepisów KRO względem zmodyfikowanych w drodze wdrożenia art. 12 KRON przepisów Kodeksu cywilnego w zakresie instytucji ubezwłasnowolnienia.

Ad. 2) W zakresie sfery rodzicielstwa w pierwszej kolejności proponowana jest zmiana prawa, dotycząca sprawowania pieczy nad dzieckiem, mająca na celu zapewnienie spójności regulacji KRO ze zmodyfikowanym w drodze wdrażania art. 12 KRON przepisami Kodeksu cywilnego, konstytuującymi instytucję ubezwłasnowolnienia. Ponieważ zgodnie z proponowanym kierunkiem prac legislacyjnych w dziale administracji rządowej „Sprawiedliwość”, osoby, które w obowiązującym stanie prawnym zostałyby uznane za podlegające częściowemu ubezwłasnowolnieniu, zostaną objęte wsparciem zakresowym - to zmiana dostosowawcza musi objąć także odpowiednie instytucje prawa rodzinnego. Stąd projekt aktu normatywnego proponuje

nowelizację art. 96 § 2 KRO poprzez zapewnienie rodzicowi, wobec którego orzeczono wsparcie zakresowe (dotychczas ubezwłasnowolnionemu), partycypację w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu, „*chyba że sąd opiekuńczy ze względu na dobro dziecka postanowi inaczej*”. Ponieważ w dotychczasowym stanie prawnym możliwość ograniczenia przez sąd opiekuńczy udziału w sprawowaniu pieczy nad dzieckiem i jego wychowaniu dotyczyła rodziców nie mających „*pełnej zdolności do czynności prawnych*”, to dla zachowania dotychczasowego zakresu ochrony dobra dziecka należy objąć proponowaną regulacją nie tylko osoby, względem których zasądzono wsparcie zakresowe, lecz także rodziców małoletnich.

Po drugie, ze względu na wymogi zgodności systemowej, konieczna jest modyfikacja art. 77 § 1 KRO, który w obecnym stanie prawnym uzależnia możliwość złożenia oświadczenia koniecznego do uznania ojcostwa od kumulatywnego spełnienia przesłanek: (a) ukończenia szesnastu lat i (b) braku podstawy do całkowitego ubezwłasnowolnienia. W miejsce tej drugiej przesłanki proponuje się wprowadzenie warunku świadomościowego obejmującego naturę rodzicielstwa oraz praw i obowiązków z niego wynikających.

Oczekiwanym efektem proponowanych zmian normatywnych jest uzyskanie spójności systemowej z zmianami w zakresie instytucji ubezwłasnowolnienia, wymuszonymi przez proces wdrożenia art. 12 KPON, przy jednoczesnym zachowaniu obecnego zakresu ochrony prawnej: (1) dobra dziecka, w przypadku regulacji dotyczącej sprawowania pieczy i udziału w wychowaniu dziecka oraz (2) mężczyzny, uczestniczącego w procesie ustalenia ojcostwa, który bez rozumienia natury przypisywanego mu rodzicielstwa może złożyć oświadczenie o uznaniu ojcostwa, w sytuacji gdy nie jest to zasadne, a ze względu na brak świadomości nie jest w stanie tego samodzielnie ocenić i stwierdzić.

Ad. 3) W zakresie problemu dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnością w podejmowaniu decyzji ich dotyczących projekt aktu normatywnego rekomenduje nowelizację art. 95 § 4 KRO poprzez wykreślenie dyskryminującej przesłanki „*rozwoju umysłowego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka*”, które w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami mogą uzasadniać ignorowanie ich zdania w sprawach ich dotyczących i prowadzić do zwolnienia rodziców z obowiązku podmiotowego traktowania dziecka, czego wyrazem jest wysłuchanie dziecka. Analiza obecnie obowiązującego przepisu art. 95 § 4 KRO prowadzi do przyznania rodzicom znacznej uznaniowości zarówno przy określeniu pewnych spraw za ważniejsze, jak i przy ocenie stanu zdrowia i rozwoju umysłowego dziecka. Nieświadomość bądź po prostu troska rodziców może doprowadzić do zawężenia odpowiedzialności dziecka z niepełnosprawnością z – być może uzasadnionej – obawy, że sobie z nią nie poradzi. Zarówno rodzice, jak i sąd, zgodnie z art. 109 KRO, kierują się przede wszystkim dobrem dziecka rozumianym obiektywnie. Nie należy jednak tracić z pola widzenia, że ono samo również w tej materii powinno móc w pewnym zakresie decydować. Ograniczenie prawa dziecka do bycia wysłuchanym w żadnym wypadku nie będzie służyć ochronie jego najlepszego interesu. Podkreślono to w art. 7 ust. 3 KPON poprzez przyznanie dzieciom z niepełnosprawnościami prawa do wyrażania poglądu w każdej sprawie ich dotyczącej. Sprawujący władzę rodzicielską mają służyć, ale i kontrolować, a dopiero na końcu, zgodnie z ustawą, w miarę możliwości realizować rozsądne życzenia dziecka, mając prawo dokonać służących dobru dziecka decyzji. Niska świadomość rodziców, co do zdolności dziecka z niepełnosprawnością do prezentowania swojego zdania w połączeniu z obecnymi regulacjami może stanowić barierę dla realizacji postanowień Konwencji, którą usuwa proponowana rekomendacja.

Oczekiwanym efektem będzie zagwarantowanie w prawie rodzinnym dzieciom z niepełnosprawnościami na zasadzie równości względem dzieci pełnosprawnych prawa do bycia wysłuchanym przez rodziców w sprawach ich dotyczących.

Ad. 4) W zakresie bariery prawnej w zakresie wychowywania się w środowisku rodzinnym w przypadku pieczy zastępczej projekt aktu nowelizującego proponuje zmianę normatywną art. 112⁶ KRO w ten sposób, aby:

(A) określenie osoby sprawującej pieczę zastępczą odbywało się tak samo dla dzieci pełnosprawnych i z niepełnosprawnością, tzn. aby rodzina biologiczna miała pierwszeństwo przed zawodową rodziną zastępczą.

Jeśli chodzi o ustalenie osób, które mają pełnić pieczę zastępczą nad dzieckiem pełnosprawnym, to zgodnie z obowiązującym art. 112⁵ § 1 KRO sąd może powierzyć pieczę zastępczą (a) małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka; (b) małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, jeżeli osoby te zostały wpisane do rejestru osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka albo pełnią już funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka; (c) jeżeli jest to uzasadnione dobrem dziecka sąd może tymczasowo, nie dłużej jednak niż na 6 miesięcy, powierzyć pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom albo osobie niepozostającej w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, niespełniającym warunku niezbędnych szkoleń, określonego w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dotyczących rodzin zastępczych.

W odniesieniu do pieczy zastępczej sprawowanej nad dzieckiem z niepełnosprawnością, obowiązują inne zasady. Zgodnie z obowiązującym art. 112⁶ KRO piecza zastępcza nad dzieckiem posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności albo orzeczenie o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności jest powierzana przede wszystkim rodzinie zastępczej zawodowej.

Zasady określania osób, które mają sprawować pieczę zastępczą budzi liczne wątpliwości w doktrynie, zwłaszcza w przypadku pieczy zastępczej sprawowanej nad dzieckiem z niepełnosprawnością:

- pomimo dyrektywy nakazującej powierzenie pieczy przede wszystkim rodzinie zastępczej zawodowej nie zostały przewidziane konsekwencje jej pominięcia⁶⁶;
- przepis przyznaje pierwszeństwo rodzinom zastępczym zawodowym, jednak zawodowe kwalifikacje rodziny zastępczej nie powinny mieć większego znaczenia, niż przekonująca sąd wola tych ludzi do podjęcia się tego niewątpliwie bardzo trudnego, a zarazem szlachetnego zadania oraz szczerą miłość do dziecka i głębokie przywiązanie⁶⁷.

O ile kwalifikacje merytoryczne zawodowej rodziny zastępczej mają niewątpliwie znaczenie dla prowadzenia właściwej pieczy nad dzieckiem, to przynajmniej równe znaczenie mają takie czynniki jak miłość i przywiązanie do dziecka i szczerą chęć opieki nad nim. Pominięcie tych elementów stoi w sprzeczności z postanowieniami art. 23 ust. 5 KRON, zgodnie z którym alternatywna opieka powinna mieć miejsce w dalszej rodzinie, a gdy to niemożliwe - w ramach społeczności w warunkach rodzinnych.

Rekomendowana zmiana doprowadzi do zrównania sytuacji dzieci z niepełnosprawnościami i dzieci pełnosprawnych, ponieważ przy określaniu pieczy zastępczej dla obu grup będzie stosowany art. 112⁵ KRO. W konsekwencji także w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami możliwe będzie

⁶⁶ K. Gromek, *Komentarz do art. 112⁶ KRO [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, K. Gromek [red.], *op. cit.*, nb. 2.

⁶⁷ *Ibid.*, nb. 3

powierzenie pieczy zastępczej dalszej rodzinie biologicznej, która w danym przypadku wytworzyła więź emocjonalną z dzieckiem.

(B) stosując art. 112⁵ KRO w przypadku dziecka z niepełnosprawnością, sąd brał pod uwagę dysponowanie przez osobę mającą objąć pieczę zastępczą wiedzą i doświadczeniem niezbędnymi do zapewnienia opieki właściwej ze względu na typ niepełnosprawności dziecka; ponadto celem respektowania art. 23 ust. 5 KRON, w sytuacji gdy uzasadnione będzie powierzenie pieczy zastępczej zawodowej rodzinie zastępczej, sąd będzie obowiązany do wskazania rodziny zawodowej funkcjonującej w środowisku lokalnym dziecka z niepełnosprawnością, jeżeli będzie to możliwe.

Oczekiwanym efektem rekomendowanego rozwiązania jest usunięcie stanu dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnościami pod względem możliwości powierzenia pieczy zastępczej dalszej rodzinie biologicznej, co w danym przypadku może być uzasadnione dobrem dziecka i więziami emocjonalnymi, przy jednoczesnym uwarunkowaniu powierzenia tej pieczy od zapewnienia należytej ochrony i opieki, także wymuszanej przez cechy niepełnosprawności. Ponadto, spodziewanym efektem jest takie powierzenie przez sądy pieczy zastępczej rodzinom profesjonalnym, w sytuacji gdy nie będzie zasadne powierzenie pieczy zastępczej dalszej rodzinie biologicznej, które to powierzenie nie będzie związane z traumatyzującą dziecko zmianą środowiska życia. W konsekwencji proponowane zmiany będą skutkowały uzgodnieniem regulacji prawa rodzinnego z wymogami art. 23 ust. 4 i 5 KRON.

- zmiana w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.), polegająca na:

Ad. 1) Proponowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie do ww. ustawy art. 10a, zgodnie z którym osoba niepełnosprawna zamierzająca zawrzeć związek małżeński będzie mogła zwrócić się do gminy lub podmiotu, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ww. ustawy z wnioskiem o konsultację z asystentem rodziny, posiadającym odpowiednie umiejętności w zakresie komunikacji celem uzyskania wsparcia doradczego co do natury małżeństwa oraz rodzicielstwa. Zgodnie z proponowanym rozwiązaniem zakres przedmiotowy ww. ustawy zostanie poszerzony o powyższą formę wspierania osób niepełnosprawnych zamierzających zawrzeć związek małżeński, co uzasadniana zmiana w art. 1 ww. ustawy.

Celem zapewnienia spójności systemowej i klarowności regulacyjnej proponowanego powyżej rozwiązania w postaci możliwości skorzystania z konsultacji u asystenta rodziny przez osobę z niepełnosprawnością, chcącą zawrzeć związek małżeński, proponuje się ponadto wprowadzenie do art. 15 ust. 1 tej ustawy, regulującego zadania asystentów rodzin, pkt 13b, zgodnie z którym do zadań asystenta rodziny należy także przeprowadzenie ww. konsultacji.

- zmiana w ustawie z dnia 24 sierpnia 2015 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390), polegająca na:

Ad. 5) Wprowadzeniu prawnego obowiązku zapewnienia niepełnosprawnej ofierze przemocy domowej dostosowanej do jej potrzeb i możliwości pomocy, w szczególności w budynkach dostosowanych i przez osoby mające odpowiednie umiejętności lub narzędzia komunikacyjne.

Brak w dotychczasowej treści ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie gwarancji dotyczących dostosowania wsparcia do szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jak wskazuje RRO w sprawozdaniu z roku 2015: „*Jedną z przyczyn niezgłaszania przypadków przemocy przez osoby z niepełnosprawnością jest niedostępność pomocy prawnej czy psychologicznej i niedostępność instytucji pomocowych. Przykładowo, na 35 działających w Polsce Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, jedynie 8 mieści się w budynkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchową (budynek z windą lub z*

podjazdem, odpowiednia szerokość korytarzy, dostosowana łazienka). W 32 ośrodkach nigdy nie znalazła się osoba głucha, tylko w jednym nawiązana jest stała współpraca z oddziałem Polskiego Związku Głuchych umożliwiającą zapewnienie tłumacza języka migowego. Żaden z ośrodków nie deklaruje posiadania strony internetowej dostępnej dla osób niewidomych ani dysponowania wideotelefonem umożliwiającym kontakt telefoniczny osobom głuchym⁶⁸.

Proponowanym rozwiązaniem jest – obok rekomendacji dotyczących dostępności budynków, przedstawionych dla działu administracji rządowej „Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo” - wpisanie do katalogu gwarantowanych form pomocy z art. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie dostępność odpowiedniej dla osób z niepełnosprawnościami pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Oczekiwanym efektem jest dostosowanie się instytucji pomocowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co zapewni możliwość uzyskania ustawowo zapewnionej pomocy przez ofiary przemocy w rodzinie niezależnie od ich pełnosprawności lub niepełnosprawności.

- zmiana w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2064 ze zm.), polegająca na:

Ad. 6) Zniesieniu bariery uniemożliwiającej uzyskanie przez rodziców adopcyjnych wiedzy na temat rodziców biologicznych dziecka z niepełnosprawnością, w sytuacji potrzeby uzyskania od nich informacji o stanie zdrowia lub włączenia w proces leczniczy, w sytuacji zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka z niepełnosprawnością, w szczególności w przypadku chorób przewlekłych o podłożu genetycznym. Projekt aktu nowelizującego rekomenduje wprowadzenie do art. 73 Prawa o aktach stanu cywilnego instytucji wnioski, który będzie mógł wnieść *przedstawiciel ustawowy małoletniego przysposobionego* (rodzic adopcyjny niepełnoletniego dziecka) do urzędu stanu cywilnego w celu otrzymania *odpisu zupełnego dotychczasowego aktu urodzenia wraz z dokumentami z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, w formie dokumentu elektronicznego, kopii lub wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego*. Warunkiem otrzymania dokumentu urzędowego, pozwalającego określić tożsamość rodziców biologicznych, którzy przekazali dziecko do adopcji, będzie okoliczność *ratowania lub zachowania zdrowia małoletniego przysposobionego*, co będzie wymagało *stwierdzenia w odpowiednim zaświadczeniu lekarskim*, które wnioskodawca dołączy do wniosku.

Proponowane rozwiązanie jest oparte na analogicznym uzasadnieniu, jak obowiązująca regulacja art. 38 ust. 3 ustawy o leczeniu niepłodności umożliwi pośrednio zapoznanie się z informacjami dotyczącymi zdrowia rodzica biologicznego przez przysposabiającego, reprezentującego ustawowo interes niepełnoletniego przysposobionego. Wspomniany przepis wprowadza następujący mechanizm: udzielane informacje mogą dotyczyć jedynie stanu zdrowia dawcy (przy czym katalog tych informacji został wyczerpująco unormowany w art. 37 ust. 2 pkt 3 ustawy o leczeniu niepłodności, tj. „informacje na temat stanu zdrowia dawcy komórek rozrodczych lub dawców zarodka: wyniki badań lekarskich i laboratoryjnych, którym poddany był kandydat na dawcę przed pobraniem komórek rozrodczych lub kandydaci na dawców zarodka przed utworzeniem zarodka”). Dodatkowo informację te muszą móc się przyczynić do uchylecia bezpośredniego

⁶⁸ Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Realizacja przez Polskę zobowiązań wynikających z KPON – Sprawozdanie Rzecznika Praw Obywatelskich 2012-2014, Warszawa 2015, str. 45.

niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia danego dziecka. Ponadto możliwość skorzystania z tej procedury została uzależniona od opinii lekarza, posiadającego wiedzę ekspercką.

Oczekiwany efektem jest umożliwienie uzyskania dostępu do pierwotnego aktu urodzenia celem poznania tożsamości rodziców biologicznych nie tylko przez pełnoletniego przysposobionego - co zapewniają obowiązujące regulacje - lecz także przez jego przedstawicieli ustawowych przed uzyskaniem pełnoletności przez przysposobionego, jeżeli jest to uzasadnione ratowaniem jego życia lub zdrowia. Tym samym zostanie zapewniona ochrona życia lub zdrowia dziecka (pełnosprawnego jak i z niepełnosprawnością), którego ciężka sytuacja zdrowotna będzie wymagała uzyskania informacji od rodziców biologicznych lub nawet włączenia ich w proces leczniczy, np. w przypadku choroby genetycznej lub konieczności transplantacji. Proponowana regulacja jednocześnie zachowuje ochronę danych rodziców biologicznych, ponieważ uzyskanie *zupelnego dotychczasowego aktu urodzenia wraz z dokumentami z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego* przez przysposabiających będzie niemożliwe z wyjątkiem sytuacji zagrożenia dla życia lub zdrowia przysposobionego małoletniego, w której informacje zawarte w ww. dokumentach urzędowych będą niezbędne z medycznego punktu widzenia lub pozwolą uzyskać informacje niezbędne.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Regulacje obowiązujące w Wielkiej Brytanii przewidują następujące przesłanki zawarcia małżeństwa: (1) wiek – 16 lat lub więcej (w Anglii, Walii i Irlandii Północnej osoby w wieku 16-18 lat potrzebują zgody rodziców lub opiekunów prawnych), (2) zdolność do zawarcia małżeństwa rozumiana jako bycie stanu wolnego, rozwiedzionym lub owdowiałym, (3) brak bliskiego pokrewieństwa. Przepisy brytyjskiego prawa rodzinnego nie zawierają przesłanki dotyczącej zdrowia psychicznego lub sprawności intelektualnej osób chcących zawrzeć małżeństwo. Nie występują tam analogiczne bariery prawne związane z zawarciem małżeństwa przez osobę z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną do występujących w polskim Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (art. 11 i art. 12). Prawo do zawierania małżeństwa na zasadzie równości jest gwarantowane przez przepisy antydyskryminacyjne (Ustawa o równości - *the Equality Act 2010*) oraz akty prawa międzynarodowego (Europejską Konwencję Prawa Człowieka i KPN)

Australia

Zgodnie z obowiązującymi w australijskim prawie rodzinnym regulacjami małżeństwo mogą zawrzeć jedynie osoby, które spełniają następujące warunki:

- a) są stanu wolnego (nie są zamężne lub żonate),
- b) nie zamierzają zawrzeć małżeństwa z rodzicem, dziadkiem, dzieckiem, wnukiem, rodzeństwem,
- c) mają ukończone 18 lat, chyba że sąd wyraził zgodę na zawarcie małżeństwa pomiędzy osobami, z których jedna jest wieku od 16 do 18 lat,
- d) *rozumieją naturę małżeństwa* („czym jest małżeństwo”) i dobrowolnie zamierzają zawrzeć małżeństwo,
- e) wypowiedzą przewidziane prawem słowa w czasie ceremonii zawarcia małżeństwa,
- f) złożyły w terminie pisemne zawiadomienie o zamiarze zawarcia małżeństwa osobie umocowanej prawnie (*authorised celebrant*) do przeprowadzenia ceremonii.

Prawo australijskie przewiduje przesłankę rozumienia natury małżeństwa, przy czym obowiązująca regulacja dotyczy wszystkich osób, chcących zawrzeć małżeństwo, a nie jedynie osób z niepełnosprawnościami. Nie ma charakteru dyskryminującego. Przepisy prawa australijskiego nie przewidują wśród przeszkód zawarcia małżeństwa przesłanek odnoszących się do zdrowia psychicznego lub pełnosprawności intelektualnej osób chcących zawrzeć małżeństwo.

Zaproponowane w projekcie aktu normatywnego rozwiązanie można potraktować jako zbieżne z regulacją obowiązującą w Australii, która także jest Państwem Stroną KPN.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej (USA)

Zgodnie z obowiązującą od 1990 r. Ustawą o Amerykanach z niepełnosprawnościami (*the Americans with Disabilities Act - ADA*) państwo zobowiązane jest zapewnić ochronę osobom z niepełnosprawnościami przed przemocą domową. Regulacje Tytułu II i III ADA nakładają szczegółowe obowiązki konkretyzujące ww. ogólne gwarancje, tj.:

- określają, że pomoc społeczna, w szczególności schroniska przed przemocą domową (*domestic violence shelters*) muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnością, w szczególności muszą być wolne od barier architektonicznych,
- publiczna przestrzeń, taka jak biura doradztwa prawnego, biura konsultacyjne, punkty tłumaczenia, gabinety lekarskie i schroniska, muszą być dostosowane do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami,
- osoby z niepełnosprawnościami muszą mieć zapewnioną równość w dostępie do programów społecznych, usług i programów aktywizacyjnych realizowanych w ramach pomocy ofiarom przemocy domowej,
- zakazane jest odmówienie pomocy w schronisku z powodu niepełnosprawności,
- pomoc społeczna jest zobowiązana zapewnić niepełnosprawnej ofierze przemocy domowej rozsądne zakwaterowanie (*reasonable accommodations*), które pozwoli na skorzystanie na zasadzie równości ze świadczonego wsparcia i pomocy, chyba że zapewnienie np. dostosowanego lokum będzie związane z znacznymi trudnościami lub kosztami; przykładowo: rozsądne zakwaterowanie może wymagać wprowadzenia zasad, dotyczących przebywania zwierząt w schronisku dla ofiar przemocy, jeżeli ofiara przemocy korzysta z pomocy psa asystującego.

Rekomendowane w projekcie aktu normatywnego rozwiązania przewidują wprowadzenie analogicznych gwarancji ustawowych do polskiego prawodawstwa.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami	4 697 000	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> zapewnienie możliwości skorzystania ze wsparcia przy podjęciu decyzji o zawarciu małżeństwa w postaci konsultacji z asystentem rodziny; zapewnienie pomocy ofiarom przemocy domowej w formie dostosowanej do jej możliwości i potrzeb (m.in. możliwości ruchowych i komunikacyjnych)
Osoby z niepełnosprawnościami intelektualną i psychiczną	662 277	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 oraz Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia (EHIS) 209 (dane przedstawione w: Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2012 roku na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r.	<ul style="list-style-type: none"> zapewnienie możliwości korzystania z prawa zawarcia małżeństwa; zagwarantowanie zbadania sprawy indywidualnej przez niezawisły i bezstronny sąd w przypadku wątpliwości kierownika urzędu stanu cywilnego co spełniania przesłanki rozumienia natury małżeństwa oraz rodzicielstwa, a także obowiązków z nich wynikających; zapewnienie możliwości złożenia oświadczenia o uznaniu ojcostwa w przypadku świadomości co do natury rodzicielstwa oraz prawa i obowiązków z niego wynikających, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony w sytuacji braku ww.

		„Karta Praw Osób Niepełnosprawnych”, Warszawa 2013 r.)	świadomości (oświadczenie nie będzie mogło być złożone, a więc nie zakończy sprawy zmierzającej do ustalenie ojcostwa dla dziecka); <ul style="list-style-type: none">• zapewnienie udziału rodziców, wobec których orzeczono wsparcie zakresowe (w tym z powodu niepełnosprawności intelektualnej lub psychicznej) w sprawowaniu bieżącej pieczy i wychowaniu swojego dziecka, o ile nie zagraża to dobru dziecka, co bada bezstronny i niezawisły sąd opiekuńczy.
Dzieci z niepełnosprawnościami	184 800	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 – dane GUS dla przedziału wiekowego 0-15 lat: http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/dzieci-w-polsce-w-2014-roku-charakterystyka-demograficzna,20,1.html	<ul style="list-style-type: none">• zapewnienie prawa do bycia wysłuchanym przez rodziców/opiekunów prawnych na zasadzie równości względem dzieci pełnosprawnych;• zapewnienie prawnego mechanizmu powierzenia pieczy zastępczej w pierwszej kolejności rodzinie zastępczej (osobom bliskim), a dopiero w drugiej kolejności zawodowej rodzinie zastępczej, jeżeli dalsza rodzina biologiczna lub prawna dysponuje wiedzą i umiejętnościami niezbędnymi do zapewnienia właściwej opieki w warunkach niepełnosprawności dziecka;• wprowadzenie prawnej preferencji zawodowej rodziny zastępczej ze środowiska lokalnego dziecka z niepełnosprawnością, co ma służyć – tak dalece jak jest to możliwe – zapewnieniu dziecku pieczy zastępczej w jej środowisku.
Przysposobione dzieci (w tym przysposobione dzieci z niepełnosprawnościami)	1 660	Dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej za I poł. 2016 r. - https://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/adopcja/informacje/informacje-statystyczne/	<ul style="list-style-type: none">• zapewnienie dostępu poprzez wnioski rodzica adopcyjnego/przedstawiciela ustawowego do pełnego dotychczasowego aktu urodzenia wraz z dokumentami z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego w formie dokumentu elektronicznego, kopii lub wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego, jeżeli jest to niezbędne dla ratowania lub zachowania zdrowia małoletniego przysposobionego;• możliwość poznania tożsamości rodzica biologicznego celem uzyskania relewantnych medycznie

			informacji lub włączeniu rodzica biologicznego w proces leczenia.
Gminy (ośrodki wsparcia, ośrodki pomocy społecznej – asystenci rodziny)	2 478	Dane GUS – Mały Rocznik Statystyczny 2017	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku zapewnienia dostępności pomocy niepełnosprawnym ofiarom przemocy w rodzinie w ośrodkach wsparcia, w szczególności dostępności komunikacyjnej;• nałożenie obowiązku zapewnienia osobie z niepełnosprawnością, zamierzającej zawrzeć małżeństwo, możliwości konsultacji z asystentem rodziny w ośrodku pomocy społecznej lub u podmiotu, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 697), także w formie komunikacyjnej dostosowanej do potrzeb i możliwości osoby zainteresowanej konsultacjami.
Powiaty i miasta na prawach powiatów (ośrodki wsparcia)	380	Dane GUS – Mały Rocznik Statystyczny 2017	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku zapewnienia dostępności pomocy niepełnosprawnym ofiarom przemocy w rodzinie w ośrodkach wsparcia, w szczególności dostępności komunikacyjnej.
Asystenci rodzin	3 393	Raport NIK, dane na 31 grudnia 2014 r. - https://www.nik.gov.pl/plik/id,8713,vp,10837.pdf	<ul style="list-style-type: none">• włączenie do katalogu ustawowych zadań konsultacji w zakresie natury małżeństwa i rodzicielstwa dla osób z niepełnosprawnościami, zamierzającymi zawrzeć małżeństwo.
Kierownicy urzędów stanu cywilnego	2 257	Danepubliczne.gov.pl	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku skierowania do sądu sprawy osób, co do których istnieje wątpliwość, czy spełniają przesłankę zawarcia małżeństwa w postaci rozumienia <i>natury małżeństwa oraz rodzicielstwa, a także obowiązków z nich wynikających</i>;• wykluczenie możliwości samodzielnego stwierdzenia braku spełnienia ww. przesłanki i odmowy przyjęcia oświadczeń o wejściu w związek małżeński
Sądy rodzinne (opiekuńcze)	328	Dane GUS – Mały Rocznik Statystyczny 2017	<ul style="list-style-type: none">• nałożenie obowiązku rozpatrzenia sprawy osób, co do których kierownik urzędu stanu cywilnego podnosi wątpliwość spełnienia przesłanki zawarcia małżeństwa w postaci rozumienia <i>natury małżeństwa oraz rodzicielstwa, a także obowiązków z nich wynikających</i>;

			<ul style="list-style-type: none"> nałożenie obowiązku uwzględniania preferencji ustawowej w przyznawaniu pieczy zastępczej nad dzieckiem z niepełnosprawnością przy jednoczesnym badaniu umiejętności i wiedzy potencjalnych opiekunów z rodziny biologicznej lub prawnej w zakresie zapewnienia właściwej opieki, w tym związanej z niepełnosprawnością dziecka.
--	--	--	---

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacjom w ramach debat:

- 1) środowiskowych – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niesprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);
- 2) tematycznych – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1 641** konsultantów: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat środowiskowych zostały przedstawione rekomendacje prawne, które zostały ocenione następująco:

Rekomendacja: **Przyznanie osobom z niepełnosprawnościami równych praw w zakresie zawierania małżeństwa**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
58	18	4	3

Rekomendacja: **Zwiększenie dostępności kompleksowej pomocy dla ofiar przemocy domowej**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
345	54	7	2

Rekomendacja: **Zapewnienie dzieciom z niepełnosprawnością równych praw w zakresie wychowywania się w środowisku rodzinnym**

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
361	39	8	0

Rekomendacja: **Wprowadzenie rozwiązań prawnych, gwarantujących rehabilitację i reintegrację ofiar przestępstw, będących osobami z niepełnosprawnością**

Jest bardzo potrzebne	Jest raczej potrzebne	Trudno powiedzieć	Jest raczej niepotrzebne	W ogóle nie jest potrzebne
296	136	28	6	1

Rekomendacja: **Uwzględnienie głosu dzieci z niepełnosprawnościami w kwestiach dotyczących ich sytuacji prawnej, tj. nałożenie na rodziców obowiązku każdorazowego wysłuchania dziecka (nawet dziecka z niepełnosprawnością umysłową) przed podjęciem decyzji w ważniejszych sprawach**

Jest bardzo potrzebne	Jest raczej potrzebne	Trudno powiedzieć	Jest raczej niepotrzebne	W ogóle nie jest potrzebne
228	151	69	9	8

Rekomendacja: **Przyznanie osobom z niepełnosprawnością równych praw w zakresie władzy rodzicielskiej, uznania ojcostwa, przysposobienia i sprawowania opieki**

- uczestnicy debat odpowiadali na pytanie: *Czy wskazane wyżej projektowane zmiany w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym są wystarczające dla zabezpieczenia praw osób z niepełnosprawnościami?*

Odpowiedzi: **TAK – 400**, NIE – 63.

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wydatki ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	17,5	175
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo ogółem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
budżet państwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JST	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pozostałe jednostki (oddzielnie)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Źródła finansowania	Budżet JST											

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

A) W związku z proponowanymi rozwiązaniami w postaci:

- konsultacji osoby z niepełnosprawnością, zamierzającą zawrzeć związek małżeński, z asystentem rodziny, będącym pracownikiem gminnego ośrodka pomocy społecznej (lub podmiotu, któremu gmina zleciła realizację tego zadania)
 - może zaistnieć potrzeba zatrudnienia dodatkowego pracownika – asystenta rodziny, który posiada odpowiednie umiejętności komunikacyjne (np. w postaci posługiwania się językiem uproszczonym, znajomości PJM lub SJM); koszt tego dodatkowego pracownika poniesie pośrednio lub bezpośrednio gmina;
- zapewnienia wsparcia przewidzianego ustawowo dla ofiary przemocy w rodzinie w formie osoby posiadającej *umiejętności w zakresie komunikowania się z osobą z określonym rodzajem niepełnosprawności*
 - może zaistnieć potrzeba zatrudnienia dodatkowego pracownika (specjalisty wspierającego lub tłumacza z PJM/SJM/SKOGN) w gminnych i powiatowych ośrodkach wsparcia.

Przyjmując, że w każdej z ww. instytucji zostanie zatrudniona jedna dodatkowa osoba na stanowisku asystenta rodziny oraz specjalisty wspierającego ofiarę przemocy domowej, to kalkulacja kosztów budżetowych powinna obejmować:

a) Koszt zatrudnienia dodatkowych asystentów rodziny w każdej gminie = liczba gmin x przeciętne wynagrodzenia asystenta rodziny x 1 etat

b) Koszt zatrudnienia dodatkowego specjalisty w powiatowym i gminnym ośrodku wsparcia = (liczba gmin + liczba powiatów) x przeciętne wynagrodzenia pracownika socjalnego x 1 etat

Zgodnie z Raportem NIK przeciętne wynagrodzenie asystenta rodziny wynosiło w 2015 r. 2.501 zł (76,1% wynagrodzenia pracownika socjalnego). Jednakże do powyższego wyliczenia przyjęto pełne wynagrodzenie pracownika socjalnego, co odpowiada wnioskowi ww. Raportu NIK-u, czyli kwotę 3 291 zł.

B) W zakresie proponowanych w projekcie aktu nowelizacyjnego nowych zadań (kierowników) urzędów stanu cywilnego (inicjowanie spraw sądowych w sytuacji wątpliwości, co do spełnienia przez nupturientów wymogów prawnych; wydawanie pierwotnych aktów urodzenia przysposobionych dzieci na wniosek przedstawiciela ustawowego) nie przewiduje się dodatkowych kosztów, ponieważ nakładane kompetencje obligatoryjne będą możliwe do realizacji w ramach obecnych zasobów kadrowych oraz infrastrukturalnych. Proponowane zmiany dotyczą także przesłanek podejmowania decyzji sądowych, które już w obecnych warunkach są realizowane przez sądy rodzinne (ocena spełnienia wymogów prawnych przez nupturienta, przyznanie pieczy zastępczej nad dzieckiem, określenie zakresu pieczy i udziału w wychowaniu przez rodzica objętego wsparciem zakresowym, sprawy dotyczące ustalenia ojcostwa). Nie jest zatem uzasadnione przewidywanie dodatkowych kosztów, ponieważ rekomendowane zmiany zmieniają sposób podejmowania decyzji sądowych, które już są budżetowane ze środków przeznaczonych na wymiar sprawiedliwości.

C) *Uwaga metodologiczna: koszt dostosowania architektonicznego ośrodków wsparcia do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami nie został przedstawiony w powyższym wyliczeniu, ponieważ został uwzględniony w OSR dotyczącym ostatecznych rekomendacji prawnych dla polityki publicznej: „Budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz mieszkalnictwo”.*

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z r.)	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<p>Pozytywny wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami: zapewnienie możliwości realizacja prawa zawarcia małżeństwa, ewentualnie zapewnienie oceny spełniania wymogów ustawowych przez niezawisły i bezstronny sąd; zapewnienie wsparcia specjalistycznego przed podjęciem decyzji o zawarciu małżeństwa; zapewnienie dostosowanego wsparcia ofiarom przemocy domowej.</p> <p>Pozytywny wpływ na dzieci z niepełnosprawnościami: zapewnienie prawa wysłuchania na zasadzie równości z dziećmi pełnosprawnymi; wprowadzenie mechanizmu przyznawania pieczy zastępczej w poszanowaniem więzi emocjonalnej z dalszymi członkami rodziny biologicznej lub prawnej, potrzeby rehabilitacji w środowisku lokalnym oraz potrzeb zdrowotno-opiekuńczych dziecka.</p> <p>Całościowo proponowane rozwiązania wpłyną na utrwalenie się podmiotowej obecności osób z niepełnosprawnościami w sferze życia rodzinnego z poszanowaniem ich godności i wolności osobistej do kształtowania relacji intymnych.</p>						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń								

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

 tak
 nie
 nie dotyczy

☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy

Komentarz:

Proponowane rozwiązania przewidują nową procedurę w postaci uzyskania przez przedstawiciela ustawowego małoletniego przysposobionego na jego wniosek odpisu zupełnego dotychczasowego aktu urodzenia wraz z dokumentami z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego (o ile jest to niezbędne dla ratowania lub zachowania zdrowia małoletniego przysposobionego, co wymaga stwierdzenia w odpowiednim zaświadczeniu lekarskim, które dołącza się do wniosku). Podobnie jak w przypadku obowiązującej regulacji dotyczącej pełnoletniego przysposobionego proponowane rozwiązanie przewiduje możliwość wydania dokumentu urzędowego w formie dokumentu elektronicznego, kopii lub wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego.

Pozostałe rekomendacje dotyczące procedowania przez kierowników urzędu stanu cywilnego lub sądy rodzinne nie tworzą nowych procedur, lecz modyfikują obecnie uregulowane.

9. Wpływ na rynek pracy

Wpływ pośredni na rynek pracy może polegać na wzroście popytu na pracowników socjalnych, posiadających wiedzę i umiejętności komunikacyjne z osobami z niepełnosprawnościami – asystentów rodziny i pracowników ośrodków wsparcia ofiar przemocy domowej.

10. Wpływ na pozostałe obszary
 środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne: obszar społeczny

 demografia
 mienie państwowe

 informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Istotny z perspektywy wdrożenia KPON wpływ w obszarze społecznym może polegać na podwyższeniu stopnia habilitacji i integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez zmianę świadomości społecznej w zakresie prawa osób z niepełnosprawnością do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny, a także w zakresie podmiotowości dzieci z niepełnosprawnościami, którym zapewnia się identycznie jak dzieciom pełnosprawnym prawo bycia wysłuchanym.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projekt przewiduje wejście w życie po 6 miesiącach od dnia ogłoszenia ustawy nowelizującej. W okresie *vacatio legis* adresaci nowych obowiązków – jednostki samorządu terytorialnego, kierownicy urzędów stanu cywilnego oraz sądy rodzinne - powinni dostosować swoje wewnętrzne procedury do realizacji nowych zadań lub do przewidzianej w projekcie aktu nowelizującego modyfikacji zadań obecnie wykonywanych.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw podmiotowych w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd RPO w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zasadne jest przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od wejścia w życie nowelizacji.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.

SPRAWIEDLIWOŚĆ

I. WYKAZ REKOMENDACJI

1 INSTYTUCJA UBEZWŁASNOWIENIA

Ubezwłasnowolnienie w obecnym kształcie zostanie zlikwidowane. Po wprowadzeniu rekomendowanych zmian będzie instytucją o charakterze *ultima ratio*, ustanawiane jedynie w sytuacji, gdy dana osoba rzeczywiście – w sposób obiektywny - nie ma fizycznie możliwości kierowania swoimi sprawami w żaden sposób. Z przesłanek ubezwłasnowolnienia zostanie wyeliminowana przesłanka zaburzeń psychicznych (*choroba psychiczna*) oraz niepełnosprawności intelektualnej (*upośledzenie umysłowe*). Zmianie ulegnie również instytucja opieki na osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie. Podstawowa zmiana w tym względzie dotyczy kryteriów wykonywania opieki. Opiekun powinien kierować się przede wszystkim wolą i preferencjami osoby ubezwłasnowolnionej. W tym celu wprowadzone zostanie pojęcie „najlepszego interesu”.

Jednocześnie w celu zapewnienia weryfikacji ograniczenia praw względem możliwej poprawy stanu zdrowia, wprowadzony zostanie obowiązek automatycznego wznowienia postępowania sądowego w sprawie o ustanowienia ubezwłasnowolnienia lub wsparcia zakresowego po upływie 2 lat od ich ustanowienia. Po wznowieniu postępowania sąd przeprowadzi wszystkie czynności obligatoryjne w postępowaniu o ustanowienie ubezwłasnowolnienia lub wsparcia zakresowego.

Co szczególnie istotne, **nastąpi likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia częściowego i zastąpienie jej instytucją wsparcia zakresowego**. Celem nowej instytucji jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną koniecznej pomocy przy korzystaniu przez nie ze zdolności do czynności prawnych, pozostawiając im jednak sposobność kierowania swoimi sprawami w możliwie szerokim, dostosowanym do ich faktycznych potrzeb i możliwości zakresie. Nowe rozwiązania mają charakter rzeczywiście wspierający osobę, której dotyczą, nie zaś zastępczy, co pozostaje w pełnej zgodności z aksjologią Konwencji. Podstawowym założeniem wsparcia zakresowego jest to, że osoba nim objęta zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych. Wsparcie zakresowe nie będzie instytucją jednolitą – przewidziany został jej podział na poziomy według kryterium przedmiotowego oraz kryterium kompetencyjnego.

2 DOSTOSOWANIA KOMUNIKACYJNE

Wynikający z ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się obowiązek zapewnienia świadczenia usług tłumacza PJM, SJM i SKOGRN zostanie rozszerzony na sądy i trybunały. Przepisy regulujące postępowania prawne powinny dopuszczać możliwość wnoszenia pism procesowych w formatach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz udział tłumaczy języka migowego w trakcie rozprawy na zasadach analogicznych jak do tłumaczy języka obcego.

3 REPREZENTACJA PRZED WYMIAREM SPRAWIEDLIWOŚCI

W związku z reformą instytucji ubezwłasnowolnienia wprowadzone zostanie upoważnienie asystenta prawnego osoby z niepełnosprawnością do reprezentowania jej we wszelkich postępowaniach przed sądami oraz organami administracji publicznej. Rozwiązanie to zapewni osobom z niepełnosprawnością, na zasadzie równości z innymi osobami, skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz zdolność możliwie samodzielnego dochodzenia swych praw przez każdego obywatela.

4 OCHRONA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ I PSYCHICZNĄ W TRAKCIE POSTĘPOWAŃ

Osobom z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną należy zapewnić szczególne warunki uczestnictwa w postępowaniach prawnych, które zapewnią im dodatkową ochronę podczas przebiegu procedury. Analogiczne usprawnienia funkcjonują obecnie w stosunku do dzieci.

5 ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO WIEDZY PRAWNEJ/POMOCY PRAWNEJ

Projekt ustawy zakłada poszerzenie o osoby z niepełnosprawnością podmiotowego zakresu zastosowania ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Dzięki temu osoby te zyskają możliwość uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej w zakresie określonym w przywołanym akcie. Uprawnienie obejmie osoby z niepełnosprawnością biologiczną, które będą zobowiązane do przedłożenia dokumentu uprawdopodobniającego niepełnosprawność, np. zaświadczenia lekarskiego.

6 GWARANCJA WYSŁUCHANIA NIEPEŁNOSPRAWNEGO DZIECKA

Sąd w sprawach cywilnych dotyczących osoby małoletniego dziecka wysłuchuje je, jeżeli jego rozwój umysłowy i stopień dojrzałości na to pozwala. Nastąpi usunięcie przesłanki w postaci stanu zdrowia dziecka, która może prowadzić do dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnością.

7 NIEZWŁOCZNOŚĆ USTALENIA LEGALNOŚCI PRZYJĘCIA DO SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

W postępowaniu o ustalenie legalności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego może nastąpić ograniczenie czasowe w postaci ograniczenia łącznej długości zarządzonych przerw do 14 dni. Rozwiązanie to wzorowane jest na procedurze postępowania przyspieszonego zawartej w Kodeksie postępowania karnego. Zapewnia to niezwłoczność ustalenia legalności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego. Jednocześnie lekarz, oprócz obowiązku poinformowania pacjenta o przysługujących mu prawach, zobowiązany będzie poinformować rodzinę lub osobę wskazaną przez pacjenta o fakcie pozbawienia wolności w szpitalu psychiatrycznym. Rozwiązanie to zapewni, że każde pozbawienie wolności osoby z niepełnosprawnością będzie zgodne z prawem oraz że niepełnosprawność w żadnym przypadku nie będzie uzasadniać pozbawienia wolności. Nowa regulacja zapewni niezwłoczność postępowania w takim przypadku, spełnienie wszystkich konstytucyjnych standardów dotyczących pozbawienia wolności oraz regulację maksymalnego okresu na wydanie orzeczenia sądowego.

8 PROCEDURA UMIESZCZENIA W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Należy zmodyfikować art. 45 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego celem uregulowania dopuszczalnej długości przerwy w rozprawie, która ma być zakończona wydaniem orzeczenia sądu opiekuńczego w sprawie, o której mowa w art. 38 ust. 2 ww. ustawy.

9 OPUSZCZENIE KRAJOWEGO OŚRODKA ZAPOBIEGANIA ZACHOWANIOM DYSSOCJALNYM

Opinia w sprawie niezbędności dalszego pobytu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dyssocjalnym będzie sporządzana przez co najmniej dwóch lekarzy psychiatrów, a w sprawach osób z zaburzeniami osobowości ponadto biegłego psychologa, a w sprawach osób z zaburzeniami preferencji seksualnych - ponadto biegłego lekarza seksuologa lub certyfikowanego psychologa seksuologa. Zapewni to większą obiektywność i bezstronność.

10 TYMCZASOWE POZBAWIENIE WOLNOŚCI

Osobie z niepełnosprawnością, która zostaje tymczasowo pozbawiona wolności, zostanie przyznane prawo do umieszczania w jednostce dostosowanej do jej potrzeb wynikających z charakteru niepełnosprawności. Osoba z niepełnosprawnością otrzyma prawo do osadzenia w przystosowanych warunkach. Złamanie tego prawa stanowić będzie *niezgodne z prawem* działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej.

11 ROZSZERZENIE ZAKRESU ZASAD WYKONYWANIA ZAWODU TŁUMACZA PRZYSIĘGŁEGO

Nastąpi rozszerzenie zakresu zasad wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego na tłumaczy polskiego języka migowego (PJM), systemu językowo-migowego (SJM) i sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN). Nowelizacja ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego w przedstawionym powyżej zakresie wzmocniłaby wywiązywanie się z obowiązków poprzez objęcie tej kategorii tłumaczy odpowiedzialnością zawodową.

12 ZASADY UNIWERSALNEGO PROJEKTOWANIA

Nastąpi nowelizacja ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji mająca na celu wprowadzenie zasady uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej oraz jednak z podstawowej zasady w ramach niej stosowanych. Zapewni to uniwersalne projektowanie wszelkich norm odnoszących się do różnych sfer życia publicznego. Na podstawie przywołanych norm projektowane są m.in. usługi i produkty dostępne na rynku. Jednocześnie należy wprowadzić pięcioletni okres przejściowy, podczas którego dokonanie zostanie rewizja dotychczas wydanych norm pod kątem zasady uniwersalnego projektowania.

13 FORMA DOKUMENTOWA JAKO RÓWNOWAŻNA Z FORMĄ PISEMNĄ

W celu ułatwienia osobom z niepełnosprawnością dokonywania czynności prawnych do Kodeksu cywilnego zostanie wprowadzona zasada, zgodnie z którą zachowanie formy dokumentowej czynności prawnej przez osobę z niepełnosprawnością będzie jednoznaczne z zachowaniem przez nią formy pisemnej czynności prawnej.

14 OCHRONA PRZED DYSKRYMINACJĄ PRZEZ ASOCJACJĘ

W celu zapewnienia ochrony przed dyskryminacją przez asocjację nastąpi nowelizacja definicji dyskryminacji zawartych w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy – poszerzenie zawartych definicji o przesłankę dyskryminacji ze względu więź rodzinną. Rozszerzenie katalogu cech prawnie chronionych o więzi rodzinne obejmie tego rodzaju przypadki ochroną prawną wynikającą z norm antydyskryminacyjnych. Jednocześnie wprowadzenie tak szerokiej cechy, w myśl zasady uniwersalnego projektowania, obejmie ochroną także inne osoby narażone na dyskryminację ze względu na pozostawanie w więzi rodzinnej z osobą, która ze względu na posiadane cechy może być dyskryminowana.

II. PROJEKT AKTU NOWELIZUJĄCEGO

PROJEKT

USTAWA

z dnia... 2018 r.

o zmianie niektórych ustaw w związku z wdrażaniem Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych do działu administracji rządowej: sprawiedliwość

Art. 1. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459), wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 13 otrzymuje brzmienie:

„Art. 13. § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może zostać ubezwłasnowolniona, jeżeli nie jest w stanie komunikować żadnych swoich decyzji, nawet przy podjęciu wszystkich możliwych prób komunikacji, w tym komunikacji alternatywnej, stosownych do jej okoliczności.

§ 2. Celem ustanowienia ubezwłasnowolnienia może być wyłącznie ochrona interesów osobistych lub majątkowych osoby, której ma ono dotyczyć. Osoba nie może zostać ubezwłasnowolniona, jeżeli ochrona ta może być realizowana za pomocą środków w mniejszym stopniu ograniczającym jej wolności i prawa.”;

2) art. 15 otrzymuje brzmienie:

„Art. 15. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście.”;

3) uchyla się art. 16;

4) w art. 78 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Zachowanie formy dokumentowej przez osobę z niepełnosprawnością jest jednoznaczne z zachowaniem formy pisemnej.”

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822), wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 66 dodaje się art. 66¹ w brzmieniu:

„Art. 66¹. § 1. Asystent prawny może podejmować czynności procesowe, w sprawach dla których ustanowiono wsparcie zakresowe poprzez reprezentację ograniczoną lub wsparcie zakresowe poprzez reprezentację zastępczą.

§ 2. Przy pierwszej czynności procesowej asystent prawny, poza przedstawieniem dokumentu, o którym mowa w art. 68, ma obowiązek przedstawić oświadczenie wiedzy osoby wspieranej o zamiarze wszczęcia postępowania przez asystenta prawnego. Z oświadczenia powinno wynikać, że osoba wspierana jest świadoma przedmiotu sprawy, możliwych rozstrzygnięć oraz wartości przedmiotu sporu, jeżeli dotyczy.”;

2) do art. 87 dodaje się § 7 w brzmieniu:

„§ 7 Pełnomocnikiem osoby z niepełnosprawnością może być jej asystent prawny.”;

3) art. 216¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 216¹. § 1. Sąd w sprawach dotyczących osoby małoletniego dziecka wysłuchuje je, jeżeli jego rozwój umysłowy i stopień dojrzałości na to pozwala. Wysłuchanie odbywa się poza salą posiedzeń sądowych.

§ 2. Sąd stosownie do okoliczności, rozwoju umysłowego i stopnia dojrzałości dziecka uwzględni jego zdanie i rozsądne życzenia.”;

4) po art. 560¹ dodaje się art. 560² w brzmieniu:

„Art. 560². § 1. Po upływie 2 lat od dnia ustanowienia ubezwłasnowolnienia, sąd z urzędu wznawia postępowanie.

§ 2. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w pełnym zakresie, w szczególności przeprowadza wszystkie czynności procesowe obowiązkowo wymagane w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie.

§ 3. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź umarza postępowanie, bądź uchyla ubezwłasnowolnienie.”;

5) w Części Pierwszej, Księdze Drugiej, Tytule II, Dziale I wprowadza się Rozdział 4 w następującym kształcie:

„Rozdział 4. Sprawy dotyczące wsparcia zakresowego i zastępczego

Art. 605¹. § 1. Sprawy o ustanowienie wsparcia zakresowego należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów.

§ 2. W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca pobytu.

Art. 605². Wniosek o ustanowienie wsparcia zakresowego może zgłosić:

- 1) małżonek osoby, której wniosek dotyczy,*
- 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo*
- 3) osoba, której wniosek dotyczy.*

Art. 605³. § 1. Orzekając o ustanowieniu wsparcia zakresowego sąd ustanawia asystenta prawnego.

§ 2. W postanowieniu o ustanowieniu wsparcia zakresowego sąd orzeka o zakresie uprawnień asystenta prawnego w oparciu o odpowiednie przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Art. 605⁴. § 1. Sąd uchyla wsparcie zakresowe, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono. Uchylenie może nastąpić także z urzędu. W przypadku, gdy wniosek o ustanowienie wsparcia zakresowego złożyła osoba wspierana, sąd uchyla wsparcie zakresowe nawet jeżeli przesłanki jego ustanowienia są spełnione.

§ 2. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym rozdziale, do ustanowienia odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące postępowania o ubezwłasnowolnienie, z wyłączeniem art. 548-551.

Art. 605⁵. § 1. Po upływie 2 lat od dnia ustanowienia wsparcia zakresowego, sąd z urzędu wznawia postępowanie, chyba że wsparcie zakresowe ustanowiono na wniosek osoby wspieranej.

§ 2. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w pełnym zakresie, w szczególności przeprowadza wszystkie czynności procesowe obowiązkowo wymagane w postępowaniu o ustanowienie wsparcia zakresowego.

§ 3. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź umarza postępowanie, bądź uchyla wsparcie zakresowe.

Art. 605⁶. Sąd z urzędu występuje do zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności o wykonanie opinii w przedmiocie zasadności orzeczenia o ustanowienie wsparcia zakresowego oraz w przedmiocie zakresu uprawnień asystenta prawnego. Opinia zespołu nie wiąże sądu.

Art. 605⁷. § 1. Do postępowania w sprawach o wykonywanie wsparcia zastępczego stosuje się odpowiednio art. 595-598.

§ 2. Osoba wspierana uczestniczy w postępowaniu w sprawach o wykonywanie wsparcia zakresowego na prawach strony.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) uchyla się art. 181;
- 2) po art. 176 wprowadza się art.176¹ w brzmieniu:

„Art. 176¹. § 1. Opiekun zobowiązany jest wykonywać swe czynności z należytą starannością, z uwzględnieniem najlepszego interesu osoby ubezwłasnowolnionej.

§ 2. Czynność prawna lub innego rodzaju czynność podjęta przez opiekuna w imieniu osoby ubezwłasnowolnionej jest dokonana w najlepszym interesie osoby wspieranej, jeżeli spełnione są odpowiednio wymogi wynikające z art. 190 § 3-6.

§ 3. Opiekun odpowiada za szkody wyrządzone osobie ubezwłasnowolnionej z naruszeniem należytej staranności lub najlepszego interesu tej osoby.”;

- 3) w Tytule III, który otrzymuje brzmienie „*Tytuł III Opieka, kuratela i wsparcie zakresowe*”, wprowadza się Dział IV w brzmieniu:

„Dział IV. Wsparcie zakresowe

Rozdział 1. Ustanowienie wsparcia zakresowego

Art. 185. Wsparcie zakresowe może zostać ustanowione dla osoby, jeżeli w związku z zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnością intelektualną osoba ta doznaje trudności w podejmowaniu decyzji w sprawach majątkowych lub osobistych lub w komunikowaniu swoich decyzji, i z tego powodu potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw.

Art. 186. § 1. Wsparcie zakresowe ustanawia sąd opiekuńczy, skoro tylko poweźmie wiadomość, że spełnione są ku temu przesłanki.

§ 2. Wsparcie zakresowe może zostać ustanowione na wniosek osoby, której ma ono dotyczyć. W tym celu osoba taka uprawdopodobni, że zachodzą przesłanki wskazane w art. 185.

Art. 187. § 1. Wsparcie zakresowe ustanawia się jedynie w takim zakresie, w jakim jest to konieczne dla ochrony interesów osobistych lub majątkowych danej osoby.

§ 2. Wsparcie zakresowe można ustanowić, w zależności od potrzeb i możliwości osoby, której ono dotyczy:

- 1) wyłącznie dla spraw osobistych i powiązanych z nimi spraw majątkowych,*
- 2) wyłącznie dla spraw majątkowych, wliczając w to sprawy majątkowe wynikające ze stosunków o charakterze osobistym.*
- 3) dla spraw majątkowych i osobistych.*

§ 3. Wsparcie zakresowe może polegać na:

1) pomocy osobie objętej wsparciem zakresowym w prowadzeniu jej spraw poprzez doradztwo osobiste na zasadach określonych w rozdziale 2 (wsparcie zakresowe poprzez doradztwo osobiste).

2) pomocy osobie objętej wsparciem zakresowym w prowadzeniu jej spraw poprzez reprezentację oraz zarząd majątkiem na zasadach określonych w rozdziale 3 (wsparcie zakresowe poprzez ograniczoną reprezentację).

3) pomocy osobie objętej wsparciem zakresowym w prowadzeniu jej spraw poprzez reprezentację zastępczą oraz zastępczy zarząd majątkiem na zasadach określonych w rozdziale 4 (wsparcie zakresowe poprzez reprezentację zastępczą).

Art. 188. § 1. Wsparcie zakresowe sprawuje asystent prawny.

§ 2. Sąd ustanawia asystenta prawnego wraz z ustanowieniem wsparcia zakresowego.

§ 3. Jeżeli względ na dobro osoby objętej wsparciem zakresowy nie stoi ku temu na przeszkodzie, asystentem prawnym powinna zostać osoba wskazana przez osobę wspieraną.

§ 4. Jeżeli nie jest możliwe ustanowienie asystenta prawnego zgodnie z § 3, asystentem prawnym powinna zostać jedna z następujących osób, w zależności kto daje najlepszą porękę wykonywania wsparcia zakresowego:

- 1) małżonek osoby wspieranej,*
- 2) osoba pozostająca w faktycznej bliskości z osobą wspieraną (związek nieformalny),*
- 3) matka lub ojciec osoby wspieranej,*
- 4) brat lub siostra osoby wspieranej.*

Art. 189. Osoba, wobec której ustanowiono wsparcie zakresowe zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych.

Art. 190. § 1. Przy wykonywaniu wsparcia zakresowego asystent prawny jest zobowiązany kierować się najlepszym interesem osoby wspieranej, chyba że przepisy niniejszego Działu stanowią inaczej.

§ 2. Czynność prawna lub innego rodzaju czynność podjęta przez asystenta prawnego w imieniu osoby wspieranej jest dokonana w najlepszym interesie osoby wspieranej, jeżeli spełnione są wymogi § 3-6.

§ 3. Asystent prawny powinien uwzględnić wszystkie okoliczności istotne dla dokonania czynności prawnej lub podjęcia decyzji w imieniu osoby wspieranej. Poprzez okoliczności istotne należy rozumieć okoliczności spełniające łącznie dwa warunki:

- 1) okoliczności, których istnienia asystent prawny jest świadomy w momencie podjęcia decyzji lub powinien być świadomy przy zachowaniu zasad należytej staranności,*
- 2) okoliczności, które asystent prawny powinien uznać za istotne przy zachowaniu należytej staranności.*

§ 4. Asystent prawny ma obowiązek uwzględnić:

- 1) czy osoba wspierana ma możliwość dokonania czynności prawnej lub podjęcia decyzji w momencie dokonywania czynności prawnej lub podejmowania decyzji przez asystenta prawnego,*
- 2) czy osoba wspierana będzie mieć możliwość dokonania czynności prawnej lub podjęcia decyzji w najbliższym czasie po dokonaniu czynności prawnej lub podjęciu decyzji przez asystenta prawnego.*

§ 5. Asystent prawny powinien, na ile to możliwe, umożliwić i zachęcać osobę wspieraną do współuczestnictwa przy dokonywaniu przez asystenta prawnego czynności prawnej lub podejmowaniu decyzji w imieniu osoby wspieranej.

§ 6. Asystent prawny powinien, na ile jest to możliwe, wziąć pod uwagę:

- 1) przeszłe i obecne preferencje i odczucia osoby wspieranej, w szczególności jeżeli zostały one wyrażone na piśmie,*
- 2) przekonania i wartości osoby wspieranej,*
- 3) jakiegokolwiek inne czynniki, jakie osoba wspierana uwzględni przy dokonywaniu czynności prawnych lub podejmowaniu decyzji.*

§ 7. Czynność prawna dokonana przez asystenta prawnego z rażącym naruszeniem najlepszego interesu osoby wspieranej, jest nieważna.

Art. 191. § 1. Osoba wspierana może nadzorować asystenta prawnego we wszystkich sprawach w jakich wykonuje on wsparcie zakresowe. Powyższe uprawnienie obejmuje w szczególności prawo do uczestnictwa na prawach strony we wszystkich postępowaniach sądowych dotyczących wsparcia zakresowego.

§ 2. Osoba wspierana może żądać naprawienia szkody doznanej wskutek niewłaściwego wykonywania wsparcia zakresowego przez asystenta prawnego.

Art. 192. § 1. W zakresie nieuregulowanym w niniejszym Dziale, do wsparcia zakresowego odpowiednie stosuje się art. 157, 159, 160, 162, 163 oraz 165-174. Jeżeli przepisy dotyczące opieki nakazują określönemu podmiotowi kierowanie się dobrem podopiecznego, w stosunku do osoby wspierającej należy przez to rozumieć kierowanie się jej najlepszym interesem.

§ 2. Sędem właściwym we wszystkich sprawach związanych z wykonywaniem wsparcia zakresowego jest sąd opiekuńczy.

Rozdział 2. Wsparcie zakresowe poprzez doradztwo osobiste

Art. 193. § 1. W przypadku wsparcia zakresowego poprzez doradztwo osobiste, asystent prawny jest zobowiązany do pomocy osobie wspieranej we wszystkich sprawach nim objętych oraz do innych czynności wskazanych w przepisach niniejszego rozdziału.

§ 2. Jeżeli wskutek dokonania czynności prawnej przez osobę wspieraną dochodzi do istotnego naruszenia jej interesów osobistych lub majątkowych, a druga strona tej umowy działała ze świadomością ograniczonej zdolności osoby wspieranej do podejmowania lub komunikowania swoich decyzji, asystent prawny może żądać zmniejszenia świadczenia lub zwiększenia należnego jej świadczenia, a w wypadku gdy jedno i drugie byłoby nadmiernie utrudnione, może ona żądać unieważnienia umowy.

§ 3. Jeżeli wskutek dokonania jednostronnej czynności prawnej przez osobę wspieraną dochodzi do istotnego naruszenia jej interesów osobistych lub majątkowych, asystent prawny może żądać jej unieważnienia.

Rozdział 3. Wsparcie zakresowe poprzez reprezentację ograniczoną

Art. 194. § 1. W przypadku wsparcia zakresowego poprzez reprezentację ograniczoną, asystent prawny jest zobowiązany do pomocy osobie wspieranej we wszystkich sprawach nim objętych oraz do innych czynności wskazanych w przepisach niniejszego rozdziału.

§ 2. Przepis art. 193 § 2 stosuje się.

Art. 195. § 1. Asystent prawny jest uprawniony do reprezentacji osoby niepełnosprawnej we wszystkich sprawach. Osoba wspierana może unieważnić czynność prawna dokonaną w jej imieniu przez asystenta prawnego poprzez złożenie oświadczenia.

§ 2. Asystent prawny może wystąpić do sądu opiekuńczego o stwierdzenie bezskuteczności unieważnienia czynności prawnej. Sąd stwierdza bezskuteczność unieważnienia jednostronnej czynności prawnej, jeżeli jego skutkiem jest istotne naruszenie interesów osobistych lub majątkowych osoby wspieranej. Czynność prawna, której unieważnienie uznano za bezskuteczne, jest ważna.

Rozdział 4. Wsparcie zakresowe poprzez reprezentację zastępczą

Art. 196. § 1. W przypadku wsparcia zakresowego poprzez reprezentację zastępczą, asystent prawny jest zobowiązany do pomocy osobie wspieranej we wszystkich sprawach nim objętych oraz do innych czynności wskazanych w przepisach niniejszego rozdziału.

§ 2. Przepis art. 193 § 2 stosuje się.

Art. 197. § 1. Asystent prawny jest uprawniony do reprezentacji osoby niepełnosprawnej we wszystkich sprawach, dla których ustanowiono wsparcie zakresowe.

§ 2. Osoba wspierana może wystąpić do sądu o stwierdzenie nieważności czynności prawnej dokonanej przez asystenta prawnego. Sąd stwierdza nieważność czynności, o ile w sposób istotny czynność narusza interes osobisty lub majątkowy osoby wspieranej.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2017 r. poz. 1824), wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. Ustawa określa zasady:

1) korzystania przez osoby uprawnione z pomocy osoby przybranej w kontaktach z organami administracji publicznej, sądami i trybunałami, jednostkami systemu, podmiotami leczniczymi, jednostkami Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straży gminnych oraz jednostkami ochotniczymi działającymi w tych obszarach;

2) obsługi osób uprawnionych w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi;

- 3) *dofinansowania kosztów kształcenia osób uprawnionych, członków ich rodzin oraz innych osób mających stały lub bezpośredni kontakt z osobami uprawnionymi w zakresie polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego i sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych na różnych poziomach;*
- 4) *monitorowania rozwiązań wspierających komunikowanie się i dostępu do nich.”;*
- 2) art. 3 pkt 5 otrzymuje brzmienie:
- „5. środkach wspierających komunikowanie się - należy przez to rozumieć inne niż wskazane w pkt 2, 3, i 4 rozwiązania lub usługi umożliwiające kontakt, w szczególności poprzez wyświetlanie tekstu, alfabet Braille'a, komunikację przez dotyk, dużą czcionkę, dostępne multimedia, jak i sposoby, środki i formy komunikowania się na piśmie, przy pomocy słuchu, języka uproszczonego, lektora oraz formy wspomagające (augmentatywne) i alternatywne, w tym dostępną technologię informacyjno-komunikacyjną.”;*
- 3) art. 6 otrzymuje brzmienie:
- „Art.6. Przepisy ustawy są realizowane przez:*
- 1) *organy administracji publicznej,*
 - 2) *sądy i trybunały*
 - 3) *jednostki systemu,*
 - 4) *podmioty lecznicze,*
 - 5) *jednostki Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straże gminne oraz jednostki ochotnicze działające w tych obszarach*
- zwane dalej „podmiotami zobowiązanymi.”;
- 4) art. 9 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 9. 1. Podmiot zobowiązany jest obowiązany do udostępnienia usługi pozwalającej na komunikowanie się.*
- 2. Za usługę, o której mowa w ust. 1, należy rozumieć w szczególności wykorzystanie środków wspierających komunikowanie się.*
- 3. Podmiot zobowiązany jest zobowiązany do upowszechnienia informacji o usłudze, o której mowa w ust. 2.*
- 4. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, jest realizowany w sposób powszechnie przyjęty, w szczególności poprzez publikację w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych podmiotu zobowiązanego i w miejscach publicznie dostępnych w tym podmiocie.*
- 5. Minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, wykaz środków wspierających komunikowanie się, mając na uwadze definicję komunikacji zawartą w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169).*

5) art. 11 otrzymuje brzmienie:

„Art. 11. 1. Podmiot zobowiązany zapewnia, na zasadach określonych w art. 12, dostęp do świadczenia usług tłumacza PJM, SJM i SKOGN, zwanych dalej „świadczeniem”.

2. Świadczenie może być realizowane również przez pracownika podmiotu zobowiązanego posługującego się PJM, SJM lub z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się.

3. Świadczenie jest bezpłatne dla osoby uprawnionej, będącej osobą niepełnosprawną w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 2046 ze zm.).

4. Do świadczenia stosuje się odpowiednio art. 8.”;

6) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„Art. 12. 1. Osoba uprawniona, o której mowa w art. 11 ust. 3, jest zobowiązana zgłosić chęć skorzystania ze świadczenia ze wskazaniem wybranej metody komunikowania się, do właściwego podmiotu zobowiązanego, w tym właściwego ze względu na właściwość sprawy organu administracji publicznej, sądu lub trybunału, co najmniej na 3 dni robocze przed tym zdarzeniem, z wyłączeniem sytuacji nagłych.

2. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, powinno być dokonane w formie określonej przez podmiot zobowiązany, w sposób dostępny dla osób uprawnionych.

3. Po dokonaniu zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, podmiot zobowiązany zapewnia obsługę osoby uprawnionej, w terminie przez nią wyznaczonym lub z nią uzgodnionym, na zasadach określonych w ustawie.

4. Podmiot zobowiązany, w przypadku braku możliwości realizacji świadczenia zawiadamia wraz z uzasadnieniem osobę uprawnioną, wyznaczając możliwy termin realizacji świadczenia lub wskazując na inną formę realizacji uprawnień określonych w niniejszej ustawie.

5. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagane, jeżeli wybrana metoda komunikowania się może być realizowana za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub systemów łączności.”;

Art. 5. W ustawie z dnia 8 września 2015 r. o normalizacji (Dz.U. z 2015 r. poz. 1483), wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) realizacji zasad uniwersalnego projektowania.”;

2) w art. 4 dodaje się pkt 10 w brzmieniu:

„10) uniwersalnego projektowania”.

Art. 6. W ustawie z dnia 8 września 2016 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 11³ otrzymuje brzmienie:

„Art. 11³. Jakakolwiek dyskryminacja w zatrudnieniu, bezpośrednia lub pośrednia, w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, więzi rodzinne, orientację seksualną, a także ze względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy - jest niedopuszczalna.”;

2) art. 18^{3a} §1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 18^{3a} § 1. Pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązywania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w szczególności bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, więzi rodzinne, orientację seksualną, a także bez względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1505) uchyla się art. 1 ust. 1.

Art. 8. W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeksu postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257) art. 33 otrzymuje brzmienie:

„Art. 33. W sprawach mniejszej wagi organ administracji publicznej może nie żądać pełnomocnictwa, jeśli pełnomocnikiem jest członek najbliższej rodziny, domownik strony, asystent prawny lub osoba faktycznie wspierająca, a nie ma wątpliwości co do istnienia i zakresu upoważnienia do występowania w imieniu strony.”.

Art. 9. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeksu postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904) art. 185e otrzymuje brzmienie:

„Art. 185e. Przepisy art. 185a-185c stosuje się odpowiednio względem pokrzywdzonego będącego osobą z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny”.

Art. 10. W ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1255), wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 ust. 1 dodaje się pkt 9 w brzmieniu:

„9) która jest osobą niepełnosprawną w rozumieniu Konwencji z dnia 13 grudnia 2006 r. o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169).”;

2) w art. 4 ust. 2 dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) ust. 1 pkt 9 - wykazuje przez przedłożenie dokumentu uprawdopodobniającego niepełnosprawność, w szczególności zaświadczenia lekarskiego”.

Art. 11. W ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2017 r. poz. 882), wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 23 ust.3 otrzymuje brzmienie:

„3. Lekarz, o którym mowa w ust. 2, jest obowiązany wyjaśnić choremu przyczyny przyjęcia do szpitala bez zgody i poinformować go o jego prawach oraz niezwłocznie powiadomić osobę najbliższą choremu lub osobę wskazaną przez niego wskazaną o fakcie przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej w art. 22.”;

2) w art. 23 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Wypełnienie obowiązku, o którym mowa w ust. 3, nie narusza obowiązku, o którym mowa w art. 50.”

3) art. 45 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W sprawach określonych w art. 25, art. 29, art. 36 ust. 3, art. 38 ust. 2 i art. 39 sąd opiekuńczy orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy; rozprawa powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku lub otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w art. 23 ust. 4. W razie potrzeby przerwania rozprawy łączny czas zarządzonych przerw nie może przekroczyć 14 dni.”.

Art. 12. W ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r. poz. 24) art. 46 ust. 1-2 otrzymują brzmienie:

„1. Nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy sąd, na podstawie opinii co najmniej dwóch lekarzy psychiatrów, a w sprawach osób z zaburzeniami osobowości ponadto biegłego psychologa, a w sprawach osób z zaburzeniami preferencji seksualnych - ponadto biegłego lekarza seksuologa lub certyfikowanego psychologa seksuologa, oraz wyników postępowania terapeutycznego, ustala, czy jest niezbędny dalszy pobyt w Ośrodku osoby stwarzającej zagrożenie.”

2. Kierownik Ośrodka co 6 miesięcy przesyła do sądu opinie o stanie zdrowia osoby stwarzającej zagrożenie umieszczonej w Ośrodku i o wynikach postępowania terapeutycznego; opinie takie jest obowiązany przestać bezwzględnie, jeżeli w związku ze zmianą stanu zdrowia tej osoby uzna, że jej dalszy pobyt w Ośrodku nie jest konieczny. Za sporządzenie opinii nie przysługuje wynagrodzenie.”;

Art. 13. W ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1201) art. 8 § 1 pkt 13 otrzymuje brzmienie:

„13) przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność zobowiązanego lub członków jego rodziny;”.

Art. 14. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. o Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665) art. 211 § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Tymczasowo aresztowany, który jest osobą z niepełnosprawnością, ma prawo do przyjęcia w areszcie śledczym zapewniającym warunki niezbędne z uwagi na charakter niepełnosprawności.”.

Art. 15. Polski Komitet Normalizacyjny dostosuje Polskie Normy i inne dokumenty normalizacyjne do zasad, o których mowa w art. 5, w przeciągu 5 lat od dnia ogłoszenia ustawy.

Art. 16. Ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

III. OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Dział administracji rządowej: **SPRAWIEDLIWOŚĆ**

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r., została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 882). Celem przywołanego aktu jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnością oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności. Ratyfikując Konwencję, Polska zobowiązała się do zapewnienia i popierania pełnej realizacji wszystkich praw osób niepełnosprawnych w niej wyrażonych bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. przyjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia praw.

Kluczowym etapem wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych są działania prowadzone w ramach projektu „Wdrażanie Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych – wspólna sprawa”, który zrealizowany został w okresie od 1 marca 2016 r. do 28 lutego 2018 r. w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 - 2020, Osi Priorytetowej II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych. Projekt był finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

W wyniku przeprowadzonych analiz eksperckich, tematycznych debat doradczo-programowych oraz konsultacji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnością **zidentyfikowano szereg barier prawnych** dla pełnego wdrożenia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce.

Część opisanych barier dotyczyła realizacji **prawa do dostępu do wymiaru sprawiedliwości**, o którym mowa w art. 13 Konwencji. Przywołany przepis wyraża prawo do skutecznego, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do wymiaru sprawiedliwości. W tym celu Państwa Strony zapewnią m.in. wprowadzenie dostosowań proceduralnych i dostosowań odpowiednich do wieku, w celu ułatwienia skutecznego udziału osób z niepełnosprawnością, bezpośrednio lub pośrednio, zwłaszcza jako świadków, we wszelkich postępowaniach prawnych, w tym na etapie śledztwa i innych form postępowania przygotowawczego. Aby wesprzeć gwarancje skutecznego dostępu osób niepełnosprawnych do wymiaru sprawiedliwości, na zasadzie równości z innymi osobami, Państwa Strony będą ponadto popierać odpowiednie szkolenia osób pracujących w wymiarze sprawiedliwości, w tym w policji i więziennictwie.

Rozwiązywany problem ma charakter przekrojowy – obejmuje przede wszystkim szereg problemów o charakterze prawnym zdiagnozowanych w ramach projektu oraz mieszczących się ze względu na swą właściwość w zakresie działu administracji rządowej: sprawiedliwość. Problemy wymagające zmian prawnych obejmują:

- 1) Nieproporcjonalnie ograniczająca autonomię osoby z niepełnosprawnością instytucja ubezwłasnowolnienia
- 2) Niedostosowanie komunikacji z wymiarem sprawiedliwości
- 3) Niewdrożenie do systemu prawnego zasady uniwersalnego projektowania oraz racjonalnych usprawnień
- 4) Brak ochrony prawnej przed dyskryminacją przez asocjację
- 5) Brak należytej poufności informacji uzyskanych przez tłumacza języka migowego
- 6) Niedostępność do wsparcia pełnomocnika z urzędu
- 7) Niewystarczająca ochrona osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną w toku postępowań prawnych
- 8) Niski poziom dostępności do profesjonalnej pomocy prawnej
- 9) Wadliwa procedura przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta
- 10) Dyskryminująca przesłanka w zakresie dopuszczalności wyrażania poglądów przez dzieci niepełnosprawne w postępowaniu cywilnym
- 11) Luka w procedurze wyrażania zezwolenia przez sąd opiekuńczy na przyjęcie osoby z niepełnosprawnością do domu pomocy społecznej
- 12) Wadliwa procedura izolacji w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym
- 13) Niezapewnienie ochrony i dostępu do przedmiotów wspomagających w postępowaniu egzekucyjnym
- 14) Nieuchylanie tymczasowego aresztowania przy niezapewnieniu osobie niepełnosprawnej niezbędnych z uwagi na niepełnosprawność warunków pobytu w areszcie
- 15) Niedostosowanie regulacji dotyczących formy kwalifikowanej czynności prawnej do możliwości osób z niepełnosprawnościami

Ze względu na dużą liczbę barier o różnicowanym charakterze, w oparciu o kryterium przedmiotowe, możliwe jest ich podzielenie na cztery zasadnicze kategorie - problemy związane z instytucją ubezwłasnowolnienia (1), problemy z dostępnością do wymiaru sprawiedliwości (2), problemy związane z procedurą pozbawiania wolności (3) oraz problemy związane z prawną ochroną osób z niepełnosprawnością (4).

I. Problemy związane z instytucją ubezwłasnowolnienia

- **Nieproporcjonalnie ograniczająca autonomię osoby z niepełnosprawnością instytucja ubezwłasnowolnienia:**

W polskim systemie prawnym przesłanki ograniczania zdolności do czynności prawnych zostały ukształtowane w sposób mogący prowadzić do naruszenia praw osób z niepełnosprawnościami wyrażonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Chodzi przede wszystkim o instytucję ubezwłasnowolnienia, które orzekane jest w sytuacji, gdy osoba fizyczna nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych (każdy z trzech wymienionych przypadków jest formą niepełnosprawności). Podstawowym założeniem instytucji ubezwłasnowolnienia całkowitego jest to, że pewne grupy osób nie są w stanie same prowadzić swoich spraw w związku z określonymi przypadłościami. Wadliwe zredagowane przesłanki pozwalają na całkowite odebranie zdolności do czynności prawnej osobom, które w rzeczywistości miałyby możliwość prowadzenia swoich spraw przy wsparciu prawnym ze strony opiekuna lub innej osoby wspierającej. Osoby te pozbawiane są więc prawa do korzystania z podmiotowości prawnej w sposób nieproporcjonalny. W przypadku instytucji ubezwłasnowolnienia w obecnym kształcie należy zauważyć poniższe naruszenia zasad Konwencji:

- o brak uwzględniania rzeczywistej zdolności do kierowania swoimi sprawami, interesu osoby z niepełnosprawnością oraz jej woli i preferencji w regulacji przesłanek ubezwłasnowolnienia całkowitego i częściowego;
- o brak realizacji zasady traktowania ubezwłasnowolnienia całkowitego jako środka *ultima ratio*;
- o powiązanie zdolności do czynności prawnych ze zdolnością do realizacji praw w innych dziedzinach prawa;
- o brak uwzględnienia poszczególnych sfer aktywności życiowej i kategorii czynności, w których osoba z niepełnosprawnością potrzebuje pomocy;
- o brak systemu automatycznego oraz okresowego weryfikowania podstaw ubezwłasnowolnienia.

W świetle powyższego należy zauważyć, że Polska zobowiązana jest zapewnić, że wszelkie środki związane z korzystaniem ze zdolności prawnej obejmować będą odpowiednie i skuteczne zabezpieczenia w celu zapobiegania nadużyciom zgodnie z międzynarodowym prawem praw człowieka. Zabezpieczenia zapewnią, że środki związane z korzystaniem ze zdolności prawnej będą respektowały prawa, wolę i preferencje osoby, będą wolne od konfliktu interesów i bezprawnych nacisków, będą proporcjonalne i dostosowane do sytuacji danej osoby, będą stosowane przez możliwie najkrótszy czas i będą podlegały regularnemu przeglądowi przez właściwe, niezależne i bezstronne władze lub przez właściwy, niezależny i bezstronny organ sądowy. Zabezpieczenia powinny być proporcjonalne do stopnia, w jakim takie środki wpływają na prawa i interesy danej osoby. W stosunku do art. 12 Konwencji Rzeczypospolita Polska zgłosiła oświadczenie interpretacyjne. Zgodnie z nim, omawiany przepis Konwencji będzie interpretowany *w sposób zezwalający na stosowanie ubezwłasnowolnienia, w okolicznościach i w sposób określony w prawie krajowym, jako środka, o którym mowa w art. 12 ust. 4, w sytuacji, gdy wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoba nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem.*

II. Problemy z dostępnością do wymiaru sprawiedliwości

• Niedostosowanie komunikacji z wymiarem sprawiedliwości:

Obecnie obowiązujące przepisy prawne dotyczące komunikacji prowadzonej z sądami oraz organami administracji publicznej nie zawierają rozwiązań, które stanowiłyby racjonalne usprawnienia w zakresie komunikacji z wymiarem sprawiedliwości w myśl Konwencji. Prowadzi to potencjalnie do sytuacji naruszających podstawowe prawa człowieka, w szczególności prawa do prywatności i poufności informacji (np. brak pism procesowych sporządzonych w formatach dostosowanych wymusza udostępnienie ich osobom trzecim do przeczytania). Ponadto sprecyzowano, że prawo oskarżonego do tłumacza w procesie karnym obejmuje prawo do tłumacza PJM, SJM i SKOGN, co powinno pozwolić uniknąć ewentualnych wątpliwości interpretacyjnych.

• Niedostępność do wsparcia pełnomocnika z urzędu:

W polskim prawie proceduralnym występuje niejednolita regulacja dostępu do pełnomocnika z urzędu dla osób z niepełnosprawnością w różnych postępowaniach prawnych. Kodeks postępowania karnego przewiduje automatyzm przyznawania pomocy prawnej z urzędu w przypadku określonych rodzajów niepełnosprawności. Kodeks postępowania cywilnego uzależnia przyznanie pomocy prawnej od sytuacji majątkowej osoby z niepełnosprawnością, przy czym pozostawia decyzję o jej przyznaniu w gestii sądu. W postępowaniu przed sądami administracyjnymi przyznanie pomocy prawnej także zależy wyłącznie od sytuacji majątkowej osoby z niepełnosprawnością, a decyzja w tym zakresie pozostawiona zostaje w gestii sądu. W rezultacie osoba z niepełnosprawnością nie zawsze ma możliwość skutecznego dochodzenia swoich praw na zasadzie równości z innymi osobami.

- **Niewystarczająca ochrona osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną w toku postępowań prawnych:**

Kodeks postępowania karnego nie uwzględnia specyficznych potrzeb niepełnosprawnych intelektualnie lub psychicznie uczestników postępowań prawnych, którzy są zagrożeni lub dotknięci przemocą, wykorzystywaniem i nadużyciami. Tymczasem osoby z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną, ze względu na specyfikę tych rodzajów niepełnosprawności, są szczególnie narażone na przemoc, wykorzystywanie i nadużycia. Udział w postępowaniach sądowych, które jest dla nich zazwyczaj zupełnie nowym, niezrozumiałym doświadczeniem, może stanowić traumatyczne przeżycie.

- **Niski poziom dostępności do profesjonalnej pomocy prawnej:**

Osoby z niepełnosprawności doświadczają poważnych trudności z uzyskaniem przystępnej finansowo pomocy prawnej, co utrudnia im proces skutecznego egzekwowania ich praw. Chociaż przewidziana w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej nieodpłatna pomoc prawna obejmuje poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, o przysługujących jej uprawnieniach lub o spoczywających na niej obowiązkach, to wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego lub udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w określonym zakresie, a nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście adwokat lub radca prawny (w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski), wśród osób upoważnionych do otrzymania wsparcia nie ma osób z niepełnosprawnością.

- **Dyskryminująca przesłanka w zakresie dopuszczalności wyrażania poglądów przez dzieci niepełnosprawne w postępowaniu cywilnym:**

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zapewnia niepełnosprawnym dzieciom prawo swobodnego wyrażania poglądów we wszystkich sprawach ich dotyczących, przyjmując je z należytą uwagą, **odpowiednio do wieku i dojrzałości dzieci** na zasadzie równości z innymi dziećmi. W świetle powyższego za niezasadną należy przyjąć przesłankę stanu zdrowia (*sąd w sprawach dotyczących osoby małoletniego dziecka wysłucha je, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala* - art. 216¹ Kodeksu postępowania cywilnego), która w przypadku dzieci z niepełnosprawnością prowadzi formalnie do naruszenia zasady równości z innymi dziećmi. Jednocześnie przesłanki rozwoju umysłowego oraz stopnia dojrzałości są uzasadnione jako wyrażające zasadę odpowiedności wieku i dojrzałości dziecka.

III. Problemy związane z procedurą pozbawiania wolności

- **Wadliwa procedura przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta:**

Procedura przyjmowania osób z niepełnosprawnością do szpitala psychiatrycznego bez ich zgody w obecnym kształcie prowadzi do naruszeń prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Zgodnie z art. 41 Konstytucji RP każdy pozbawiony wolności nie na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu **niezwłocznego** ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności **powiadamia się niezwłocznie** rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizował problem okresu, który upływa od przyjęcia osoby bez jej zgody do szpitala psychiatrycznego a rozstrzygnięciem przez sąd o legalności takiego działania - wynikająca z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego procedura nie zapewnia niezwłoczności ustalenia legalności umieszczenia w szpitalu⁶⁹.

⁶⁹ <http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/113942> (dostęp w dniu 1 lipca 2016).

- **Luka w procedurze wyrażania zezwolenia przez sąd opiekuńczy na przyjęcie osoby z niepełnosprawnością do domu pomocy społecznej:**

W świetle obowiązującego od 1 stycznia 2018 r. brzmienia nowelizowanego art. 38 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego nadal konieczne jest zmienienie art. 45 ust. 1 tej ustawy celem uregulowania dopuszczalnej długości przerwy w rozprawie, która ma być zakończona wydaniem orzeczenia sądu opiekuńczego w sprawie, o której mowa w art. 38 ust. 2 ww. ustawy.

- **Wadliwa procedura izolacji w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym:**

Przy podejmowaniu decyzji o umieszczeniu w Ośrodku wymagane są opinie dwóch lekarzy psychiatrów, a co do osoby z zaburzeniami osobowości ponadto opinia biegłego psychologa, natomiast w sprawach osoby z zaburzeniami preferencji seksualnych - także biegłego lekarza seksuologa lub certyfikowanego psychologa seksuologa. Taki sam standard ochrony praw nie jest zagwarantowany podczas podejmowania decyzji co do niezbędności dalszego pobytu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

- **Nieuchylanie tymczasowego aresztowania przy niezapewnieniu osobie niepełnosprawnej niezbędnych z uwagi na niepełnosprawność warunków pobytu w areszcie:**

W ramach Projektu zidentyfikowano praktykę nieuchylania tymczasowego aresztowania w sytuacji niezapewnienia osobie niepełnosprawnej niezbędnych z uwagi na niepełnosprawność warunków pobytu w areszcie. Osoba z niepełnosprawnością, która zostaje tymczasowo aresztowana, powinna mieć prawo do umieszczenia w areszcie śledczym zapewniającym niezbędne warunki dla jej bezpiecznego pobytu, co oznacza konieczność zapewnienia m.in. racjonalnych usprawnień.

IV. Problemy związane z prawną ochroną osób z niepełnosprawnością

- **Niewdrożenie do systemu prawnego zasady uniwersalnego projektowania:**

Uniwersalne projektowanie oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania. W polskim systemie prawnym brak uwzględniania zasady uniwersalnego projektowania w każdej sferze życia. Prowadzi to w praktyce do dyskryminacji osób z niepełnosprawnością poprzez np. brak dostępnych dla nich produktów i usług.

- **Niedostosowanie regulacji dotyczących formy kwalifikowanej czynności prawnej do możliwości osób z niepełnosprawnościami:**

Część osób z niepełnosprawnościami ze względu na ograniczenia motoryczne nie jest w stanie samodzielnie dochować formy pisemnej wymaganej do dokonania odpowiednich czynności prawnych. Jednocześnie też dnia 10 lipca 2015 r. uchwalona została nowelizacja Kodeksu cywilnego, która m.in. ustanowiła nową formę szczególną dokonywania *czynności prawnych* – formę dokumentową. Jako że nowa forma umożliwia wykorzystanie nowych rozwiązań telekomunikacyjnych, jest bardziej dostępna dla części osób z niepełnosprawnością, w rzeczywistości może więc stanowić substytut formy pisemnej.

- **Brak ochrony prawnej przed dyskryminacją przez asocjację:**

Braku w porządku prawnym uwzględnienia dyskryminacji przez asocjację, co prowadzi do niezapewnienia w wymiarze formalnym pełnej ochrony przed dyskryminacją osób z niepełnosprawnością. Dyskryminacja przez asocjację dotyczy osób, które nie charakteryzują się cechą prawnie chronioną, lecz pozostają z taką osobą w bliskiej relacji. W przypadku osób z niepełnosprawnością dotyczy to najczęściej rodziców niepełnosprawnych dzieci. Potrzeba sprawowania

szczególnego rodzaju opieki nad dzieckiem postrzegana bywa przez pracodawców jako czynnik zniechęcający do zatrudnienia.

- **Brak należytej poufności informacji uzyskanych przez tłumacza języka migowego:**

Niewystarczające gwarancje poufności informacji uzyskanych przez tłumaczy języka migowego w związku z pełnionymi przez nich zadaniami. Przepisów ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego nie stosuje się bowiem do tłumaczy języka migowego oraz innych systemów komunikacji niebędących językami naturalnymi.

- **Niezapewnienie ochrony i dostępu do przedmiotów wspomagających w postępowaniu egzekucyjnym;**

Przepis art. 829 Kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że nie podlegają egzekucji przedmioty niezbędne ze względu na niepełnosprawność dłużnika lub członków jego rodziny. Tymczasem ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji wskazuje w przepisie art. 8, że nie podlegają egzekucji administracyjnej m.in. rzeczy niezbędne ze względu na ułomność fizyczną zobowiązanego lub członków jego rodziny. Ustawodawca zawęży więc zakres ochrony przewidziany w egzekucji administracyjnej jedynie do osób z niepełnosprawnością fizyczną.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Polska jest zobowiązana do podjęcia wszelkich odpowiednich środków ustawodawczych, administracyjnych i innych w celu wdrożenia prawa osób z niepełnosprawnością do dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a także podjęcia wszelkich odpowiednich środków, w tym ustawodawczych, w celu zmiany lub uchylecia obowiązujących ustaw, przepisów wykonawczych, zwyczajów i praktyk, które dyskryminują osoby z niepełnosprawnością.

W związku z powyższym w ramach realizacji projektu wypracowano następujące rekomendowane rozwiązania:

Rozwiązania związane z instytucją ubezwłasnowolnienia

Rekomendowane rozwiązania związane z obejmują przede wszystkim:

- przekształcenie instytucji ubezwłasnowolnienia całkowitego w instytucję ubezwłasnowolnienia, przy jednoczesnej gruntowanej zmianie charakteru i przesłanek ustanowienia tej instytucji. Ubezwłasnowolnienie po wprowadzeniu zmian będzie instytucją o charakterze *ultima ratio*, ustanawiane jedynie w sytuacji, gdy dana osoba rzeczywiście nie ma fizycznie możliwości kierowania swoimi sprawami w żaden sposób. Z przesłanek ubezwłasnowolnienia zostanie wyeliminowana przesłanka zaburzeń psychicznych (*choroba psychiczna*) oraz niepełnosprawności intelektualnej (*upośledzenie umysłowe*). Zmianie ulegnie również instytucja opieki na osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie. Podstawowa zmiana w tym względzie dotyczy kryteriów wykonywania opieki. Opiekun powinien kierować się przede wszystkim wolą i preferencjami osoby ubezwłasnowolnionej. W tym celu wprowadzone zostanie pojęcie „najlepszego interesu”.

- wprowadzenie obowiązku automatycznego wznowienia postępowania sądowego w sprawie o ustanowienia ubezwłasnowolnienia lub wsparcia zakresowego po upływie 2 lat od ich ustanowienia. Po wznowieniu postępowania sąd przeprowadzi wszystkie czynności obligatoryjne w postępowaniu o ustanowienie ubezwłasnowolnienia lub wsparcia zakresowego.

- likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia częściowego i zastąpienie jej instytucją wsparcia zakresowego. Celem nowej instytucji jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną koniecznej pomocy przy korzystaniu przez nie ze zdolności do czynności prawnych, pozostawiając im jednak sposobność kierowania swoimi sprawami w możliwie szerokim, dostosowanym do ich faktycznych potrzeb i możliwości zakresie. Nowe rozwiązania mają charakter

rzeczywiście wspierający osobę, której dotyczy, nie zaś zastępczy, co pozostaje w pełnej zgodności z aksjologią Konwencji. Podstawowym założeniem wsparcia zakresowego jest to, że osoba nim objęta zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych. Wsparcie zakresowe nie będzie instytucją jednolitą – przewidziany został jej podział na poziomy według kryterium przedmiotowego oraz kryterium kompetencyjnego.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma przeprowadzić gruntowną reformę instytucji ubezwłasnowolnienia i stanowi pełną realizację wymagań z art. 12 KPN. Projektowane rozwiązania w pełni odpowiadają aksjologii Konwencji. Proponowane zmiany ograniczą zastosowania instytucji ubezwłasnowolnienia jedynie do niezbędnych przypadków, natomiast nowy system wsparcia pozwoli na maksymalnie szerokie uwzględnianie woli i preferencji osoby ubezwłasnowolnionej.

Rozwiązania związane z dostępnością do wymiaru sprawiedliwości

Rekomendowane rozwiązania związane z dostępnością do wymiaru sprawiedliwości obejmują przede wszystkim:

- obowiązek zapewnienia świadczenia usług tłumacza PJM, SJM i SKOGR zostanie rozszerzony na wszystkie podmioty zobowiązane. Przepisy regulujące postępowania prawne powinny dopuszczać możliwość wnoszenia pism procesowych w formatach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz udział tłumaczy języka migowego w trakcie rozprawy na zasadach analogicznych jak do tłumaczy języka obcego.
- upoważnienie asystenta prawnego osoby z niepełnosprawnością do reprezentowania jej we wszelkich postępowaniach przed sądami oraz organami administracji publicznej. Rozwiązanie to zapewni osobom z niepełnosprawnością, na zasadzie równości z innymi osobami, skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz zdolność możliwie samodzielnego dochodzenia swych praw przez każdego obywatela.
- zapewnienie osobom z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną szczególnych warunków uczestnictwa w postępowaniach prawnych, które zapewnią im dodatkową ochronę podczas przebiegu procedury.
- poszerzenie o osoby z niepełnosprawnością podmiotowego zakresu zastosowania ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Dzięki temu osoby te zyskają możliwość uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej w zakresie określonym w przywołanym akcie.
- sąd w sprawach cywilnych dotyczących osoby małoletniego dziecka będzie wysłuchiwał je, jeżeli jego rozwój umysłowy i stopień dojrzałości na to pozwala. Istotą rekomendacji prawnej jest usunięcie przesłanki w postaci stanu zdrowia dziecka z dotychczasowych przesłanek.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić pełną dostępność komunikacyjną procedur prawnych oraz odpowiednie gwarancje poszanowania praw osób z niepełnosprawnością w postępowaniach sądowych.

Rozwiązania związane z procedurą pozbawiania wolności

Rekomendowane rozwiązania związane z procedurą pozbawiania wolności obejmują przede wszystkim:

- ograniczenie czasowe w postaci ograniczenia łącznego czasu zarządzonych przerw w postępowaniu dotyczącym ustalenia legalności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego do 14 dni. Rozwiązanie to wzorowane jest na procedurze postępowania przyspieszonego zawartej w Kodeksie postępowania karnego. Zapewnia to niezwłoczność ustalenia legalności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego. Jednocześnie lekarz, oprócz obowiązku poinformowania pacjenta o przysługujących mu prawach, zobowiązany będzie poinformować rodzinę lub osobę wskazaną przez pacjenta o fakcie pozbawienia wolności w szpitalu psychiatrycznym. Powyższa rekomendacja, zgodnie z raportem syntetycznym, zapewni, że każde pozbawienie wolności osoby z niepełnosprawnością będzie zgodne z prawem oraz że niepełnosprawność w żadnym przypadku nie będzie uzasadniać pozbawienia wolności. Nowa regulacja zapewni niezwłoczność postępowania w takim przypadku, spełnienie wszystkich konstytucyjnych

standardów dotyczących pozbawienia wolności oraz regulację maksymalnego okresu na wydanie orzeczenia sądowego.

- wprowadzenie ustawowego terminu 14 dnia na dopuszczalną przerwę pomiędzy rozprawami w postępowaniu o zezwolenie na umieszczenie osoby z niepełnosprawnością w domu opieki społecznej.

- opinia w sprawie niezbędności dalszego pobytu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym będzie sporządzana przez co najmniej dwóch lekarzy psychiatrów, a w sprawach osób z zaburzeniami osobowości ponadto biegłego psychologa, a w sprawach osób z zaburzeniami preferencji seksualnych - ponadto biegłego lekarza seksuologa lub certyfikowanego psychologa seksuologa. Zapewni to większą obiektywność i bezstronność.

- przyznanie osobie z niepełnosprawnością, która zostaje tymczasowo pozbawiona wolności, prawa do umieszczania w jednostce dostosowanej do jej potrzeb wynikających z charakteru niepełnosprawności. Osoba z niepełnosprawnością otrzyma prawo do osadzenia w przystosowanych warunkach. Złamanie tego prawa stanowić będzie *niezgodne z prawem* działanie lub zaniechanie przy *wykonywaniu władzy publicznej*.

- rozszerzenia zakresu zasad wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego na tłumaczy polskiego języka migowego (PJM), systemu językowo-migowego (SJM) i sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN). Nowelizacja ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego w przedstawionym powyżej zakresie wzmocniłaby wywiązywanie się z obowiązków poprzez objęcie tej kategorii tłumaczy odpowiedzialnością zawodową.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić, że każda osoba z niepełnosprawnością będzie miała zapewnioną nietykalność osobistą i wolność osobistą, a pozbawienie lub ograniczenie wolności będzie następować tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie, który będzie spełniał wszelkie warunki wynikające z Konstytucji RP oraz międzynarodowych standardów.

Rozwiązania związane z prawną ochroną osób z niepełnosprawnością

Rekomendowane rozwiązania związane z prawną ochroną osób z niepełnosprawnością obejmują przede wszystkim:

- nowelizację ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji mającą na celu wprowadzenie zasady uniwersalnego projektowania jako jednego z celów normalizacji krajowej oraz jednak z podstawowej zasady w ramach niej stosowanych. Zapewni to uniwersalne projektowanie wszelkich norm odnoszących się do różnych sfer życia publicznego. Na podstawie przywołanych norm projektowane są m.in. usługi i produkty dostępne na rynku. Jednocześnie należy wprowadzić pięcioletni okres przejściowy, podczas którego dokonanie zostanie rewizja dotychczas wydanych norm pod kątem zasady uniwersalnego projektowania.

- wprowadzenie do Kodeksu cywilnego zasady, zgodnie z którą zachowanie formy dokumentowej czynności prawnej przez osobę z niepełnosprawnością będzie jednoznaczne z zachowaniem przez nią formy pisemnej czynności prawnej.

- nowelizacja definicji dyskryminacji zawartych w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy – poszerzenie zawartych definicji o przesłankę dyskryminacji ze względu więź rodzinną. Rozszerzenie katalogu cech prawnie chronionych o więzi rodzinne obejmie tego rodzaju przypadki ochroną prawną wynikającą z norm antydyskryminacyjnych. Jednocześnie wprowadzenie tak szerokiej cechy, w myśl zasady uniwersalnego projektowania, obejmie ochroną także inne osoby narażone na dyskryminację.

Interwencja prawodawcza w tym zakresie ma zapewnić zwiększenie prawnych gwarancji ochrony praw osób z niepełnosprawnością, w tym skuteczną ochronę przed dyskryminacją z jakichkolwiek względów.

Zaprezentowane szczegółowe rozwiązania łącznie zapewnią pełniejszą realizację prawa osób z niepełnosprawnością do dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Uwarunkowania prawa międzynarodowego (problematyka ubezwłasnowolnienia)

Wśród aktów prawa międzynarodowego mających wpływ na prawo do uznania podmiotowości prawnej należy również wymienić Konwencję haską o międzynarodowej pomocy dorosłym. Wspomniany akt prawny skupia się przede wszystkim na problematyce prawa prywatnego międzynarodowego prywatnego oraz jurysdykcji międzynarodowej, wspiera jednak również prawo człowieka do uznania jego podmiotowości prawnej. Konwencja haska chroni bowiem osoby dorosłe, które z powodu zaburzeń lub braków zdolności osobistych nie są w stanie chronić swojego interesu (art. 1 Konwencji haskiej). Jak podkreślono w preambule Konwencji haskiej, Państwa Sygnatariusze Konwencji *uznają, że interesom osoby dorosłej oraz poszanowaniu jego lub jej godności i autonomii powinno przyznaje się pierwszeństwo*. Omawiany akt prawa międzynarodowego realizuje wspomniany cel z preambuły poprzez wprowadzenie adekwatnych reguł jurysdykcyjnych i kolizyjnych, a także międzynarodowego systemu wsparcia dorosłych, o których mowa w ww. art. 1 Konwencji.

W orzecznictwie *Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* (ETPC) prawo do rzetelnego procesu i prawo do ochrony prywatności mają kluczowe znaczenie dla ochrony podmiotowości prawnej osób z niepełnosprawnością umysłową. Z prawa do rzetelnego procesu wynika szereg gwarancji, które w istotny sposób dotyczą również uprawnień procesowych dla osób z niepełnosprawnościami w postępowaniach sądowych w przedmiocie ograniczenia podmiotowości prawnej takich osób. Z kolei prawo do ochrony prywatności chroni przed nieproporcjonalnym naruszeniem sfery prywatnej jednostki, która może zostać zagrożona wskutek nieprawidłowo przeprowadzonego ww. postępowania sądowego lub niewłaściwie sformułowanych przesłanek prawnych ograniczenia podmiotowości prawnej. Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzecznictwie wskazywał na szereg wymagań, które Państwa Sygnatariusze EKPC mają obowiązek spełnić. Jak wskazano w sprawie *Stanev przeciwko Bułgarii* z prawa do rzetelnego procesu wynika np. – zdaniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – prawo osoby ubezwłasnowolnionej do osobistego wystąpienia do sądu o uchylenie ubezwłasnowolnienia⁷⁰. W sprawie *Berkova przeciwko Słowacji* ETPC zauważył, że odmawianie osobie skarżącej, będącej osobą ubezwłasnowolnioną, przez władze Słowacji przez okres 3 lat prawa do wystąpienia o zniesienie ubezwłasnowolnienia narusza jej prawo do prywatności⁷¹.

Zjednoczone Królestwo

Wielka Brytania wydała w 2005 roku *Mental Capacity Act* wprowadzająca instytucję będącą równoległą do znanej w Polsce instytucji ubezwłasnowolnienia. We wspomnianej ustawie można znaleźć w pierwszych artykułach oraz w art. 4 definicję interesu osoby, która potrzebuje ochrony (art. 1 ust. 5). W definicji uwzględniony jest aspekt okoliczności indywidualnych jak np. przeszłość osoby lub jej potrzeby, oczekiwania czy życzenia i odczucia.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej

Ustawa *Americans with Disabilities Act* chroni osoby z niepełnosprawnością przed dyskryminacją w federalnych i stanowych urzędach i programach, włączając w to jednostki prawodawcze, jak również sądownicze. Prokuratorzy, sądy, zakłady karne oraz ośrodki wychowawcze dla nieletnich muszą zapewnić równe traktowanie. W związku z tym wymagane są racjonalne modyfikacje polityk, praktyk i procedur, jak również zapewnienie efektywnej komunikacji z osobą z niepełnosprawnością.

Australia

W związku z opublikowanym raportem przez Australijską Komisję ds. Praw Człowieka, australijski wymiar sprawiedliwości czekają adaptację do wymogów, które zostały zatwierdzone również w wyniku ratyfikowania przez Australię Konwencji ONZ. Raport wskazuje na konieczność usunięcia wszelkich barier, które uniemożliwiają dostęp osób z niepełnosprawnością do sądów oraz szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości. Oznacza to stosowną adaptację budynków, jak również zapewnienie równego traktowania, przede wszystkim poprzez zapewnienie efektywnej komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami. Raport szczegółowo podchodzi również do traktowania *sensu stricto*,

⁷⁰ Wyrok ETPC z 17 stycznia 2012 r., *Stanev przeciwko Bułgarii*, skarga nr 36760/06.

⁷¹ Wyrok ETPC z 24 marca 2009 r., *Berkova przeciwko Słowacji*, skarga 67149/01.

nakazując, aby sąd uwzględniał niepełnosprawność i pamiętał o stosownym zachowaniu względem takiej osoby, jak np. stosowanie prostego języka czy języka niewerbalnego, ułatwiającego zrozumienie słów.

Zasada uniwersalnego projektowania w Unii Europejskiej

Wśród krajów europejskich wymogi dotyczące „uniwersalnego projektowania” oraz wyrażenia pokrewne zostały przyjęte między innymi przez **Szwajcarię**. Na poziomie krajowym zostały przyjęte regulacje, które dopracowane przez poszczególne kantony obligują, aby na poziomie wniosków o budowę wskazane były ułatwienia dla niepełnosprawnych. Wymogi uniwersalnego projektowania dotyczą budynków publicznych i prywatnych ogólnodostępnych.

Inaczej jest w przypadku **Republik Irlandii**, która dzięki *the Disability Act*, choć również przyjęła podobne wytyczne, to regulacje w nim zawarte skierowała jedynie do budownictwa budynków zajmowanych przez podmioty publiczne.

Niemieckie prawodawstwo upodobnione jest do prawa szwajcarskiego. Definicja uniwersalnego budownictwa przyjmuje bardzo szeroki zakres, wliczając wprost szereg usług, które muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami.

Państwa te - zarówno na poziomie federacyjnym, jak również krajowym - przyjęły stosowną nomenklaturę, która stała się podstawą szerokiej zmiany prawnej przede wszystkim w prawie budowlanym.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnością w tym: - niepełnosprawność wzrokowa - niepełnosprawność słuchowa;	4 697 000 155 838 98 424	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011	<ul style="list-style-type: none"> zapewnienie dostosowań proceduralnych (w szczególności komunikacyjnych) w kontaktach z wymiarem sprawiedliwości; zwiększenie dostępu do bezpłatnej pomocy prawnej; zwiększenie ochrony prawnej
Osoby z niepełnosprawnościami intelektualną i psychiczną	662 277	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 oraz Europejskie Ankiety Badanie Zdrowia (EHIS) 209 (dane przedstawione w: Informacja Rządu Rzeczypospolitej Polskiej o działaniach podejmowanych w 2012 roku na rzecz realizacji postanowień uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych”, Warszawa 2013 r.)	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie ochrony prawnej; zwiększenie gwarancji proceduralnych przy pozbawianiu wolności w domu pomocy społecznej lub szpitalu psychiatrycznym; ograniczenie możliwości bycia ubezwłasnowolnionym na rzecz instytucji wsparcia zakresowego; zapewnienie szczególnych dostosowań proceduralnych w kontaktach z wymiarem sprawiedliwości;

Osoby ubezwłasnowolnione (w tym osoby ubezwłasnowolnione całkowicie)	74 005 (60 000)	Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ ⁷²	<ul style="list-style-type: none">• reforma ubezwłasnowolnienia (likwidacja instytucji w obecnym kształcie; wprowadzenie systemu wsparcia zakresowego) – zwiększenie autonomii osoby z niepełnosprawnością;• ograniczenie zakresu zastosowania ubezwłasnowolnienia całkowitego, zamiana ubezwłasnowolnienia częściowego systemem wsparcia zakresowego;• przegląd dotychczasowych orzeczeń o ubezwłasnowolnieniu pod kątem zamiany na wsparcie zakresowe;
Sądy	403	GUS	<ul style="list-style-type: none">• dostosowanie organizacji działania i procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością, w tym w szczególności dostępnością komunikacyjną;• nowe postępowania związane z likwidacją instytucji ubezwłasnowolnienia oraz wprowadzeniem systemu wsparcia zakresowego;
Trybunał Konstytucyjny	1	-	<ul style="list-style-type: none">• dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością komunikacyjną;
Trybunał Stanu	1	-	<ul style="list-style-type: none">• dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością komunikacyjną;
Zakłady dla nieletnich	32	GUS	<ul style="list-style-type: none">• dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów

⁷² Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2016/6 ISSN 1689-9601.

			związanych z dostępnością;
Zakłady karne	87	GUS	<ul style="list-style-type: none">dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością;
Areszty śledcze	67	GUS	<ul style="list-style-type: none">dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością;
Szpitala psychiatryczne	60% leczenia stacjonarnego zlokalizowana jest w 54 szpitalach psychiatrycznych	Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2010	<ul style="list-style-type: none">dostosowanie procedur wewnętrznych w zakresie przyjmowania osób bez ich zgody;
Urzędy i instytucje centralne	88	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	<ul style="list-style-type: none">dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością komunikacyjną;
Urzędy miast i gmin	2848	GUS	<ul style="list-style-type: none">dostosowanie procedur wewnętrznych do nowych wymogów związanych z dostępnością komunikacyjną;
<i>Polski Komitet Normalizacyjny</i>	1	-	<ul style="list-style-type: none">uwzględnienie w Polskich Normach i dokumentach normalizacyjnych zasady uniwersalnego projektowania;przegląd i dostosowanie obecnych norm do zasady uniwersalnego projektowania;
<i>Tłumacze języka migowego</i>	243	PZG	<ul style="list-style-type: none">objęcie prawami i obowiązkami wynikającymi z ustawy o tłumaczach przysięgłych;możliwość świadczenia usług w ramach obowiązków komunikacyjnych sądów i trybunałów.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Wstępne rekomendacje prawne zostały poddane konsultacją w ramach debat:

- 1) środowiskowym – gromadzące członków 10 środowisk osób z niepełnosprawnościami (niepełnosprawność: ruchowa, wzrokowa, słuchowa; głuchoniewidomi; niepełnosprawność

intelektualna; doświadczający problemów zdrowia psychicznego; osoby z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi; niepełnosprawność spowodowana zaburzeniami i urazami neurologicznymi; niepełnosprawność spowodowana chorobami przewlekłymi; niepełnosprawność sprzężona);

2) tematycznym – gromadzące ekspertów-badaczy oraz ekspertów-praktyków.

W drugiej połowie 2017 roku odbyło się w sumie **40 środowiskowych debat konsultacyjnych** w pięciu miastach - Lublin, Olsztyn, Gdańsk, Kraków, Warszawa. Uczestniczyło w nich łącznie **1641** osób: z niepełnosprawnościami, reprezentantów organizacji członkowskich osób z niepełnosprawnościami oraz przedstawicieli organizacji działających na ich rzecz. Poza osobami z niepełnosprawnościami w debatach uczestniczyły osoby wspierające, członkowie rodzin, przedstawiciele otoczenia pracującego na ich rzecz oraz praktycy zajmujący się problematyką niepełnosprawności w obszarze poszczególnych polityk publicznych.

W ramach konsultacji uczestnikom debat zostały przedstawione poniższe propozycje zmian prawnych, które zostały ocenione jako konieczne, pożądane, pomocnicze lub zbędne do wdrożenia.

- Nowelizacja procedury przyjmowania osób z niepełnosprawnością do szpitala psychiatrycznego bez ich zgody

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
67	14	0	2

- Wprowadzenie definicji dyskryminacji wielokrotnej oraz dyskryminacji przez asocjację

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
229	139	57	3

- Zwiększenie ochrony prawnej osób z niepełnosprawnością przed przestępstwami z nienawiści

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
325	51	29	28

- Zwiększenie ochrony prawnej osób niepełnosprawnych, szczególnie z niepełnosprawnością intelektualną przed przemocą i wykorzystywaniem seksualnym

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
367	42	2	2

- Reforma instytucji ubezwłasnowolnienia

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
49	29	2	0

- Zwiększenie dostępności do profesjonalnej pomocy prawnej

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
263	126	40	5

- Dostosowanie komunikacji z wymiarem sprawiedliwości

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
387	45	0	0

- Wzmocnienie poufności informacji uzyskanych przez tłumacza języka migowego

Konieczna	Pożądana	Pomocnicza	Zbędna
48	30	1	0

W związku z powyższymi wynikami należy przyjąć, że rekomendacje zostały **ocenione pozytywnie** przez środowisko osób z niepełnosprawnością.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łączni e (0- 10)	
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem		20 0,2	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	2000, 2	
budżet państwa		20 0,2	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	20 0	2000, 2	
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Źródła finansowania	Budżet państwa.												

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia w obecnym kształcie i wprowadzenie systemu wsparcia zakresowego

Likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia oraz wprowadzenie systemu wsparcia zakresowego wpłynie na kształt i długość postępowań sądowych. Dokładne oszacowanie związanych z tym kosztów w ujęciu pieniężnym jest utrudnione. Jeżeli nowy system okaże się nieefektywny pod względem organizacyjnym, uzasadnione będzie zwiększenie finansowania określonych instytucji (np. dodatkowe etaty dla sędziów). W takim przypadku należy założyć, że wynagrodzenie sędziego w sądzie okręgowym wynosi ok. 10 tys. zł., a zgodnie z informacjami Ministerstwa Sprawiedliwości w Polsce funkcjonuje 45 okręgów sądowych. Zakładając więc zwiększenie o dwa etaty każdego okręgu, będzie to koszt w wysokości **10.800.000 zł**

W związku z wprowadzeniem systemu wsparcia zakresowego oraz instytucji asystenta prawnego należy zwrócić uwagę, że może on otrzymywać wynagrodzenie na zasadach analogicznych jak obecnie opiekun - wynagrodzenie pokrywa się z dochodów lub z majątku osoby, dla której opieka została ustanowiona, a jeżeli osoba ta nie ma odpowiednich dochodów lub majątku - wynagrodzenie jest pokrywane ze środków publicznych na podstawie przepisów o pomocy społecznej (wynagrodzenie to obliczone w stosunku miesięcznym nie może przekraczać 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia). Jednocześnie wynagrodzenia nie przyznaje się, jeżeli nakład pracy opiekuna jest nieznaczny lub gdy sprawowanie opieki jest związane z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej albo czyni zadość zasadom współżycia społecznego. Jako że przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w pierwszym kwartale 2017 r. wyniosło 4390,29 zł, to roczne wynagrodzenie opiekuna należy szacować na 5268 zł. Przyjmując, że wynagrodzenie w pełnym wymiarze pobierane byłoby przez asystentów prawnych ok. połowy osób obecnie ubezwłasnowolnionych (ok. 35 tys. osób), skalę wydatków należy oszacować na **ok. 185 mln zł**. Należy przy tym zauważyć, że funkcję asystentów prawnych mogą pełnić m.in. osoby, które obecnie odpowiadają za opiekę, co w praktyce oznaczać będzie brak zmian w zakresie skali finansowania. Środki na realizację i obsługę wypłaty *wynagrodzenia za sprawowanie opieki* zapewnia budżet państwa.

Zmiany proceduralne

Wprowadzane zmiany prawne obejmują przede wszystkim zmiany o charakterze proceduralnym (np. zmiana zasad przyjmowania osób do określonych podmiotów), których wprowadzenie wymaga reorganizacji pracy w poszczególnych podmiotach, przy czym proces ten może być dokonany wewnętrznym nakładem pracy przy wykonywaniu czynności zawodowych. Nie będzie więc konieczne zwiększenie finansowania ze środków publicznych.

Potencjalne wydatki

Część zmian z zakresu prawa materialnego może doprowadzić do zwiększenia sum wypłacanych odszkodowań lub zmian długości pobytu w zakładach karnych. Środki na pokrycie ewentualnych odszkodowań mogą pochodzić z obecnej rezerwy budżetowej. W związku z trudną do oszacowania, uzależnioną od przyszłego stanu faktycznego, wysokością wydatków w powyższym zakresie, na obecnym etapie nie przewiduje się dodatkowych wydatków z tym związanych.

Koszty dostosowań

W zakresie dostosowań wymiaru sprawiedliwości należy przyjąć poniższe założenia:

Wśród przykładowego katalogu form dostosowanych (opartego na najczęściej wykorzystywanych wśród osób z niepełnosprawnościami formach) należy wskazać:

- nagranie audio;
- nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym;
- wydruk w systemie Braille'a;
- wydruk z czcionką o wielkości wygodnej do czytania.

Jako generujące ewentualne dodatkowe koszty po stronie sądów i trybunałów należy wymienić wydruk dokumentów w systemie Braille'a oraz nagranie wizualne treści w Polskim Języku Migowym (PJM).

Analiza rynkowych stawek wśród tłumaczy PJM ujawniła, że:

- godzina pracy tłumacza PJM kształtuje się na poziomie 70 – 100 zł brutto;
- część tłumaczy pobiera dodatkową opłatę za możliwość nagrania filmów z tłumaczeniem – około 250 zł.

Warto przy tym wspomnieć o regulacji zawartej w art. 17 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, który reguluje maksymalną wysokość wynagrodzenia tłumaczy PJM, SJM i SKOGN za usługi świadczone w ramach ustawy. Zgodnie z tym przepisem maksymalna kwota godzinowego wynagrodzenia dla tłumacza nie może być wyższa niż 2% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Obecnie taka stawka maksymalna nieznacznie przekracza 84 zł/godzinę tłumaczenia.

Wynajęcie tłumacza PJM w celu przetłumaczenia pisma lub tłumaczenia w trakcie rozprawy to koszt na poziomie kilkuset złotych zależnie od czasu potrzebnego na tłumaczenie.

W przypadku dostosowywania formy komunikacji do systemu Braille'a to koszt zakupu maszyny brajlowskiej z funkcją drukarki kształtuje się na poziomie 8 000 – 12 000 zł. W związku z tym za najbardziej ergonomiczne rozwiązanie, jeżeli chodzi o koszty, można przyjąć umieszczenie takiego urządzenia w ramach Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Konstytucyjnego oraz sądów apelacyjnych, które obsługiwać będą w tym zakresie pozostałe sądy.

Liczba osób z niepełnosprawnością słuchową w Polsce waha się zależnie od badania od 50 000 do 100 000 osób. Przy założeniu, że co dziesiąty niesłyszący będzie potrzebował zapewnienia tłumacza PJM (5h tłumaczenia), koszt wyniesie w przybliżeniu **4,2 mln zł**. Dodatkowo zakup kilkunastu maszyn brajlowskich to koszt na poziomie **ok. 200 tys. zł** (zakładając co najmniej jedną maszynę na województwo + Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny oraz Trybunał Konstytucyjny).

Skutki finansowe określono przy uwzględnieniu Wytycznych dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw (aktualizacja – październik 2017 r.).

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Czas w latach od wejścia w życie zmian		Skutki						
		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym	duże przedsiębiorstwa	-	-	-	-	-	-	-
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	-	-	-	-	-	-	-
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> Dostosowanie produktów i usług do norm uwzględniających zasadę uniwersalnego projektowania; Dostosowanie wewnętrznych procedur i polityk do obsługi osób korzystających z instytucji wsparcia zakresowego; 						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> Dostosowanie produktów i usług do norm uwzględniających zasadę uniwersalnego projektowania; 						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> Zmiana zasad funkcjonowania osób obecnie ubezwłasnowolnionych, zwiększenie autonomii przy dokonywania większości czynności prawnych zaliczanych do powszechnie dokonywanych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego oraz wszelkich innych czynnościach prawnych; Większa dostępność produktów i usług do norm uwzględniających zasadę uniwersalnego projektowania; Skuteczniejszy dostęp do wymiaru sprawiedliwości – łatwiejsza możliwość ochrony własnych praw; Zapewnienie poufności w komunikacji z wymiarem sprawiedliwości; 						
Niemierzalne		<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie pewności obrotu gospodarczego wskutek reformy instytucji ubezwłasnowolnienia i wprowadzenie modelu wsparcia zakresowego; Zwiększenie ilości produktów i usług uniwersalnie zaprojektowanych; Zapewnienie osobom z niepełnosprawnością większej ochrony przed praktykami o charakterze dyskryminacyjnym; Zwiększenie skuteczności procesowej osób z niepełnosprawnością w ramach postępowań sądowych 						
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Celem projektowanej nowelizacji nie jest wpływanie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość. Wszelkie oddziaływanie w tym wymiarze będzie miało charakter pośredni i będzie następstwem zmian w innych obszarach życia społecznego. W szczególności wprowadzenie zasady uniwersalnego projektowania do krajowego systemu normalizacji sprawi, że produkty i usługi będą dostępne dla większej liczby konsumentów, także zagranicznych.</p>							
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu								
☐ nie dotyczy								

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☒ tak ☒ nie ☐ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☒ inne: Dostosowanie formy dokumentów i procedur do potrzeb osób z niepełnosprawnością	☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☒ inne: Dostosowanie formy dokumentów i procedur do potrzeb osób z niepełnosprawnością
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
Komentarz: <p>Likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia oraz wprowadzenie instytucji asystenta prawnego wiąże się z zastąpieniem części obecnie stosowanych procedur oraz wprowadzeniem nowych obowiązków (np. wprowadzenie obowiązku automatycznego wznowienia postępowania sądowego w sprawie o ustanowienie ubezwłasnowolnienia lub wsparcia zakresowego po upływie 2 lat od ich ustanowienia). Indywidualizacja przyznawanego wsparcia zakresowego może wiązać z wydłużeniem czasu na załatwienie sprawy, jest jednak konieczna ze względu na charakter tej instytucji.</p> <p>Jedną z głównych zmian jest forma komunikacji z wymiarem sprawiedliwości. Zobowiązanie sądów i trybunałów do stosowania formatów dostosowanych jedynie zwiększy nieznacznie liczbę egzemplarzy dokumentów, jednocześnie przyczyniając się do skrócenia czasu na załatwienie sprawy poprzez umożliwienie stronie postępowania szybsze i łatwiejsze zapoznanie się z tekstem.</p> <p>Procedura stosowana w sprawach o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub określone w rozdziałach XXIII, XXV i XXVI Kodeksu karnego, która obecnie przewidziana jest dla pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania nie ukończył 15 lat, zostanie rozszerzona na osoby z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną, dla których udział w postępowaniu karnych może wiązać się z podobnymi ryzykami.</p> <p>Zmiany prawne związane z procedurą pozbawiania wolności mają zapewnić standardy zgodne z wymogami prawa międzynarodowego oraz Konstytucją RP, które prowadzić będą do skrócenia procedur związanych z opuszczeniem danego podmiotu (np. niezwłoczność ustalenia legalności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego) lub zapewnienia odpowiednich gwarancji w tym zakresie (opinia w sprawie niezbędności dalszego pobytu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym) albo ich możliwym wydłużeniem jeszcze przed pozbawieniem wolności (np. uzależnienie wydania zgody na umieszczenie w domu pomocy społecznej od uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego).</p> <p>Zmiana dotyczyć będzie także procedury egzekucji administracyjnej. Niemożność zajęcia mienia związane ściśle z niepełnosprawnością nie będzie zawężać ochrony niezbędnego mienia do określonego rodzaju niepełnosprawności (niepełnosprawności motorycznej) oraz ograniczy pejoratywne określenia – przepisy proceduralnie nie powinny operować określeniem „ułomności”.</p> <p>Należy ponadto zwrócić uwagę, że poszerzenie zakresu podmiotowego obowiązywania ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego, która określa warunki i tryb nabywania oraz utraty prawa wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, a także zasady wykonywania tego zawodu, wpłynie na przygotowanie i jakość usług tłumaczy języka migowego. Jako że tłumacz przysięgły musi zdać odpowiedni egzamin oraz uzyskać wpis na listę, a także jest obowiązany do wykonywania powierzonych mu zadań ze szczególną starannością i bezstronnością, zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów prawa, zachowania w tajemnicy faktów i okoliczności, z którymi zapoznał się w związku z tłumaczeniem</p>	

oraz doskonalenia kwalifikacji zawodowych, koszt jego usług może wzrosnąć. W rezultacie może to doprowadzić do zmniejszenia dostępności cenowej do usług tłumaczy (która regulowana jest rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego, Dz.U. 2005 Nr 15, poz. 131).

9. Wpływ na rynek pracy

Rozszerzenie obowiązków wynikających z ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się, w szczególności obowiązku zapewnienia możliwość korzystania przez osoby uprawnione z pomocy wybranego tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika, na sądy i trybunały spowoduje wzrost zapotrzebowania na usługi powyższych tłumaczy.

Zmiany prawne nie wpływają na rynek pracy lub ich wpływ ma charakter marginalny.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☐ środowisko naturalne	☐ demografia	☒ informatyzacja
☐ sytuacja i rozwój regionalny	☐ mienie państwowe	☐ zdrowie
☒ inne:		

Omówienie wpływu	<p>Likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia w obecnym kształcie:</p> <p>Rekomendowana likwidacja instytucji ubezwłasnowolnienia oraz wprowadzenie instytucji wsparcia zakresowego będzie wpływać na sytuację podmiotową osób z niepełnosprawnością w różnych obszarach życia społecznego np. możliwość zawarcia związku małżeńskiego. Obecnie dochodzi bowiem do dyskryminacji osób z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną w prawie do małżeństwa oraz w zakresie prawa do sprawowania władzy rodzicielskiej, uznania ojcostwa, przysposobienia i sprawowania opieki (rodzina, demografia), czy też wyrażenia zgody na udzielenie świadczenia zdrowotnego (zdrowie). Zmiana regulacji dotyczącej zdolności do czynności prawnych umożliwi pełniejszą partycypację osób z niepełnosprawnością w organizacjach pozarządowych działających w różnych obszarach. W szczególności prawo tworzenia stowarzyszeń, przysługujące wyłącznie obywatelom polskim mającym m.in. pełną zdolność do czynności prawnych, obejmie zdecydowanie więcej osób z niepełnosprawnością (osoby posiadające obecnie orzeczenie o ubezwłasnowolnieniu częściowym).</p> <p>Informatyzacja</p> <p>Jak wynika z dostępnych badań i analiz, poziom wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w wymiarze sprawiedliwości ogranicza się przede wszystkim do komunikacji na linii prawnicy - sąd. Wprowadzane rozwiązania telekomunikacyjnych, których wybór zależał przede wszystkim od kryterium cenowego, nie są przystosowane do łatwej obsługi przez osoby fizyczne, przez co wykorzystywane są przede wszystkim przez duże firmy dochodzące licznych należności. Sądy nie wykorzystują też jednego, zapewniającego interoperacyjność systemu – wykorzystują różne, oddzielne aplikacje.</p> <p>W tym świetle należy zauważyć, że zapewnienie usługi tłumacza języka migowego w sądach i trybunałach będzie mogło nastąpić za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub innych systemów łączności. Wiązać się to może z zakupem odpowiedniej infrastruktury technicznej lub dostosowaniem obecnie wykorzystywanych systemów.</p>
------------------	--

Ponadto, zapewnienie usługi tłumacza języka migowego będzie mogło nastąpić za pośrednictwem systemów teleinformatycznych lub innych systemów łączności także w przypadku innych instytucji, np. podmiotów leczniczych, Policji, Państwowej Straży Pożarnej.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Planowane nowe przepisy wykonawcze:

- W celu zapewnienia dostępnej komunikacji m.in. z wymiarem sprawiedliwości minister właściwy do spraw administracji publicznej określi, w drodze rozporządzenia, wykaz środków wspierających komunikowanie się, mając na uwadze definicję komunikacji zawartą w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169).

Planowane dostosowanie obecnie obowiązujących przepisów wykonawczych:

W związku z poszerzeniem zakresu podmiotowego obowiązywania ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego oraz powszechnym obowiązkiem zapewnienia przez sądy i trybunały usługi tłumaczenia języka migowego, należy dokonać rewizji przepisów wykonawczych regulujących stawkę za tłumaczenie z języka migowego oraz z innych środków komunikowania oraz za tłumaczenie na język migowy oraz na inne środki komunikowania oraz przeprowadzania egzaminów zawodowych:

- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2049);
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu cywilnym (Dz.U. z 2013 r. poz. 518);
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego (Dz.U. 2005 Nr 15, poz. 131);
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. 2005 Nr 15, poz. 129).

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projekt ma na celu wdrożenie przepisów Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych do systemu prawnego w Polsce. Podmiotem kontrolującym stopień realizacji konstytucyjnych praw i wolności w Polsce, w tym także praw wynikających z Konwencji, jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Urząd Rzecznika w sposób stały monitoruje stopień realizacji Konwencji przez organy władzy publicznej i prawodawstwo w Polsce.

Zasadne jest także przeprowadzenie analizy OSR *ex post* w okresie kilku lat od dnia wejścia w życie projektu.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

- Wykaz podmiotów uczestniczących w konsultacjach publicznych.
- Ocena polskiego sądownictwa w świetle badań – raport fundacji Court Watch Polska, dostęp: <https://courtwatch.pl/wp-content/uploads/2017/05/Raport-Fundacji-Court-Watch-Polska-Ocena-polskich-s%C4%85d%C3%B3w-w-w-%C5%9Bwietle-bada%C5%84-maj-2017.pdf>

ZAŁĄCZNIK 1

LISTA PODMIOTÓW UCZESTNICZĄCYCH W DEBATACH TEMATYCZNYCH

- 1. Środowisko akademickie** (pracownicy naukowcy Uniwersytetu Warszawskiego, Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Akademii Pedagogiki Specjalnej, Politechniki Śląskiej, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Śląskiego, Politechniki Wrocławskiej, Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Lublinie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie).
- 2. Organizacje pozarządowe** (Stowarzyszenie CODA Polska. Słyszące Dzieci – Niesłyszący Rodzice, Instytut Spraw Głuchych, Towarzystwo Pomocy dla Niewidomych, Caritas, Polska Fundacja Osób Słabosłyszących PFOS, Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Fundacja „Rodzina Fra X”, Polskie Towarzystwo Wspierania Warsztatów Terapii Zajęciowej MOST, Fundacja Aktywnej Rehabilitacji, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Centrum Praw Osób z Niepełnosprawnościami, Stowarzyszenie Strefa Wenus z Milo, Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym, Stowarzyszenie Terapeutów, Fundacja „Szlachetne Zdrowie”, Fundacja Widzialni, Polski Związek Głuchych, Stowarzyszenie Wprowadzać w Świat, Fundacja Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie” w Kaliszu, Stowarzyszenie „Bądź dobrej myśli” w Olsztynie, Polski Związek Niewidomych, Fundacja ITAN – Integracyjny Teatr Aktora Niewidomego w Krakowie, Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My” Łódź, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną - Koło w Biskupcu, Fundacja Nowe Spojrzenie, Fundacja Fuga Mundi w Lublinie, Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Krok Po Kroku” w Gdańsku, Fundacja Kultury Bez Barrier, Stowarzyszenie Otwarte Drzwi, Fundacja „Też Chcemy Być” w Warszawie, Fundacja Suwak, Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego, Fundacja Centrum Praw Osób Niepełnosprawnych w Warszawie, Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne” w Krakowie, Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Grupa Artystów Głuchych, Polski Czerwony Krzyż, Ochotnicza Straż Pożarna w Rusku).

- 3. Administracja rządowa i samorząd terytorialny** (przedstawiciele Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji, Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych; Urząd Miasta Legionowo, Gmina Dębe Wielkie, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Dzielnicy Praga-Północ m. st. Warszawy, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia dla Dzielnicy Ochota m. st. Warszawy, Urząd Miasta Mława, Biuro Pomocy i Projektów Społecznych - Urząd Miasta Stołecznego Warszawy, Starostwo Powiatu Grodzkiego, Zarząd Dzielnicowy Poznań – Jeżyce, Starostwo Powiatowe w Płocku).
- 4. Inne instytucje publiczne i kulturalne** (Zakład Karny w Strzelnie, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Miejska Biblioteka Publiczna w Kielcach, Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Ochota m. st. Warszawy, Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa „Nila” w Krakowie, Instytut Spraw Publicznych w Warszawie, Biblioteka Publiczna w Dzielnicy Włochy m. st. Warszawy, Niewidzialna Wystawa, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Instytut Transportu Samochodowego, Środowiskowy Dom Samopomocy w Radomiu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białobrzegach, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Węgrowie, Caritas - Środowiskowy Dom Samopomocy w Białej Podlaskiej).
- 5. Organizacje edukacyjne** (Ośrodek Rozwoju Edukacji, Zespół Szkół im. Michała Konarskiego w Warszawie, Fundacja Rozwoju Edukacji Elektronicznej FREE, ECEKON Europejskie Centrum Edukacji Kulturalnej Osób Niepełnoprawnych, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Szkoła Główna Służby Pożarniczej Warszawa, Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych w Laskach).
- 6. Organizacje sportowe** (m. in. Polski Komitet Paraolimpijski, Związek Kultury Fizycznej Olimp Warszawa, Polski Związek Sportu Niepełnosprawnych „Start”, Fundacja Rozwoju Parajeździectwa „Centauri”, Stowarzyszenie Integracyjny Klub Tenisa w Płocku, Polski Związek Tenisowy Warszawa).
- 7. Przedsiębiorcy** (Akces Lab Spółdzielnia Socjalna, Accessible Poland Tours – Internetowe Biuro Podróży dla Osób Niepełnosprawnych, WCAG Paweł Starościak, Ośrodek Doradztwa i Treningu Kierowniczego).
- 8. Niezależni aktywiści i społecznicy.** Znaczną część uczestników stanowiły osoby działające w organizacjach na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zmagające się z różnymi typami niepełnosprawności. Uczestnicy reprezentowali różne grupy wiekowe (od 26 do 60 lat).

LISTA PODMIOTÓW UCZESTNICZĄCYCH W DEBATACH ŚRODOWISKOWYCH

- 1. Organizacje akademickie** (pracownicy naukowcy Uniwersytetu Humanistycznospołecznego SWPS, Akademii Pedagogiki Specjalnej, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Politechniki Lubelskiej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz pracownicy Centrum Edukacji Studentów Niesłyszących i Słabosłyszących KUL i KUL CAN: Centrum Aktywizacji Osób z Niepełnosprawnością, Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach, pracownicy Biura ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, a także organizacje studenckie: Koło Naukowe Studentów Niesłyszących i Słabosłyszących „SURDUS LOQUENS”, Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Łódzkiego, Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych „Alter Idem” UMCS, Zrzeszenie Studentów Niepełnosprawnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie).
- 2. Organizacje pozarządowe** (Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Jesteśmy Razem”, Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Stargardzkie Stowarzyszenie Chorych na SM, Stowarzyszenie Na Tak: Agencja Zatrudnienia Wspomaganego BIZON, Instytut Nauk Stosowanych, Gdańskie Stowarzyszenie Epileptyków, Ośrodek Wsparcia i Edukacji dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących, Fundacja „Widzieć i Wiedzieć Więcej”, Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Towarzystwo Pomocy Całkowicie Niewidomym „Kret”, Polski Związek Niewidomych, Spółdzielnia WULKAN w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Związek Osób z Niepełnosprawnością, Re-Misja Pomorskie Stowarzyszenie Osób z Chorobami Reumatycznymi, Warmińsko-Mazurski Związek Inwalidów Narządu Ruchu w Olsztynie, Stowarzyszenie „Wesołe Podwórka”, Centrum Doradztwa Zawodowego i Wsparcia Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną „DZWONI”, Stowarzyszenie „Wesołe Podwórka”, Włocławskie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych „Eurointegracja”, Fundacja Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Polskie Towarzystwo Logopedyczne, Stowarzyszenie Rodzin Dzieci z Zaburzeniami Rozwoju „BĄDŹMY W KONTAKCIE”, Bydgoskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Autyzmem i Ich Rodzinom, Stowarzyszenie „Bądź dobrej myśli”, Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych, Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych”, Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Społecznych „Alpi”, Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich rodzin w Olsztynie, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Autystycznym, Centrum Aktywizacji Zawodowej i Społecznej dla Dorosłych Osób z Autyzmem w Gdańsku, Stowarzyszenie „Projektanci Życia”, Gdańskie Stowarzyszenie Kobiet Amazonek, Stowarzyszenie Św. Walentego, Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym, Integrujące Stowarzyszenie Jeden Świat im. prof.

Z. Religii, Polski Związek Głuchych, Stowarzyszenie Suita, Fundacja Fonia, Olsztyńskie Stowarzyszenie Głuchych, Fundacja Rozwoju Integracji Społecznej AKCES, Fundacja „Nadzieja” Osób Poszkodowanych w Wypadkach Drogowych, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Dzielnicowy Poznań – Jeżyce, Stowarzyszenie Terapeutów, Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej, Fundacja „Excitare”, Stowarzyszenie Dobra Wola OPP, Stowarzyszenie „ATUT”, Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych Intelktualnie „Pomocna Dłoń” przy DPS w Łomży, Fundacja „LABORO”, Fundacja Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie”, Stowarzyszenie Otwarte Drzwi, Środowiskowy Dom Samopomocy „Chata z pomysłami”, Fundacja RUBIN, Fundacja ADAPA, Stowarzyszenie Mieszkańców Osiedla – Zawisła, Fundacja Ambasada Aktywności, Włocławski Wolontariat Młodzieżowy, Stowarzyszenie „My dla innych”, Gabinet logopedyczny „Pięknie mówię”, Stowarzyszenie na rzecz Dzieci z Zaburzeniami Słuchu i Mowy, Miejski Ośrodek Wsparcia dla Osób Niesłyszących „Gest”, Stowarzyszenie Wyjątkowe Serce, Stowarzyszenie na Rzecz Normalizacji Życia Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną „Otwarte Drzwi”, Włocławskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego, Fundacja „Oswoić Świat”, Stowarzyszenie „Wspólnota Serc” w Gdańsku, Galeria Apteka Sztuki – ZAZ, Stowarzyszenie Niepełnosprawni dla środowiska EKON, Fundacja Aktywnej Rehabilitacji, Narodowy Instytut Geriatrii, Reumatologii i Rehabilitacji, Stowarzyszenie Reumatyków i ich Sympatyków im. Hanki Żechowskiej, Stowarzyszenie Inicjatyw Kobietych, Fundacja Aktywizacja, Polska Fundacja Kościuszkowska, Fundacja „Pomocna Ręka”, Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych”, Polska Rada Mózgu, Fundacja NeuroPozytywni, Warszawska Agencja Zatrudnienia Osób z Niepełnosprawnościami WAZON, Instytut Spraw Głuchych, Grupa Artystów Głuchych, Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne Ja-Ty-My, Polski Związek Niewidomych - Instytut Tyflogiczny w Warszawie, Fundacja Szansa dla Niewidomych, Fundacja Praca dla Niewidomych, „Dla Naszych Dzieci” Ogólnopolskie Stowarzyszenie Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, Stowarzyszenie „Daj Szansę”, Stowarzyszenie Przyjaciół i Rodzin Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Pomost”, Gdańska Fundacja „I Ty Możesz Wszystko”, Fundacja im. Helen Keller, Stowarzyszenie na rzecz Osób z Autyzmem i Niepełnosprawnością Intelktualną RAZEM, Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „Oronia”, Krajowe Towarzystwo Autyzmu, Stowarzyszenie „Pokonać Ciszę”, Stowarzyszenie Kontakt Miast Białystok-Eindhoven, „SezaM” Śląskie Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane, Fundacja „Świat Według Ludwika Braille'a”, Bolesławiecki Klub Amazonek, Bychawskie Stowarzyszenie „Podkowa”, Stowarzyszenie CelPal, Centrum Aktywizacji Osób z Niepełnosprawnościami, Centrum Niezależnego Życia SAJGON, Centrum Autyzmu i Zespołu Aspergera SYNTHESIS, Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia”, Europejska Fundacja Rozwoju Osób Niepełnosprawnych EFRON, Federacja Organizacji Pomocy Dzieciom i Młodzieży Chorym na Cukrzycę, Fundacja „Teatroterapia Lubelska”, Fundacja „Lex-Sukurs”, Fundacja „Mierz Wyżej”, Fundacja „Tak, mam łuszczycę”, Fundacja ALPHA, Fundacja Anny Dymnej „Mimo Wszystko”, Fundacja Ars Activa, Fundacja AUTIKA, Fundacja Fonis, Fundacja Fuga Mundi, Fundacja Helpful Hand,

DZP**Fundusze Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój**Unia Europejska**
Europejski Fundusz Społeczny

Fundacja Jaś i Małgosia, Fundacja Manufaktura Szans, Fundacja na Rzecz Osób Chorych Psychiczenie „Miłorząd”, Fundacja na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Bona Fide”, Fundacja na Rzecz Osób Niewidomych i Słabowidzących VEGA, Fundacja Niewidomi na Tandemach, Fundacja Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym HIPOTERAPIA, Fundacja Rozwoju Kardiologii i Kardiochirurgii Wad Wrodzonych Serca Instytutu Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi „Mamy serce”, Fundacja Wspierania Rozwoju „Krok Po Kroku”, Fundacja Wspólnota Nadziei, Fundacja „Krok do Marzeń”, Fundacja „Pomaluj mi świat”, Fundacja „Między Uszami”, Fundacja Dolnośląski Uniwersytet Niepełnosprawności, Fundacja Likejon, Fundacja Osób Niepełnosprawnych „Bariera”, Fundacja Pomocy Bliźniemu „Credo”, Insignis Centrum Edukacji i Wspomagania Rozwoju w Lublinie, Instytut Polskiego Języka Migowego, International Federation of Hard of Hearing Young People (IFHOHYP), Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym SILOE, Katowicki Związek Inwalidów Narządu Ruchu, Kieleckie Stowarzyszenie Alzheimerowskie, Kieleckie Stowarzyszenie Chorych na Stwardnienie Rozsiane, Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży z Cukrzycą w Lublinie, Krajowe Stowarzyszenie „Inny Autyzm”, Krańskie Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych, Lubelskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego - Środowiskowy Dom Samopomocy „Serce”, Lubelskie Stowarzyszenie Rodzin „Zdrowie Psychiczne”, Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności ŚDS Roztocze, Łęczyńskie Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych, Łódzki Sejmik Osób Niepełnosprawnych, Maltańskie Centrum Pomocy Niepełnosprawnym Dzieciom i Ich Rodzinom, Małopolski Związek Osób Niepełnosprawnych działający przy Starostwie Powiatowym w Bochni, Małopolskie Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży z Cukrzycą, MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę, Fundacja Pomocy Osobom Fizycznie Niepełnosprawnym „Nox”, Ogólnopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Młodych z Zapalnymi Chorobami Tkanki łącznej „3majmy się razem”, Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników i Sympatyków Środowiskowych Domów Samopomocy, Polska Federacja Głuchych, Polskie Stowarzyszenie Chorych na Hemofilię, Polskie Stowarzyszenie Diabetyków, Polskie Stowarzyszenie Ludzi Cierpiących na Padaczkę, Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego, Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem, Polskie Towarzystwo Walki z Mukowiscydozą, Polskie Towarzystwo Stomijne „Pol-ilko”, Puławska Fundacja Osób Niepełnosprawnych PA-KT, Regionalne Stowarzyszenie Diabetyków w Chorzowie, Regionalne Stowarzyszenie Diabetyków w Chrzanowie, Sandomierskie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Zdrowia Psychicznego „Nadzieja”, Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Lublinie, Spółdzielnia Socjalna „Inicjatywa”, Stowarzyszenia Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o pokrewnych zaburzeniach WSPÓLNY ŚWIAT, Stowarzyszenie „Słyszemy Sercem”, Stowarzyszenie „Absurdalny Kabaret”, Stowarzyszenie „Jednym słowem” w Opolu, Stowarzyszenie „Mój Duch Przyjazny”, Stowarzyszenie „Razem Pokonamy Depresję”, Stowarzyszenie „W Stronę Słońca”, Stowarzyszenie Chorych na Serce w Lublinie, Stowarzyszenie FAON, Stowarzyszenie Głuchych w Sanoku „Galicja”, Stowarzyszenie Grupa Aktywnej

DZP**Fundusze Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój**Unia Europejska**
Europejski Fundusz Społeczny

Rehabilitacji Rekryteringsgruppen – Region Lubelski, Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „SIL” w Lubartowie, Stowarzyszenie Integracji Społecznej - Warsztaty Terapii Zajęciowej w Mełgwi, Stowarzyszenie Integracyjne „Magnum Bonum”, Stowarzyszenie Integracyjno-Rehabilitacyjne Osób Niepełnosprawnych „SIRON” w Biłgoraju, Stowarzyszenie Migaj Sercem, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo w Lublinie, Stowarzyszenie na Rzecz Integracji z Dziećmi i Młodzieżą Niepełnosprawną „Wszyscy Razem”, Stowarzyszenie Niedosłyszących „Lira”, Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Opolu, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Feniks”, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Otwarty Krąg” w Kurowie, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Podkarpacie”, Stowarzyszenie OSTOJA na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami, Stowarzyszenie Otwarta Dłoń - Warsztat Terapii Zajęciowej w Muratynie, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Niech się serce obudzi” im. Jana Pawła II, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Tęcza” w Oławie, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej „Słoneczko” w Lublinie, Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Prosta”, Stowarzyszenie Przyjaciół i Osób Niepełnosprawnych w Praszce, Stowarzyszenie Rodziców Dzieci z Wadą Serca „Serce Dziecka” w Lublinie, Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci z Zespołem Downa „TĘCZA” w Krakowie, Stowarzyszenie Rodzin Działających na Rzecz Zdrowia Psychicznego „Dla Rodziny”, Stowarzyszenie Rodzin Dzieci Specjalnej Troski w Kuluszkach – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych, Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Autystów „Mały Książę” w Kędzierzynie-Koźlu, Stowarzyszenie Społeczno-Oświatowe „Żyć Godnie” w Żalutyniu, Stowarzyszenie św. Celestyna, Stowarzyszenie Terapeutów na Rzecz Dzieci i Młodzieży z Autyzmem oraz innymi Zaburzeniami Rozwoju „MODUS”, Stowarzyszenie WMW – Wspólnie Można Więcej, Stowarzyszenie „Perspektywy” w Kraśniku, Stowarzyszenie „Otwórzcie Drzwi”, Stowarzyszenie Chorych z Przepukliną Oponowo-Rdzeniową RP, Stowarzyszenie Klub Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Janowie Lubelskim, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Dysfunkcjami Rozwojowymi BRUNO, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci ze Schorzeniami Neurologicznymi „CHMURKA”, Stowarzyszenie na rzecz Osób z Autyzmem, Zaburzeniami Rozwojowymi i Ich Rodzin „SENSUS”, Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną „Camino”, Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Zespołem Aspergera i Ich Rodzin „Jestem ZA”, Stowarzyszenie na Rzecz Rehabilitacji Osób Niewidomych i Słabo Widzących „Spojrzenie”, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Chorobami Krwi w Lublinie, Stowarzyszenie Na Rzecz Godności Życia Ludzkiego Humane Vitae, Stowarzyszenie Osób z Niepełnosprawnością i Ich Przyjaciół „Zbyszko” w Chełmie, Stowarzyszenie Osób Przewlekłe Chorych „Pomocna Dłoń”, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Osobom Dorosłym z Zespołem Aspergera oraz Zaburzeniami Pokrewnymi „AS”, Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Blżej Świata”, Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Nadzieja”, Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Niepełnosprawnych „Dobro Dziecka”, Stowarzyszenie Wesoły Diabetyk, Cieszyńskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia

Psychicznego „WIĘŻ”, UroConti - Stowarzyszenie Osób z NTM, Wrocławskie Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Niewidomych, Zakład Aktywności Zawodowej „Celestyn”, Związek Stowarzyszeń Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Powiatu Rzeszowskiego, Caritas Diecezji Siedleckiej - Środowiskowy Dom Samopomocy w Białej Podlaskiej, Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS, Dzienny Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych w Bochni, Platforma Integracji Osób Niepełnosprawnych),

- 3. Administracja rządowa i lokalne instytucje publiczne** (m.in. Szkoła Podstawowa nr 221 z Oddziałami Integracyjnymi im. Barbary Bronisławy Czarnowskiej w Warszawie, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Kornela Makuszyńskiego w Olsztynie, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Waldemara Kikolskiego w Białymstoku, Przedszkole Integracyjne nr 39 w Lublinie, Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi nr 12 w Lublinie, Publiczna Szkoła Podstawowa im. ks. Józefa Poniatowskiego w Annopolu, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. Prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Niestyszających im. J. Korczaka w Krakowie, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 w Lublinie, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Skarżysku Kamiennej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Puławach, Społeczny Ośrodek Rehabilitacji i Edukacji Dzieci Niepełnosprawnych w Chełmie, Szkoła Podstawowa nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi im. Pamięci Majdanka w Lublinie, Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Pawła II w Lubartowie, Zespół Placówek Specjalnych w Praszce, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 5 w Lublinie, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Kielcach, Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy w Łęcznej, Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej, Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Zachariaszowskiej, Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Intelktualnie, Środowiskowy Dom Samopomocy Krakowskiej Fundacji „Hamlet”, Dom Pomocy Społecznej im. św. Brata Alberta w Kielcach, Dom Pomocy Społecznej w Matczynie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Kielcach, Środowiskowy Dom Samopomocy w Bychawie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Zamościu, Środowiskowy Dom Samopomocy w Łęcznej, Środowiskowy Dom Samopomocy w Lublinie, Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych Urzędu Miasta Lublin, Biuro Pośła do Parlamentu Europejskiego Marka Plury, Gmina Lublin, Pełnomocnik burmistrza Oławy ds. osób niepełnosprawnych, Zespół Ośrodków Wsparcia w Lublinie).
- 4. Organizacje edukacyjne** (Warsztat Terapii Zajęciowej Ostróda, Niepubliczne Przedszkole „Ukryty Dar” w Dębicy, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Terapeutyczno-Wychowawczy Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach, Warsztat Terapii Zajęciowej – Stowarzyszenie „Unikat”, Warsztat Terapii Zajęciowej – PSONI, Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Nadzieja w Stalowej Woli,

Warsztat Terapii Zajęciowej w Nałęczowie przy Nałęczowskim Stowarzyszeniu Charytatywnym, Warsztat Terapii Zajęciowej „Misericordia”),

- 5. Organizacje sportowe** (Związek Kultury Fizycznej OLIMP, Olsztyński Klub Sportowy Warmia i Mazury, Stowarzyszenie Kulturalno-Sportowe Nieślyszących „Surdostał” w Stalowej Woli, Stowarzyszenie Kulturalno-Sportowe Nieślyszących „Surdostał” w Tarnobrzegu, Integracyjny Klub Aktywnej Rehabilitacji i Sportu Niewidomych „IKAR”, Klub Sportowo Turystyczny „KoMar” Piekary Śląskie, Klub Sportowo-Turystyczny Niewidomych i Słabowidzących „ATUT NYSA”, Klub Sportowy Osób Niepełnosprawnych we Wrocławiu, Wojewódzkie Zrzeszenie Sportowe Niepełnosprawnych START Wrocław, Stowarzyszenie Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących „Cross”, Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki Osób Niewidomych i Słabowidzących „Jutrzenka” z Częstochowy, Tarnowskie Stowarzyszenie Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących „Pogórze”),
- 6. Przedsiębiorcy** (Akces Lab Spółdzielnia Socjalna, Altix Sp. z o. o., Centrum Medyczne Polskiego Związku Głuchych Sp. z o.o., Kancelaria Adwokacka Katarzyna Heba, MEDISON – Wojciech Maj, AKFON Protetyka Słuchu Andrzej Kapitan, Kancelaria Radcy Prawnego Mateusz Sieńko).
- 7. Inne** (Portal mojacukrzyca.org, Magazyn Informacyjny Osób Niepełnosprawnych „Nasze Sprawy”, Czasopismo "Dla Nas", MIGAMRAP).
- 8. Niezależni aktywiści i społecznicy.** Znaczną część uczestników stanowiły osoby działające w organizacjach na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zmagające się z różnymi typami niepełnosprawności. Uczestnicy reprezentowali różne grupy wiekowe (od 26 do 60 lat).

ZAŁĄCZNIK 2

Wstępna propozycja terminów ustawowych wymagających oceny

L.p.	Obecnie stosowany termin	Propozycja nowego terminu
1	Osoba niepełnosprawna	Osoba z niepełnosprawnością
2	Inwalida	Osoba z niepełnosprawnością
3	Kalectwo	Niepełnosprawność
4	Niepoczytalny	Niezdolny do rozpoznania znaczenia swego postępowania
5	Upośledzenie umysłowe	Niepełnosprawność intelektualna
6	Niedorozwój umysłowy	Niepełnosprawność intelektualna
7	Niezdolny do samodzielnej egzystencji	Wymagający całodobowego wsparcia